

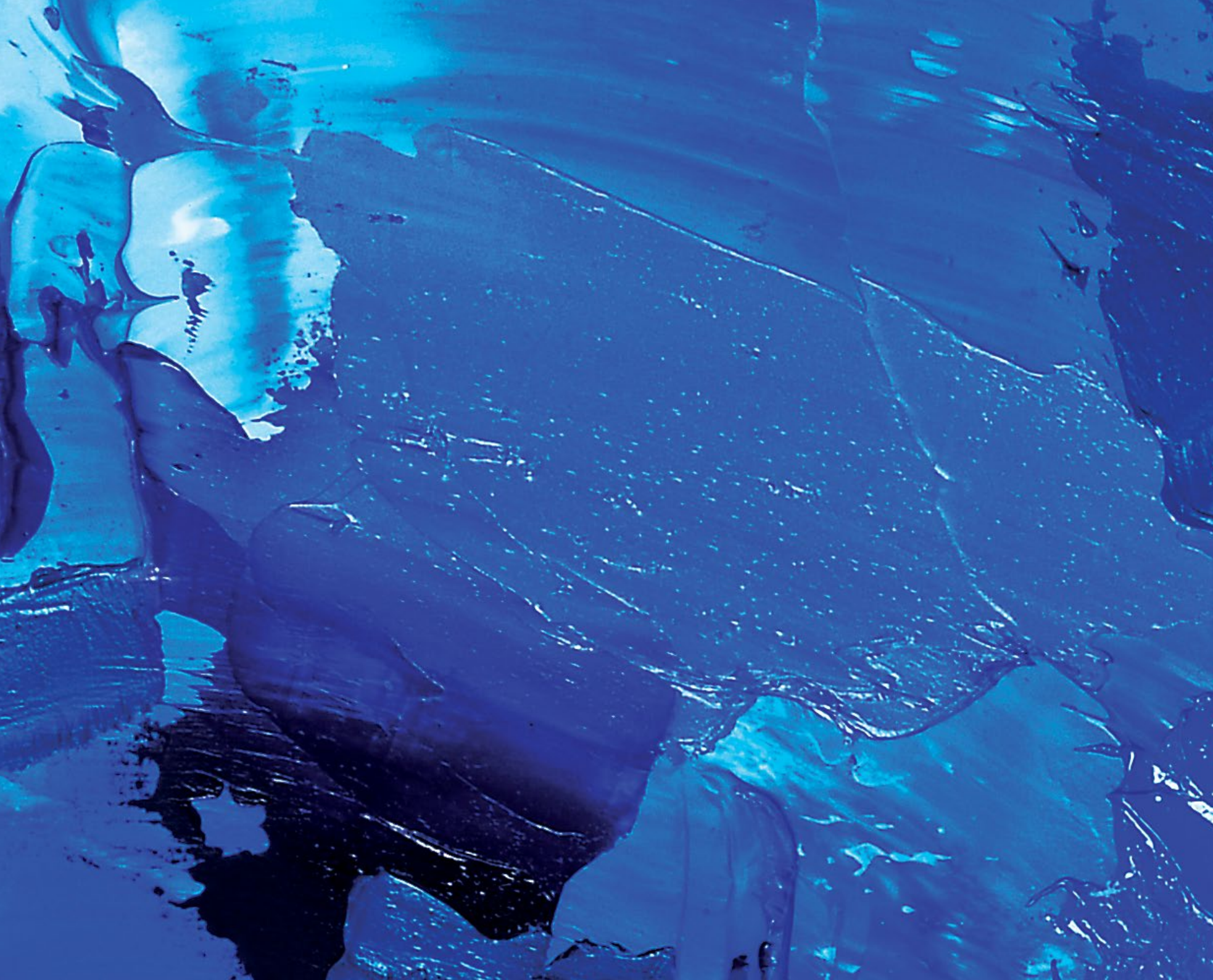

daha iyi yargı

A'dan Z'ye
TÜRK
YARGI REFORMU

Av. Mehmet Gün - Av. Hande Hançar - Av. Muhammed Demircan - Av. Utku Süngü
Av. Ayşe Dilara Kaçar - Av. Zübeyde Çapar - Av. Elif Melis Özsoy - Av. Havva Yıldız

A'dan Z'ye
TÜRK
YARGI REFORMU

İKİNCİ BASKI

Ocak 2022

A'dan Z'ye TÜRK YARGI REFORMU

ISBN	: 978-605-71280-0-3
Birinci Baskı	Nisan 2021 / İstanbul
İkinci Baskı	Ocak 2022 / İstanbul
Kitap tasarımı	: Metin Özkan
Yayınevi	: GÜN+
Yayıma adresi	: Kore Şehitleri Cad. No. 17, Zircirlikuyu, Eseptepe, Şişli, İstanbul 34394 mehmet.gun@gun.av.tr / info@dahaiyiyargi.org
Basım	: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık Y. Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1. Cadde No: 16 Ümraniye - 34776 / İstanbul +90 216 444 44 05 Sertifika No 42716

Bu eserin tamamı üzerindeki telif hakları Mehmet Gün'e aittir. Eserin künyesinde ismi belirtilen yazarlar kendi katkıları üzerinde telif haklarına sahiptir. Eser Daha İyi Yargı Derneği için hazırlanmıştır. Dernek basılı ve elektronik olarak yayınlama, yayma, kısmen veya tamamen çoğaltma, çoğaltmaya izin verme, İngilizce ve diğer dillerde yayınlama haklarına sahiptir.

Eserde yer alan resimlerin tüm telif hakları Ressam Saim Dursun'a aittir; kendisinin izni ile bu kitaba alınmıştır.

Eser "A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu, Ocak 2022, Mehmet Gün ve Ark." şeklinde referans verilmesi rica olunur.

HAZIRLAYANLAR

Av. Mehmet Gün

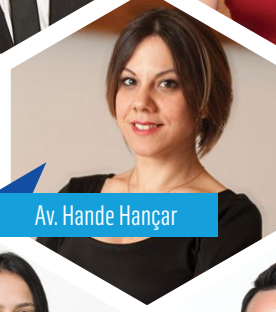
Av. Utku Süngü

Av. Elif Melis Özsoy

Av. Zübeyde Çapar

Av. Hande Hançar

Av. Havva Yıldız

Av. Ayşe Dilara Kaçar

Av. Muhammed Demircan

Daha İyi Yargı Derneği Hakkında

Siyaseten Tarafsız Düşünce Kuruluşu

Daha İyi Yargı Derneği, Türk yargısının sürekli olarak gelişmesi, çağdaşları ile rekabet ederek öne geçebilmesi için sorunlarını tespit etmek, kök sebeplerini analiz ederek çözüm önerileri geliştirmek amacıyla kurulmuş olan siyaseten tarafsız bir sivil toplum düşünce kuruluşudur.

Dernek; bu çerçevede, yargı ile ilintili tüm kişi, kurum ve kuruluşlar ile toplumu ortak bir zeminde bir araya getirmek, fikirler ve öneriler üzerinde toplumsal mutabakat ve uzlaşma sağlamak, üzerinde uzlaşılan önerileri hayata geçirmek için çalışmaktadır.

Uyumsuzlukta Dürüstlük
Tam ve Doğru İşşa

Yargı Hizmetlerinde
Kalite ve Unsurları

Yargı Reformu Stratejisi
2019 Belgesi Hakkında
Görüş ve Öneriler

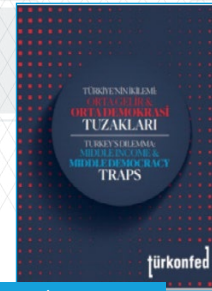
Avukatlık Kanununda Yapılması
İstenen Değişiklikler Hakkında
Görüşlerimiz

Türkiye'nin Orta Demokrasi
Sorunları ve Çözüm Yolu

Adalet Yüksek
Kurumu Önerisi

Türkiye'nin İkilemi:
Orta Gelir ve Orta Demokrasi
Tuzakları

Gelişmiş Ekonomi, İleri Hukuk,
ve İleri Demokrasi için
8 Başlıkta 80 Öneri

Orta Gelir Tuzagından Çıkış

Orta Gelir – Orta Demokrasi Tuzakları Yapısal Reform Konferansları:

- İzmir
- Denizli
- Antalya
- Hatay-İskenderun
- Konya
- Kapadokya
- Çanakkale
- Karabük
- Ankara
- Kars
- Zonguldak
- Adana
- Samsun
- Sivas
- Eskişehir
- Devam ediyor

Yapısal Reformlarda Avukatların Rolü Webinarları

Üyelerimiz moderasyonunda Av. Mehmet Gün ve baro başkanlarının bulunduğu webinarlarımızın her biri 3.000'in üzerinde izlenmeye ulaştı.

- Sivas Barosu, 4 Haziran 2020
- Eskişehir Barosu, 28 Mayıs 2020
- Mersin Barosu, 25 Mayıs 2020
- Samsun Barosu, 4 Mayıs 2020
- İzmir Barosu, 30 Nisan 2020
- Adana Barosu, 29 Nisan 2020
- Hatay Barosu, 24 Nisan 2020

“Dünyada Yargı Kurulları” webinar serisi...

daha iyi yargı

YARGI'DA YAPISAL REFORMLAR NİÇİN VE NASIL?

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Mehmet Gün

5 Ocak 2021
Salı

20:00
Zoom Meeting
ID 973 3294 4617

daha iyi yargı

DÜNYADA YARGI KURULLARI
POLONYA SLOVAKYA

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Dilara Kaçar

Konuşmacı
Av. E. Melis Özsoy

20 Ocak 2021
Çarşamba

20:00
Zoom Meeting
ID 971 8480 4754

daha iyi yargı

DÜNYADA YARGI KURULLARI
G. KORE JAPONYA SINGAPUR

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Bengü Şen

Konuşmacı
Av. Dilara Kaçar

Konuşmacı
Av. Zübeyde Çapar

21 Ocak 2021
Perşembe

20:00
Zoom Meeting
ID 819 8208 6176

daha iyi yargı

DÜNYADA YARGI KURULLARI
RUSYA

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Bengü Şen

19 Ocak 2021
Salı

20:00
Zoom Meeting
ID 988 6650 6605

daha iyi yargı

DÜNYADA YARGI KURULLARI
ABD

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. A. Niyazi Ülkü

6 Ocak 2021
Çarşamba

20:00
Zoom Meeting
ID 984 2204 5273

daha iyi yargı

DÜNYADA YARGI KURULLARI
İNGİLTERE İSKOÇYA

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Havva Yıldız

Konuşmacı
Av. E. Melis Özsoy

8 Ocak 2021
Cumartesi

20:00
Zoom Meeting
ID 928 3621 0924

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
**FRANSA
İSPANYA**

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Utku Süngü

11 Ocak 2021
Pazartesi 20:00 Zoom Meeting
ID 997 0668 9244

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
ALMANYA

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Havva Yıldız

12 Ocak 2021
Salı 20:00 Zoom Meeting
ID 952 6707 5607

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
**İTALYA
ROMANYA**

Moderatör
Av. Mehmet Gün

Konuşmacı
Av. Hande Hançar

13 Ocak 2021
Çarşamba 20:00 Zoom Meeting
ID 967 9293 9168

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
**İSVEÇ
NORVEÇ**

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Zübeyde Çapar

14 Ocak 2021
Perşembe 20:00 Zoom Meeting
ID 965 6570 3869

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
**DANİMARKA
FİNLANDİYA**

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. A. Dilara Kaçar

15 Ocak 2021
Cuma 20:00 Zoom Meeting
ID 975 3337 0902

daha iyi yargı

DÜNYADA
YARGI KURULLARI
**AVUSTURYA
MACARİSTAN**

Moderatör
Av. Hande Hançar

Konuşmacı
Av. Havva Yıldız

Konuşmacı
Av. E. Melis Özsoy

18 Ocak 2021
Pazartesi 20:00 Zoom Meeting
ID 978 4674 5963

ÖNSÖZ	s. 13
YÖNETİCİ ÖZETİ	s. 19
KALİTELİ HİZMET ODAKLI YARGI	
Hukukun Üstünlüğü Sürdürülebilir Kalkınmanın Anahtarıdır	s. 27
Yargı Bağımsızlığı ile Demokrasi İlişkisi	s. 29
Yargının Bağımsızlığı Niçin Kısıtlanır?	s. 32
Verimlilik, Hesapverirlik ve Bağımsızlık İlişkisi	s. 33
Ayrıcalıklı Yargının Hesap Vermemesi Sorunu.....	s. 34
Hizmet Üretimi Odaklı Hesapverirlik	s. 36
Yargı Hizmetlerinde Kalite	s. 38
Kaliteli Hizmet Üretmeye Uygun Yapılanma.....	s. 41
Yargı Kurulu Tasarlama Meseleleri.....	s. 44
Kontrolün Toplumda Olması.....	s. 44
Paydaşları Kapsayıcılık	s. 45
Hizmet Odaklı Düzenleyici Yapı.....	s. 46
Şeffaf ve Hesapverir Yapılanma	s. 49
Yaygın Kurumsal ve Bireysel Bağımsızlık	s. 50
İşlev Bağımsızlığı.....	s. 53
İç Bağımlılıklar Meselesi.....	s. 54
Bağımsızlık ve Meslek Kariyer Planı İlişkisi	s. 54
Liyakat ve Performans Yönetimi.....	s. 55
Türkiye'nin Yargı Kurulu Tecrübesi	s. 57

TÜRK YARGI SİSTEMİ İÇİN REFORM ÖNERİLERİ

Genel Gerekçe	s. 62
Nihai Hedef: Kaliteli Yargı Hizmetleri ve Kalite Unsurları	s.63
1. Kapsayıcı, Hesapverir ve Tam Bağımsız Düzenleyici Kurum	
- Adalet Yüksek Kurumu	s.83
- Daimî Hukuk Şûrası	s.114
2. Tam Bağımsız Yargısal Meslek Kuruluşları	s. 117
3. Yargıda İdari Kararların Yargısal Denetimi İçin Uzman Mahkeme	
- Adalet Yüksek Mahkemesi	s.168
- Anayasa Mahkemesi Revizyonu.....	s.188
- Cumhuriyet Başsavcılığı Kanunu Taslak.....	s.197
4. Hakim ve Savcı Görevlerine Liyakat ve Açık Yarışma Bazlı Seçilme ve Atamalar	
- İlk Derece ve İstinaf Mahkemeleri	s.205
- Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay.....	s.206
- Cumhuriyet Başsavcılığı.....	s.207
5. Yeknesak Hukuk Meslekleri Kariyer Planı	
- Hukuk Meslekleri Kanunu	s.211
6. Optimum Mahkeme Yapılanması, Dağılımı ve Modern Yargılama Usülleri	s.267
7. Yargı Hakkında Anayasa Hükümleri Taslak - 1.....	s.281
SONSÖZ	s. 305

ÖNSÖZ

Daha İyi Yargı Derneği genel kurulu, 2016 yılında yapılan toplantısında; yönetim kuruluna, yeni anayasa yapım çalışmalarına sunulmak üzere, derneği ilgilendiren konularda öneriler hazırlama görevi vermiştir. Bu amaçla geliştirdiğimiz önerilerden en kapsamlı olanı; dernek başkanı Av. Mehmet Gün'ün hazırladığı, üzerinde üyelerimizin tamamının mutabık olduğu “Adalet Yüksek Kurumu sistemi oluşturma” önerisidir.

2017 yılının ikinci yarısında yayınladığımız 15 Kasım 2017 tarihinde Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV); 2 Kasım 2019 tarihinde Liberal Düşünce Topluluğu üyelerine sunduğumuz bu öneri yüksek kabul görmüştür.

Bu eserde Türk ve dünya kamuoyunda tartışmaya açtığımız önerilerin önemli bir kısmı; yine Av. Mehmet Gün'ün kaleme aldığı “Türkiye'nin Orta Demokrasi Sorunları ve Çözüm Yolu: Yargı, Hesapverirlik ve Temsilde Adalet” isimli kitapta açıkladığı fikir ve önerilere dayanmaktadır. 2018 yılında yayınlanan, içeriğinde “Adalet Yüksek Kurumu sistemi oluşturma” önerisinin de yer aldığı kitabın kısa süre içinde 2.baskısı yapılmış; 11.000 nüshası kamuoyuna ulaşmıştır. Kitap İngilizce'ye çevrilerek İngiltere'de yayınlanmıştır.

Türkonfed, kitabın yönetici özetini politika belgesi olarak

benimsemiştir. Daha İyi Yargı Derneği ve Türkonfed'in müştereken düzenledikleri, 25'ten fazla Yapısal Reform konferansları ve webinarlarıyla, Anadolu iş dünyası ve hukuk dünyası ile paylaştığı kitap ve içerdiği fikirler ile çözüm önerileri büyük takdir ve kabul görmüştür.

Adalet Yüksek Kurumu oluşturma önerisini hayata geçirmek amacıyla Daha İyi Yargı Derneği ve Türkonfed birlikte bir STK platformu oluşturma kararı almış; fakat ortaya çıkan Covid-19 pandemisi bunun gerçekleşmesine izin vermemiştir.

Ancak Daha İyi Yargı Derneği proje ekibi olarak Covid-19 kısıtlarını fırsata çevirmeye karar verdik. Mart 2020'de hummalı bir şekilde çalışmalara başlayarak 9 ay gibi görece olarak kısa bir sürede bu kitaptaki tasarı ve taslakları oluşturduk. Bu süreçte, her haftanın 3 gün, günün en verimli saatlerini fikirleri tartışmaya ayırdık. Sabah 10:30'da başlayarak 2 – 3 saat süren toplantılarda yeni fikirler ortaya çıkardık, olgunlaştırdık. Her birisi pırıl pırıl beyinler, yetenekli ve ülkesini ileri götürmeye kararlı hukukçular olan genç ekip üyelerimiz tartıştığımız konuları derinlemesine araştırdılar, bulduklarını tüm ekiple paylaştılar. Bunların üzerinde derinlemesine tartışarak mutabakat oluşturduk; mutabık olduğumuz hususları taslak haline getir-

dik. Özverili çalışmalarımızın ürünü olan bu eseri, aynı ekip çok kısa bir sürede İngilizce'ye de çevirdi.

Çözüm arayışlarımızda tarihsel tecrübeler, sosyolojik gerçekler ve kamuoyunun genel şikayetlerini dikkate aldık. Sorunların kök sebeplerini araştırdık ve köklü çözüm önerileri getirilmeye çalıştık. Sonuç olarak olarak Türkiye'nin yargıdaki yapısal sorunlarına bu kitapta paylaştığımız çözümleri tasarladık, bir ikisi hariç hepsi için kanun taslakları hazırladık. Kanun taslaklarında sadece fikirlerin özünü ilgilendiren hususların taslağını yazdık; kanunlarda standart olarak yer alan hükümleri tekrar etmeden, kitabı sade ve öz içerikten oluşturmaya gayret ettik.

Asırlar süren tecrübeler sonucunda geliştirilen yargı sistemi en ince detayına kadar irdelemek, sorunların tamamına çözüm getirmek böyle bir çalışmanın eriminin çok dışındadır ve böyle bir amacımız bulunmamaktadır. Bizler yargının temel unsurları hakkında bir tasarım gerçekleştirdik. İleride detaylandırılması gereken hususlarda temel yaklaşım önerimizi ortaya koyduk. Örneğin mahkemelerin yapılandırılması, uyuşmazlıkların kayıt altına alınması, uzlaşma ve dava hazırlık sürecini birleştiren, yargılamaların tek celsede bitirilmesini öngören yenilikçi tasarımlarımızın hayata geçirilmesi için daha kapsamlı çalışmalar yapılması gereklidir.

Her şeyi yeni baştan düşünmenin gerekmediği, köklü sorunların olmadığı bir sistemi iyileştirmek kolaydır. Böyle bir durumda büyük bir tasarım yapmaya gerek yoktur. Mevcuttaki yapıyı ve işleyişi iyileştirecek öneriler getirmek yeterli olur. Ancak köklü sorunların olduğu durumlarda tamamen yeni ve bütünlük bir tasarım yapmaksızın sorunları etkili olarak çözmek kolay değildir; üstelik başarısızlık ihtimali yüksektir. Mevcut

sistemlerde iyileştirmeler sorunları çözemediği durumda yenilikçi öneri getirmek ve mevcut olandan değişik bir tasarım yapmak zorunludur. Ancak alışkanlıklar yeniliklerin her zaman karşısındadır. Yeniye karşı her zaman neredeyse otomatik bir direnç vardır. Bu nedenle yeni bir şey önermek ve tasarımını yapmak riskli bir çabadır; fakat bu çabaya değer.

Hızlı ilerlemenin ve köklü dönüşümün amaçlandığı durumlarda başarının birinci şartı isabetli bir gelecek resmi, uzak erimli bir tasarım yapılmasıdır. Farklı bir gelecek tasarlanmasının sebebi elbette mevcut durumda içinde yaşanılan sorunlar, tatminsizlik veya gelişme isteğidir. Bir gelecek resmi tasarlamaksızın sadece mevcut sorunları ortadan kaldırmak varılmak istenen hedefi gerçekleştirmeye yetmez. Tersine ileri geri gitmeler ve görünürde bir sıkıntıyı giderirken bir başkasına neden olan palyatif çözümler ortaya çıkar. Sorunlar böylelikle çoğalır ve büyürler; organizasyonlarda umutsuzluğa ve motivasyon düşmesine neden olurlar. Uzak erimli hedefi teşkil eden bir gelecek resmi isabetle çizildiğinde ise durum farklıdır. Gelecek resmini benimseyenler mevcut durumdan o hedefe erişmek için yapılması gerekenler üzerine odaklanırlar. Amaca varmak için izlenecek strateji neredeyse kendiliğinden ortaya çıkar, bu yolda nelerin yapılması nelerin yapılmaması gerektiğine daha isabetli karar verilir. Amaca hizmet etmeyen palyatif çözümler terk edilir ve gerektiğinde köklü değişiklikler yapılarak hızlı adımlarla hedef gerçekleştirilebilir.

Bu eserde yukarıdaki uzak erimli hedef, "kaliteli hizmet üreten yargı" olarak belirlenmiş ve strateji de bu hedefe uygun olarak belirlenmiştir. Bu eseri inceleyenlerin de kolayca göreceğini umduğumuz üzere bir kere hedefe kaliteli hizmet üretimi temel amaç olarak konulduğunda yargının tüm sorunlarına köklü çö-

zümleler üretmek oldukça kolaylaşmaktadır.

Bu eserdeki öneriler bu aşamada taslak mahiyetindedir. Bu çalışmada, üzerinde tartışılacak, eksikleri ve hataları ortaya konularak geliştirilmesi gereken bir taslak ortaya koyuyoruz. Bunların üzerinde Türkiye ve dünya kamuoyu ile istişare etmeyi; getirilecek eleştiriler, geri bildirim ve önerilerle, hazırladığımız önerileri son haline getirmeyi arzu etmekteyiz. Türk ve dünya kamuoyunda yeteri kadar tartışıldıktan sonra geliştirerek son halini yayınlayacağız.

Proje lideri Av. Hande Hançar, Adalet Yüksek Kurumu ekibi üyeleri Av. Elif Melis Özsoy ve Av. Havva Yıldız; Hukuk Meslekleri ve Meslek Kuruluşları ekibi üyeleri Av. Muhammed Demircan ve Av. Utku Süngü; Adalet Yüksek Mahkemesi ve Cumhuriyet Başsavcılığı ekibi üyeleri Av. Ayşe Dilara Kaçar ve Av. Zübeyde Çapar özverili çalışmaları ile devasa bir görevi, yaklaşık 9 aylık görece kısa bir süre içinde onlarca Zoom görüşmeleri sonucunda başarı ile tamamladılar. Bu çalışma başladığında stajyer olan Dilara, Muhammed, Utku ve Zübeyde stajlarını bitirdiler, avukatlık ruhsatlarını aldılar. Özverili çalışmaları için ne kadar teşekkür etsek azdır. Ekibe sonradan dahil olmalarına rağmen kısa sürede tüm çalışmalara hakim olan, kitabın hazırlanmasına ve kısa sürede İngilizceye çevrilmesine büyük katkıları olan Av. Bengü Şen Gürakan ve Av. Ahmet Niyazi Ülkü'ye özverili katkıları için ayrıca teşekkür ederiz.

Öte yandan kitabın Türkçe ve İngilizce basımını sağlamak ve iletişimini gerçekleştirmek için çok büyük çaba gösteren Beyza Berber'e de derinden bir teşekkürden daha fazlasını borçluyuz. Beyza Berber'in 4 ayı aşkın bir süre boyunca sabırlı, özverili ve dikkatli çalışmaları sonucunda bugün bu kitabı eli-

mize alabiliyoruz. Bu çalışma içerisinde yer alan sunumları ve yazılı metinleri defalarca gidip gelen taslaklardaki değişiklik ve ilavelerimizi noktası virgüline kadar tekrar tekrar kontrol edip düzelterek Metin Özkan'a iletti, sabır ve itina ile takip ederek ekibimizin ayrılmaz bir parçası oldu. Kitabın İngilizceye çevirileri ile ilgili olarak Türkiye'deki ve arkasından İngiltere'deki düzeltmenlerin itina ile yapılmasını sağlayarak kitabımızın görece kısa bir süre içinde her iki dilde de yayınlanmasına büyük katkı verdi. Son olarak kitabın tasarımını yapan ve basımını üstlenen, bu süreçte sabırla isteklerimizi yerine getirerek basımını sağlayan Metin Özkan'a da ayrıca teşekkür ederiz.

Bu eseri üzerinde geniş bir tartışma ile geliştirmek arzusu ile eş zamanlı olarak Türkiye'de ve dünya çapında kamuoyunun dikkatine sunmaktan gurur ve mutluluk duyuyoruz. Bu konuya ilgi duyan herkesin önerilerin tamamı veya bir kısmı hakkında eleştirilerini, fikir ve önerilerini paylaşmasını, böylelikle bu önemli konuda çözüme küçük ya da büyük katkıda bulunmasını diliyoruz.

Saygılarımızla

Av. Mehmet Gün
Daha İyi Yargı Derneği Başkanı
Fikir ve Proje Lideri

Saim Dursun,
"Buğday", 45x60 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2011

YÖNETİCİ ÖZETİ

Daha İyi Yargı Derneği, siyaseten tarafsız bir düşünce kuruluşudur. Derneğin amacı; yargının yerel ve uluslararası sorunlarına evrensel kabul gören çözümler geliştirmek suretiyle Türkiye’de hukukun üstünlüğünü geliştirmektir.

Yargının verimliliği, hesapverirliği ve bağımsızlığı; her ülkede, ülkelerin kültürel, tarihi ve sosyal dinamiklerine göre değişen derecelerde kusurludur ve geliştirmeye muhtaçtır. Genel olarak yargıya yönelik eleştiriler, yargının, hizmet üretiminde yetersiz olması, şeffaf ve hesapverir olmaması; buna karşılık hizmeti için tanınan ayrıcalıklardan haksız yararlanan imtiyazlı bir zümre haline gelmiş olması şeklinde özetlenebilir. Bu kusurlar hukukun üstünlüğünü aksatır; demokrasileri kusurlu hale getirirler.

Bu ortak sorunların pek çoğu Türk yargı sistemi için de geçerlidir.

Toplumun yargıyı savunmayı tersine siyasilere hedef göstermesinin temel sebebi yargının ihtiyaca yeterli ve kaliteli hizmet üretmeyerek toplumun itimadını kaybetmesidir. Özellikle liberal demokrasiye geçiş sürecinde olan ülkelerde popüler liderlerin halkın isteği doğrultusunda yargının nor-

mal işlevini daha da kısıtlaması hizmetlerini daha da kötüleşmesine, yargının daha da istenmez olmasına yol açan bir kısır döngü yaratır. Demokrasileri otokrasi batağına çeken bu kısır döngü, yargıyı verimli, tam bağımsız fakat ileri derecede şeffaf ve hesapverir hale getirerek tersine çevrilebilir.

Toplum, hizmet alamadığı, hesap soramadığı, değiştiremediği yargı gücüne karşı seçimlerde hesap sorabildiği ve değiştirebildiği siyasileri güçlendirmektedir. Siyasiler kontrol altına aldıkları yargıyı iktidarlarını güçlendirmek için kullanmakta; yürütme gücünün hukukla sınırlandırılması giderek zorlaşmaktadır. Siyasallaşan yargının tarafsızlığını da hızlıca yitirmesiyle hukukun üstünlüğü her alanda zayıflamaktadır.

Yargının yürütmeyi hukukun üstünlüğü yoluyla sınırlandırma işlevinin aksadığı şartlarda devasa devlet güçlerini ele geçiren popüler liderlerin hem kendi ülkeleri hem de uluslararası camia için kamu güvenliği tehlikesi haline gelmeleri işten bile değildir.

Dolayısıyla günümüzdeki demokrasi ve hukukun üstünlüğü sorunlarının çözümü yargıdaki hizmet üretimi ve hesapverirlik aksamaları şeklinde ortaya çıkan bu kök sebeple-

rin ortadan kaldırılmasına bağlıdır.

Yargı konusunda tecrübeleriyle mükemmel bir örnek olay niteliği taşıyan Türkiye; aynı zamanda yargının küresel sorunlarına çözümler bulmak, demokrasiyi geliştirmek için mükemmel bir laboratuvar gibidir.

Bizler, Daha İyi Yargı Derneği proje ekibi; Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve yargı sorunlarına çözüm getirmek için bir seri yenilikçi çözüm önerileri geliştirdik. Hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmeye tam yetkin, fakat en başta kendisi hukuka tam uyarlı, hesapverir, tam bağımsız olan ve bağımsızlığını savunabilen yenilikçi bir yargı teşkilatı tasarladık. Yargının hizmet üretim kapasitesini artıran, kalitesini geliştiren yenilikçi çözümler geliştirdik. Böylelikle komple yeni ve ileri bir yargı modeli ortaya çıkardık.

Çözümlerimizi bir bütün halinde sunduğumuz bu kitapta, yargının uluslararası alanda ortak sorunlarını özetlemekte; kök sebeplerinin meşruiyet sebebiyle ilgili olduğunu tespit etmekteyiz. Topluma hizmet etmesi için tanınan önemli imtiyazlardan yararlanmasına karşın görevini yerine getiremiyor olmasının yargıya ve işlevine müdahale etmenin temel bahanesi olduğuna inanıyoruz.

Yargının yürütme ve yasama güçlerinden tam anlamıyla ayrılmasını sağlayan yenilikçi önerilerimizin dünya üzerinde bütün yargı güçlerini ve demokrasileri geliştirme kapasitesi taşıdığına inanıyoruz.

Kamuoyunu ve tüm paydaşları aşağıda sıraladığımız yenilikçi çözümleri tartışmaya, geliştirmeye ve üzerinde muta-

bakat oluşturmaya davet ediyoruz.

Yargı Hizmetlerinde Kalite Unsurları

- Yargı teşkilatının temel hedefi, ihtiyaca yeter ve kaliteli hizmet üretilmesi olarak belirlenmiştir.
- Yargı hizmetlerinin kalitesini belirleyen unsurların basit bir tarifi yapılmıştır. Hakim, savcı ve avukatların değişik roller üstlenerek gerçekleştirdiği hizmetin unsurları yargının organ ve unsurlarının hesapverirliğinin sağlanması, faaliyetlerinin değerlendirilmesi için gösterge ve ölçütlerin oluşturulmasına hizmet odaklı temel oluşturulmuştur.
- Böylelikle yargıya karşı yöneltilen siyasi amaçlı eleştiriler, yerini yargı hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik geri bildirimlere bırakacaktır. Bu da yargı hizmetlerinin daimi olarak geliştirmenin önünü açacak; yargının siyasallaşması sorununun ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.

Yargı Hizmetleri Üretimini Düzenleyici Kurum: Adalet Yüksek Kurumu

- Yargı organlarının yapısı, teşkilatı ve işleyişi kaliteli yargı hizmeti üretimi odağı alınarak ıslah edilmektedir. Bu amaçla yargı sisteminin merkezinde yer alan düzenleyici bir bağımsız kurum olarak Adalet Yüksek Kurumu ("AYK") oluşturulmaktadır. Kurum, yargı hizmetleri üretimini düzenleyecektir.
- AYK toplumun tüm kesimlerinden paydaşları temsil edecektir. İşlevlerini etkin olarak gösterebileceği sayı-

da ve nitelikte 90 üyeden oluşacaktır. Üyeliklere aday gösterme ve seçme süreçleri hiçbir kişi, kurum veya koalisyonun nüfuz kuramayacağı şekilde, şeffaf, yargı denetimine tabi ve liyakati öne çıkaracak şekilde düzenlenmiştir.

- AYK'nın en önemli görev ve yetkisi yargı bağımsızlığını ve hukukun üstünlüğünü savunmaktır.
- AYK hukuk ve adalet politikalarını, ilkeler ve tercihleri belirleyecek; böylece bütün hukuk mesleklerine kaliteli hizmet üretiminde hedefini belirleyecektir. Yargının bütçe ihtiyacını belirleme, mahkemelerin kurulması ve ülke içinde dağılımı, hizmeti verecek olan yargısal mesleklere kabul, performans değerlendirmesi, disiplin, kariyer ilerlemeleri, meslekten çıkarma gibi konular AYK'nın görev ve yetkileri arasındadır. AYK yargısal meslek kuruluşlarının kararlarının itiraz üzerine denetleyecek ve ülke çapında yeknesaklığı sağlayacak; aynı zamanda meslekler arasında işbirliğini geliştirecek, mesleklerin yetkinliğini geliştirecektir.
- En önemli yenilik ise AYK'nın yargı ile ilgili her türlü işlem ve kararları yargı denetimine açık olması, isteyen herkesin ilgisini ya da menfaatini kanıtlamak zorunda olmaksızın yargısal denetimi işletebilecek olmasıdır. Hali hazırda yargı ile ilgili işlem ve kararlar yargı denetimi dışında küçük bir grubun elinde ve kontrolsüzdür.

Daimî Hukuk Şûrası

- Türklerin “Şûra” geleneğine uygun olarak, Daimî Hu-

kuk Şûrası oluşturulmaktadır. Şûra; yargı hizmetleri sağlayan yargı kurumları, meslek kuruluşları ile sivil toplum paydaşlarının düzenli olarak bir araya geleceği, gelişmeleri, sorunları ve fikirleri tartışacağı geniş katılımlı ve nitelikli bir platformdur. Şûranın tavsiyelerinin AYK başta olmak üzere tüm yargı kuruluşlarına rehberlik etmesi öngörülmektedir.

Tam Bağımsız Yargısal Meslek Kuruluşları

- Yargısal meslekler için, tamamen bağımsız yargısal meslek kuruluşları oluşturulmakta; bu kuruluşlar anayasada yargı bölümü içinde düzenlenerek gerçek yargısal korumaya kavuşturulmaktadır.
- Yargısal meslek kuruluşları; yönetimleri sadece meslek mensuplarından oluşacak, meslek dışından kimse yönetime katılmayacak, etki edemeyecek şekilde oluşturulmuştur. Meslek kuruluşlarının her bir üyesi, organı ve birliği tek başına ve müştereken hukukun üstünlüğü ile yargı bağımsızlığını savunmakla görevli ve yetkili olacaktır.
- Yargısal meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetleri ve disiplin işlevleri bölge birlikleri vasıtasıyla bölgelerde yoğunlaştırılmakta, optimum etkinliğe ve verimliliğe ulaştırılmaktadır. Ankarâdaki meslek kuruluşları birlik merkezleri yüksek seviyede temsil odaklı hale getirilmektedir.
- Yargısal meslek kuruluşları üzerinde Adalet Bakanlığı'nın sahip olduğu rol ve yetkiler AYK'ya aktarılmak-

tadır. AYK'nın meslek kuruluşlarının karar ve işlemlerinin itiraz mercii olmasıyla uygulamada yeknesaklık sağlanmakta, yargısal denetimi ise idare mahkemeleri ile Danıştay yerine yargıya ilişkin işlerde özel uzmanlık mahkemesi olan Adalet Yüksek Mahkemesi'ne bırakılmaktadır.

Tam Yargısal Denetim: Adalet Yüksek Mahkemesi

- Yargı teşkilatı, işleyişi ve mensupları ile ilgili olarak yapılan her işlem ve alınan her karar etkin yargısal denetime tabidir. İsteyen herkes yargısal denetimi başlatabilecektir.
- Etkin ve hızlı yargısal denetimi sağlamak için uzman ve özel yargılama usullerine sahip olan Adalet Yüksek Mahkemesi kurulmaktadır. Temyiz mercii Anayasa Mahkemesi'dir. Böylelikle Anayasa Mahkemesi'nin anayasayı koruma işlevi geliştirilmektedir.
- Adalet Yüksek Mahkemesi'nin ve yasama dokunulmazlıkları ve üst düzey kamu yöneticilerinin sorumluluğu ile ilgili hususlarda da yetkili olacaktır. Böylece görev ve yasama dokunulmazlıkları etkinleştirilmekte aynı zamanda soruşturma izinleri ilga edilerek hukukun üstünlüğü güçlendirilmektedir.

Kapasitesi, Bağımsızlığı ve Üyelerinin Tarafsızlığı Güçlendirilmiş Anayasa Mahkemesi

- Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı 15'ten 30'a çıkarılmakta; mahkemenin 3 daire halinde çalışması, 3. dairenin sadece bireysel başvurulara bakması öngörülmektedir.

- Anayasa Mahkemesine yeni atanacak üyeler öncelikle 3. dairede görev yapacak, kıdemli üyeliklerde boşalma oldukça 2. ve 1. dairelere ilerleyecek; böylelikle üye atamalarındaki siyasi saik zayıflayacaktır.
- Anayasa Mahkemesi üyeliklerine aday adaylarının ve adayların belirlenme süreci şeffaflaştırılmakta, seçimlerin liyakate bağlı olması için AYK ön incelemesi getirilmekte, aday gösterme, üye seçme ve atama kararlarının açık ve gerekçeli olması öngörülmektedir. Bütün süreç yargı denetimine tabidir. Bu esaslar en üst temyiz mahkemeleri olan Danıştay ve Yargıtay üyeliklerine seçimlerde de geçerli olacaktır.

Anayasa Korumasının Güçlendirilmesi:

Cumhuriyet Başsavcılığı

- Anayasayı ve anayasal düzeni koruma işlevi geliştirmek amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığı kurumu ve işlevleri; Yargıtay Başsavcılığı'ndan ayrılmaktadır.
- Cumhuriyet Başsavcısı ve vekili doğrudan başvuran veya yargısal meslek kuruluşları tarafından gösterilen liyakatli adaylar arasından tam şeffaf, kamuoyunun katılımına açık olarak AYK genel kurulu tarafından seçilecektir. Aday gösterme ve seçim süreci yargı denetimine tabi olacaktır.
- Cumhuriyet Başsavcılığı sadece Adalet Yüksek Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi'nde görülen yasama dokunulmazlıkları, üst düzey kamu görevlileri ile cumhurbaşkanı ve bakanların soruşturulması, siyasi parti-

ler konularında görevli olacaktır.

Optimum Mahkeme Yapılanması, Dağılımı ve Modern Yargılama Usulleri

- Türkiye'deki 3 seviyeli ilk derece, istinaf ve temyiz mahkemeleri yapısı korunmaktadır. İlk derece mahkemeleri 26 kalkınma bölgesi temel alınarak optimum şekilde dağıtılmaktadır. İleri uzmanlığa ve tecrübeye sahip heyet mahkemeleri merkezlerde yoğunlaştırılırken, hızlı müdahale edilmesi gereken, nispeten küçük ve kolay işlere bakan tek hakimli mahkemeler vatandaşın ayağına götürülmektedir.
- Adli hazırlık mahkemeleri kurulmakta halka tek bir hizmet biriminden hizmet verilmesi öngörülmektedir. Uyuşmazlık çözümünde avukatlara daha çok sorumluluk ve yetki verilecektir. Hazırlık mahkemeleri avukatların görevlerini hukuka uygun ve etkin olarak yerine getirmesine yardımcı olacak, suistimalleri önleyecektir. Amaç uyuşmazlıklarda uzlaşma oranını yükseltirken dosyaların mahkemeye intikal edecek dosyaların daha en başında tekemmül etmesini sağlamak, yargılamaların tek celsede ve 3-4 ay gibi kısa sürelerde bitirilmesini sağlamaktır.
- Bütün yargılama usulleri modernleştirilmektedir. İlk çıktığı andan mahkemeye yansıdığı an arasında uyuşmazlığın çözümünü ilgilendiren bilgi ve delillerin dürüstçe, tam ve doğru ifşası zorunluğu getirilmektedir. Böylece uyuşmazlıkların dava öncesinde sulh ve uz-

laşma ile çözülmesi diğer yandan mahkemeye intikal edenlerde dosyaların tam tekemmül etmesi öngörülmektedir. Mahkemelere intikal eden halihazırda ilk derece mahkemelerinde 4-5 sene süren ve davalar; 3-4 ay içinde karara bağlanacak; kararlar olağanüstü yüksek derecede tatmin edici olacaktır.

Hukuk Meslekleri için Yeknesak Kariyer Planı

- Hukuk meslekleri için mahkeme yapılanmasına uyarlı, 3 ana dereceli ve her derece içinde en fazla 3 seviyeli yeknesak bir kariyer planı öngörülmüştür.
- Hukuk mesleklerine kişisel olgunluk, yetkin, bilgili ve tecrübeli kişilerin kabul edilecektir. Adayların; resmi staj, özetmenlik ve yardımcılık aşamalarını geçmeleri, her aşamada objektifliğin sağlandığı yazılı sınav ve mülakatta başarılı olmaları öngörülmüştür. Bu aşamaların hepsinde mesleğin onuruna yakışır ücret ödenecek, çalışma şartları belirlenecektir.
- Böylelikle hakim, savcı ve avukat mesleklerinin birbirlerine paralel ve denk olarak gelişmeleri, gerektiğinde geçiş yapmaları kolaylaştırılmakta; ülkenin insan kaynaklarının ihtiyaca uygun, dinamik ve etkin olarak kullanılması sağlanmaktadır. Amaç, insan kaynaklarını mahkemelerin ihtiyacına uygun olarak geliştirmek ve eşleştirmektir.

Yeni kurulan Adalet Yüksek Kurumu'nun ve Adalet Yüksek Mahkemesi'nin tam bağımsızlığı suretiyle yargı bağımsızlığı en yüksek seviyeye çıkarılmakta, bağımsızlık bütün

yargısal organ ve kurumlara, hizmet birimine ve bireylere yayılarak yargı bağımsızlığının kısıtlanması imkansız hale getirilmektedir.

Hizmet üretimi odaklı, şeffaflık, hesapverirlik, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı esaslarına uygun olarak tasarlanan Adalet Yüksek Kurumu; yargı gücünü demokratikleştirmekte, meşruiyetine uygun olarak yargının kontrolünü topluma vermektedir. Kurumun üye kompozisyonu dahili veya harici hiç bir kişi, kurum veya grubun kontrol edemeyeceği ve etki edemeyeceği şekilde düzenlenmiştir.

Daimî Hukuk Şurası tüm paydaşların düzenli olarak kendini ifade etme imkanı bulacağı bir platform sağlamakta, AYK'nın yargı hizmetleri üretiminde sağlıklı ve dinamik kararlar almasına imkan sağlamaktadır.

Yargı teşkilatını, organ ve unsurlarını ilgilendiren karar verme, denetim ve temyiz süreçleri 3 – 4 bağımsız kuruma yayılarak yargı bağımsızlığını etkileme olasılığına karşı ilave tedbirler alınmıştır. Yargı ile ilgili her işlem ve kararı yargısal denetime açmak suretiyle yargı organ ve unsurları tam anlamıyla hesapverir hale getirilmekte, Adalet Yüksek Mahkemesi'nin temyiz denetimi Anayasa Mahkemesi'ne verilerek anayasal düzenin korunması etkinleştirilmektedir.

Adalet Yüksek Mahkemesi ve Cumhuriyet Başsavcılığı kurulması üst düzey kamu görevlilerinin hesapverirliğini geliştirecektir. Bir yandan kamu görevlileri daha etkin hukuکی korumaya kavuşturulurken kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal eden kovuşturma ön izin şartları ilga edilerek hukukun

üstünlüğü geliştirilecektir. Öte yasama dokunulmazlığının siyasi saiklerle zayıflatılmasına karşı da güçlü bir koruma getirilmiş olacaktır.

Güvenilir ve tam bağımsız bir sistem ile yargı kamuoyunun daha fazla güvenini ve desteğini kazanacaktır. Çağdaş şeffaflık ve hesapverirlik halkın yargının bağımsızlığını, diğer güçlere karşı korumasını sağlayacaktır. Bunların gerçekleştirilmesi ile yargı gücünün tam olarak ayrılığı ve bağımsızlığı sağlanacak, demokrasinin güçler ayrılığı ilkesi önemli derecede güçlenmiş olacaktır.

Önerilen model Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve demokrasi endekslerinde dünyanın en ileri 10-20 ülkesi arasına girmesini sağlayacaktır. Bu ilerlemeler Türkiye'nin uluslararası imajını, yatırımcı güvenini güçlendirecek, doğrudan yatırımları çekecek ve Türkiye'nin değer yaratma ortamını iyileştirecektir.

Böylelikle Türkiye, dünyanın en ileri 10 ila 20 demokrasi ve ekonomisi arasına girecek, ekonomisi gelişecek, kişi başı milli gelir bu günkü 8 bin US\$ civarından kısa sürede 25,000 US\$ seviyesine ve üzerine çıkacaktır.

Daha İyi Yargı Derneği
Proje Ekibi

KALİTELİ HİZMET
ODAKLI YARGI

Hukukun Üstünlüğü Sürdürülebilir Kalkınmanın Anahtarıdır

Toplumların refahının artırılması; hukukun üstünlüğüne, güçlü ve kapsayıcı kurumlara, devlet gücünün hukukun üstünlüğü ile sınırlandırılmasına, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine bağlıdır. Hukukun üstünlüğü milyonlarca insanın oluşturduğu devasa devlet gücünün kurallara uygun olarak kullanılmasını sağlayarak demokratik yönetimi; bu da işbirliğini ve dayanışmayı geliştirerek halkın refah seviyesinin sürekli ve sürdürülebilir olarak yükseltmesini sağlar. Çünkü hak ve özgürlükleri iyi korunan, hukuk güvenmesine sahip olan bireyler; bir yandan daha çok ve derin işbirlikleri oluşturarak diğer yandan yenilik ve buluş yaparak yüksek katma değer üretme kapasitesine erişirler.¹

1 Demokrasi seviyesi toplumların refahının seviyesini belirleyicidir. Daron Acemoğlu ve James A. Robinson'un kaleme aldığı Ulusların Düşüşü isimli eseri ulusların yükselişinin güçlü, iyi işleyen ve hesapverir kurumlara sahip olmalarına, Dar Koridor isimli eseri de özünde ulusların refahının artırmanın temel hak ve özgürlüklerin iyi korunmasına bağlı olduğunu dünya çapında tarihsel örnekler vererek ortaya koyarlar. Bu yönden geniş bir teori oluşmuş bulunmakta; birçok ampirik çalışma da peyderpey ortaya çıkmaktadır. Dar

Hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmede en büyük görev yargıya düşer. Yargı; hem refahı artırmak için katılan yükümlülüklerin hem de artan refahın paylaşılmasında en kritik rolü oynar. Yargının bu işlevini en iyi şekilde yerine getirmesi her ülke için olduğu gibi Türkiye için de hayati önem taşır.

Demokrasi seviyesi yükselen ülkelerin milli geliri düzenli olarak artar. Orta seviyede demokrasilerin orta seviyede milli gelire sahip olduğu; bu ülkelerin içinden çıkmakta zorlandıkları “orta gelir tuzağı” seviyesini; demokrasi seviyesini yükselterek aşabileceği ekonomistlerce kanıtlanmış bulunmaktadır.²

Ülkelerin demokrasi seviyelerini hukukun üstünlüğü, hesapverirlik ve yargı gücünün bağımsızlığı seviyeleri belirler. Demokrasinin unsurları arasında yargı ile hukukun üstünlüğüne özel bir yer ayıran, Türkiye'nin de imzacısı olduğu iki adet BM Genel Kurulu kararı³; yargı bağımsızlığının unsurlarını ortaya koymaktadır. Söz konusu BM kararları demokrasi seviyesini yükseltmek için hukukun üstünlüğünü yükseltmek gerektiğini göstermektedir. Hukukun üstünlüğünü gerçekleştirebilmek için ise yargıyı geliştirmek gerekir.

Koridor kitabı; özgürlüklerin karşısında korunması gereken devasa gücün devlet gücü olduğunu, bu gücün sınırlandırılmasının devlet yönetimlerindeki en önemli sorun olduğunu ortaya koyar. Söz konusu devasa devlet gücünü sınırlandırın, bireyleri özgürleştirerek güçlendiren ve daha üretken hale getiren şey hukukun üstünlüğüdür.

2 Mehmet Gün, Türkiye'nin Orta Demokrasi Sorunları ve Çözüm Yolu, 2. Baskı, Gün+, s. 83-92.

3 M. Gün, age, s. 93 ve devamı ile s. 144 ve devamı.

Nitekim “herkes için adalete erişim sağlamak ve her düzeyde etkili, hesapverir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak” BM Kalkınma Ajansı, UNDP’nin 16 no’lu Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin (“SDG”) temel amacı olarak belirlenmiştir. UNDP; m.16.3’te “hukukun üstünlüğünü ulusal ve uluslararası düzeyde geliştirmek ve herkes için adalete erişimi sağlamak”; m.16.5’te “yolsuzluk ve rüşveti önemli ölçüde azaltmak”; m.16.7’de “her seviyede etkili, hesapverir ve şeffaf kurumlar geliştirmek”; m.16.7’de ise “her seviyede karar alınımının duyarlı, katılımcı ve ilgililerini temsil edici olmasını sağlamak” hususlarını alt hedefler olarak belirlemiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu; 2004 - A/RES/59/201 sayılı kararında; yargı bağımsızlığı ile kurumların şeffaf ve hesapverir olmasını demokratik yönetimin temel unsurları arasında saymıştır. Yargı bağımsızlığının temel ilkeleri ise 1985 - 40/32 ve 40/146 sayılı kararda belirtilmiştir. Türkiye her iki BM kararını da çekincesiz olarak imzalamış bulunmaktadır.

UNDP SDG 16 çerçevesinde Türkiye; “hukuki ve kurumsal üstyapının geliştirilmesini ve kurumların fiziki ve insan altyapısını güçlendirmeyi” öncelikli hedefler olarak belirlemiştir⁴. Fakat, Türkiye; gerçekleşen birçok anayasa değişikliğine rağmen, yargı bağımsızlığını tam olarak sağlayamamış; BM kararlarında kabul edilen standartları, maalesef, gerçekleştirememiştir⁵. Nitekim Haziran 2019 tarihli Yargı

4 Bkz. Turkey’s Sustainable Development Goals 2nd VNR 2019, s. 30

5 Yargı bağımsızlığı meselesi, önceleri yargı organ ve unsurlarının yürütmenin bir parçası olmaktan kurtulması üzerinde odaklanırken 1961 Anayasası ile getirilen düzenleme ile bir nebze ilerletilmiş; Adalet Bakanlığı’na bağlı

Reformu Strateji Belgesi⁶ “yargının bağımsızlığı, verimliliği, denetimi ve hesapverirliğinin güçlendirilmesi ve korunmasını” amaç olarak belirlemiştir.

Dünyanın en büyük ekonomileri arasında 19. sırada yer almasına, G20 üyesi olmasına karşın uluslararası demokrasi endekslerinde Türkiye’nin yeri; ekonomisinin büyüklüğüyle ters bir şekilde 167 ülke arasında 104.; hukukun üstünlüğü endekslerinde ise 128 ülke arasında 107. sıralarda görünmektedir. Türkiye’nin ekonomik ve demografik büyüklüğü ile demokrasi ve hukukun üstünlüğü endekslerindeki yeri açıkça uyarıcıdır⁷. Bu uyarıcılıktan yola çıkarak hukukun üstünlüğü ve demokrasi seviyesini yükselttiği takdirde Türkiye’nin ekonomisini hızla büyüteceği, milli gelirini de hızlıca artıracığı sonucu çıkarılabilir.

bir kurul olmasına karşın Adalet Bakanı ve müsteşarının dahil olmadığı Yüksek Hakimler Kurulu ile nispeten bağımsız bir yapıya kavuşturulmuştur. Ancak yargı gücü tam olarak bağımsızlığını kazanamamış; yargı gücünü kontrol çabaları YHK üzerinde, YHK’nın oluşumunu ve işlevini kontrol etme şeklinde sürmüştür. Bir yandan yargı gücü en üst kurulun oluşumunu kontrol etmek, diğer yandan vesayet ve nüfuz altında tutulmak, işlevini göstermesi yürütmenin katılmasına ve onayına tabi tutulmak istenirken diğer yandan kontrol altına alınan bu nihai güç hesapverir olmaktan çıkarılmıştır. 1982 Anayasası ile YHK ve YSK’nın birleştirilerek HSYK’nın oluşturulması, kararlarının, - 1977’de Anayasa Mahkemesi’nin cumhuriyet niteliğine aykırı, hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkelerini ihlal eder bulmasına karşın - darbe düzenlemeleriyle HSK’nın kararları yargı denetimi dışına çıkarılmıştır.

6 Belgenin Türkçe metni için: https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf ; İngilizce metni için: https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162949YRS_ENG.pdf

7 Oysa yukarıda belirtildiği üzere dünyaca meşhur ekonomistler ülkelerin ekonomik gelişimleri ile demokrasi seviyeleri arasında doğrudan bir paralellik olduğunu ortaya koymuşlardır. Türkiye’nin ekonomi sıralaması World Bank 2020, demokrasi sıralaması the Economist Democracy Index 2020, hukukun üstünlüğü endeksi ise World Justice Project 2020’den alınmıştır.

Demokratik yönetim; sözü edilen BM kararlarının da ortaya koyduğu üzere hukukun üstün, devlet güçlerinin hukukun üstünlüğünü güvenceye alacak şekilde ayrılmış; yargı gücünün de yasama ve yürütme güçlerinden bağımsız olduğu yönetim şeklidir. Demokrasi için hukukun üstünlüğünü, hukukun üstünlüğü için yargı gücünün bağımsızlığını sağlamak; yargıyı demokratik işlevini bağımsız olarak yerine getirmeye yetkin ve yeterli hale getirmek; engel ve kısıtlarını kaldırmak gerekir.

Yargının varlık sebebi, amacı ve görevi; bir yandan temel haklar ve özgürlükleri, özellikle fikir ve ifade özgürlüğünü korumak ve geliştirmek, yürütmenin hukuka uyarlığını sağlamak, diğer yandan ise halkın yönetime katılımını güvence altına alarak demokrasiyi geliştirmektedir. Yargı; bu işlevlerini bireyler ile devlet kurumları arasındaki uyumsuzlukları gidermek suretiyle yerine getirir, böylece toplumda uzlaşma ve işbirliğini yeniden tesis edip güçlendirir. Bu bakımdan yargı; bireysel ve kolektif verimlilik ve üretkenlik üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Yargı sisteminin verimli olmamasının İtalya'da yatırımların azalmasına, yavaş büyümeye ve iş yapma ortamının zorlaşmasına neden olduğu söylenmektedir.⁸

8 Sergi Lanau, Gianluca Esposito, and Sebastiaan Pompei, "Judicial System Reform in Italy—A Key to Growth" (IMF Working Paper, WP/14/32) Bu çalışmanın ilgili bölümleri şöyledir: "The inefficiency of the Italian judicial system has contributed to reduced investments, slow growth, and a difficult business environment." "Weak contract enforcement raises the cost of borrowing, and shortens loan maturities (Bae and Goyal, 2009; Laeven and Majnoni, 2003), with a detrimental impact on investment, the depth of mortgage markets, and GDP (Bianco et al., 2002; Laeven et al., 2003; Djankov et al., 2008). "The literature also finds a positive correlation between the quality of the judicial system and firm size (Kumar et al. 2001, Beck et al. 2006). Giacomelli and Menon (2012) use differences in court

Yargı gücünün işlevinin derecesi, bir ülkenin hem demokrasi seviyesini hem de refah seviyesini belirlemesi sebebiyle refahın artışına hem doğrudan hem de dolaylı yoldan etki eder; başka bir deyişle katlı çarpan etkisi gösterir. Fakat bu çarpan etkisi; yargı işlevinde etkin ve verimli ise olumlu etki; etkin ve verimli olmadığında olumsuz etki şeklinde ortaya çıkar.

Yargı Bağımsızlığı ile Demokrasi İlişkisi

Demokrasi anlayışı, ulusların daha iyi yönetime ulaşma yönünde asırlar süren çaba ve tecrübelerinin sonucunda bugünkü seviyesine gelmiştir. İyi devlet yönetimi için: kuralların bilgece oluşturulması, yöneticilerin güçlü, kurallara uyarlı, adil, hesapverir olması ve kurallarla sınırlanması gerektiği; bunun için ise yöneticilere hesap sorabilen, dolayısıyla denetim gücü olarak yöneticilerden bağımsız olabilen bir yargının bulunması gerektiği tartışmasıdır. Günümüzde toplumun oluşturduğu devasa devlet teşkilatının ve gücünün yasama, yürütme ve yargı olarak ayrılması, yasama ve yürütme güçlerinin denetlenmesi demokrasilerin en önemli meselesidir.

Bu çerçevede yargı gücünün yürütme ve yasama güçlerinden ayrılığı ve bağımsızlığı demokrasilerin en önemli

efficiency across Italian municipalities to establish a causal link and estimate that halving the length of civil proceedings could increase average firm size by 8–12 percent." Ardagna and Lusardi (2008) establish a link between entrepreneurship rates and the efficiency of the judicial system using micro data for a sample of countries including Italy Berkowitz et al. (2006) find that stronger contract-enforcement institutions are positively correlated with more complex exports and less sophisticated imports. The structure of exports suggests that entrepreneurship and innovation may suffer from judicial-system inefficiencies in Italy."

sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Zira en ileri demokrasilerde bile yargı kendi kendini yönetebilecek bağımsızlığa kavuşmamıştır. Bütün demokrasilerde yargının iç işlerine yürütme az ya da çok dahil olmakta; sembolik de olsa yargısal yetkileri kullanmaktadır.

Ülkelerin tarihsel gelişimi, kültürleri, ekonomik, coğrafi ve demografik özelliklerinin etkisiyle; yargı yapılanması, işlevleri, bağımsızlığı, yürütme ve diğer devlet güçleriyle ilişkileri, ülkeden ülkeye değişik ve farklı olarak şekillenmiştir. Ülkelerin genel yönelimi⁹ ise hakim ve savcılarının görevlerinde, mesleğe kabul, ilerleme ve tayinlerinde yürütme gücünün etkisini sınırlama yönündedir. Nitekim yargı kurulları fikri, hakimleri yürütmeye karşı bağımsızlaştırma sürecinde ortaya çıkmıştır¹⁰. Ülkeler elbette kendi toplumsal yapılarına, tarihi tecrübelerine ve kültürlerine göre kurumlar ve sistemler geliştirirler. Nitekim; yargı yönetim şekillerini de kendi ihtiyaçlarına ve önceliklerine uygun olarak oluşturmuşlardır. Bir ülkede kurula ihtiyaç duyulmazken diğer

9 Almanya, Avusturya ve Birleşik Krallık gibi günümüzdeki baskın manasıyla yargı kuruluna sahip olmayan ülkelerde yargı bağımsızlığı farklı bir yöntemle sağlanmakta; hakimlerin atanmasında yürütme gücü etkin olmakla beraber, içerisinden atanacak hakim adaylarını içinde sivil toplum temsilcilerinin, avukatların ve hakimlerin de dahil olduğu kurullar belirlemekte; yürütme sembolik bir rol üstlenmektedir.

10 Yargının monarşiden bağımsızlaşmasıyla ilgili en temel adımlardan biri olan hayat boyu hizmet garantisinin Birleşik Krallık'ta 1688 yılında gerçekleşen Muhteşem Devrim'in ardından 1701 yılında çıkarılan Act of Settlement'a kadar geriye gittiğine dair bkz. Joseph H. Smith, An Independent Judiciary: The Colonial Background, University of Pennsylvania Law Review, 124. Cilt 1104. (1976) sayı, s. 1140; Thomas I. Vanaskie, The Independence and Responsibility of the Federal Judiciary, 46 Villanova Law Review 745 (2001) s. 748; Sam. J. Ervin, Separation of Powers: Judicial Independence, s. 4 Online erişim: <https://core.ac.uk/download/pdf/62555641.pdf>

ülkede kurul oluşturmanın zorunlu olmasının elbette haklı sebepleri vardır.

Günümüzde en ileri demokrasilerde bile yargı gücünün en ileri seviyesine geldiği, yürütme gücünden ise tam olarak bağımsızlaştığı söylenemez.¹¹ Yargı ayrı bir güç olarak tanınmış, bağımsızlık kazanma yolunda oldukça önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Fakat ülkeden ülkeye şekli ve derecesi değişmekle beraber yürütme gücünün müdahalesi halen sürmekte; yargı, yürütme dahil olmadan kendi kendini yönetebilir hale gelememiş bulunmaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında, devlet gücünün tek elde toplanmasına karşı mahkemeleri ve yargıçları yürütmenin siyasi etkisinden kurtarmak amacıyla anayasa mahkemeleri ve yargı kurulları, demokrasilere yeni kurumlar olarak ilave edildiler.¹² Yargı kurulları; bir kısım ülkelerde yürütme

11 The Economist Intelligence Unit'in hazırladığı dünya demokrasi endekslerinde her zaman en üst sıralarda yer alan Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Norveç gibi İskandinav ülkelerinde hukuk meslek mensuplarının atanmasında, meslekte ilerleme kararlarının verilmesinde, disiplin işlerinde ve mahkemelerin düzenlenmesinde yürütme rol oynamaktadır. 2019 Dünya Demokrasi Endeksi'nde 5. sırada yer alan Finlandiya'da hakimlerin atanmasında Adalet Bakanlığı ve Finlandiya Cumhurbaşkanı rol oynamaktadır (Act on Judicial Appointments No: 205/2000). Finlandiya Başsavcısı kabinesinin önerisi ile Finlandiya Cumhurbaşkanı tarafından atanmakta; başsavcı diğer savcılarının seçiminde görev almaktadır (Act on the Prosecution Service No: 439/2011). 2019 Dünya Demokrasi Endeksi'nde 7.sırada yer alan Danimarka'da savcılık Adalet Bakanlığı altındadır. Savcılarının mesleğe giriş ve meslekte ilerlemelerinde Adalet Bakanlığı rol oynamakta olup kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır. Bu hususta bkz. GRECO's Fourth Evaluation Report on Denmark Adopted 28 March 2014 with regard to Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors; European Commission 2020 Rule of Law Report, input from member states, Denmark, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_rule_of_law_report_-_input_from_member_states_-_denmark.pdf, Erişim tarihi: 31.12.2020.

12 Marína Urbániková and Katarína Šipulová, Failed Expectations: Does

gücü ile hakimler arasında “bir tampon, kurumsal bir engel” olarak işlev göstermektedir¹³. Fransa ve Belçika gibi bir kısım ülkelerde yargıya ilişkin kurumsal yetkiler yürütme ile paylaşılmaktadır¹⁴. İtalya’da ve ondan etkilenen Yunanistan, İspanya, Portekiz’de yargı gücü oldukça bağımsız olarak düzenlenmiş olup¹⁵ kendi bağımsızlığını savunabilmekte; fakat

the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts, German Law Journal , Volume 19 , Issue 7: Special issue — Judicial Self-Government in Europe , 01 December 2018 , pp. 2105 - 2136; footnote 16- 18

13 David Kosaş, age, s. 1600: “In most countries the major rationale behind the introduction of new judicial self-governing bodies was to protect judicial independence and guarantee separation of powers.196 Only in few countries, the establishment of major judicial self-governance bodies was motivated by proving other values such as judicial accountability or effectiveness of the judiciary.

14 Yargı kurullarının üyelerinin tamamı veya çoğunluğunun hakimler arasından seçilmesi gerekliliği de üyelerin seçiminde yasama ve yürütmenin etkisinin hiç olmaması veya sınırlı olması gereği de bu sebepten dolayı olmalıdır.

15 David Kosaş’ın German Law Journal Vol. 19 No. 07’de yayınlanan “Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe” başlıklı makalesinde de anlatıldığı üzere: Yargı teşkilatında özyönetim için Avrupa Konseyi ve AB tarafından desteklenen “yargı kurulları” bekleneni verememiştir. Romanya, Polonya ve Slovakya bu örneklerin başında gelmektedir. Bu model, Slovakya’da yargı gücünün yürütme ve yasama gücünden kurumsal bağımsızlığını sağlamayı başarsa da yargı içinde hakimlerin bireysel bağımsızlıklarını sağlayamamıştır. Yargı bağımsızlığı tarihsel olarak köklü bir geçmişe sahip olan Hollanda ve İrlanda’da yargı kurulları mekanizmaları görece olarak başarılı olarak işlemektedir. Almanya’da dahi hakimlerin terfilerinde hakkındaki karar mekanizması açık ve net kurallara bağlanmış değildir. Avrupa Adalet Divanı hakimlerinin sorumluluğu, çoğunlukla bütçesel karar süreçlerinde dolaylı olarak ele alınmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde hakimlerin bağımsızlığını güçlendirmek için hakimlerin hesapverirlikten taviz verilmiştir. Sonuç olarak yargı kurulları: (i) Yargının kurumsal bağımsızlığını sağlamakta başarılı olurken hakimlerin bireysel bağımsızlıklarını sağlamakta başarısız olmuştur; (ii) Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde birçok kötüye istismar doğurmuştur; (iii) yargının verimli çalışması ve şeffaflığını sağlamakta başarılı sonuçlar doğursa da hesapverirlikten ve kamu güvenini sağlamakta başarısız olmuştur. Kosaş’a göre bunun nedenleri; yargı bağımsızlığı, hesapverirliği ve şeffaflık konseptlerinin genel olarak kabul edilmiş ve uygulanan tanımlarının olmaması ile yargı kurullarını ülkelerin ekonomik, politik, tarihi ve

yine de yürütmenin etkisine maruz kalmaktadır. Dolayısı ile yargı gücü, en ileri demokrasilerde bile henüz gelişimini tamamlamamıştır¹⁶. En ileri demokrasilerde bile yargı bütçesini yürütmenin belirlediği günümüzde yargı gücünün tam bağımsızlığa sahip olduğu ve uluslararası alanda başka ülkelerin örnek alabileceği bir model mevcut olduğu henüz söylenemez¹⁷.

Yargı bağımsızlığının aksadığı ülkeler demokrasiden uzaklaşmakta; toplumsal dengeleri koruması gereken yargı, giderek siyasallaşmaktadır. İspanya, Türkiye, Romanya ve Polonya’da yargı kurullarının oluşumunda siyasilerin

kültürel etkenlerinden tamamen ayırıştırmanın mümkün olmamasıdır.

16 Buna karşın çeşitli uluslararası kuruluşlar ülkelerin yargıdaki sorunlarının giderilmesi için yargı kurullarını bir çare olarak önermektedir. Aynı yönde bakınız: Marína Urbániková and Katarína Šipulová, footnotes 7 and 8 civarı. “The establishment of judicial councils(7) as a panacea for deficiencies of judicial systems has been strongly promoted by many international organizations. Both the Council of Europe (CoE) and the European Union (EU) typically conditioned the successful accession of countries with the institutional transformation of judiciaries and the establishment of judicial councils as a model form of judicial self-government.(8)”

17 Nitekim AB, tam üye adayı ülkelere yargı bağımsızlığını ve hukukun üstünlüğünü şart koşmasına karşın bunu sağlayacak bir model önermemektedir. Bu yönde bkz. Denis Preshova , Ivan Damjanovski And Zoran Nechev, The Effectiveness Of The ‘European Model’ Of Judicial Independence In The Western Balkans: Judicial Councils As A Solution Or A New Cause Of Concern For Judicial Reforms, CLEER Papers 2017/1 S. 16 vd. Bobek & Kosaş’ın belirttiği üzere : CoE ve EU bir EU Model yargı kurulu oluşturmamıştır. Bkz. Michal Bobek & David Kosaş, Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe, SSRN Electronic Journal, January 2013, “The eventual creation of the Judicial Council “Euro-model” presents a puzzle. Neither the EU nor the CoE have ever laid down any normative underpinnings of this model. There has never been any process of review or discussion of the model similar to those that occur in adopting EU legislation or in drafting an international treaty. Both organizations simply internalized the recommendations of various judicial consultative bodies without really addressing or assessing their content.

kısmen veya tamamen söz veya etki sahibi olması yargının siyasallaşmasına neden olmuş bulunmaktadır¹⁸. Benzer yargı kurullarına sahip olan Fransa¹⁹ ve Belçikâda; farklı niteliklerde yargı atama kurullarına sahip olan Birleşik Krallık, Almanya, Avusturya ve benzeri ülkelerde yargısal yetkilerin kullanımına yürütmenin sınırlı veya formalite icabı da olsa dahil olması yargıda siyasal etki olduğu tartışmalarına neden olmaktadır.

Dolayısı ile demokrasiyi bugünkü kusurlu seviyesinden daha ileriye götürebilmek için yargıyı kendi kendini yönetebilecek şekilde bağımsızlaştırmak, bağımsızlığını koruyabilir, işlevini tam olarak gösterebilir, özellikle de yürütmeyi sınırlandırabilir hale getirmek gerekmektedir.

Bunu gerçekleştirebilmek için ise öncelikle yargı hizmetlerinin yürütme gücünün verdiği bir hizmetmiş gibi görmekten vazgeçilmelidir. Yürütmenin görevi yargı gücünün görevlerini kapsamaz. Yürütmenin yargı ile ilgili görevi yargının olağan işlevini gösterebilmesi için gerekli mali, güvenlik ve diğer kaynakların sağlanmasından ibaret ve bunlarla

18 Polonya'da 2017 yılı kanun değişiklikleri sonrasında Cumhurbaşkanı'na hakimlerin atamalarında tavsiye veren Ulusal Yargı Konseyi'nin 25 üyesinden 15 üyesi, 2.000 vatandaş veya 25 hakim gösterdiği hakim adaylar arasından Polonya Parlamentosu tarafından atanmaktadır. Kanun değişikliği öncesinde bu üyeler Yüksek Mahkeme, adli, idari ve askeri mahkeme hakimlerinden oluşan bir genel kurul tarafından seçilmekteydi. Kalan 10 üye ise Cumhurbaşkanı temsilcisi, Adalet Bakanı, yine Parlamento tarafından seçilen 6 üye, Yüksek Mahkeme Başkanı ve Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı'ndan oluşmaktadır. Dolayısıyla, 25 üyenin 23'ü ya siyasilerden oluşmakta ya da siyasi aktörler tarafından atanmaktadır.

19 Marina Urbániková and Katarína Šipulová, age, s.129, dipnot 129 civarı: "Even though the judicial council in France has undoubtedly gained competences and institutional autonomy, it remains firmly embedded in a dense web links and dependences that secure its integration within the body of the State [...]"

sınırlı olmalıdır. Adalet bakanlıkları yargı hizmetlerinin kalbinde yer alan bir yürütme gücü olmaktan çıkarılmalıdır²⁰. Demokratik devlet organizasyonunda yasama, yürütme ve yargı işlevlerini üstlenen güçlerin ayrılığı bu nedenle önemlidir.

Yargının Bağımsızlığı Niçin Kısıtlanır?

Yargı işlerine yürütme gücü elini neden sokmaktadır? Yargı işlerinden yürütmenin elini tam olarak çektirmek neden zordur ve bu niçin arzu edilmez? Çünkü tarihsel tecrübeler gösterir ki; yargıdan yürütmenin elini çektirmek tek başına doğru bir adım değildir.

Yargının tam bağımsız ve kendi başına bırakılabilmesi için öncelikle günümüzde popüler liderlerin haklı oldukları "yetersizlik", "verimsizlik" ve "hesapvermezlik" sorunlarını ortadan kaldırmak; yargıyı insan gücü, süreçleri ve yetkinlikleri ile toplumun, ekonominin ve hatta yürütmenin hız ve temposunda işlev gösterir, topluma katma değer üretir hale getirmek zorunludur. Günümüzdeki gelişmiş ekonomik ilişkiler; ulaşım ve iletişim imkanları ile ileri teknoloji, teknolojik gelişimin hızı toplumsal kararların daha hızlı alınmasını, uyuşmazlıkların daha hızlı çözülmesini zorunlu kılmaktadır. Saniyeler içinde yapılan bir elektronik sözleşme

20 Adalet Bakanlığı'nın yetkisi adaletin gerçekleştirilmesi konusunda savcılardan talepte bulunmak ile sınırlandırılarak savcıların mesleki bağımsızlığı güçlendirilebilir. Ayrıca savcılar ile emniyet güçlerinin verdiği yarı yargısal ve yarı güvenlik hizmetleri konusunda Adalet ve İçişleri Bakanlığı'na verilen yetkiler – tercihen Adalet Bakanlığı bünyesinde birleştirilebilir. Her ihtimalde ister birleştirilsin isterse ayrı tutulsun bu yetkilerin kullanımı yarı yargısal ilkelere tabi tutulmalıdır.

ilişkisinde çıkan uyuşmazlığın çözümünün yargıda yıllar, aylar değil haftalar sürmesi bile kabul edilebilir değildir. Bu ve benzeri durumlar bir yandan yargıya yürütmenin müdahalesini haklı göstermekte diğer yandan yürütmeye daha çok düzenleme yapma ve daha çok idari karar alma yetkisi verilmesini zaruri kılmaktadır.

Yargının kendi kabahati olmasa bile işlevinin yetersiz olması, hukukun üstünlüğünden ödün verilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum demokrasilerde geleneksel güç dengesini yürütme lehine değiştirmekte, yargının işlevini kısıtlamakta²¹; bu da yönetimlerin otokrasiye doğru kaymasına neden olmaktadır.

Türkiye açısından bakıldığında yargının işlevini etkin olarak gösteremiyor olmasının, demokrasinin otokrasiye doğru kaymasının temel sebebi olduğu net olarak görülmektedir. Yargı, işlevinde yetersiz oldukça bağımsızlığının kısıtlanmasına neden olur; bağımsızlığı kısıtlandıkça işlevi kötüleşir, sınırlandıramadığı yürütme ipleri ele alır ve otoriterleşir. Yargı mesleklerine kabul ve ilerleme yetkisini ele geçiren yürütme, “liyakatli” kişileri değil kendisine “sadakat-

li” kişileri göreve kabul eder ve ilerletir²². Böylece yargının işlevi daha da kötüleşir; bağımsızlığı daha çok kısıtlanır. O noktadan sonra yargı güç sahiplerinin istediği yönde hareket eden teşkilata dönüşür.

İşte, bir ülke için oldukça kötü sonuçlar verebilecek olan bu kısır döngüyü kırmak için en başta yapılması gereken şey; yargının işlevini etkin ve verimli olarak yerine getirmesini ve aynı zamanda tam şeffaflık ve hesapverirliğini sağlamaktır.

Verimlilik, Hesapverirlik ve Bağımsızlık İlişkisi:

Yargının bağımsızlığı; verimliliği ve hesapverirliği ile doğrudan ilişkilidir. Yargının bağımsızlığını giderek kaybetmesinin sebebi; temelde görevini yerine getiremediği halde ayrıcalıklardan yararlanıyor fakat hesap vermiyor olmasıdır. Tam da bu sebeplerle Türkiye’de toplum, yargının bağımsızlığını kısıtlamakta; yargıyı ve bağımsızlığını savunmamaktadır. Toplumun seçimden seçime hesap sorabildiği siyasilerin hiçbir zaman hesap soramadığı ayrıcalıklı yargıyı bağımlı hale getirmesine itiraz etmiyor olması gayet doğaldır. Bu yöndeki gelişmeleri siyasilerin popülerliği ile açıklamaya çalışmak isabetli değildir. Çünkü popüler hale gelmeleri-

21 Yargı kurullarının bağımsızlığı en ileri olan ülkelerde bile yargı gücüne ayrı ve bağımsız bütçe tanınmamıştır. Ülke bütçesinden yargıya ayrılan bütçenin oluşturulmasında yargı kurullarına danışılması, yargı kurullarına kendi idari ihtiyaçları için ayrı bir bütçe tanınması bile bir ilerleme olarak görülebilir. Günümüzde toplumlarda hukuk güvenliğinin eskiye göre oldukça ilerlemiş olduğu bir gerçektir. Gerçekten de adalete erişim çok geniş toplum kesimlerine yayılmış; iletişim, ulaşım ve bilgi işlem teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde yargının daha iyi ve mükemmel sonuçlar elde etmesi mümkün olmuştur. Güçler ayrılığı ve dengesi bakımından ise yürütme ve yasamaya karşı yargı gücünün bağımsızlığı görece olarak gerilemektedir. Örneğin yürütme her türlü devlet kaynaklarına sınırsız bir şekilde erişebilirken yargının erişimi yürütmenin belirlediği bütçe ile sınırlanmaktadır.

22 Temelde bir siyasi görüşün veya menfaatin temsilcisi olan siyasilerin, farklı görüşler ve menfaatler arasında tamamen tarafsız olması zorunlu olan yargı unsurlarını seçiyor veya atıyor olmaları garip bir çelişkidir. Siyasi bir kariyer mücadelesi sonucunda halk veya siyasiler tarafından seçilen devlet veya cumhurbaşkanlarının - tarafsız olsalar bile - bağımsız ve tarafsız hakimler bulacakları ve atayacakları düşünülemez. Nitekim, neredeyse bütün ülkelerde anayasa ve eşdeğeri mahkemeler ile yargı kurullarına yapılan atamalar siyasi bir saik ile yapılmakta; atayanın temsil ettiği menfaatin yararına görev yapacağı beklenen kişiler atanmaktadır. Çünkü bu atamaları siyasi bir kariyeri, gündemi ve motivasyonu olan, siyasetten gelen yöneticiler yapmaktadır.

nin sebeplerinden birisi de yargının görevini yerine getirmeyerek neden olduğu şikayetlere siyasilerin cevap veriyor olmalarıdır. Polonya, Macaristan ve Türkiye’de son yıllarda yargı bağımsızlığını ve hukukun üstünlüğünü tehdit eden gelişmeleri bu yönden de analiz etmek gerekir. Bu ülkeler, işlevlerini yerine getirmekte yetersiz kalan yargıyı dönüştürmeye çalışırken demokratikleşme ile otoriterleşme arasında ince bir çizgide yürümektedirler²³. Demokrasi için en büyük tehlike; bu mücadele sırasında güçlenen yargıyı kontrolleri altına alabilen liderlerin kolaylıkla otokrasiye kayabileceği olmasıdır²⁴.

Yargı gücünü doğrudan veya dolaylı olarak yürütme-ye bağımlı hale getiren bu gelişmelerin temel gerekçeleri; yargının yetersiz, verimli çalışmıyor, topluma katma değer üretmiyor, buna karşın ayrıcalıklardan yararlanıyor fakat

hesap vermiyor olmasıdır. İşin üzücü yanı bütün bu gerekçeler ileri demokrasiler de dahil olmak üzere bütün ülkeler için üç aşağı beş yukarı doğru olmasıdır. Birkaç küçük istisna dışında hiçbir ülkede toplum; yargının görevini etkin ve verimli olarak yerine getirdiğini, şeffaf ve hesapverir olduğunu yüksek bir güvenle kabul ediyor değildir.

Ayrıcalıklı Yargının Hesap Vermemesi Sorunu:

Yargının tam bağımsızlıktan ve mali özerklikten mahrum edilmesinin arkasında yatan diğer bir sebep de yargının oluşturduğu katma değerın yararlandığı imtiyazlarla orantılı olmamasıdır.²⁵ Bütün toplumlarda yargıçlar seçilerek değil atanarak göreve gelir, görece yüksek gelir elde eder, görevden alınamazlar görevlerinin gereği olarak ayrıcalıklara sahip olur, dokunulmazlıklardan yararlanırlar. Fakat hata-

23 David Kosař, age, s. 1586 “the developments in Hungary (where Viktor Orbán created the brand new National Office for the Judiciary, chaired by his loyal supporter Tünde Handó, and hollowed out the powers of the existing the National Judicial Council105) and Poland (where Jaroslav Kaczyński packed the National Council of the Judiciary with his supporters and even threatened to revert to the Ministry of Justice model106) show that judicial self-governance can be reduced and even abused to the detriment of individual judges.” ve s. 1589: “Polish, Spanish, and Turkish contributions show that when politicians can select the judicial members of judicial councils, that inevitably leads to the politicization of the judiciary,127 or at least to the perception of “distance” between judges and the judicial council.128 However, even if judges can elect their representatives, that does not mean that political ties do not matter. In France and Italy, judicial associations, often associated with a certain political party or at least a certain worldview, actually have a major say on who sits on judicial self-governance bodies and how these bodies decide important issues.129 Slovakia then serves as a cautionary tale, as it shows that the judicial council can also be captured from inside by one of the factions within the judiciary.130”

24 Uluslararası politik ve ekonomik gelişmelerin yönü bu ülkelerin yönelimini belirleyerek demokrasi ile otoriterleşme arasında salınmalarına neden olabilir.

25 Yargı organ ve unsurlarına bağımsızlık tanınması; yargının işlevini, yani yargı hizmetini en iyi şekilde vermesini sağlamak amacıyla. Hizmeti verenlerin “bağımsız” olması yargı hizmetinin en önemli unsurudur. Zira bağımsız olmadığı durumda yargının verdiği hizmet; yargılama, uyumsuzlukları çözme, hakkı yerine getirme hizmeti değil, çatışan menfaatler arasında tercihte bulunma niteliğindedir. Hükümdarın temsilcisi sıfatıyla atandığı mülki birimin hem hakimi ve hem de idarecisi konumundaki Osmanlı kadılarının imparatorluğun gerilemesi sürecinde uğradığı yozlaşmadan, bağımsız olmadığı durumda yargının neden olabileceği büyük bozuşma tehlikesi için dersler çıkarılabilir. Dolayısıyla yargı; yapısal, mali ve aynı zamanda kurumsal ve kişisel unsurları ile bağımsız, şeffaf ve hesapverir olduğunda topluma yararlı olabilir. Bunlardan herhangi birisi aksadığında ise yargının topluma onulmaz zararlar vereceği kesindir. David Kosař, age, s. 1604: “Marína Urbániková and Katarína Šipulová grapple with the conceptual disagreement regarding public confidence and define its three levels (individual, institutional and cultural), painstakingly identify the factors that may influence public confidence in the judiciary, and acknowledge that the establishment and reforms of judicial councils usually relate public confidence to some other value: most frequently these are independence (Netherlands, Poland, Italy, Hungary, Ireland), accountability (Netherlands), and the perception of the effectiveness of the judicial system (Netherlands, Poland, Hungary, France, Ireland).226 Only then can they study the effects of judicial councils on public confidence.”

larından, ihmallerinden, ihlallerinden ve hatta görevi suistimallerinden dolayı kendilerine hesap sorulamaz.

Nüfusu 5 -10 milyon kişi civarında olan, etik değerleri ve refah düzeyleri yüksek ülkeler; mevzuatları sığ ve basit olmasına karşın yukarıda özetlenen sorunları yaşamamaktadır. Bu ülkelere; Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya ve Uzakdoğuda Singapur²⁶ örnek olarak gösterilebilir. Buna karşı Fransa²⁷, İtalya²⁸ ve İtalyan sistemini örnek alan Romanya, İspanya'da düzenlemeler çok kapsamlı olmasına rağmen yargı hizmetlerinden memnunsuzluk görece yüksektir.

26 Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya ve Singapur'da halkın hukuk sistemine güvenini ölçen anketler yargıya güvenin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Singapur, Norveç ve İsveç'te hakim atamalarına itiraz edilmediği görülmektedir. Danimarka ve Finlandiya'da ise hakimlerin atanmasını düzenleyen kanunlar itiraza izin vermemektedir. Nitekim halkın kurumlara ve bu kurumlarda görev yapan kişilere duyduğu güvenin doğal bir sonucu olarak itiraz yolunun kapalı olması eleştirilmemektedir. Bu ülkelerde her ne kadar hakimlerin disiplin sorumluluğuna ilişkin detaylı düzenlemeler bulunmasa da ülkelerin kültür, eğitim ve refah seviyeleri hukuk sistemlerinin gelişmesinde katkı sağlamış ve halkın etik değerleri ve demokrasiye olan güveni bir yaptırımın uygulanması için herhangi bir düzenleme yapılmasına gerek duyulmadığını göstermiştir.

27 Toplumun yargının bağımsızlığına dair algısı üzerinde yapılan araştırmada; Fransa'da halkın %56'sının, İspanya'da ise halkın yalnızca %44'ünün yargının bağımsızlığının çok iyi-iyi düzeyinde olduğunu düşündüğü saptanmıştır. (European Commission (2020). 2020 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in France, s. 3; European Commission (2020). 2020 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Spain, s.3.)

28 Marina Urbániková & Katarína Šipulová, Failed d Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts?, German Law Journal, Vol. 19 No. 7, s.2129 "Bienvenuti ve Paris'e göre İtalya'da Consiglio Superiore della Magistratura (CSM) ismi verilen Yargı Yüksek Kurulu, yargının gerek yürütme gerekse yasama güçlerinden tam bağımsız olarak yapılanmasını ve bu anlamda yargının bağımsız ve ayrı bir güç olarak ortaya çıkmasını sağlamışsa da; yargının hesapverirliğini sağlamakta çok az başarılı olmuştur. Bu sebeple de, İtalya'da yargı meslek mensupları olan hakimler ve savcılar, kendi başlarına bir güç odağı haline gelmiş ve faaliyetleri denetlenemeyen ayrıcalıklı bir zümre haline gelmişlerdir. Bu sebeple de toplumun yargıya itimadı azalmıştır.

Kısaca özetlemek gerekirse refah düzeyi yüksek olan küçük ülkelerde yargı, meşruiyetine uyarlı olarak yüksek kalitede hizmet ve katma değer üretir olup aynı zamanda oldukça şeffaf ve hesapveriridir. Bu ülkelerin yüksek etik seviyeleri hesapverirliğin kurallarla düzenlenmesine ihtiyaç duymaz. Diğer ülkelerde ise yargının etkin hesapverirliğini sağlamaya yeterli mevzuat veya uygulama olduğu söylenemez. İstisnalar dışında yargı organ ve unsurlarına etkin olarak hesap sorulabilir değildir. Dışa karşı fiilen ve hukuken hesapvermez durumda olan yargı, kendi içinde ise birçok hesap sorma yöntemi kullanır. Bunlar yargıda iç bağımlılıklar oluşmasına ve çeşitli güç odakları doğmasına neden olurlar²⁹.

Devlet gücünü bile sınırlayabildiği halde hesapvermez ve dokunulmaz olan yargıda kendiliğinden bile bir yargı kastı oluşabileceği kolaylıkla öngörülebilir. Yargıyı ayrıcalıklar ve dokunulmazlıkla donatıp bir de kendi kendini yönetebilir hale getirince bu tehlike daha da büyür ve hatta gerçek olur; yargı kastı topluma hükmeder hale gelebilir. Ayrıcalıklar hesapvermezlik ile bir araya geldiğine keyfilik ve suistimale yol açar. Türkiye, bunun canlı tanığıdır³⁰. Ancak bu tecrübeler

29 İtalya'da ve İspanya'da yüksek dereceli hakimlerin oluşturduğu iç bağımlılığın çok daha ağır bir versiyonu Türkiye'de 1971 ve 1981 yılları arasında HSK'nın Yargıtay üyelerini, Yargıtay'ın da HSK üyelerini belirlediği co-optation döneminde yaşanmıştır. Söz konusu dönemdeki kötü tecrübeler Türkiye'de yargının yürütmeye bağımlı hale getirilmesinin arkasındaki temel sebeplerden birisidir.

30 Anayasa Mahkemesi, 2011/1 esas sayılı kararına konu olayda yüce divan sıfatıyla verdiği kararda kamu kurumu niteliğinde bir ticari meslek odasının tarafı olduğu bir davada yargılamayı etkilemek için rüşvet verildiğine ilişkin suçlamada delillerin bir kısmının usulsüz olduğu gerekçesiyle oyçokluğu ile beraat kararı vermiştir. Mahkeme başkanı ve muhalif üyeler bir kısım Yargıtay hakimleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek odası başkanının mahkûm edilmesi gerekçesiyle muhalif olmuşlardır.

sadece Türkiye'ye mahsus da değildir. Fransadaki “yargıçlar devleti” korkusu yersiz değildir. Gerçekten de yürütmeden de güçlü olan yargının gücüne bir sınır konmadığı takdirde yargıçlar devleti oluşmasını ne önleyebilir? Ya da dış güçlere karşı bağımsızlığını koruyabilen yargının kendi içinde bir kesime, örneğin bir zamanlar İtalya'da, 1971–1981 arasında Türkiye'de olduğu gibi temyiz mahkemesi üyelerine bağımlı hale gelmesini kim önleyebilir³¹? Başka bir deyişle kendisinin hukuka uyarlığı sağlanmadığı, hesapverir olmadığı takdirde o kadar çok güç sahibi olan yargıyı hangi güç sınırlandırabilir³²?

Bu sorulara yargıçların cevabı: “Yargıçlar hukuka uyarlı davranırlar!” olur, yargıçlar kendi kendilerine hukuka uyarlı davranacaklarını, hesapverir olduklarını, bu konuda başka bir denetime ihtiyaç duymadıkları savunurlar. Fakat bu cevap hem çok naiftir hem de iyi niyetin bütün zayıflıklarını taşır. Birincisi: Hakimin hukuku iyi bildiği sadece bir iddiadır ve genellikle doğru değildir. Çünkü kuralı iyi bilmek için gerçek olayları bilmek ve olaylara uygulayabilmek gerekir. Oysa hakimler olayları genellikle tam bilmezler, tarafların gerçeği hakimin önüne getirmesi gerekir. İkincisi: Hakimlerin kurala uyarlı davranacakları yani kuralı kendi kendilerine de isabetle uygulayacakları varsayımı felsefi olarak yan-

31 Bu sorulara kurumsal ve güçlü cevap verilemediği için yargı, işlevine yürütmenin müdahalesi suretiyle sınırlanmakta; bu yöntem günümüzde yaşadığımız sorunlara neden olmakta çözümün kendisi, yeni ve daha köklü sorunlara neden olmaktadır.

32 1977 tarihli bir Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği gibi yargının hakimlerden ve hukukçulardan oluşması işlem ve kararlarının hukuka uyarlı olduğu ve olacağı anlamına gelmez.

lıştır³³. Kişi kendi kendisine karşı bir kuralı uygulayamaz. Bir kuralı bir kişiye karşı ancak bir başka kişi uygular. Bunun adı hesapverirliktir. Üçüncüsü: İnsanlar rahatına düşkündür, bir insan kendisini sıkıntıya sokan hususları ortadan kaldırmaya çalışır. İnsanlar, kendi kendilerine koyduğu kurala uymadıklarında kural kendiliğinden ortadan kalkar. Dolayısıyla insanların kendi kendilerine uyacaklarını söylediği kurallar aslında kural değil, sadece niyettir. Sonuncusu ve en önemlisi ise hakim, kuralları kendi kendisine değil, karşılıklı tarafların çatışmasından ortaya çıkan durumu tespit ederek uygular. Uyuşmaz tarafların çekişen görüşleri olmadan hakimlerin isabetli karar veremeyeceği temel bir yargılama ilkesidir.

Dolayısıyla yargının tam bağımsızlığını sağlamak için çözülmesi gereken diğer sorun, hizmet üretiminden sonra yargının kendisinin hukuka uyarlığını ve hesapverirliğini sağlamak olmaktadır.

Hizmet Üretimi Odaklı Hesapverirlik:

Hesapverirlik, demokraside toplum adına devlet gücünü kullanan her organ ve unsurun varlık sebebinin yerine getirdiğini ispat etmenin temel yöntemidir. Yargı gücü, organ ve unsurları hesapverirlikten bağışık değildir. Tersine görevi

33 Anayasa Mahkemesi'nin 27.1.1977 tarihli E.1976/43 ve K.1977/4 sayılı kararının gerekçesinden: “Gerçekten, Yüksek Hakimler Kurulu Yargıtay tarafından seçilen Yargıtay üyelerinden oluşmaktadır. Ne var ki, idari nitelikte bir kuruluşun yüksek dereceli Yargıtay üyelerinden oluşması kararlarının yargı denetimi dışında bırakılmasını gerektirmez. Nitekim, devletin en yüksek görev yerlerinde bulunanların aldıkları idari kararlar da yargı denetimine bağlı tutulmuşlardır. Çünkü, yargı denetiminin kendisine özgü kuralları vardır. Denetimin bu kurallara uygun olarak yapılması ve sonuçlanması gerekir.”

gereği birçok ayrıcalıktan yararlanan yargının tam bağımsızlığı hak edebilmesi için öncelikle meşruiyetinin temel şartını gerçekleştirilmesi, yani görevinin kapsamına giren hizmeti yerine getirmesi gerekir. Bunu topluma göstermek için şeffaflık ve hesapverirlik zaruridir. Yargının hesapverirliği yargı bağımsızlığından önce gelmeli; her türlü işlem ve kararda yargı tam şeffaf ve hesapverir olmalıdır. Aksi takdirde yargının bağımsız olup olmamasının toplum açısından bir önemi ve yararı yoktur³⁴. Yargıya önce bağımsızlık verip sonra hesapverir hale getirmek değil; önce hesapverir hale getirip, hesapverir olduğundan emin olduktan sonra bağımsızlık vermek doğru ve gerçekçidir.

Kısıtlı da olsa, ayrıcalık, dokunulmazlık ve bağımsızlık hakları tanınmış olması, azlunmama, özlük haklarından yoksun bırakılmama, suçlarından dolayı soruşturmaların ön izin ve benzeri şartlara tabi tutulması gibi geniş bir yelpazedeki teminat ve ayrıcalıklar, yargı organ ve unsurlarının hizmetlerinin en iyi şekilde yerine getirmelerini sağlamak içindir. Dolayısıyla yargının, hizmeti ve hizmetini etkileyen tüm hususlarda diğer kamu görevlilerinden daha fazla ve etkin olarak hesapverir olması gerekir. Çünkü onlara bu ayrıcalıklar hizmetlerini en iyi şekilde vermelerini sağlamak için tanınmaktadır. Hukukun üstünlüğünü ve adaleti sağlamak gibi yüce bir amaca hizmet ediyor olması, yargının hesap vermemesi için bir mazeret olamaz. Tersine bu hizmetin

34 Nasıl ki bir şirketin genel kurulu, hesap sormadığı bilgi alamadığı bir genel müdürü yetki vermezse, her türlü yetkiye sahip olduğu halde hesap verip olmayan yargı kurulları kısa zamanda yozlaşırlar ve toplum da kısa süre içinde bu kurulların bağımsızlığını ortadan kaldırır, hiç olmazsa seçimden seçime hesap sorabildiği siyasilere bağımlı hale getirir.

toplum için taşıdığı hayati önem, yargının hesap vermesinin toplum için hayati önemde olduğunu gösterir. Gerçekten de yargı hizmetleri toplum için, diğer toplum hizmetlerine oranla çok daha önemli ve hayati niteliktedir.

Dolayısıyla yargı organ ve unsurları, kendilerine verilen görevi ne kadar gerçekleştirdiklerinin somut olarak hesabını vermeli; hizmetlerine etki eden tüm etkenleri kamuoyu ile dürüstçe paylaşmalıdır. Yargının bir bütün olarak hem organları ve hem de unsurları vasıtasıyla etkin olarak hesap vermesi, hizmetini geliştirmesinin kaliteli hizmet üretir hale gelmesinin ilk ve esaslı adımudur.

İşlevinin toplum için hayati önemi karşısında yargı ile ilgili tartışmaların kaliteli hizmet üretimine odaklanması beklenirdi. Ancak tartışmalar; hizmete değil hizmeti veren unsurlardan sadece hakimlerin bağımsızlığına indirgenmiştir³⁵. Tarihsel gelişim sürecinde yargının bağımsızlaşması öncelikli iken günümüzde kaliteli hizmet verilmesi öne geçmiştir. Bu o kadar önemli olmuştur ki hizmetin ihmal edilmesi yargının bağımsızlığının kısıtlamanın temel sebebi haline gelmiştir. Hollanda'da yapılan hizmet odaklı reformların sağladığı güven artışına karşın yargı kurullarında yapılan değişikliklerin İspanya'da neden olduğu siyasallaşma bu konuda önemli çıkarımlar yapılabilecek ibretlik geliş-

35 Oysa hakimlerin bağımsızlığı hizmet üretimi için vazgeçilemez bir unsur olmakla birlikte hizmetin kalite unsurlarından sadece bir tanesidir. Bugüne kadar bağımsızlığa odaklanılmasında tarihsel gelişim sürecinin yargının önceleri hükümdarlarda, günümüzde ise yürütme ve yasama güçlerinden özgürleştirmesi şeklinde olması etkili olmuştur.

melerdir³⁶. Demokrasi, güçler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı düşüncesinin bu kadar geliştiği, yargı gücünün diğer güçleri dengeleme ve denetlemesi fikrinin yerleştiği günümüzde artık “bağımsızlık” tartışmalarını arka plana alıp; hizmetin kalitesine odaklanmak zaruri hale gelmiştir³⁷. Çünkü, kaliteli hizmet üretmediği, hesapverir olmadığı durumda toplum yargının bağımsızlığını kısıtlamakta; tüm yetkiyi seçimlerle değiştirebildiği siyasilere vermekte beis görmemektedir.

Gerçekten de ilk bakışta görüleceği üzere: Seçimden seçime hesap veren siyasiler ile ömürleri boyunca hesap ver-

36 David Kosař, age. s. 1580, Dipnot 78 ve 79 civarı: “Aida Torres Pérez shows how the selection of judicial members of the General Council of the Judiciary by politicians and the Council’s internal practices led to its politicization, which has in turn contributed to undermining public confidence in the Spanish judiciary. Elaine Mak explains how the new public management theories of governance transformed the Dutch judiciary institutionally as well as mentally. The Netherlands abandoned the original flat explains how the new public management theories of governance organizational structure for a centralized and more hierarchical management, with the key role of the Council for the Judiciary and the Management Boards. However, the new more “business like” approach to judicial governance, which praises efficiency, effectiveness, and client-oriented mindset, has sometimes collided with the traditional rule of law of values. This in turn led to occasional skirmishes, revolving around claims of autonomy, between judges and the Council for the Judiciary as well as between the Council for the Judiciary and the Ministry of Justice and Security.

37 Burada şu önemli hususa da değinilmesi zorunludur: Yargılamalar; her biri farklı rol üstlenen hakim, savcı ve avukat unsurlarının birlikte çalışması suretiyle yapılmakta; uyumsuzluklar çözülebilmektedir. İddia ve savunma görevini avukatlar üstlenmekte; yargı hizmetinin verilmesi avukatın katılımı ve katkısı ile mümkün olmaktadır. Fakat yargının ürettiği hizmetin kalitesini belirleyici olmalarına karşın avukatlar kendi hizmetlerinin kalitesi konusunda kendi meslek kuruluşlarından ve kendi mesleki deontoloji kurallarından başka bir yere hesapverir değildir. Örneğin asgari hizmet standardı belirlenmemişken zorunlu asgari ücret tarifeleri oluşturulması en basit sözleşme ilişkisinde bile adil ve hakkaniyetli değildir. Oysa yargı hizmetlerinin kalitesi için avukatların mesleki katkılarının her bakımdan hizmet kalitesini yükseltici mahiyette olması gerekir.

meyen yargıçlar arasında bir tercih yapması gerektiğinde toplum, elbette, ehven olan siyasileri tercih edecek; yargıyı siyasilere bağımlı hale getirmeyi seçecektir. Türkiye’de 2017 yılındaki değişikliklerle HSK’nın siyasilere bağımlı hale gelmesi, İspanya’daki benzer durum, Polonya ve Macaristan’ın son yıllarda AB ile sorun yaşadığı hususlar, bu ülkelerin toplumlarının perspektifinden bakıldığında biraz önce değindiğimiz sorunların ve tercihlerin yansımalarıdır.

Yargı Hizmetlerinde Kalite

Yargının varlık sebebi ve görevi topluma yargı hizmeti vermektir. Bütün mal ve hizmet üretiminde olduğu gibi yargı hizmetleri üretiminde de hizmetin, muhatabını tatmin edecek kalite seviyesinde olması gerekir. Dolayısıyla yargı hizmetlerinin sağlaması gereken standartları, başka bir deyişle hizmetin kalitesini ve kaliteyi belirleyen unsurlarını ve seviyesini, yargı organ ve unsurları değil hizmetin muhatabı ve yararlananı olan toplum belirler.

Öte yandan toplumun, muhatabı ve yararlananı olduğu hizmetin arzu ettiği kalitede olmasını sağlayacak tüm tedbirleri alması ve gerekli kaynakları sağlaması gerekir. Bir devletin eğitim, güvenlik, sağlık ve benzeri konulardaki diğer kurumlarında olduğu gibi yargının da nasıl ve hangi kalitede hizmet verebileceğini sağladığı imkan ve kaynaklarla orantılı olarak toplumun kendisi belirler. Doğal olarak beklentilerine uygun olarak yargı hizmeti alabilmeleri; toplumların gerekli maddi ve manevi her türlü imkan ve kaynakları ayırmalarına bağlıdır.

Yargının hizmet verme kapasitesi ile hizmetinin kalitesi toplumun yargıya sağladığı imkanlarla sınırlıdır. Yargı kendisine sağlanan imkan ve kaynaklarla sınırlı ve orantılı seviyede hizmet üretebilir. Yeterli imkan ve kaynakların sağlandığı durumda yargının işlevini gerçekleştirmekteki başarısı, hizmetlerinin toplumun arzu ettiği kalitede olup olmadığının değerlendirilmesi ile tespit edilebilir. Böyle bir değerlendirme yapabilmek için ise; yargı hizmetlerinde toplumun arzu ettiği, kendisini tatmin edecek kalitenin seviyesini tanımlamak, ölçme ve değerlendirme imkanı verecek unsur, kıstas ve ölçütlerini belirlemek bir ön mesele olarak ortaya çıkar.

Yargının hukukun üstünlüğünü ve adalet inancını sağlama, temel hak ve özgürlükleri koruyarak geliştirme temel işlevlerine ve bu işlevi yerine getiren yargı unsur ve organlarının deontolojik niteliklerine ilişkin oldukça geniş bir çerçevede uluslararası anlaşmalar, uluslararası ve ulusal belgeler, yayınlar ve tartışmalar mevcuttur. Bunlar yargı organ ve unsurlarının bağımsızlığı ve etik kuralları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yargı hizmetlerinin kalitesini belirleyen diğer unsurlar, ölçme ve değerlendirme kıstasları hakkında ise bu ölçüde derin kaynaklar bulunmamaktadır.

Kamuoyu memnuniyet anketleri yargı hizmetlerinin bir kısım kalite unsurlarını algıya dayalı olarak tespit edebilir. Yargı görevlilerinin kariyer ilerlemelerinde sıklıkla kullanılan performans değerlendirme ölçütleri ile yargı hizmet birimlerinin performansına ilişkin istatistik verileri de hizmetin bir kısım kalite unsurları hakkında fikir verebilir. Oysa, toplumun yararı, yargı hizmetlerinin bir bütün ola-

rak ölçülüp değerlendirilmesindedir. İyi işleyen bir organizasyon olmadan dünyanın en iyi oyuncularından oluşan bir takımın iyi sonuçlar elde edemeyeceği gibi iyi işleyen bir organizasyona sahip olmayan yargı teşkilatının da organ ve unsurları dünyanın en iyileri olsalar bile iyi hizmet veremeyeceği açıktır. Dolayısı ile yargı hizmetlerinin kalitesinin ölçülüp değerlendirilmesi, hizmeti verenlerin ölçülüp değerlendirilmesinden daha öncelikli ve önemlidir.

Ancak, bugüne kadar toplumun yargı hizmetlerinde istediği kalite ve kaliteyi belirleyen unsurlar belirlenmemiş; reform çalışmaları, yargı organ ve unsurlarının tercih, istek ve varsayımlarına göre şekillendirilmiştir. Doğal olarak sonuçta istenen başarıyı sağlayamamış; toplum arzu ettiği seviyede kaliteli yargı hizmetlerine kavuşamamıştır. Nitekim son 11 yılda 3 adet yargı reformu stratejisi belgesi oluşturulmuş olan Türkiye’de 2020 yılının sonlarında ekonominin güçlendirilmesi için iş dünyasının önerilerine başvurma ihtiyacı doğmuştur.

TÜSİAD tarafından 2014 yılında benimsenerek yayınlanmış olan “Yargı Hizmetlerinde Kalite Talebi ve Kalite Unsurları” isimli rapor³⁸ bu alandaki boşluğu doldurmada önemli bir adım olmuştur. Çünkü, Türkiye’nin iş dünyasının büyük bir kısmını temsil eden TÜSİAD üyeleri ve yönetim kurulu, bu belgede belirtilen kalite unsurlarını toplum adına benimsemiş ve rapor olarak yayınlayarak gerçekleştirilmesini talep etmiştir. TÜSİAD, TÜRKONFED ve Daha İyi Yargı Derneği’nin müştereken düzenlediği etkinliklerde tanıttığı

38 <http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/8243-yargi-hizmetlerinde-kalite-yargi-hizmetlerinde-kalite-talebi-ve-kalite-unsurlari>

rapor, Anadolu İş Dünyası tarafından da yüksek kabul görek toplumsal bir belge haline gelmiştir.

İki yıl süren bir araştırma sonucunda taslağını oluşturmuş, TÜSİAD ve TÜRKONFED üyelerinin katkıları ile geliştirerek son haline getirmiş olmaktan mutluluk duyduğum bu belgede yargı hizmetlerinde kalitenin ve kaliteyi belirleyen unsurların kısa tanımı yapılmaktadır.

Yargı hizmetlerinin kalitesini, yargı erki ve işlevinin devletteki yeri, önemi ve nihai amacına uygun olarak değerlendirmek gerekir. Yargı; diğer devlet güçlerinden ayrı ve bağımsız olması sağlandığında demokrasiyi ve devlet yönetimini güçlendirir; devlet güçleri arasında denge ve uyumu geliştirir, devletin hukuka uyarlı yönetilmesini sağlar. Ülkede hukukun üstünlüğünü, hukuk güvenliğini sağlayarak adalet duygusunu güçlendirir; temel hak ve özgürlükleri koruyup geliştirerek bir yandan toplumun tüm dinamiklerinin ortaya çıkmasını sağlarken diğer yandan devlet kurumları, toplum ile bireyler arasında uyum, uzlaşma, işbirliği ve dayanışmayı güçlendirerek toplumda huzur ve refahı geliştirir ve en nihayetinde ülkenin uluslararası rekabet gücünü artırır.

Temel hak özgürlüklere ilişkin olarak uluslararası belgeleri ve demokratik yönetim esasını kabul etmiş olan bütün ülkelerin; yargının organ ve unsurlarının genel kabul gören temel evrensel değer ve ilkelere uyumlu olmasını temel bir kalite unsuru olarak belirlemeleri zorunludur. Bunun birinci şartı çekişmeli tarafların yargı önünde eşitliğinin sağlanması, en başta hak aramada adaletin sağlanmış olmasıdır. Yargı teşkilatına, “adaleti mutlaka ve ödün vermeksizin gerçekle-

tirmek” temel görev olarak verilmiş olmalıdır. Bu görevin bilgili, tecrübeli ve yetkin yargı unsurları tarafından verilmesi, en iyilerinin hizmet vermesi için aralarında liyakatin sağlanması hizmet verenlere ilişkin temel kalite unsurudur. Verilen hizmetin çıktılarının da kaliteli olması zorunludur. Bunun için en başta yargılamalarda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve kararların maddi gerçeğe uyumu zorunlu bir kalite unsuru olarak kendini dikte eder. Hizmete erişim şartları ve süreçlerin kolay anlaşılır ve işletilebilir olması, makul süre, hız ve maliyetle edinilebilir olması diğer önemli kalite unsurlarıdır. Yargının temel görevi; uyuşmazlığa düşen tarafların doğruyu bulmalarına, farklılıklarını gidermelerine ve aralarında uzlaşma ve işbirliğinin yeniden tesis etmelerine yardımcı olmaktır. Yargının hizmetlerinin toplumun ihtiyacına uygun hizmetler vermesi, kararlarının öğretici ve öngörülebilir olması gerekir. Nihayet, yargı ile toplum arasında etkili iletişim kurulması da diğer bütün unsurları doğrudan etkileyen önemli bir kalite unsuru olarak ortaya çıkar.

Burada özetlenen kalite unsurları bir başlangıç noktası olarak kabul edilmelidir. Yargı hizmetlerinde kalite unsurlarını daha da çoğaltmak, detaylandırmak ve geliştirmek mümkündür. Bunda toplumun ihtiyaç, tercih ve öncelikleri belirleyici olmalıdır.

Yargı teşkilatını düzenlerken, hizmet birimlerini oluştururken; meslekleri, birbirleriyle olan ilişkilerini ve işleyişini belirlerken kaliteli yargı hizmeti üretilmesi en önemli hedef olarak gözetilmelidir.

Türk yargısını, sorunlarını, amaçlarını dikkate alarak,

Türkiye'nin gerçeklerinden yola çıkarak oluşturmuş olduğumuz önerileri topladığımız bu eser bu amaçla yargı hizmetlerinde kalitenin ve kalite unsurlarının tanımı ile başlamakta; kaliteli hizmet üretmeye uygun bütünlüklük bir yargı yapılanması, komple bir yargı modeli önermektedir.

Kaliteli Hizmet Üretmeye Uygun Yapılanma

Varlık sebebi topluma hizmet etmek olan yargı, bu görevini en iyi şekilde yapmakla yükümlüdür. Yargının iyi hizmet vermesini beklemek ise toplumun doğal hakkıdır³⁹. Görevinin resmi, kamusal, kutsal veya hayati önemde olması yargıyı topluma kaliteli hizmet verme yükümünden kurtarmaz. Yargı, organ ve unsurlarının "takdirine" veya "keyfine göre" hizmet sunamaz. Tersine bu nitelikler, yargının kaliteli hizmet vermesini zorunlu kılar.

Yukarıda etraflıca açıkladığımız üzere yargı; her biri birer kurucu unsur olan hakim, savcı ve avukat mesleklerinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu meslekler yargı hizmetini birlik-

39 Almanya'da yargı hizmetlerinden şikayetleri gidermek üzere "Hizmet Mahkemeleri" kurulmuştur. İskoçya'da yargı hizmetlerinin kalite unsurları belirlenmekte; muhataplarının hizmetten memnuniyeti denetlenmektedir. İngiltere'de ve ABD'de yargının hizmet seviyesini kamuoyunun yakından takip edebileceği düzenli raporlar yayınlanmaktadır. İskoçya ve İngiltere'de yargıdaki atamalarda belirleyici role sahip olan yargı atama kurullarında avukatlar da yer aldığı gibi hukukçu olmayan üyeler çoğunluğu teşkil etmektedir. Yargı mükemmeliyeti konusunda International Consortium for Court Excellence (Yargı Mükemmeliyeti için Uluslararası Konsorsiyum) bu konuda değerli çalışmalar yapmaktadır. International Framework for Court Excellence isimli çalışmalarına erişmek için: http://www.courtexcellence.com/_data/assets/pdf_file/0015/53124/The-International-Framework-3E-2020-V2.pdf

te çalışarak üretirler.⁴⁰ Buna karşın klasik manada yargı kurullarının temel amacı ve işlevi; sadece hakimlerin ve bazen de savcılarının bağımsızlığını sağlamaktan ibarettir. Hakimler bağımsız olduğunda yargının hizmetlerinin kalitesinin yükseleceği; neredeyse kusursuz hizmet vereceği varsayılır. Bağımsızlığın kaliteli hizmet getireceği varsayımı büyük bir yanılgıdır⁴¹. En başta mantıken, farklı üç meslek grubundan sadece birisinin, hizmetini ilgilendiren unsurlardan sadece bir tanesi halledildiğinde diğerlerinin de kaliteli hizmet vereceğini düşünmek mantıken hatalıdır. Çünkü hizmet unsurlarından birisi aksadığında bütün hizmet aksar.

Hakim, iddia ve savunmanın çekişmesi olmadan işlev gösteremez. Çekişmeli yargılama ilkesinin ortaya koyduğu üzere iddia ve savunmanın mücadelesi olmadan hakim doğru karar veremez. Yargılama, karşıt tarafların maddi gerçeği ortaya çıkarmak için mücadele ettiği, birbirlerinin eksikliğini tamamlayarak maddi gerçeği kusursuz bir şekilde mahkemeye getirdiği hakimin hem maddi gerçek hem de uygulanacak kurallar konusunda aydınlatıldığı, sonunda en doğru çözümün bulunduğu hassas bir çekişme faaliyetidir. Hakimin kararı iddia ve savunmanın çatışmasının özeti ve sonucudur. Karşıt fikirlerin mücadelesi kaliteli olmadan

40 Yargı böylelikle hukukun üstünlüğünü sağlayacak, adalet inancını güçlendirecek, toplumda uzlaşma ve işbirliğini geliştirecek ve refahın artırılmasına katkıda bulunacaktır.

41 David Kosaş, Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe, German Law Journal, Vol.19 No. 7 s.1567; "A few years ago, judicial councils composed primarily of judges Were viewed as a panacea for virtually all problems of court administration in Europe. The burgeoning literature on judicial councils has shown that this is not necessarily the case."

hakimler tek başlarına kaliteli yargılama yapamaz, isabetli karar veremezler⁴². Hassas yargılama faaliyetinin sonucunu hakimin açıklıyor olması, hakimi yargı hizmetini tek başına veren kişi haline getirmez. Bu sebeplerle yargı unsurlarından sadece hakim ve savcılarının özlük işlerini düzenlemek suretiyle yargının kaliteli hizmet üretmesini sağlamak mümkün değildir.

Buradan yargı yapılanmasının işlevinin doğasına uyarlı olarak hizmetin verilmesine katılanları dahil etmesi gerektiği sonucu çıkar. Yargı hizmetlerini⁴³ üreten, yargının vazgeçilmez kurucu unsurları olan hakim, savcı ve avukat mesleklerinin her birisinin işlevi yargılama hizmeti için eşit derecede önemlidir⁴⁴. Hal böyle iken yargı kurullarından bahsedilirken “yargı” olarak tercüme edilen “judiciary” terimi ile “yargıçlar” kastedilmektedir⁴⁵. Türkçe’ye “Yargı Ku-

42 Avukatların, savunmasını üstlendikleri kişiler adına yargıyı harekete geçiren “yargı dışı kişiler” olarak değil; tersine yargının kurucu unsuru olduklarını netleştirmek, görevlerini ve sorumluluklarını ona göre geliştirmek gerekir.

43 Yargı hizmetlerinin üretilmesinde adliye görevlileri, infaz ve icra görevlileri kritik görevler üstlenmektedir. Uyuşmazlıkların çözümünde önemli görevler yüklenmiş olan arabulucular, uzlaştırmaçılar ve (sakat bir düzenleme olmasına rağmen) hali hazırda neredeyse hakim yardımcısı rolü verilen bilirkişiler de yargı hizmetlerinin verilmesine önemli katkılar vermektedir. Bu metinde sadece hakim, savcı ve avukatlardan bahsedilmesi üzerinde konuştuğumuz konunun daha kolay kavranması amacıyla. Sözü edilen meslek gruplarının da dahil edilerek anlaşılmasını dileriz.

44 İslam ve Osmanlı hukukunda “hakim” kilit bir kavramdır. Hakim kelimesi devletin yasama, yürütme ve yargıdan oluşan üç temel fonksiyonunu kullananların hepsine (bütün kamu görevlilerine) alem olacak kadar geniş anlamlıdır. Daha sonraları anlam daralmasına uğrayarak yargıç anlamına indirgenmiştir. Bkz. Osmanlı Devleti’nde Eğitim, Hukuk ve Modernleşme; Ejder Okumuş, Ahmet Cihan, Mustafa Avcı, Özgü Yayınları 2006, s. 122

45 Ülkelerin çoğunda savcılar da hakim gibi değerlendirilmekte; dolayısı

“rulu” olarak tercüme edilen “Judicial Council” mefhumu üzerindeki tartışmalar da yargıçların (ve savcılarının) kurulları üzerindedir⁴⁶. Yargının üç kurucu unsurundan biri olmalarına karşın, istisnalar dışında, avukatlar yargı kurullarının kapsamı dışında bırakılmaktadırlar.

Türkiye’nin yargı kurulu olan HSK da “hakimleri ve savcılarını kapsayan” bir kurul olarak tasarlanmıştır. Avukatlar ise, yargının kurucu unsuru oldukları kabul edilmesine rağmen, kapsam dışında tutulmuştur. Hatta avukatların meslek kuruluşları olan barolar, Anayasa’da yargı bölümü dışında, diğer meslek grupları ile aynı sınıfta bir meslek kuruluşu olarak düzenlenmiştir⁴⁷. Oysa avukatları yargı kurullarının dışında tutmak doğru ve isabetli değildir. Avukatların mesleki bağımsızlığının hakim ve savcılardan daha farklı bir temelinin bulunması, hakim ve savcılardaki gibi tarafsız olmak yerine savundukları tarafı temsil ediyor olmaları; avukatların yargı kurullarının kapsamı dışında tutulmasını haklı göstermez⁴⁸. Bu sebeple, avukatlar da hakim ve savcılarla aynı haklara ve

ile terim savcıları da kapsamaktadır. Fakat avukatları kapsamı dışındadır.

46 Bu hususta uluslararası alanda ortaya atılan görüşlerin ve hatta bazı ülkelerin gerçekleştirmiş olduğu yargı kurulları oluşumlarının tamamının temel çıkış noktasında bir terim ve mefhum karmaşası, bunun sonucu olarak da görüşleri kısırlaştırılan bir bakış açısı darlığı mevcuttur.

47 Avukatların meslek kuruluşları baroların ticaret odaları ve borsalar ile aynı türde meslek kuruluşu olarak görülmesinin garipliği 2020 yılında Avukatlık Kanunu’nda yapılan değişiklikler sırasındaki tartışmalarla daha net olarak ortaya çıkmıştır.

48 Nitekim bu isabetsiz düzenleme; mesleğe giriş, disiplin ve ceza soruşturması gibi özlük hakları konularında Adalet Bakanlığı’ndan bağımsız oldukları halde avukatların, Adalet Bakanlığı’nın vesayetine bırakılması sonucunu doğurmuştur.

meslek kuruluşuna sahip olmalıdırlar⁴⁹. Esasen hukuk meslekleri kendi bağımsız meslek kuruluşlarına sahip olmalı, meslek mensuplarından başka kimse bu kuruluşlara müdahil olmamalı; kendi mesleklerinin sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirmek için mesleklerini geliştirmekten bizzat kendileri sorumlu olmalı⁵⁰ bu amaçla tam bağımsız olmalıdırlar. Bu mesleklerin rol ve sorumluluklarının net olarak belirlenmesi, kendi kendilerini yönetme ve geliştirme konusunda bağımsız hale gelmeleri aralarında olumlu işbirliği oluşturup geliştirmenin de ilk şartıdır.

Sonuç olarak bu terim karmaşasının, yargı kurullarının sadece hakimlerden oluşmasında en azından düşünce bazında etkisinin olması kaçınılmazdır. Aynı durum yargının diğer kurucu unsuru avukatların yargı kurulları dışında bırakılmasında ve bunun sonucunda Adalet Bakanlığı'nın vesayetine tabi kılınmasında da geçerlidir. Başka bir deyişle terim karmaşasının neden olduğu önyargının yargı kurullarının dar kapsamlı ve kusurlu olarak tasarlanmasına etkisi-

49 Kuşkusuz yargı unsurları arasında en bağımsız olması gereken avukatların da kişisel ve kurumsal olarak hesapverir olması gereklidir. Ancak hesap verecekleri kurum Adalet Bakanı (yani yürütme) değil, toplum ve hizmetlerini toplum adına düzenleyen bağımsız bir kurum olmalıdır. Ayrıca hesap vermenin kapsamı hukukla sınırlı olmalı, mesleğin bağımsızlığının zedeleyici olmamalıdır. Halihazırdaki, öngörülmesi olan Adalet Bakanlığı vesayeti avukatlık mesleğinin bağımsızlığı idealine aykırıdır. Haksız suçlanmalarını önlemek için alınmış olan tedbirler, haklarında iddianame düzenlenmesinin ağır ceza mahkemesinin onayına tabi olması, soruşturma izni yoluyla avukatların taciz edilerek, bağımsızlıklarının kısıtlanmasını önlemeye yeterli değildir.

50 Fakat kendilerinden toplumun beklentileri netleştirilmeli, hizmet standartları yükseltilmelidir. İşte bu noktada hem beklentileri netleştirmek hem standartları belirlemek ve giderek yükseltmek işlevini üstlenecek ve bu işlevi toplumun ihtiyacı ve tercihleri yönünde yerine getirecek düzenleyici kurum ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

nin olduğunu, getirilen çözümlerin sığ ve isabetsiz olmasına bunun da katkısının olduğunu düşünmekteyiz⁵¹.

Yargı kurulları tasarısının kaliteli hizmet üretimi odaklı olarak düşünülmemiş olmasının da gelinen durumda etkisi olduğu tahmin edilebilir. Yargı kurulları meselesine hizmet üretimi noktasından yaklaşmanın kamuoyunun güvenini kazanmaktaki önemini İrlanda ve Hollanda örnekleri göstermektedir⁵². Türkiye örneğinde görüldüğü üzere yargının topluma katma değer katar değil külfet yükler hale gelmiş; buna karşın ayrıcalıklardan yararlanıyor olması tepki çekmekte; yargı kurullarının ve dolayısıyla tüm yargı unsurlarının kontrol altına alınması sonucunu doğurmaktadır. Gerçekten de iyi hizmet üretilmeyen ülkelerde nice zorluk-

51 Bu karışıklığa Türkiye güzel bir örnek teşkil etmektedir. Örneğin bir hukuk mezununun avukatlığa kabulüne hem il barosu hem Türkiye Barolar Birliği ve nihai olarak da Adalet Bakanlığı karar vermektedir. Yürütmeden bağımsız olması için hakimler ile yürütme arasına HSK ara yastığı konulmuş olmasına rağmen hakimlik sınavlarını Adalet Bakanlığı yapmakta, bakanlığın görevlileri hakimliğe kimlerin kabul edileceğine karar vermektedir.

52 Marína Urbániková & Katarína Šipulová, Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts?, German Law Journal, Vol. 19 No. 7, s.2106: "Finally, the Netherlands and Ireland provide optimistic insights regarding the impact on the effectiveness of the judiciary. It seems that in both countries, the judicial council²⁶³ (the Netherlands) and the Court Service (Ireland) were established primarily to improve the management of the courts, and they were not expected to become the guarantors of judicial independence, also because in both countries the judiciary has traditionally enjoyed a high level of independence. Both O'Brien and Mak argue that this promise has been fulfilled. Regarding Ireland, O'Brien argues that "the creation of the Courts Service has allowed the judiciary to improve the public image of the courts through improved facilities."²⁶⁴ Mak concludes that "judicial self-government in the Netherlands can be assessed as functioning adequately" on the basis of a combination of rule of law values and new public management values (effectiveness, efficiency, and a client-oriented system), and that there is a high level of trust in the Dutch judiciary, which steadily ranks at around 70%."

larla krallardan bağımsızlaşan yargı gücü; varlık sebebi olan hizmet üretiminde geri kaldığı için bağımsızlığını kaybetmekte; kralın yerini almış olan siyasilerin kontrolü altına girmektedir.

Bu kötüye gidişin sebebinin yargı kurullarının yargı hizmetini üreten bütün unsurları, özellikle de avukatları kapsamıyor olması olduğu da kolayca görülebilir⁵³. Dolayısıyla kötüye gidişi durdurup tersine çevirmek için yalın, hizmet unsurlarının tamamını kapsayan, hukuk mesleklerini kaliteli hizmet üretmek için organize eden bir düzenleyici kurum oluşturmak en isabetli ve kolay işletilebilir çözümdür⁵⁴.

Yargı Kurulu Tasarlama Meseleleri

Yürütme ve siyasilerle yargıçlar arasında bir tampon bölge olarak gelişen yargı kurulları; yargı teşkilatı üzerinde sahip oldukları güç ve yetkiler sebebiyle İspanya, Macaristan, Romanya, Türkiye ve Slovakya örneklerinde görüldüğü

53 Bunun sebebi ise yargı kurullarının odağında topluma kaliteli yargı hizmeti üretilmesinin değil, yargı gücünü kullananların yürütmeye ve diğer güçlere karşı bağımsızlığının konuluyor olmasıdır.

54 Yargı kurulları kaliteli hizmet üretimi odaklı tasarlanmadığı, hizmet üretimini harekete geçiren ve kalitesini de denetleyen avukatlar dışarıda tutulduğu, çoğunlukla hizmetin nihai muhatabı olan toplumun temsilcilerinin hiç dahil edilmediği birçok durumda yargı kurulu yapılanması kendi içinde de yetersiz ve kusurlu olduğu için yargı hizmetleri neredeyse her ülkede değişik yönlerinden aksamaktadır. Yargının içinde bulunduğu topluma katma değer yaratan olmaktan çıkarak maliyet haline gelmesi, üstelik de ayrıcalıklardan yararlanmasa tepki çekmekte; kontrol altına alınmasını gerekli ve doğru olacağı şeklinde algıya neden olmaktadır. Bir bakıma, zaman içinde nice zorluklarla krallardan bağımsızlaşan yargı gücü; yeniden fakat bu kez kralın yerini almış olan yürütme güçlerinin ve siyasilerin kontrolü altına girmektedir.

üzere yürütmenin yargı üzerinde toptan etki sahibi olmak için kullandığı bir kestirme yol olarak da kullanılabilir. Yargı kurulları fikrinin en zayıf yönü budur: Anayasayı değiştirecek çoğunluğa ulaşan liderler; toplumu ikna edebilecek sebeplere sahip oldukları zaman bir anayasa veya yasa darbesiyle yargının kontrolünü bir çırpıda ele geçirebilirler. Bu tehlikeyi önlemek için, toplumda zaman içinde değişebilen siyasi tablolara ve olasılıklara karşı direnci yüksek olan ama değişen şartlara da uyabilen bir sistem kurulması gerekir. İtalya'nın 1948'de anayasasına aldığı CSM sistemi bunun güzel bir örneği olabilir. Ancak İtalya'da tecrübe edilen yargının hizmet üretimi, dahili bağımlılıklar ve hesapverirlik aksamalarından dersler çıkarılmalıdır.

Kontrolün Toplumda Olması:

Devletin tüm gücünü elinde tutan yürütmeyi dizginleyebilen, kararlarına herkesin uymak zorunda olduğu, bir kere atandığında bir daha meslekten çıkarılamayan, kimse-nin erişemediği, hesap sorulamayan, dokunulmaz kişilerden oluşan yargı gücü, bu kısa tanımdan da görüleceği üzere, korkutucu bir güçtür⁵⁵. Fakat bu özel gücü zayıflatmak veya kısıtlamak değil korkutucu olmasını önlemek gerekir. Bunun için ise bu devasa gücün kontrolü, gücün kaynağında, yani toplumun elinde olmalıdır. Çünkü yargı, gücünü toplumun tamamından alır. O nedenle de yargı, toplumun bir kesiminin ya da devletin güçlerinin bir kısmının değil; top-

55 Devletin yargı gücü yürütme gücü ile birlikte tek elde toplandığında ortaya çok daha korkutucu, kontrol altına alınması mümkün olmayan devasa bir güç ortaya çıkar ve insanları kendisine esir eder. Daron Acemoğlu ve James A. Robinson Narrow Corridor – Dar Koridor isimli eserlerinde bu gücü Leviathan'a benzetirler.

lumun tüm kesimlerinin kontrolünde olmalıdır⁵⁶.

Yargının dizginlerini, dizginlemekle görevli olduğu yürütme gücünün eline vermek ya da yürütmenin yargıya müdahil olmasına izin ve imkan vermek yürütme gücünü denetlemekten vazgeçmekle eşdeğerdir. Sınırlandırılacak olan yürütmenin, kendisini dizginleyecek olan yargıyı kontrol etmesi yargının var oluş amacına açıkça aykırıdır. Yargının kontrolünü yasamaya vermek de doğru değildir. Çünkü yasama, çoğunluk üyeleri yürütmeyi oluşturan siyasilerden oluşur. Siyasilerin en büyük arzusu da hukuka ve yargıya değil; seçimlerde, seçimi kazanmak veya kaybetmek şeklinde seçmene hesap vermektir. Siyasetin illegal finansmanı hakkındaki tartışmalardan gelişmiş ülkelerde bile siyasilerin seçimleri kazanmak için herşeyi mubah göreceğini çıkarmak mümkündür.

Sonuç olarak toplumun hukuk meseleleri dışındaki işlerini görmek için seçtiği temsilcilerden oluşan, yasama ve yürütme güçleri, yargının kontrolü için uygun değildir. Dolayısıyla yürütme ve yasama güçlerinin yargının kontrolünde herhangi bir şekilde söz ve etki sahibi olması fikirleri yanlıştır. O halde toplumun yargı gücünü kontrol edebilmesi için seçimlerle gelen siyasiler, yasama ve yürütme dışında bir kontrol vasıtası bulmak gerekmektedir. Bunun yegane yolu yasama ve yürütmenin dışında olan, toplumun tüm kesimlerini temsil eden, herhangi bir kesim veya koalisyonun nüfuz

56 Yargı gücünü kontrol etmek için bulunacak yöntem; bu her ne olursa olsun devletin diğer güçlerinin (yürütme ve yasama) denetim ve hesapverirliğini zayıflatmamalı tersine daha da güçlendirmelidir.

oluşturmasını önleyen⁵⁷ bir kurum oluşturmaktır. Yasama ve yürütme güçlerinden bağımsız, işlevinde etkin ve demokratik meşruiyeti olan daha iyi bir başka yol ve yöntem bulunabileceğini düşünemiyoruz.

Paydaşları Kapsayıcılık:

Düzenleyici kurumların düzenledikleri konunun ilk derecede sağlayıcıları ile alıcıları, etkilenenlerini yani tüm paydaşlarını kapsamaları gerekir. Düzenleyici kurumların bir yandan ihtiyacı, diğer yandan sağlayıcıları ve hizmet standartlarını düzenlerken dolaylı etkilenen paydaşlar için en olumlu etkiyi yaratacak şekilde hareket etmeleri gerekir. Yargı hizmetleri; oluşturacağı adalet inancı ve hukuk güvenliği ile bu hizmetlerin doğrudan tarafı veya muhatabı olmasalar bile toplumun tüm kesimlerini ve kurumlarını yakından ilgilendirir. Bu sebeple yargı hizmetlerini düzenleyecek kurumun sadece hizmet sağlayıcılarının bir kısmını değil toplumun tüm kesimlerini kapsamaları gerekir. Düzenleme amacının haklı gösterdiği ölçüde kapsama ve temsil farkları olabilir ancak hiçbir kesimin tek başına veya grup olarak düzenleyici kuruma ve faaliyetlerine hakim olmaması gerekir.

Yargı hizmetlerinin paydaşları (i) hizmet üreticileri, (ii) hizmetin muhatapları ve (iii) hizmetten etkilenenler olarak üç değişik sınıfta toplanabilir. “Hizmet üreticileri” tanımının

57 Yargıda nüfuz edinmeyi önlemek için temsilcilerin görev sürelerinin sınırlandırılması ve benzeri tedbirler alınmalıdır. Bu hususta çok değişik yöntemler kullanılabilir. Üyelerin toplumun değişik kesimlerinden seçilmesinin zorunlu olması, belirli dönemlerle ve süre ile sınırlı olarak seçilmeleri, aday olma, aday gösterilme süreçlerinin şeffaf ve yargısal denetime açık olması, adayların niteliklerinin ihtiyaçlarla uyumlu olması gibi yöntemler örnek olabilir ve bu örnekler çoğaltılabilir.

kapsamına ilk derece sorumlular olarak: Hakimler, (karar – sentez); savcılar, (iddia – tez); avukatlar (iddia ve savunma – tez ve antitez); ikinci derece sorumlular olarak adli görevliler, arabulucular, uzlaştırıcılar, noterler ve benzerleri ile bütün bunların kamusal meslek kuruluşları olarak sınıflandırılabilir. Bu çember kolluk görevlileri, müfettişler ve benzerleri ile genişletilebilir. “Hizmetin muhatapları” tanımının kapsamına bir bütün olarak toplumun tamamı, her kesim ve bireyler dahil edilebilir. Kolaylık için yargı hizmetlerine veya etkilerine muhatap olmuş olmaları bir kriter olarak benimsenebilir. “Hizmetten etkilenenler” sınıfının kapsamına bütün toplum, toplumsal kurum ve kuruluşlar dahil edilmelidir. Bütün anayasal kurumlar, toplumu temsil eden seçilmişler, yasama ve yürütme, özerk kurumlar, üniversiteler ve benzerleri; hukuk meslekleri dışındaki mesleklerin oluşturduğu kamusal meslek kuruluşları; yürütmeye bağlı, ilintili ve özerk kurumlar, bakanlıklar ve diğer düzenleyici kurullar ile sivil toplum kuruluşları, vakıflar, dernekler, federasyonlar ve konfederasyonlar bu sınıfa dahil edilebilir.

Hizmet Odaklı Düzenleyici Yapı:

Yargı bağımsızlığının ve ayrıcalıklarının demokratik meşruiyeti bunların yargı hizmetlerinin verilmesinde gerekli ve zaruri olmasıdır. Başlarda etraflıca değindiğimiz üzere bağımsızlık ve ayrıcalıklardan yararlanabilmek için yargının muhataplarını tatmin edecek derecede kaliteli hizmet üretmesi zorunludur. Bu sebeple yargıyı oluşturan hakim, savcı ve avukat mesleklerinin kaliteli hizmet üretmelerini sağlayacak şekilde yapılandırılması; yapı, organ ve unsurlarının verimli çalışır, şeffaf, hesapverir ve bağımsız olması zorun-

ludur. Bunun için yargı organ ve unsurlarının hizmetlerini düzenleyerek kaliteli hizmet üretilmesini sağlayacak bir düzenleyici kurum oluşturulması zorunludur. Yargı hizmetlerinin boyutu, önemi ve hassasiyetleri ile kıyaslandığında çok daha az öneme sahip konularda örneğin enerji, tütün ve benzeri konularda düzenleyici kurullar oluştururken yargı alanında yargının sağlayacağı hizmetlerin kalitesini ve diğer hayati unsurlarını sağlayacak bir düzenleyici kurum oluşturulmamış olması, gerçekten de garip bir durum değil midir⁵⁸? Halbuki toplumu kaliteli yargı hizmetleri ile buluşturmak, yargıçların özlüklerini düzenleyen bir kurumla değil; kaliteli hizmet üretimini düzenleyen bir kurum oluşturmakla mümkün olabilir⁵⁹.

Yargının toplumun ihtiyacına uygun olarak hizmet üretmesini sağlayan, hizmete ihtiyacı, öncelikleri, tercihleri ve bunlara göre hizmetin kalite standartlarını belirleyen, hizmet sağlayıcı kurumları ve meslekleri bu doğrultuda yönlendiren bir düzenleyici kurum; yargı yapılanmasının merkezinde ve temelinde yer almalıdır. Böyle bir kurum, hizmette kaliteyi sağlayacak olan verimlilik, şeffaflık, hesapverirlik ve bağımsızlık gibi diğer deontolojik hususları

58 Bunun tek açıklaması yargı sektörüne hizmet üreticisi bir sektör olarak bakılmaması ve yargının bu asıl varlık sebebinin tartışmalarda gündeme gelmemiş olmasıdır.

59 Örnek kabilinden anlatmak gerekirse: Enerji piyasasına girebilmek için EPDK'dan lisans almak, bu alanda hizmet vermeden önce kurulacak tesis ve üretilen enerji için EPDK'nın belirlediği kurallara göre izin almak, keza üretilen elektrik enerjisini belli bir frekans boyutunda ve EPDK tarafından düzenlenen mevzuata göre iletim hattına aktarmak gibi birçok konuda EPDK kararlarına uygun olarak hareket etmek gerekmektedir. EPDK'nın kuruluş amacı ise ülkemizde enerji güvenliğini, sürekliliğini ve kalitesini sağlamaktır.

Saim Dursun, "Neden", 90x150 cm, tuval üzerine yağıboya / spatula tekniği, 2013

geliştirebilir. İlaveten böyle bir kurum yargının bağımsızlığını, şeffaflık ve hesapverirliğini hem yargı içinde ve hem de yargı dışında başarı ile gerçekleştirebilir, savunabilir.

Dolayısıyla oluşturulması gereken yapının; tüm yargı gücünü bireysel ve toplu olarak kaliteli hizmet üretmeye yönelen, kalite unsurlarını belirleyen, bu amaçla yargı unsurlarının olumlu işbirliği⁶⁰ yapmasını sağlayan, performanslarını takip eden, onları geliştiren yetkin kurumsal bir yapı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Meseleye kaliteli hizmet üretimini sağlama amacıyla bakıldığında yargıçlara ilişkin bir kurulun bu amacı gerçekleştirmeye uygun olmadığı ortaya çıkar. Uygun olan; hizmet unsurlarından bir kısmından oluşan bir kurul değil hizmetin kendisini ve hizmet veren tüm organ ve unsurları düzenleyen bir düzenleyici kurumdur. Ancak böyle bir düzenleyici kurumun rehberliği sayesinde yargı ve yargıyı oluşturan hukuk meslekleri kaliteli hizmet üretirken bağımsızlıklarını koruyabilir ve kendilerini geliştirebilirler.

Kaliteli hizmet üretimini düzenleyecek olan kurumun en başta kendisinin verimli faaliyet gösterecek şekilde tasarlanması gereklidir. Büyük organizasyonların merkezindeki yapıların verimliliği uçlardaki unsurların verimliliğinden çok daha önemlidir. Çünkü merkezin verimsizliği bütün organizasyonun verimsizliğine neden olurken uçtaki birimin

60 Kaliteli hizmet üretimi temel amaç olarak odağa konulduğunda yargı sistemini bütünleşik ve yalın bir yapıya kavuşturmak, bütün sistem oyuncularını kaliteli hizmet üretimi amacına odaklanmış olarak organize etmek kolayca mümkün olacaktır. Böylece hizmet üreticisi hakim, savcı ve avukat meslekleri arasında uyumlu işbirliği de kolayca ve kendiliğinden gerçekleşecektir.

verimsizliği küçük ve sınırlı kalır.

Bu hususu dikkate alarak oluşturulacak düzenleyici kurumun teşkilatı, organları, süreçleri, üye sayısı ve üyelerin nitelikleri yargı işlevinin gereklerine uygun olarak ve işlevini en iyi şekilde yerine getirebileceği şekilde belirlenmelidir. Yargı teşkilatı yalın organizasyon ilkelerine uygun olarak tasarlanmalı; insan kaynaklarını yetkinliklerine uygun sorumluluklarla buluşturarak verimlilik ve işbirliğini en yüksek dereceye çıkarmayı amaçlamalıdır.

Şeffaf ve Hesapverir Yapılanma:

En başta hizmet üretimi olmak üzere üretim organizasyonlarına ve ürünlerine itimat oluşturulmasının temel şartı şeffaflık ve hesapverirliktir. Yargı hizmeti üreten açık ve şeffaf bir yargı sistemi ise toplumun adalet inancını yerleştirip güçlendirmenin ön şartıdır ve bu yargının meşruiyetinde önemli bir köşe taşıdır⁶¹.

Yargı bir hizmet organizasyonudur; verimli çalışmak, iyi ve kaliteli hizmet vermekle yükümlüdür. Hiçbir sebep, yargının hizmetlerinin kalitesinden ödün vermesini haklı göstermez. Yargı hiç hizmet veremiyor ya da verdiği hizmet ihtiyaca uygun değil ve tatmin edici değilse bunun sebeplerini kamuoyuna açıklayarak hesap vermelidir. Yargı; ken-

61 Marína Urbániková and Katarína Šipulová, age, s. 2111, dipnot 27 atfıyl: European Network of Councils for the Judiciary. Public Confidence and the Image of Justice. Report 2017-2018. https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/ENCJ_Report_Public_Confidence_2017_2018%20adopted_%20GA_1_June_2018.pdf, s. 2117: "Public confidence in the judiciary is determined by its performance, which can include for instance efficiency, access, effectiveness, competence, equality, or fairness. Again, we see these theories as complementary rather than mutually exclusive."

disinden veya kendisi dışından kaynaklanan ve hizmetinin aksamasına sebep olan hususları kamuoyunun öğrenmesini sağlamalıdır. Kendisi dışındaki sebepler yüzünden hizmetleri aksıyorsa yargının hesap vermesi çok daha önemli hale gelir. Böylelikle toplum hizmetin aksammasına neden olan yargı içi ve yargı dışı sebepleri öğrenebilecek ve ortadan kaldıracaktır. Toplumun varlığı ve sebebi hakkında bilgi sahibi olacağı aksamaları hızla gidereceği tabiidir. Dolayısı ile hesapverirlik yargının kendi kendini koruması, saygı görmesi için de zaruridir.

Günümüzde özel sektör kuruluşlarında bile mal veya hizmet üretiminin her aşaması tüketicinin mutlak denetimini sağlayacak yani hizmetin muhatabına tam hesapverir olacak şekilde şeffaflaştırmıştır. Çünkü hesapverir olmanın ilk şartı şeffaflıktır. Hizmetleri toplumun tüm kesimleri için hayati önemde olan yargı, şeffaflıktan ve hesapverirlikten azade olamaz. Tam tersine her konuda, her aşamada her kurumdan daha yüksek derecede şeffaf ve hesapverir olması şarttır.

Dolayısıyla oluşturulacak yapı hem kendisi en yüksek derecede şeffaf ve hesapverir olmalı hem de yargı hizmet birimlerinin ve unsurlarının en yüksek derecede şeffaf ve hesapverir olmalarını sağlamalıdır. Öyle olmalıdır ki; yargı kaliteli hizmet üreterek, hizmetine etkili olan her durumu ve elde ettiği sonuçları toplum ile kendiliğinden paylaşım olacak her türlü soruya cevap vererek tam anlamıyla şeffaf olmalıdır. Böylelikle yargı, organ ve unsurlarının hesapverirliğini en üst düzeyde sağlayarak hukukun üstünlüğüne en başta ve en üst düzeyde kendisi riayet ettiğini göstererek tam bağımsızlık ve kendi kendini yönetme hakkını hak et-

tiğini göstermelidir.

Yukarıda da açıkladığımız üzere; yargı üzerinde kontrol kurmak istemeyi haklı gösterebilecek birçok sebep bulunabilir. Bu isteği haksız hale getirmenin, oluşmasına neden olan endişeleri ortadan kaldırmanın yolu; yargıyı verimli çalışır, şeffaf ve hesapverir hale getirmektir. Ancak bu üç şartı yerine getirdikten sonra yargının tam bağımsızlığı savunulabilir. Başka bir deyişle yargı verimli çalışmak, şeffaf olmak ve kendisi de tam hesapverir olmak kaydıyla bağımsızlığını hak edebilir. Dolayısıyla yargı yapılanmasının, verimli çalışmayı, şeffaflık ve hesapverirliği ön şartlar olarak gerçekleştirip, koruyup geliştirecek ve böylece bağımsızlığı hak edeceği şekilde tasarlanması gerekir. Hak edilmediği sürece yargıya bağımsızlık verilmez; verilmiş olan bağımsızlıklar da geriye alınır.

Yaygın Kurumsal ve Bireysel Bağımsızlık:

Hukukun üstünlüğünü sağlama görevi verilmiş olması; yargının işlevini, yürütme veya başka bir güçten izin veya onay almadan, kendiliğinden gösterebilir olmasını gerektirir. Bunun için yargının tam bağımsız olması gerekir. Yargının tam anlamıyla bağımsız olabilmesi için yapılanmasının, organ ve unsurlarının her bakımdan bağımsız⁶² olması ge-

62 Bağımsızlığı sadece kendi kendine ve başkalarından talimat veya telkin almaksızın yetkilerini kullanma yeteneği olarak değil, bağımsız hareket edebilmek için gerekli olan her şeye sahip olmak şeklinde anlamak gerekir. Örneğin yargılama yaptığı konuya hakim olmayan hakim bilgisizliği nedeniyle daha bilene bağımlıdır. Hakkında serbestçe karar verebildiği bir tarafın hizmetlerine muhtaç olması da hakimi bağımlı kılar. Ekonomik olarak muhatap olduğu sıkıntılarla yasal yollardan mücadele etme imkanı olmayan hakim de görünürde bağımsızdır ama ekonomik olarak bağımlıdır.

rekir. Yargı gücünün bağımsızlığı tek başına bir amaç değildir. Hizmeti verenlerin kişisel ve kurumsal olarak bağımsız olmaları; yargı hizmetinin kalitesi için olmazsa olmaz niteliğinde bir şarttır⁶³. Bağımsız olmayanın tarafsız olması, özgür düşünmeyenin doğruyu bulması ve gelişmeyi sağlaması mümkün değildir.

Yargı bağımsızlığını kısıtlayanlar sadece yürütme ve yasa güçlerinden ibaret değildir; bunlara yargının bağımsız işlevini göstermesini kısıtlayan maddi, mali veya hukuki düzenlemeler ve ayrıca hukuki bir temeli olan ya da olmayan vesayet güçlerini de ilave etmek gerekir⁶⁴.

Günümüzde ülkelerin pek çoğu; yargıya tam bağımsızlık vermekte oldukça çekingendir. Çünkü, örnek olarak belirtmek gerekirse Türkiye’de yargı gücünü kendisine bağımlı kişilerden oluşturmayı başaran güç odakları yargısal bir hükümet darbesi gerçekleştirmeye oldukça yakınlaşabilmiştir. Batı tipi demokrasiye geçmek için çabalayan Doğu bloğu ülkelerinde yürütmenin yargı ile mücadelesinin arkasında yatan sebeple Japonya, Almanya ve birçok Batı ülkesinde gözlemlenen liberal hakimlerin yargı içinde ilerlemesini kısıtlayan, bazen yazılı metinlere dayanan bazen de yazılı olmayan uygulamalar şeklinde ortaya çıkan sebepler nitelik olarak birbirine çok benzerler. Türkiye’de ise 15 Temmuz

63 Fakat bu kalite şartlarına mutlaka sahip olması gereken yargının buna sürekli sahip olabilmesi için bağımsızlığın getirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı hak etmesi şarttır.

64 Örneğin Türkiye’de yargının görevi kapsamına giren kamu görevlilerinin suçları konusunda idari amirlerin izin vermesinin ön şarta bağlanmış olması yargının kamu görevlileri karşısındaki işlevini tamamen idareye bağımlı hale getirmektedir.

darbe kalkışması ile sonuçlanan FETÖ paralel devlet yapılanması resmi vesayet güçlerinin yanında resmi olmayan vesayet oluşılabileceğini de göstermiştir. Nitekim Slovakya’da bir kısım yargıçlar yargıyı içeriden ele geçirip kendilerine bağımlı hale getirmişlerdir.⁶⁵

Yargının kurumsal bağımsızlığı yargı unsurlarının kişisel bağımsızlığından önce gelir ve daha önemlidir. Kurumsal bağımsızlık olmadan organ ve unsurların kişisel bağımsızlığı güvenceye alınamaz; bağımsızlıklar sürdürülemez. Türkiye’de ve uluslararası alanda örneklerini gördüğümüz üzere hakimleri, savcılarını ve hatta avukatları bağımlı hale getirmek isteyen güçlerin ilk yapacağı şey; yargıyı kurumsal olarak bağımlı hale getirmektir⁶⁶. Yargının kontrolünü ele geçirmek isteyen güçler; yargı bağımsızlığını sağlamak için geliştirilen yargı kurullarını, tam tersi amaçla ve hakimleri bağımlı hale getirmenin aracı olarak kullanmaktadır. Bu

65 David Kosař, age, s. 1580: “Samuel Spáč, Katarína Šipulová, and Marína Urbániková provide a more skeptical picture about the Slovak judicial self-governance as they conclude that, with the help of politicians, the Judicial Council of the Slovak Republic was hijacked by judges who used their powers to capture the judiciary from inside.

66 Nitekim İspanya’da hakimlerin atanması, eğitimi, kariyer ilerlemesi gibi pek çok alanda yetkili olan genel yargı kurulunun 21 üyesinden 20’si 2/3 çoğunluk sağlanmak koşuluyla senato ve temsilciler meclisi tarafından seçilmektedir. Bu durum yargının siyasilere bağımlı olduğu eleştirilerini beraberinde getirmiştir. Bu bağımlılığın bir sonucu olarak 2019 seçimleri sonrasında genel yargı kurulunun atanması için gerekli olan 2/3 çoğunluk elde edilememiş ve yeni genel yargı kurulu seçilememiştir. Bu nedenle görev süresi dolmuş olan genel yargı kurulu görevine devam etmekte ve hakimlerin atanması, eğitimi ve kariyer ilerlemesi gibi oldukça önemli konularda kararlar almaya devam etmektedir. İspanya’daki bu durum yargının siyasallaşmasının bir sonucu olarak görülmekte ve “anayasal bir anomali” olarak tanımlanmaktadır. (European Commission (2020). 2020 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Spain, s.2-3.)

konuda Macaristan örnek olarak verilebilecektir, nitekim Macaristan'da 2018 yılında gerçekleşen seçimde Fidesz Partisi ülke genelinde oyların %44.87'sini alarak 199 koltuğa sahip mecliste koltukların 133'üne sahip olmuştur. Macaristan'da anayasa değişiklikleri için parlamento üyelerinin 2/3 çoğunluğunun onayını arayan düzenleme karşısında mevcut hükümetin istediği değişikliği parlamentoda kabul ettirmek yönünde bir güçlük yaşamayacağını tahmin etmek güç değildir. Türkiye, Polonya⁶⁷ ve Macaristan⁶⁸ örneklerinde görüldüğü

67 Polonya'da iktidardaki "Hukuk ve Adalet Partisi" (PiS) hükümeti 2017 yılında kabul ettiği kanunla yüksek mahkeme (SAD) içerisinde, üyeleri KRS'nin önerdiği hakimler arasından cumhurbaşkanı tarafından atanan bir disiplin dairesi oluşturmuştur. Bu kapsamda yargı sistemi veya hakimlerin atanmasına ilişkin kararları eleştirmeleri halinde hakim ve savcıların disiplin cezasına çarptırılmaları mümkündür.

68 Macaristan'da yargı hizmetlerinden sorumlu olan ve hakim meslektaşları tarafından seçilen hakim üyelere oluşan yargının işleyişinde söz sahibi ulusal yargı konseyinin efektif hizmet sağlamadığı belirtilerek 2011 yılında ulusal yargı ofisi kurulmuştur ve ülke içinde yargı hizmetlerinin idaresine ilişkin pek çok yetki ofis başkanına verilmiştir. Mevcut düzende ofis başkanı, parlamentoda 2/3 oy çoğunluğu ile seçilmekte ve yargı hizmetlerinde bütçeyi yönetmekte, yargı hizmetleri ile ilgili regülasyonlar oluşturmakta, hakim atamalarında görev almaktadır. Hakimlerin temsilcilerinden oluşan ulusal yargı konseryi ise halihazırdaki düzende daha çok danışma nitelikli görevler yerine getirmektedir. Her ne kadar yargı konseyinin ulusal yargı ofis başkanı üzerinde denetleyici bir görevi olduğu iddia edilse de, uluslararası raporlar konseyin pratikte yapısal sınırlandırmalarla, başkanın eylemleri üzerinde etkili denetim gerçekleştirmekte zorlandığını açıkça ortaya koymaktadır. (European Commission 2020 Rule of Law Report, Country Chapter on the rule of law situation in Hungary, SWD 2020 316 final) Burada daha dolaylı olmasına rağmen, Macaristan'da hakimlerin emeklilik yaşı 70'ten 62'ye düşüren ve daha sonra anayasaya aykırı bulunarak iptal edilen ancak pek çok üst kidedeki hakimden görevden alınmış olmasıyla sonuçlanan düzenlemeden de bahsetmek mümkündür. Nitekim ilgili düzenleme sebebiyle Avrupa Komisyonu Macaristan'a karşı Avrupa Birliği Adalet Divanı nezdinde dava ikame etmiş ve ilgili dava sonucunda Macaristan'ın hakimler arasında yaş farkından ötürü farklı uygulamaya sebebiyet veren ve ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde getirilen değişikliklerle 2000/78/EC sayılı konsey direktifini ihlal ettiğine karar verilmiştir. (European Commission v Hungary Case no. C-286/12) Ayrıca ilgili düzenlemeden birebir etkilenen Maca-

üzere, siyasi partiler yasamada çoğunluğa ve hatta anayasayı değiştirecek güce ulaşarak yürütme ile yasama arasındaki zayıf çizgiyi ortadan kaldırdıkları durumlarda yargı kurumlarını bağımlılaştırarak yargıyı kolayca bağımlı hale getirebilmektedirler. Siyasilerin değiştirme gücüne sahip olduğu bir durumda anayasalardaki yargı bağımsızlığını korumak mümkün olmayabilir.

Dolayısıyla, yargının bağımsızlığı çok geniş bir satıhta bütün yargı kurumlarına, organlarına ve unsurlarına kadar yayılmalıdır. Yargı bağımsızlığının sağlanmasında yargı kurumları ele geçirilebilecek veya etrafından dolanabilecek bir Majino hattı gibi olmamalıdır. Yargıda bağımsızlık, tek bir kurula özgün olmamalı; bütün kurumlar, hizmet birimleri ve unsurları kendi başlarına bağımsız olmalıdırlar. Bağımsızlık sadece yargı teşkilatının en üstünde bulunan kurula değil; yargı teşkilatı içinde yer alan her hizmet birimine, meslek kuruluşuna, organa ve bireysel unsurlara tanınmalı; böylece yargı sisteminin tamamına yayılmalıdır. Yargı kurulu, hukuk meslekleri, hizmet birimleri, mahkemeler, hakimler, savcılar ve avukatlar her birisi ayrı ayrı bireysel olarak

ristan Yüksek Mahkeme Başkanı Andras Baka da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Macaristan aleyhine dava açmış ve dava sonucunda mahkeme, Baka'nın adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. (Case of Baka v. Hungary Application no. 20261/12) Uluslararası camiada da çok fazla eleştiriye konu olmuş bu düzenleme sonrasında Macaristan Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunarak iptal edilse de, etkilenen hakimler bakımından görevde iade hali söz konusu olmadığından, yürütmenin aynı görüşte olmadığı, yüksek mahkeme başkanları dahil bazı hakimlerin görevden alınmış olmasında hükümetin yargıya karşı gerçekleştirmiş olduğu bir hamle olarak yorumlanmıştır. (Halmai, G. (2017). The Early Retirement Age of the Hungarian Judges. In F. Nicola & B. Davies (Eds.), EU Law Stories: Contextual and Critical Histories of European Jurisprudence (Law in Context, pp. 471-488). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316340479.024

ve hep birlikte bir bütün olarak bağımsız olmalıdır. Yargının organ ve unsurlarının her biri yargının kurumsal ve kişisel bağımsızlığını savunabilir olmalıdır.

İşlev Bağımsızlığı:

Yargı organ ve unsurlarına bağımsızlık tanınmasının temel sebebi; yargının işlevini bağımsız olarak gösterebilmesi içindir⁶⁹. Yargı bağımsızlığının en önemli yönü işlev bağımsızlığı; yani yargının görevinin kapsamına giren konularda başkalarından izin veya onay almadan, kendiliğinden harekete geçebilir ve işlevini gösterebilir⁷⁰ olmasıdır.

Yargının işlevinde bağımsız olduğu varsayılarak bu husustaki aksamalar kolayca göz ardı edilebilir. Nitekim, en başta yargının kendi mensupları olan hakim, savcı ve avukatlar da dahil olarak tüm kamu görevlilerinin görev ve mes-

69 Gerçekten de toplumun yargıya tanıdığı yapısal, mali, kurumsal unsurların kişisel bağımsızlığı işlevini bağımsız olarak göstermesi halinde topluma bir yararı vardır.

70 “Kendiliğinden harekete geçebilir” ile kastedilen yargı makamlarının vatandaşı dava açmaya zorlaması, uyuşmazlıkların mahkemeye getirilmesini emretme yetkisine sahip olması demek değildir. Kendiliğinden harekete geçmesi gereken konularda, örneğin bir suç işlendiğinde yargılaması gereken kişileri, kişinin idari amirinden veya bir başkasından izin almadan yargılayabilir olması demektir. Bu bakımdan kamu görevlilerinin görev ve kişisel suçlarının soruşturulabilmesi için idari amirlerinin izin vermesi şartını getiren 4483 sayılı yasa ve dayanağı olan Anayasa m.129(son) yargının işlev bağımsızlığını kısıtlamaktadır. Öte yandan, hukuk davalarında getirilen peşin gider avansı uygulaması, vatandaşın davasını takip edip etmeme hakkına yargı makamlarının “önüme getirdiğin uyuşmazlığı sonlandıracak adımları atmak zorundasın” şeklinde doğrudan bir müdahalesi niteliğindedir. Bir kısım usul işlemleri yerine getirilmediğinde yargı makamlarına getirilmiş bulunan uyuşmazlıkların dosyaların işlemiden kaldırılması uygulaması da benzer nitelikte fakat cezalandırıcı bir yöntemle müdahale niteliğindedir. Mahkemelerin kendilerine getirilen yani “açılan dosyaları kapama” isteği vatandaşın uyuşmazlık konusu olan malvarlığına istediği gibi tasarruf etme hakkına doğrudan müdahale etmektedir.

lek suçlarının soruşturulmasında öngörülen ön izin şartları; yargının işlev bağımsızlığını kısıtlar. İdari izin verilmesi sürecinde idari makamlar, yaptıkları idari soruşturmalarla, yargısal işlevleri kullanmaktadır. Yargı makamları da yargılama sırasında idari soruşturmalarda elde edilenlere itimat etmek suretiyle yargısal yetkilerini idari makamlara devretmiş olmaktadır. Bütün bunların sonucunda kanun önünde eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri kamu görevlileri bakımından aksamakta, üstelik yargının işlevini aksayarak dahi göstermesi idari soruşturma ve izin süreçlerinde geçen süre kadar gecikmiş olmaktadır.

Ayrıca soruşturma öz izni şartları ve süreçleri, hukuk devleti ile bağdaştırılması mümkün olmayan fiili dokunulmazlıklar, cezasızlık halleri ve yargı yetkisinin gaspı gibi durumlar oluşmasına da neden olabilmektedir. Astının işlediği suçun soruşturma iznini vermek durumunda olan üst idari amirler de suça karışmışlarsa kolayca izin vermeyecekleri açıktır. İdari soruşturmaları yürütenler sorumluların bir kısmını kapsam dışında bırakırlarsa ne olacaktır?⁷¹ Amirlerin de suça bir şekilde karışmış, menfaat elde etmiş, suçun işlenmesi yönünde talimat vermiş olmaları mümkündür. Amirlerin, suç işlemiş olan mesai arkadaşlarını koruma içgüdüyle hareket etmeleri hallerinde soruşturma izni vermekte çekingen davranacaklarını öngörmek kolaydır.⁷²

71 Anayasa Mahkemesi 301 madencinin öldüğü Soma Maden Faciası ile ilgili kararında idari soruşturmanın facianın sorumlularının bir kısmını dışarıda bırakmasının, hak arama özgürlüğünü ve adil yargılama hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir.

72 Yukarıda da değindiğimiz üzere yargının işlevini bağımsız olarak göstermesini kısıtlayan diğer bir husus yasama dokunulmazlıkları ile ilgilidir. Yasama

İç Bağımlılıklar Meselesi:

İtalya'da ve Türkiye'de tecrübeleri yaşandığı üzere, yargı, harici unsurların yanında kendi içinde de bağımlı hale gelebilir. Kendi içinde bir kısım güç ve oluşumlara bağımlı olan yargıyı o halde iken bağımsızlaştırıp, tüm yetkileri, ayrıcalıkları ve dokunulmazlıkları ile kendi başına bırakmak gerçek manada bağımsızlaştırmak değil; başıboş bırakmak ve bu önemli devlet gücünü söz konusu iç bağımlılıkları oluşturmuş olanlara teslim etmekten ibarettir. O halde görünürde ve sözde bağımsızlık gerçekte ise devlet gücünü güç odaklarına teslim etmek söz konusu olur.

İlk derece hakimlerinin performansını, kararları hakkında istinaf ve temyiz incelemelerinde bu mahkemelerin hakimlerinin vereceği nota bağlamak hakimleri temyiz hâkimlerine, yargı makamlarını da temyiz mahkemelerine bağımlı hale getirir. Diğerleri üzerinde otorite sahibi olanların kendi doğruları ile yanlışlarını da daha alt seviyelerdekine zorla kabul ettirdikleri bir yönetim bilimi gerçeğidir.

Dolayısıyla yargının bağımsızlığını iç güçlere ve oluşumlara karşı korumak dış güçlere karşı korumak kadar önemlidir. Bağımsızlığı iç güçlere karşı korumak daha zordur.

dokunulmazlığı hukuki bir koruma olmasına karşın dokunulmazlıktan yararlanılması mecliste alınacak siyasi bir "dokunulmazlık kaldırma" kararı ile kaldırılmaktadır. Dokunulmazlık kaldırma kararı ile dokunulmazlık tanınanlar, görevlerinin gerekleri ile uyarlı yetkinliğe, kıdem ve uzmanlığa sahip olmayan mahkemelerde yargılanmakta; nihayetinde yasama görevini yapamaz hale gelmektedirler. Dokunulmazlık koruması İsrail'de Türkiye'dekinden ters yönde düzenlenmiştir. İsrail'de dokunulmazlık önceden ve göreve seçilme üzerine otomatik olarak tanınmamaktadır. Yargı mercileri; yasama üyeleri hakkında da olağan işlevini bağımsız olarak sürdürmekte; ancak soruşturma sırasında koruma talep ederlerse ve sonradan dokunulmazlık tanınabilmektedir.

Çünkü yargı içinde oluşan bağımlılıklar yıllar geçse bile fark edilmeyebilir; kolayca ortaya çıkarılamaz, ortadan kaldırılamazlar. Örneğin astların kararlarını denetleyen üstlerin astlara karşı girişebilecekleri kayırmacılık ve benzeri durumlar bütün kurumu sarmaşık gibi sarar fakat astlar itiraz edemediği gibi kimse bu durumun varlığını bile kabul etmez. Bunu önlemek için İtalya'nın 1948 Anayasası'na⁷³ eklediği gibi bütün hakimlerin aynı seviyede olduğuna dair yazılı bir düzenleme getirmek akla gelebilir. Fakat böyle bir anayasal düzenlemenin amacı gerçekleştirmeye yeterli olmadığını İtalya'nın tecrübeleri göstermektedir. Öte yandan böyle bir düzenleme, bütün meslek mensuplarını gerçekten de eşit seviyeye getirse bile bu meslek içinde daha tecrübelilerden daha yenilere bilgi, tecrübe ve bilgelik; daha az tecrübeli yenilerden ise sisteme enerji ve motivasyon aktarımını olumsuz etkileyerek, azaltabilir veya yok edebilir.

Bağımsızlık ve Meslek Kariyer Planı İlişkisi:

Yargının dış güçlere karşı bağımsızlık kazanmasında olduğu gibi yargıda iç güçlere bağımlılık oluşmasını önleme-

73 İtalyan Anayasası'nın 107. maddesinde bulunan "hakim ve savcılarının, yalnızca görevleri gereği birbirlerinden farklı olduklarına" dair düzenleme uyarınca; hakim ve savcılar arasında rütbe/kıdem bakımından farklılık olmayacağı anayasal prensip olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, kıdemli hakim ve savcılarının, yeni başlayan hakim ve savcılar üzerinde fiilen otorite kurmasının önüne tek başına bu düzenleme ile geçilememiştir. İtalyan Yüksek Yargı Konseyi'nin (CSM) meslekten hakim ve savcı üyelerinin seçimlerinde, genç üyelerin seçilmesine imkan veren düzenlemeler yapıldıkça, bu hususta bir iyileşme sağlanabilmiştir. Ancak İtalya'da kıdemli hakim ve savcılarının etkisini ortadan kaldırmak amacıyla yapılan çalışmalarda bu sefer, CSM içerisinde "correnti" adı verilen ve farklı görüşlerden kişilerin oluşturduğu güç odakları oluşmuş ve bu güç odakları yargı içerisinde bağımlılıklar oluşturmuştur. Simone Benvenuti & Davide Paris, *Judicial Self-Government in Italy: Merits, Limits and the Reality of an Export Model*, German Law Journal, Vol. 19 No. 7, s.1654- 1659, 1668.

nin yolu da tam şeffaflık ve tam hesapverirliktir. Bu iki ilke; şeffaflık yolu ile iç ilişkilere dair her türlü işlemin ve gerekçelerinin tam olarak bilinmesini sağlamak, tam hesapverirlik yoluyla da bu işlemlerin hukuka uyarlığını sağlayarak iç bağımlılıkları önleyebilir.

Bu amaç iki temel kurum vasıtasıyla hayata geçirilebilir: (1) Yargı unsurlarının objektif, şeffaf olarak işletilebilen kariyer planı; (2) kariyer planına göre mesleklerde gelişimi ve ilerlemelerini yöneten performans yönetimi.

Hukuk meslekleri kariyer planı; bu mesleklerin ortak “kaliteli hizmet üretme” amacını gerçekleştirmeye hizmet edecek, hizmet birimlerinin insan kaynakları ihtiyacını karşılayacak, hizmetin gerektirdiği derece ve seviyelerden oluşacak şekilde optimum şekilde tasarlanmalıdır. Kariyer planı mesleki ilerlemenin yol haritasını, alınması gereken merhaleleri ve bunlar için yapılması gereken hususları net olarak ortaya koymalıdır. Öngörülecek derece ve seviyelerde ilerleme, mutlaka liyakate dayalı olmalı; liyakati sağlayanlar kariyerlerinde ilerletilmelidir. Her halükarda kariyer ve ilerleme sistemi yargının insan kaynağı ihtiyaçları ile uyumlu olmalıdır. Yargının ihtiyaçlarına uygun olarak insan kaynakları yetiştirilmeli; kaynak darlığı veya fazlalığına neden olunmamalıdır. Bu amaçla yargının insan kaynakları ihtiyaçları proaktif olarak belirlenmeli ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Örneğin üniversitelerin hukuk eğitimi bile bu amaca uygun olarak planlanmalıdır.

Liyakat ve Performans Yönetimi:

Kaliteli yargı hizmetleri üretimi için yargı mesleklerinde

ilerleme konusunda kıdem ve tecrübenin değeri de ihmal edilmeden liyakat en öne çıkarılmalıdır⁷⁴. Liyakatin bilimsel yöntemlerle tespiti etkin, adil ve tarafsız performans değerlendirmesini gerektirir. Görevini yapmakta “başarı derecesi” anlamındaki “performans” değerlendirmesi bir yandan hukuk meslek mensupları arasında adaleti sağlarken diğer yandan da yargı sisteminin ihtiyaç duyacağı yetkinlik ve yeterlilikte insan kaynaklarının tespitini ve görevlendirilmesini sağlar. Hizmette başarının değerlendirmesi hizmetin yönetiminden ayırık olarak düşünülemez. Zira en başından itibaren ve en geç de değerlendirme dönemlerinin son itibarıyla hizmete etki eder. Daha kısa dönemlere indirilebilen ve çeşitlendirilebilen değerlendirme yöntemleri hizmetin geliştirilmesi için son derece yararlıdır. Unsurlarının performansını kurumsal ve kişisel hedeflere göre önceden planlayan performans yönetim sistemleri; hizmeti sürekli olarak geliştirmenin, kurumsal ve kişisel başarının iyi bilinen yönetim bilimi yöntemleridir. Çünkü hizmeti verenlerin kendilerinden beklentileri, akranlarının ve kurumlarının per-

74 “Liyakat mi önemli; yoksa kıdem mi?” gibi siyah-beyaz beylik tartışmalardan kaçınmalıdır. Liyakat aynı zamanda bir görev talip olanlar arasında adalet; o görevi yerine getirmeye yetkin bir aday arayan bakımından ise temel bir yönetim sorunudur. Liyakat bu nedenle asla ihmal edilemez. Objektif liyakat kriterlerine bağlanamayan tecrübe ve kıdem gibi hususlar da aslında adını bilmediğimiz, içeriğini açıklayamadığımız liyakat hususlarından oluşur ve kıdem ve tecrübe oluncu işte o adını koymadıklarımızın kişide mevcut olduğunu düşünürüz. Türk atasözünün dediği gibi “akıl yaşta değil; baştadır”. Fakat yaşlı başta da tecrübelerle oluşmuş olan bir akıl vardır. Dolayısı ile beylik tartışmalardan kaçınmak ve liyakate ağırlık vererek kıdem ve tecrübeyi de dikkate almak makul bir orta yoldur. Örneğin Avusturya kanunları; personel panellerinin hakimlerin ilerlemeleri bakımından Adalet Bakanı/federal başkana verdikleri tavsiyeler kapsamında, adayların kıdemlerinin ancak iki adayın profesyonel nitelikleri denk düştüğünde, bu adaylar arasında seçim yapılması amacıyla göz önünde bulundurulmasına izin vermektedir.

formansını bilmeleri hizmet motivasyonunu, yapıcı rekabeti ve mesleki tatmini sağlamanın temel yoludur. Performans yönetimi sistemlerini hizmetin içeriğine asla müdahale etmeksizin tasarlamak mümkündür; fakat böyle bir sistem olmadan yargılama hizmetinin niteliğini yeknesak olarak yükseltmek mümkün değildir.

Diğer bir husus ise hizmetin kalitesinin öncelikle muhataplarını, hizmeti verenleri ve en nihayetinde toplum açısından değerlendirmeyi mümkün kılacak şekilde ölçülebilir olmasıdır. Burada “hizmetin muhatapları” mefhumunun altını çizmek gerekir. Çünkü kişilere göre değişen bir mefhum olan “kalite” unsurunun tanımı ve ölçülmesi; hizmetin muhataplarına göre değişiklik gösterir. Herhangi bir hizmetin kalitesini hizmeti verenler değil; hizmetin alıcıları, kendi ihtiyaçlarına göre ve alabileceklerinin en iyisini alıp almadıklarına göre belirlerler. Milyonlarca dolar değerinde bir alt yapı yatırımı için güçlerini birleştiren bir konsorsiyum üyeleri arasında çıkabilecek bir uyuşmazlığı örnek olarak ele alalım. Mahkemenin yıllarca herşeyi didik didik ederek uyuşmazlık hakkında en doğru kararı vermesi, yargı unsurları bakımından en tercih edilen sonuç olabilir. Fakat bu konsorsiyum üyeleri için en kötü sonuçtur. Çünkü onlar aralarındaki uyuşmazlığın en kısa sürede, projenin aksamasına neden olmadan tam değil makul doğrulukta basit ve çabuk bir kararla çözümlenmesini tercih ederler. Anglo-Sakson ülke mahkemeleri geçici koruma tedbirleri ile vakıta ve delil ifşa kuralları⁷⁵ vasıtasıyla uyuşmazlıkları erken aşamalarda

75 Temporary restraining order and rules for disclosure of facts and evidence.

uzlaşma ile çözmekte oldukça başarılıdır.⁷⁶

Kanaatimiz odur ki; yargı yapılanması, performans yönetimi ve yargılama usulleri ve benzeri vasıtalar kullanarak aralarında uyuşmazlık olan taraflara, uyuşmazlığın erken aşamalarında uzlaşmaları için sebep vermeye ve yol göstermeye; uyuşmazlıklarını yargılayarak “en doğru” şekilde çözmeye çalışmaktan daha fazla öncelik vermelidir. Böyle bir paradigma değişikliği günümüzün çok hızlı işleyen ekonomi dünyası için elzem hale gelmiştir. Böyle bir değişikliği etkili ve adalet duygusunu zedelemeyen gerçekleştirebilmek için ise performans yönetiminin mümkün olduğu kadar kısa dönemlere, küçültülmüş hedeflere ve mümkün olduğu kadar her türlü işlemin en kısa zamanda değerlendirilmesine yönelmek; etik, disiplin ve suçlarda aristokrat yöntemleri terk etmek, modern sistemleri etkili olarak işletmek zorunludur.

Hukukta yapay zekanın neredeyse hakimlerin yerine geçmekte olduğu bugünlerde, yargı mesleklerinin performans değerlendirme ve yönetiminin, merkezden ve sene sonlarında, yıl içinde önlerine gelen dosyaları sonlandırma oranları (clearance rate) ve sonraki yıllara devretme gibi arkaik yöntemlerle yapılması artık çağdışıdır. Bu tür rakama ağırlık veren yöntemler bir performans ölçümü yapıldığı izlenimi verirler. Fakat organizasyonda adaletsizlik hissini yayılmasına, motivasyonun düşmesine neden olmaktan, yöneticileri yanıltarak tatmin etmekten öte bir işe yaramazlar. Ayrıca bu tür veriler hem manipüle edilebilirler hem de

76 CEPEJ’de yayınlanan resmi istatistiklere göre Birleşik Krallık’ta mahkemede sulh oranı %98 civarındadır ve bu oran yıllardan beri bu civarda devam etmektedir. Almanya’da mahkeme dava içi sulh oranı %38-40 seviyesindedir.

hizmetin kalitesinin düşmesine neden olarak faydadan daha çok zarar getirirler. Bir kişinin avucuna alabileceği normal büyüklükteki portakalların sayısı ile fındıkların sayısı asla aynı olmayacaktır. Rakamlara dayalı performans değerlendirmesi, o nedenle son derece hatalı ve zarar vericidir.

Özetlemek gerekirse yargı toplumun ihtiyacına uyarlı hizmet birimlerinden oluşmalı, hizmet birimlerinin ihtiyacını karşılayacak şekilde hukuk meslekleri kariyer planı oluşturulmalı, kariyer gelişim ve ilerlemeleri liyakate göre; liyakat ise performans yönetimi yoluyla belirlenmelidir. Performans yönetimi toplumun beklentilerini karşılayan hizmet üretimi ile bütünleştirilmelidir. Performans yönetiminin yargı içinde bağımlılıkları önlemesine özel dikkat gösterilmelidir. Bu döngünün dışında kalan arkaik istatistikler performans yönetiminde dikkate alınmamalıdır.

Sonuç olarak yargı; verimli çalışıp kaliteli hizmet üretmesi, gerçek manada şeffaf ve hesapverir olması kaydıyla tam bağımsızlığı ve kendi kendini yönetme hakkını elde edebilir. Şeffaflık ve hesapverirlik yargınının hem kaliteli hizmet üretmesinin hem de bağımsızlığın anahtarıdır. Kaliteli hizmet üretmenin daha önce gelen şartı ise üretime katılan bütün unsurların katkısının kaliteli olmasıdır. Dolayısı ile yargıyı hem dış hem iç hem yasal ve yasal olmayan güçlere karşı bağımsızlığa kavuşturmak için atılması gereken temeller: (i) Hizmet üretimini düzenlemek, (ii) üretimin ve hizmet unsurlarının organizasyonlarını, rol ve sorumlulukları netleştirmek ve (iii) sistemin şeffaflık ve hesapverirliğini sağlayacak yargısal bir mekanizma kurmaktır. Etki altına alınmasını veya kontrolünün kaybedilmesini önlemek için sistem ve-

sayet yoluyla değil toplumun temsili yoluyla güvence altına alınması gerekir. Sağlıklı işleyişini temin için şeffaflık ve hesapverirliğin sistemin işleyişine hakim olması; hesapverirliği menfaati veya bir ilgisi olmasa bile ilgilenen herkesin işletebilmesi gerekir.

Türkiye'nin Yargı Kurulu Tecrübesi

Batı'nın geliştirdiği, köklerini Antik Helen uygarlığına bağladığı ve II. Dünya Savaşı sonrasında anayasa koruma kurumu ile güçlendirdiği demokrasi fikri ile Türk-İslam uygarlığının geliştirdiği devlet yönetimi tarzı işlevleri bakımından temelde birbirlerinden uzak değildir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda mutlak egemen olan hükümdarda olan yasama, yürütme ve yargı erklerinin kullanılması uygulamada Divân-ı Hümayun⁷⁷ denilen yüksek bir kurul-organ ile paylaşılmakta ve onun aracılığıyla yürütülmekte idi. Divân-ı Hümayun bir parlamento değildir ama Türkiye merkezi idaresinin ve bürokrasisinin kökeni bu sarayda yatmaktadır. İmparatorluk kurulu diye tercüme edebileceğimiz bu kurum önceleri açıkta, halkın önündeki bir sofada toplanırdı. Türk-İslam devlet geleneğine hakim olan "Adaletin devletin temelidir" temel ilkesinin bir yansıması olarak kazaskerler en üst Osmanlı devlet kurumu olan

⁷⁷ Divan-ı Hümayundan Meclis-i Mebusan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama, Mehmet Seyitdanlıoğlu; TANZİMAT, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Halil İnalçık - Mehmet Seyitdanlıoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s. 378 vd. Fatih zamanında kurumlaşan, XVII. Yüzyıldan itibaren giderek önemini kaybeden bu kurum varlığını sembolik biçimde sürdürmüştür. İlber Ortaylı, Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek, TİMAŞ yayınları 2006, 3. Bası, s.135-142

Divan-ı Hümayun'da yer alırlardı. Yargıçlar; Osmanlıların ilk zamanlarında, Selçuklularda ve daha önceki Türk devletlerinde hükümdardan ayrı ve hatta ona üstün bir güç niteliğindedi⁷⁸. Sadrazam ve vezirlerin yanı sıra Anadolu ve Rumeli kadıaskerlerinin de nişancı ve defterdar ile birlikte katıldığı divan, adli, idari ve mali yargı işlerine de bakardı. Anadolu ve Rumeli kadıaskerleri⁷⁹ zamanla bir hiyerarşiye bağlı kadıların tayin-terfilerinin, olağan olarak görevden geri çağrılıp beklemeleri tekrar bir üst rütbeye yükseltmeleri gibi çok önemli bir mekanizmanın başındaydılar⁸⁰. Divân-ı Hümayun bir yüksek adalet divanı sayılmakta; sıradan yurttaş dahi devleti temsil edenlere karşı şikayetini oraya gelip şahsen ifade edebilmekte idi. Bu kurumun kaynağı Şer'at değil, tarihi gelenektir⁸¹.

Türkiye, Batı tarzı demokratik yönetim tarzına geçmeye Osmanlı İmparatorluğu zamanında 19. yüzyılın başında başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu, Tanzimat döneminde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin ayrıldığı modern bir devlet yapısına doğru hızla yol almıştır. 24 Mart 1838 tari-

78 Eski Türk devletlerinde kurultaylarda seçilen veya liderliği kabul edilen kağanlar; ülkeyi töreye uyararak yönetmeyi taahhüt ederlerdi. Töre toplumda en üst güç olarak kabul edilir, yöneticiler düzenli olarak yargucilerin (yargıçlar) önüne çıkarak hesap verir; aleyhlerinde verilen kararlara uyarlardı. Ülke ve devletin hükümdarların mutlak mülkleri olarak kabul edilmesine rağmen bir taraftan töre ve yarguciler diğer taraftan kurulan meclisler vasıtası ile hükümdarın yönetici olarak rolü ve yetkileri sınırlanırdı. Bu gelenek Selçuklular'da ve Osmanlı'da asırlarca sürdürülmüştür.

79 Kadıasker veya Kazasker manası: Osmanlı ordusunun askeri hakimleri durumundaydılar.

80 İlber Ortaylı, age s. 138

81 Halil İnalçık, Osmanlı'da Devlet, Hukuk ve Adalet, Kronik Kitap, 2016, s. 60.

hinde II. Mahmud (1808-1839) yetkilerini kendi arzusuyla sınırlandırarak bir kısmını Meclis-i Vâlâ-yı Ahkam-ı Adliye adıyla kurmuş olduğu meclise devretti. 26 Eylül 1854'te bu meclis Meclis-i Âli-i Tanzimat ve Meclis-i Vâlâ-yı Tanzimat olarak ikiye ayrıldı. Meclis-i Tanzimat kendi uygun gördüğü konuları ele alabilmiştir. Ayrıca hükümet üyelerini istediği takdirde sorgulama ve hatta gerekirse yargılama yetkisine de sahip olabilmiş, günümüz modern parlamentolarında görülen geniş yetkileri kullanabilmiştir. Aynı dönemde Meclis-i Vâlâ ise yargı gücünü kullanmakta neredeyse tamamen bağımsız olabilmiş; yasama ve yargı güçlerini yürütmeden ayrı ve nispeten bağımsız olarak yürütmeyi başarmıştır⁸². Bunlar kalıcı olmamış; imparatorluk ve kurumları çökmüş ancak meclis, kesintilere uğramasına rağmen varlığını günümüze karar sürdürmüştür.

Türkiye; 1950'de iktidarın seçimle değişmesini sağlayarak büyük bir demokratikleşme adımı attı. 1960 darbesinden sonra çıkarılan 1961 Anayasası ile "yargı kurulu" ve "Anayasa Mahkemesi" kurumlarını kabul ederek Türkiye; devletin yasama, yürütme ve yargı işlevlerini ve organlarını birbirlerinden ayırma ve bağımsızlaştırma yolunda önemli ilerlemeler kaydetti. 1980 darbesini yapan askeri cuntanın oluşturduğu 1982 Anayasası, işlevlerini sınırlandırmakla birlikte o zamana kadar oluşmuş bulunan demokratik ku-

82 Divan-ı Hümayun'dan Meclis-i Mebusan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama, Mehmet Seyitdanlıoğlu; TANZİMAT, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Halil İnalçık - Mehmet Seyitdanlıoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s. 378 vd.

rumları temelde korudu.⁸³

Yargı kurulu kurumu Türk anayasal sistemine ilk kez 1961 Anayasası ile girmiştir. Nedeni Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz'deki benzerlerinin oluşturulması nedenlerinden farklı olmayıp yürütmenin yargı üzerindeki etkisini sınırlandırmak amacıyla. Hakimlerin statüsünü düzenleyen 1926 tarihli 766 sayılı kanunu yürürlükten kaldıran 1934 tarihli 2556 sayılı Hakimler Kanunu'na göre hakim ve savcıların ilerlemesini Yargıtay başkanının başkanlığında, cumhuriyet başsavcısı ve 4 yargıtay üyesi ile ceza işleri genel müdürü, hukuk işleri genel müdürü, özlük işleri genel müdürü ve Adalet Bakanlığı teftiş kurulu başkanından oluşan bir ayırma (selection) komisyonu belirliyor; atamaları ise Adalet Bakanı yapıyordu.⁸⁴ Yargıçların mesleki kariyer işlerinde son sözü söyleyen durumda olan yürütmenin bu yetkiyi yargıçları cezalandırmak veya üzerlerinde baskı kurmak için kullandığından şikayet ediliyordu. 1961 Anayasası ile kurulan "Yüksek Hakimler Kurulu" 1924 Anayasası döneminde siyasal iktidar-yargı ilişkilerinde yaşanan sorunlara gösterilen tepkinin bir ürünüdür. Yürütmenin yargıçlar üzerinde baskı kurmasını önlemek amacıyla oluşturulmuş; bu amaçla hakimlerin kariyer işlerinde yetki bu kurula verilmiştir.⁸⁵ Yüksek Hakimler Kurulu ilk şekline göre, 18 asıl

83 Bugün itibariyle toplumun demokratik yönetimi toplum güçlü ve geri dönülemez bir şekilde kabul etmiş olduğu Türkiye'de demokrasinin kurumları oluşup yerleşmiştir. Fakat işleyişleri sorunlu, gelişmiş ülkelerdeki eşdeğerlerine göre geridedir.

84 Ömer Sever, Hakim Bağımsızlığı ve Savcılık Teminatı (yüksek lisans tezi) s. 24 vd

85 Levent Gönenç, Dünyada ve Türkiye'de Yüksek Yargı Kurulları; s. 10

ve 5 yedek üyeden oluşuyordu. Yargıtay genel kurulu 6 üye, birinci sınıfa ayrılmış hakimler 6 üye seçiyordu. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu da 3'er üye seçiyordu. Bu usul 1971'de 1488 sayılı anayasa değişikliği kanunuyla değiştirilmiş; kurulun üyelerinin sadece Yargıtay genel kurulu tarafından seçilmesi öngörülmüştür.⁸⁶

1980 darbesinden sonra 1961'de kurulan Yüksek Hakimler Kurulu, 1971'deki değişiklikle kurulan Yüksek Savcılar Kurulu ile birleştirildi; bağımsız bir kurul olarak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu oluşturuldu. Fakat Adalet Bakanı ile müsteşarı kurulun doğal üyeleri ve başkanı yapıldı; kurulun toplanması ve karar alması bakanın katılmasına bağlandı. Kendi sekreteryası da olmayan HSYK'nın işlevini göstermesi tamamıyla Adalet Bakanlığı'na bağımlı hale geldi. Uzunca bir süre kurulun üyelerini kimlerin seçeceği konusunda yüksek yargı, parlamento ve ilk derece hakimleri arasında gelgitler yaşandı. 2017 yılında yapılan anayasa değişikliği ile kurulun adı Hakimler Savcılar Kurulu olarak değiştirildi. Hali hazırda kurulun üyelerini hakim, savcı ve avukatlar arasından yürütme (siyasi parti) ve yasama (siyasi partiler) seçmekte ve atamaktadır⁸⁷. Kurulun 13 üyesinin 7'sini TBMM seçim; 6'sını da yürütme atama suretiyle, siyasilere belirlemektedir.

Yargı kurulu fikrinin ilk defa hayata geçtiği 1961 Anayasası'ndan bu yana Türkiye; mükemmel bir laboratuvar gibi-

86 Kemal Gözler, 1961 Anayasası, s. 9

87 2017'de ismi Hakimler ve Savcılar Kurulu ("HSK") olarak değiştirilen kurulun üyelerinin tamamını iktidardaki siyasilere seçmiş bulunmaktadır.

dir. Yargı kurulları ve neden olduğu sorunlar bakımından neredeyse her türlü tecrübeyi Türkiye yaşamıştır denilebilir. Gerçekten de Türkiye, kurulun dış bağımlılığı, iç bağımlılığı, hukuki ve fiili sebeplerle bağımlı hale gelmesi, siyasileşme gibi birçok sorunu bizzat yaşamıştır.

Türkiye, 1961'den bu yana yapılan birçok anayasa değişikliğine rağmen mükemmel bir sonuca henüz erişememiş, demokrasinin tüm kurumlarını oluşturmuş olmasına karşın BM kararlarında belirlenen demokrasi ve yargı bağımsızlığı standartlarını sağlayamamış durumdadır. Son yıllarda yaşanan gelişmeler sonrasında uluslararası hukukun üstünlüğü ve demokrasi endekslerinde Türkiye'nin yeri aşağılara düşmüştür. Uluslararası endeksler demokrasinin geriye gitmesinin temel sebebinin yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü alanındaki sorunlar olduğunu göstermektedir. Kamuoyu araştırmalarında hukuk, adalet ve yargının Türkiye'nin en temel sorunları olarak ortaya çıkması; toplumun yargıya güven ve adalete inancının önemli ölçüde gerilemiş bulunması da bunu doğrulamaktadır.

Türkiye'de demokrasinin sorunları hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, şeffaflık ve hesapverirlik konularında yoğunlaşmaktadır. Toplum yargı bağımsızlığı konusunda garip bir dilemma içindedir. Toplumun tamamı yargı bağımsızlığının hayati önemde olduğunda mutabık iken önemli bir kesim yargı gücünün yürütmeye ve siyasilere bağımlı hale gelmesini desteklemektedir. Bu dilemmanın temel sebebi; Türkiye özelinde ampirik olarak da kanıtlanabileceği üzere görevleri öyle gerektirdiği için verilmiş olan ayrıcalıklardan yararlandıkları halde yargı organ ve unsurlarının

topluma karşı bu görevi yerine getiremiyor, kaliteli yargı hizmeti veremiyor olmasıdır.

Türkiye'de yaşanan bu gelişmeler ve geline durum dahi tam bağımsızlığını toplumun desteklemesi için, yargının iyi hizmet vermesi, şeffaf ve hesapverir olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

TÜRK YARGI SİSTEMİ İÇİN REFORM ÖNERİLERİ

Genel Gerekçe

Derneğimizin Adalet Yüksek Kurumu önerisini hayata geçirecek tasarım ve taslakları ortaya çıkarmak amacı ile başladığımız çalışmaların en başında: (i) Verimli çalışmaya, kaliteli hizmet üretimine odaklanan; (ii) yönetim biliminin gereklerine uyarlı, yalın yapılanmış olan; (iii) her türlü işlem ve kararında tam şeffaflığın sağlanmış olduğu; (iv) tam hesapverir, her türlü işlem ve kararın yargısal denetime tabi olan, (v) toplumun, isteyen herkesin süreçlere katılabildiği ve denetleme imkanına sahip olduğu bir sistem tasarımı gerçekleştirme hedefiyle yola çıkmıştık.

Sonuç olarak bu kitaptaki tasarım ve taslaklar, klasik manada bir yargı kurulu olan Hakimler ve Savcılar Kurulu'nu yeniden yapılandırmak için değildir; yargı sisteminin tamamını, mahkemelerden yargılama usullerine ve yargı mesleklerine, meslek kuruluşlarından yargısal denetimi sağlayan yeni bir mahkeme ve merkezinde bir düzenleyici kurum olan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Tasarımın temel fikri yargı teşkilatını kaliteli hizmet üretir hale getirmektir. Bu nedenle hizmet üretiminin merkezinde bir düzenleyici kurum öngörülmüştür. Herhangi bir düzenleyici kurum, düzenleyeceği hususları dikkate alarak tasarlamak doğru olanıdır. Kaliteli hizmet üretmeye odaklanan bir düzenleyici kurum oluşturma ihtiyacı; düzenlemelerin hizmet birimlerini ve üreticilerini de kapsamasını gerektirir. Sistemin şeffaflık ve hesapverirliğini sağlamak ise her türlü işlem ve kararın yargısal denetimini ve bunu sağlayacak bir mahkemenin de tasarlanmasını zaruri kılar. İşte bu sebeplerle

ortaya çıkardığımız tasarımlar hizmet üretimini, şeffaflık ve hesapverirliği doğrudan etkileyen geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Tasarladığımız sistemin üç temel direği vardır: (i) Düzenleyici kurum; (ii) hizmet üreticisi meslekler ve kuruluşları; (iii) yargısal denetimi sağlayacak uzman bir mahkeme, Adalet Yüksek Mahkemesi.

Birçoklarının yaptığı gibi görece olarak daha iyi performans gösteren veya Türkiye'ye benzer olduğu düşünülen başka bir toplumun kendi ihtiyacı için geliştirdiği çözümü Türkiye'ye uyarlamak yerine; bu sorunlara kökten ve kalıcı çözüm getiren, Türkiye'ye özgün yenilikçi bir tasarım oluşturmak için çalıştık. Başka ülkelerin sistemlerini Türkiye'ye uyarlamaktan özellikle kaçındık. Bu nedenle başlangıçta kasıtlı olarak uluslararası alandaki tecrübeleri ve gelişmeleri dikkate almadık; genç bir ekiple çalışarak yeni ve tamamen özgün bir tasarım oluşturduk. Böylece önce kendi sorunlarımızdan yola çıkarak, kendi aklımızı kullanarak kendi özgün tasarımımızı oluşturduk ve bunu bir kenara koyduk, Ahilerin yaptığı gibi dinlenmeye bıraktık.

Daha sonra dünyada önde gelen, iyi ve kötü tecrübeler yaşamış olan ülkelerin sistemlerini derinlemesine araştırdık, sonuçlarını bir webinar serisi ile kamuoyu ile paylaştık. Diğer ülkelerin tecrübeleri ışığında Türkiye için geliştirdiğimiz özgün tasarımların sağlıklı, isabetli ve gerçekçi olduğundan emin olduk. Bu eserin başında yargı kurulları hakkındaki tartışmamız bu hususta geniş bir perspektif vermeyi amaçlıyor.

NIHAİ HEDEF:
KALİTELİ YARGI HİZMETLERİ
ve KALİTE UNSURLARI

NOTLAR

Yargı Hizmetinde Kalite Unsurları

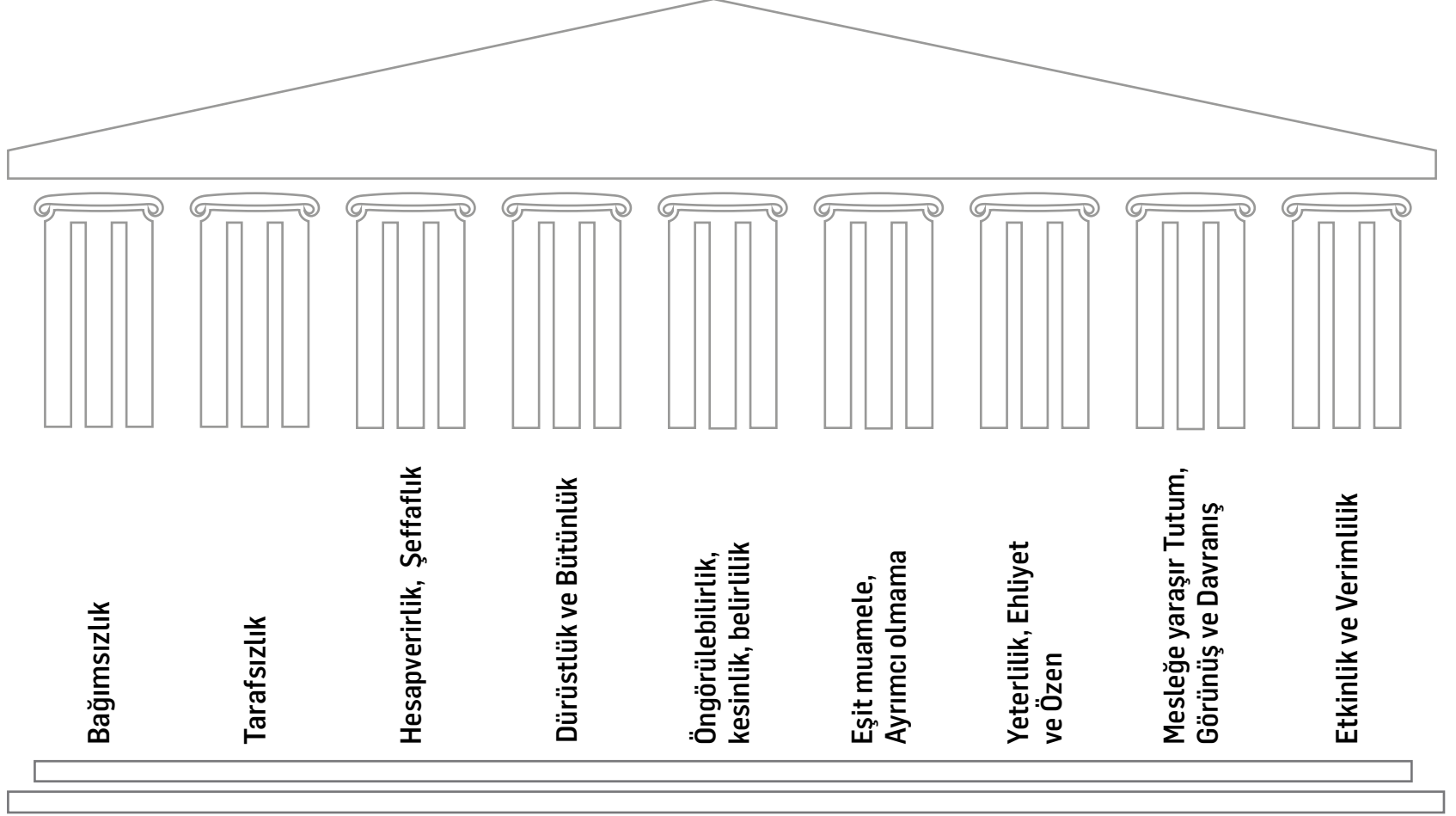
- Yargının Temel Evrensel Değer ve İlkelere Uyumlu Olması
- Hizmetlerin İhtiyaca Uygun, Etkin ve Verimli Olarak Verilmesi
- Yargı Unsurlarının Bilgili, Tecrübeli ve Yetkin Olması
- Yargı Unsurlarının Liyakatinin Performansa Dayalı Olması
- Süreçlerin Basit ve Kolay Anlaşılır Olması
- İşlem ve Kararların Belirli, Öngörülebilir ve Öğretici Olması
- Maddi Gerçeğin Ortaya Çıkarılması, Kararın Maddi Gerçeğe Dayanması
- Adaletin “Mutlaka” Gerçekleştirilmesi ve Asla Ödün Verilmemesi
- Çekişmeli Yargılamanın ve Silahların Eşitliğinin Sağlanması
- Hizmetlerin Makul Süre ve Hızda Verilmesi
- Hizmetlerin Makul Maliyetli Olması
- Yargı ile Kamuoyu Arasında Etkili İletişim Olması

Saim Dursun,
"Dere",
50x60 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2011

Yargının Temel Evrensel Değer ve İlkelere Uyumlu Olması

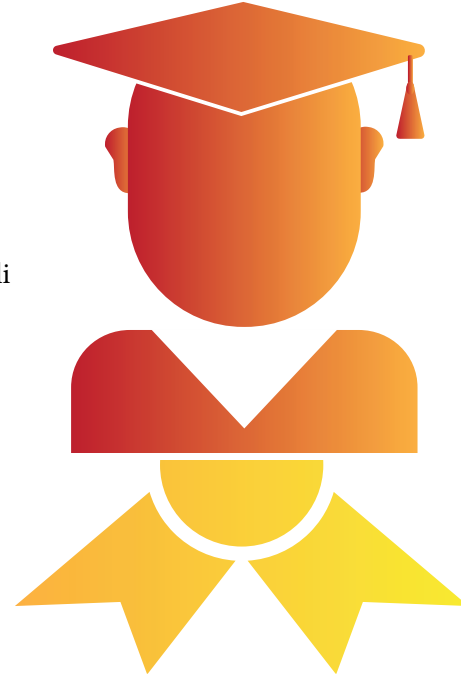
NOTLAR

Hizmetlerin İhtiyaca Uygun, Etkin ve Verimli Olarak Verilmesi

- Yargı ihtiyaç duyulan her konuda bağımsızca işlevini gösterebilmeli, işlev hiçbir sebeple kısıtlanmamalı,
- Yargıya başvuru hakkı hiç bir şekilde kısıtlanmamalı, (tahkim, arabuluculuk gibi) alternatif yöntemler teşvik edilmeli – zorunlu kılınmamalıdır.
- Yargı birliği sağlanmalı, yargı yolları ve mahkemeler en iyi hizmet verecek şekilde yapılandırılmalı, israf, karmaşa ve içtihat farklılığına neden olan ayırık ve özel mahkeme ve yargı yolları olmamalıdır
- Yargı hizmetleri ihtiyaca cevap verir olmalı, hizmete ve koruyucu tedbirlere kolay ve mesai gün ve saatleri dışında da erişilebilir olmalı
- Kararlar uyuşmazlığı gidermeli, ilerisi için yol göstermeli, yeni uyuşmazlıklar çıkmasına neden olmamalıdır.
- Mahkemeler önlerine gelen uyuşmazlıkların çözümüne odaklanmalı çözüm başka dosyalar, birleştirme ayırma vs. sebebiyle ertelenmemeli,
- Mevcut iş yükü ve sorumluluklar eldeki hukukçu (hakim, avukat) kaynaklarının iyi ve verimli hizmet vereceği şekilde orantılı olarak dağıtılmalı; yük tek başına hakimlere yüklenmemelidir.

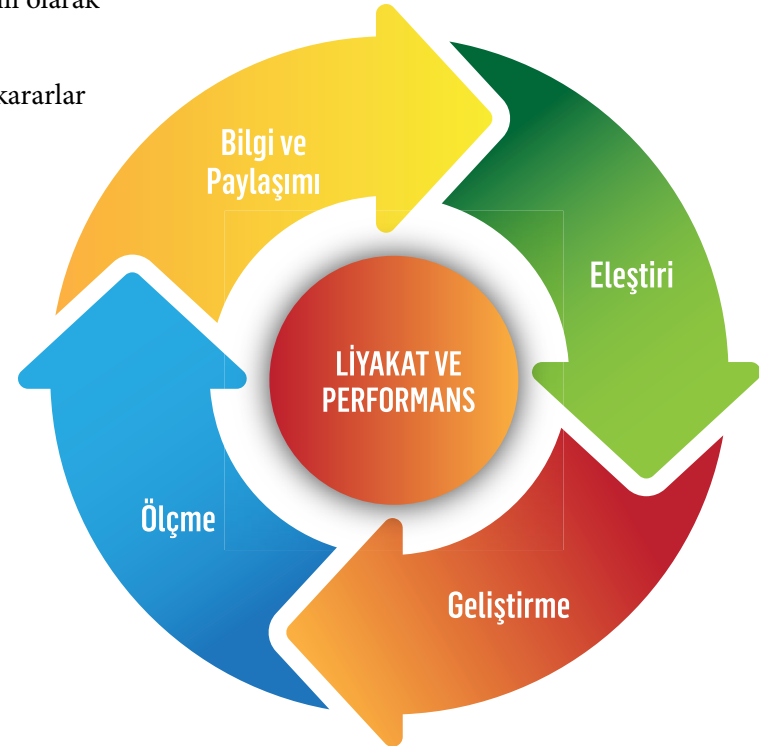
Yargı Unsurlarının Bilgili, Tecrübeli ve Yetkin Olması

- Mesleki yetkinlik, bilgi ve tecrübe
- İyi eğitim, asgari standartlar, sürekli gelişim
- İhtiyaca yeterli nicelik ve nitelikte hukukçu
- Yeterli nicelik ve nitelikte destek hizmetleri
- Görev almadan önce yeterlilik, yetkinlik ve tecrübe kazandırılmalı
- Kariyer planı, yetkinlik, liyakat, tecrübe ve kıdem bazlı olmalı ve işletilmeli
- Yargısal işler kariyer seviyelerine göre seviyelendirilmeli ve eşleştirilmeli
- Daha iyi ve çekici ücret ve sosyal imkanlar

Yargı Unsurlarının Liyakatinin Performansa Dayalı Olması

- Yargı unsurlarının performansı, ölçüt ve kıstasları, kaliteli hizmet verilmesini sağlayacak şekilde belirlenerek, objektif ve saydam olarak değerlendirilmeli, sürece tüm paydaşların katılımı sağlanmalıdır.
- Objektif değerlendirme sonuçları liyakati ve meslekte ilerlemeyi belirlemelidir, kararlar kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Yargının etkinlik ve verimliliği tarafından gözlemlenmeli, ölçülerek değerlendirilmeli, mukayeseye elverişli bilgiler kamuoyu ile düzenli olarak paylaşılmalıdır.
- Sisteme yönelik eleştiriler ve haklarında alınan kararlar kamuoyu ile saydam bir şekilde paylaşılmalıdır.
- Aksama ve sorunların giderilmesi yasama ve yürütmenin en öncelikli konusu olmalı, ivedilikle düzeltilmelidir.

Süreçlerin Basit ve Kolay Anlaşılır Olması

- Yargılama usulü yasaları sade dilli, kolay anlaşılabilir olmalı, muğlak veya müphem olmamalı.
- Sistemin kullanımını mümkün olduğu kadar basitleştirilmeli.
- Mahkemeler arası iş bölümü, görev ve yetki kuralları basitleştirilmeli, vatandaş başvuracağı mahkemeyi kolayca bulabilmeli, yanlış mercie başvuru gecikme sebebi olmamalı.
- Yargı mercileri baktıkları işlerdeki süreci, aşamaları, yapılacak işlemleri, tahmini süreleri anlatan kılavuzlar yayınlamalı ve uymalı.
- Süreçler basit, öğretici, kolay anlaşılır ve işletilebilir olmalı.
- Süreçlerin işleyişi, aşamaları ve zamanlaması açıklanmalı.
- Yargılamalarda her şey açık ve belirli olmalı, sürprizler olmamalıdır.

İşlem ve Kararların Belirli, Öngörülebilir ve Öğretici Olması

- Yargılamada yapılacak işler ve verilecek kararlar önceden belirli bir netlikte belirlenebilir, kestirilebilir ve öngörülebilir olmalı.
- Yargılamalar ve kararlar toplumun her kesimi kolayca erişilebilmesi için yayınlanmalı, ücretsiz olarak verilmelidir.
- Yargılamalarda önce maddi gerçek tam olarak ortaya çıkarılmalı, delillendirilmeli, o maddi gerçekler hakkında verilecek kararların ne olacağı kestirilebilir olmalı.
- Kararların maddi gerçeğe tam uyumu sağlanmalı.
- Kararlar okuyan herkes için hangi olayda hangi kuralın nasıl uygulanacağı ve ne sonuca varılacağını öğrenebileceği şekilde anlaşılabilir ve öğretici olmalı.
- Yargılamada maddi gerçeğin mutlaka ortaya çıkarılacağına güven oluşturulmalı ve o olayda hangi kararın verileceği baştan belli olmalı.
- Uygulama ve İçtihatlar mahkemedен mahkemeye, olaydan olaya değişmemeli.

Maddi Gerçeğin Ortaya Çıkarılması, Kararın Maddi Gerçeğe Dayanması

- Maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında sorumluluğun çoğu taraflara, avukatlarına yüklenmeli, hakimlere en az iş yüklenmelidir.
- Uyuşmazlık konusu maddi gerçeğin açıklamak ve ortaya çıkarmak konusunda her bir taraf karşı tarafa, avukatına ve mahkemeye karşı sorumlu olmalı;
- Taraflar, avukatları ve diğer ilgililer uyuşmazlıkla ilgili olayları ve delilleri tam ve doğru olarak ifşa ve ibraz etmek zorunda olmalı;
- Ceza yargılamasında susma hakkı kullananlar hariç uyuşmazlıklarında taraflar, vekilleri ve diğer ilgililer uyuşmazlıkla ilgili konularda sorulara dürüstçe doğru ve tam olarak cevap vermek zorunda olmalı;
- Deliller, tanık beyanları, bilirkişi rapor ve görüşleri dava öncesinde toplanmalı, karşılıklı olarak ibraz edilmeli ve haklarında sorulara cevap verilmesi zorunlu olmalıdır.

NOTLAR

Adaletin “Mutlaka” Gerçekleştirilmesi ve Asla Ödün Verilmemesi

- Sistem adaleti mutlaka gerçekleştirmeli
- Adalete hakkını arayan herkes, her zaman erişebilmeli, hakkın suistimali (adaletsizliğe alet olması) önlenmeli
- Uyuşmazlığa hemen ve etkin müdahale edilmeli
- Ön ve koruyucu tedbirler etkin olarak uygulanmalı
- Çekişmeli değerler korunmalı, süreçte eritilmemeli
- Uygulama, işlem ve kararlar doğru, adil, isabetli olmalı
- Kararlar mutlaka, kolayca, eksiksiz ve hemen icra edilmeli, İdari makamlar kendiliğinden ve hemen uymalı, uygulamalı
- Yargılama giderleri ve maliyetler tam olarak giderilmeli

Çekişmeli Yargılamanın ve Silahların Eşitliğinin Sağlanması

NOTLAR

- En güçlü ile en güçsüz hak ararken eşit olmalı
- Taraflar birbirlerine karşı eşit güce sahip olmalı
- Yargıç iddia ve savunmaya eşit mesafede olmalı
- Sistem, taraflar ile ilişkisinde de eşitlikçi ve adil olmalı
- Tüm yargı unsurları aynı etik kurallara tabi olmalı ve hesapverir olmalı
- Yargılama ilgili her türlü bilgi ve belgeye kısıtsız erişim sağlanmalı
- Tarafların tüm iddiaları ve delilleri duruşmada ve hakim ile tartışılmalı

NOTLAR

Hizmetlerin Makul Süre ve Hızda Verilmesi

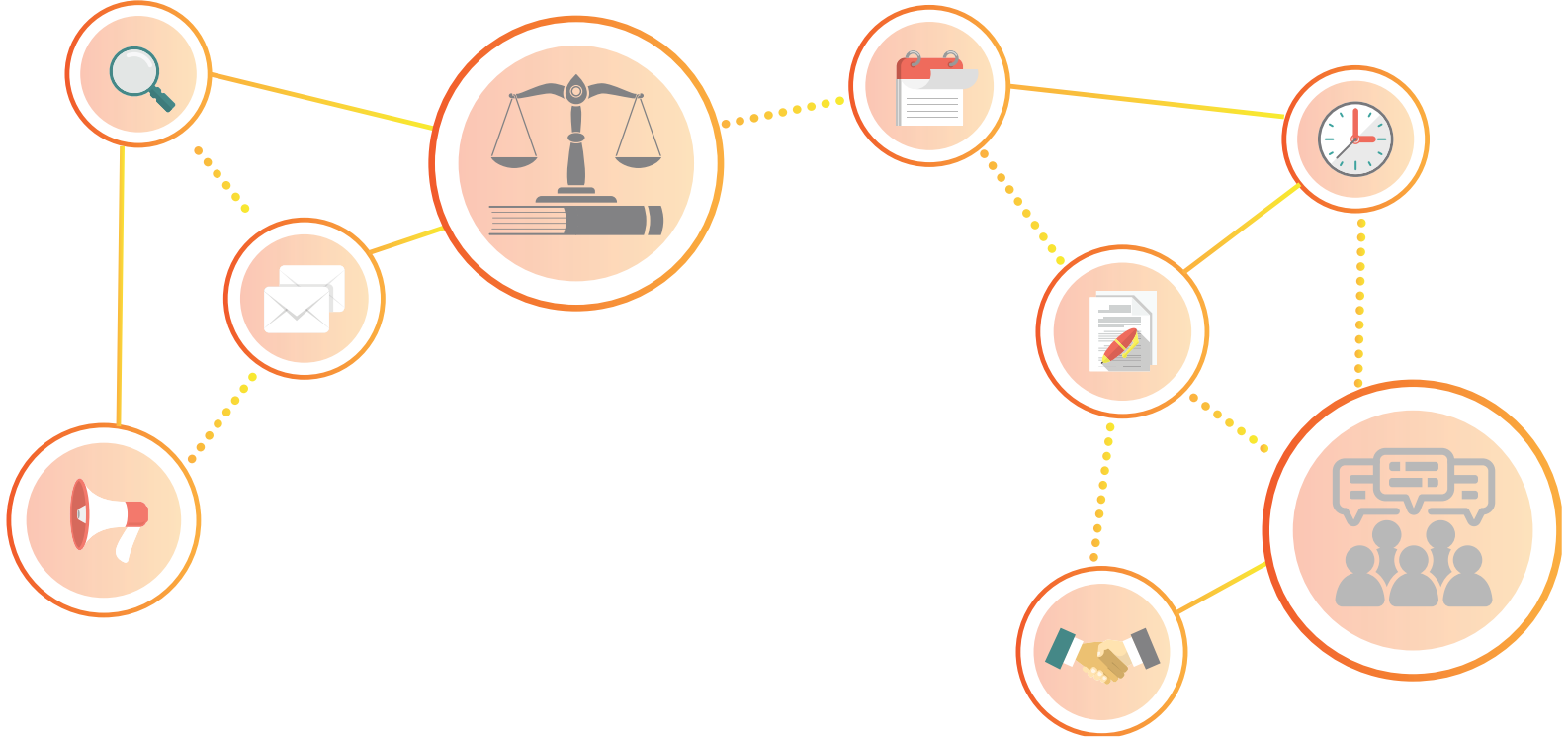
- Uyuşmazlığa (ön tedbirlerle) hızlı ve etkin müdahale edilmeli
- Süreci gereksiz yere uzatan işlemlerden kaçınılmalı
- Delilleri hakim değil avukatlar toplamalı
- Dosyaların yargılamanın başında tekemmül ettirilmiş olması sağlanmalı, bu yük hakime yüklenmemeli
- Dosyalar yargılama hemen başlatılarak karar verebileceği şekilde hazırlanmalı
- Ön meseleler hızlı bir şekilde kısa süre içinde halledilmeli
- Mesai gün ve saatleri dışında acil hollere hemen müdahale eden hızlı ve etkin işleyen bir tedbir sistemi olmalı
- Adalet hiç bir zaman hız için feda edilmemelidir

Hizmetlerin Makul Maliyetli Olması

NOTLAR

- İşlerin niteliğine uygun, makul maliyetli süreçler bulunmalı
- Harç ve giderler adalete erişimi zorlaştırmamalı, ya hiç alınmamalı, ya da hizmetle orantılı olmalı, devlet uyumsuzluk konusundan bir pay almamalı
- İhtiyaca yeterli hukukçu ve sair hizmet sağlayıcıları olmalı
- Kaliteli ve makul maliyetli savunma hizmetleri piyasası
- Asgari ücret tarifeleri asgari hizmet standartlarını sağlamalı
- Adli yardım, hukuk sigortası v.b. yöntemler geliştirilmeli
- Makul yargılama ve savunma giderlerinin tazmini
- Kaliteli yargılama kalitesi için yeterli kaynak ayrılmalı, ancak israf olmamalıdır.

NİHAİ HEDEF: KALİTELİ YARGI HİZMETLERİ VE KALİTE UNSURLARI

Yargı ile Kamuoyu Arasında Etkili İletişim Olması

NOTLAR

- Taraflar yetkili ve görevli yargı unsurları ile iletişim kurabilir olmalıdır.
- Hakim taraflara soru sorabilmeli; yargılamanın gidişini tarafsız bir şekilde aydınlatmalıdır.
- Yargılamada tarafların savunmalarının sözlü olarak açıklanması sağlanmalıdır.
- Tüm deliller sözlü duruşmada tartışılmalı, taraflar, bilirkişiler ve tanıklar sözlü duruşmada hazır bulunmak zorunda olmalı ve sözlü olarak sorgulanmalıdır.
- Yargı unsurları hakkındaki itiraz ve şikayetler gizli tutulmamalı, kamuoyu tarafından erişilebilir olmalıdır.
- Yargı mercileri işleri, kısıtları ve sair hususlarda kamuoyuna bilgi vermelidir.
- Yargı unsurları ile ilgili olarak alınan bütün karar ve işlemler gerekçeleri ile birlikte açıklanmalı, itiraz ve dava konusu yapılabilir olmalıdır.
- Yargı hizmetleri ile ilgili olarak düzenli olarak kamuoyu araştırmaları yapmalı, geri bildirim toplamalı ve bunları kamuoyu ile paylaşmalıdır.
- Yargı mercileri gördükleri işlerle ilgili büyük verileri kişisel verileri korunmasını sağlayarak kamuoyu ile paylaşmalıdır.

1 KAPSAYICI, HESAPVERİR ve TAM BAĞIMSIZ DÜZENLEYİCİ KURUM

- Adalet Yüksek Kurumu
 - Daimî Hukuk Şûrası
-

Av. Mehmet Gün
Av. Hande Haçar
Av. E. Melis Özsoy
Av. Havva Yıldız

Gerekçe

Önerdiğimiz sistem tasarımının odağında yargı hizmetleri üretimi ve sistemin merkezinde hizmet üretimini düzenleyici bir kurum olarak “Adalet Yüksek Kurumu” yer almaktadır. Adalet Yüksek Kurumu’nu yasama ve yürütme güçleri gibi kendi kendini yönetebilir şekilde tasarladık. Bu önemli gücün bağımsızlığı hakkında olabilecek bütün endişeleri gidermek için özel çaba harcadık. Türkiye’nin tecrübe ve şikayetlerinden yola çıkarak sorunlara mümkün olduğu kadar sağlam ve sağlıklı bir çözüm getirmeyi amaçladık. Bunu yaparken bir yandan yönetim bilimlerinin gereklerine ve diğer yandan demokratik meşruiyet şartlarına uyarlı davranmaya özen gösterdik.

Kurumun bağımsızlığına özel önem verdik. Üye kompozisyonunu hiçbir kişi, grup veya koalisyonun kurumda iç veya dış bağımlılık oluşturamayacağı, nüfuz kuramayacağı şekilde düzenledik. Bu amaçla kurumu; toplumun tüm kesimlerini temsil eder, dışarıda yasama ve yürütme güçlerinden bağımsız kalmasını her daim garanti edecek bir üye belirleme yöntemi geliştirdik. Üyelerin belirlenmesi sürecinin toplumdaki paydaşlarını çok geniş bir yelpazede ve derinlemesine kapsamasını, kurumun çoğulcu yapıda ve mali olarak özerk olmasını öngördük.

Nihayet, yargı bağımsızlığını, bağımsızlık yargının tamamına, her bir organ ve unsuruna yayılacak, her bir organ ve unsurun kendi bağımsızlığını koruyup geliştirebileceği şekilde düzenledik.

Toplumun tüm kesimlerini temsil eden üyelerin niteliksel kompozisyonunu kurumun işlevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duyacağı niteliksel kaynağı sağlayacak şekilde oluşturduk. Kurum bütün işlevlerini dışarıdan insan kaynağına ihtiyaç

duymadan yerine getirebilecek sayı ve nitelikte üyeye sahip olacaktır. Kurumun nitelikli üyelerini liyakatli olanlar arasından toplumun tüm kesimlerini temsil eden resmi ve özel kurumlar belirleyecektir. Şeffaflık ve hesapverirlik gereğince üyeliklere aday olma, aday gösterilme, seçilme veya atanma kararları yargı denetimine tabidir. Kurum üyelikleri süre bakımından kısıtlanmış, kurumsal hafızayı sürdürmek için tedbirler alınmıştır.

Kamu görevlilerinin suçlarında soruşturma ön izinlerinin ilga edilmesi, Adalet Bakanlığı ve Hakimler Savcılar Kurulu’nun görev ve yetkilerinin düzenleyici kuruma devredilmesi ve böylece yargının işlev bağımsızlığına getirilen kısıtların ortadan kaldırılması öngörülmüştür.

Kurumun işlevleri; temel olarak ülkenin hukuk, adalet ve yargı politikalarını, önceliklerini ve ilkeleri belirlemek, yargı hizmetleri verilmesi, hukuk mesleklerine giriş, ilerleme, disiplin ve çıkarma işlemleri konularında odaklanmaktadır.

Kurumun düzenleme yetkisi her türlü hukuk hizmetini kapsamaktadır. Kurum ülkenin hukuk, adalet ve yargı politikalarını, tercihlerini ve öncelikleri ile yargı hizmetlerin standartlarını belirleyecek, belirlenecek hedefler doğrultusunda ayrı ayrı ve bir bütün olarak bütün hukuk mesleklerinin geliştirilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Bu konularda hali hazırda yürütmeye, Adalet Bakanlığı’na tanınan görev ve yetkileri kurum üstlenecektir.

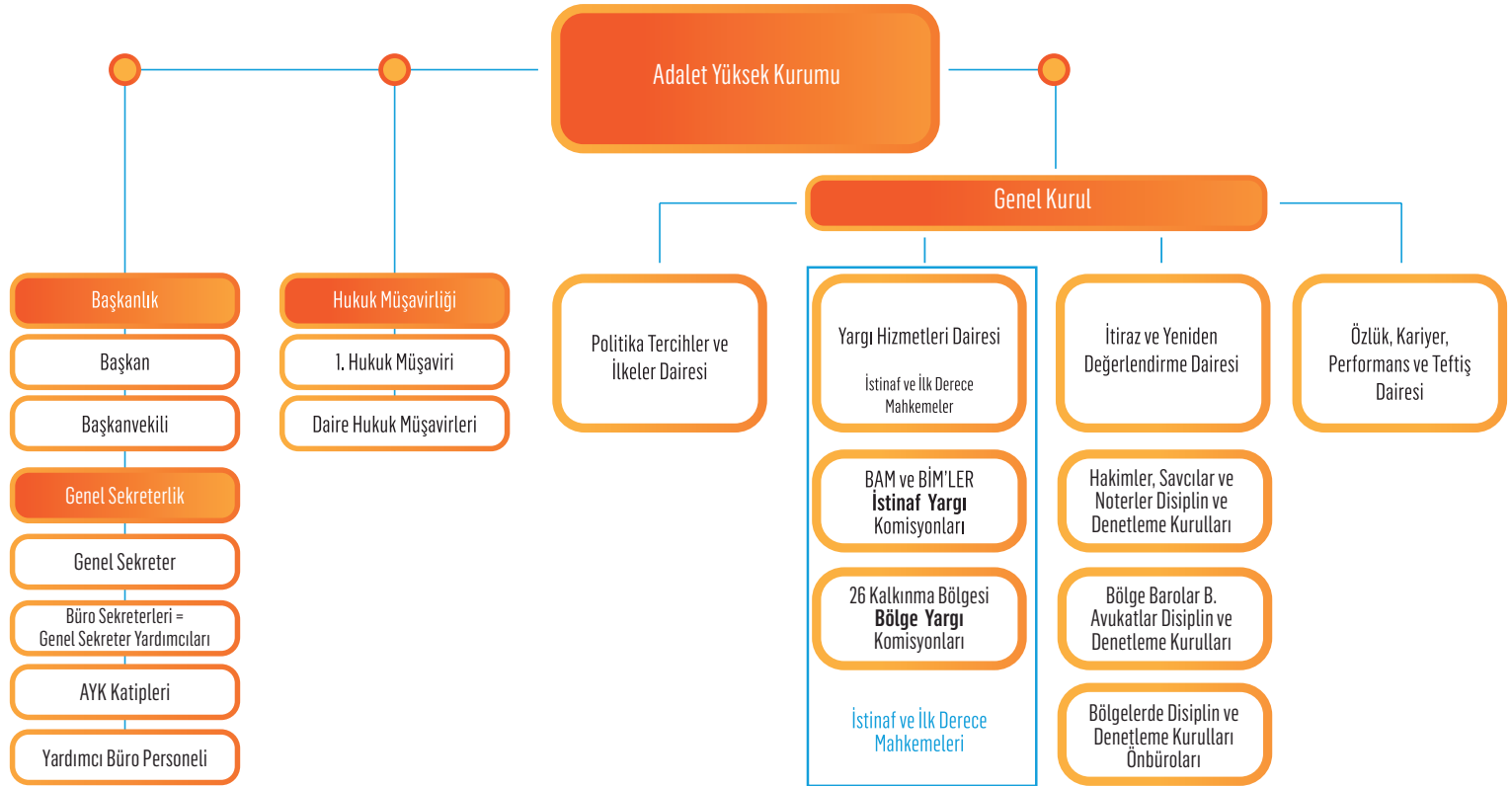
Daimî Hukuk Şûrası önerimiz; Türk devlet geleneklerine uygun bir danışma mekanizması oluşturmayı; adaletin gerçekleştirilmesi için tüm paydaşları kurumsal bir çatı altında her yıl düzenli olarak bir araya getirmeyi, güncelliği sağlamayı amaçlamaktadır.

Ana Hatları ile Adalet Yüksek Kurumu Tasarımı

NOTLAR

- 1- Yargı kurulu düzenleyici bir kurum haline getiriliyor.
- 2- Temel odak kaliteli yargı hizmeti üretme ve katma değer yaratma oluyor.
- 3- Kurum şeffaf ve hesapverir bir yapıda yalın bir organizasyon oluyor.
- 4- Kurum tam bağımsız ve kendi kendini yönetebilir olarak yapılandırılıyor.
- 5- Kurum; 1 genel kurul ve 4 ayrı daire halinde faaliyet gösterecek şekilde yapılandırılıyor.
- 6- Kurum hukuk müşavirlerinin, kurum iç faaliyetlerinde bağımsız mütalaa verecekleri bir yapı kuruluyor.
- 7- Kurumun üyeleri, işlevlerinin gerektirdiği, değişik disiplin ve niteliklerde kişilerden, 90 kişi olarak belirleniyor.
- 8- Kurumun 90 üyesi liyakatliler arasından toplumun tüm kesimleri tarafından şeffaf ve hesapverir usulle seçiliyor.

Adalet Yüksek Kurumu Teşkilat Şeması

Adalet Yüksek Kurumu Oluşumu, Görev ve Yetkileri

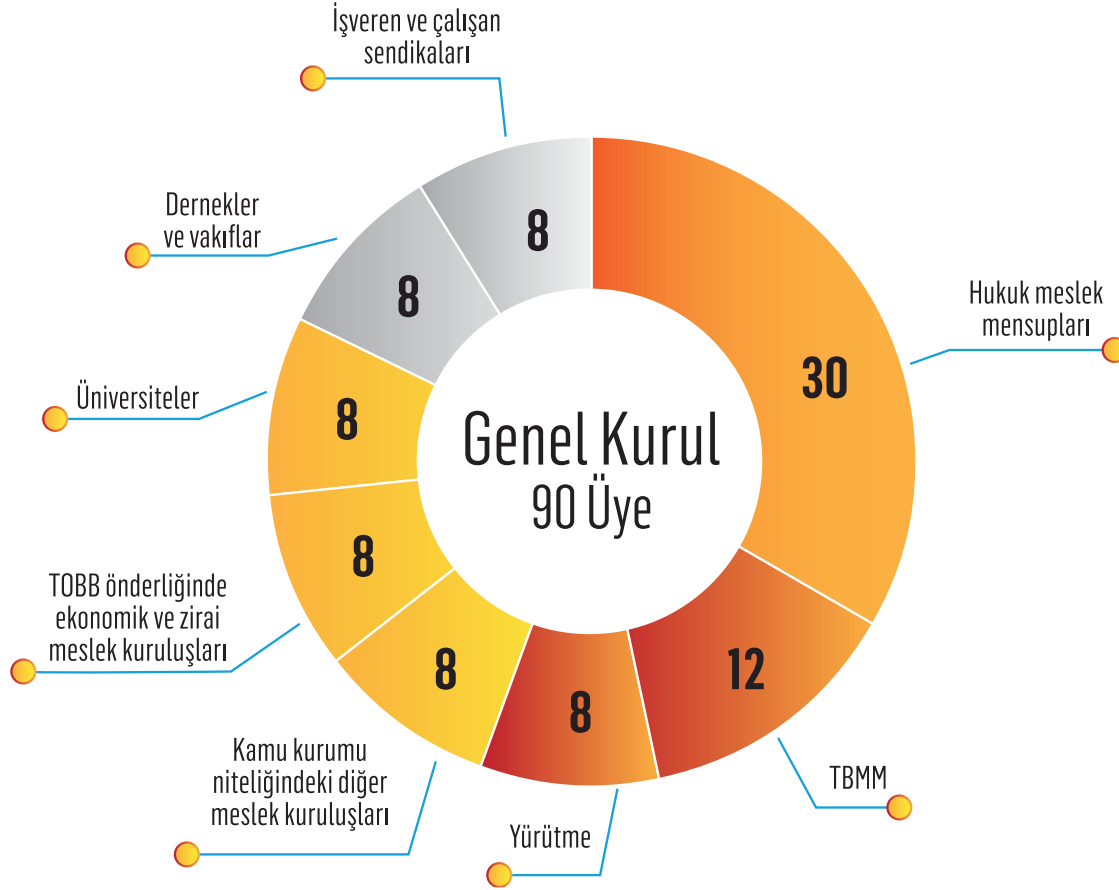
Adalet Yüksek Kurumu (“AYK”): Toplumun tüm kesimlerinin tercihlerini yansıtacak surette seçilmiş nitelikli üyelerden oluşan ve ülkenin adalet ve yargı politikalarını ülke ihtiyaçlarına uygun şekilde belirleyen ve uygulanmasını sağlayan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren, devletin bağımsız yargı gücünü bağımsız olarak temsil eden, idari tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde yargısal meslek kuruluşu; bağımsız yargısal meslek kuruluşlarının en üst seviyesinde düzenleyici bir yargısal kuruluştur.

AYK’nın temel görevi: Yargının topluma kaliteli yargı hizmetleri vererek katma değer yaratmasını sağlamaktır. Kaliteli yargı hizmetleri sunulmasını sağlamak için gerekli düzenlemeleri oluşturmak, onaylamak, işlemleri yapmak ve gerekli kararları almaktır.

Aşağıdaki hususlar AYK’nın görevlerine dahildir:

- Toplumun yargı hizmetlerine ihtiyaçlarını ve önceliklerini belirlemek.
- İhtiyaca uygun olarak ilkeler ve öncelikleri belirlemek ve politikaları oluşturmak.
- Yargı hizmeti birimlerini oluşturup yapılandırmak, iş yükünü insan kaynakları arasında dengeli dağıtmak.
- Yeterli ve yetkin insan kaynağını sağlamak, geliştirmek, verimlilik, yetkinlik, disiplin ve saygınlıklarını sağlamak.
- Hukuk mesleklerini ve hizmet birimlerini uyumlu, işbirliği içinde ve verimli hizmet üretmeye yönlendirmek.
- Bütçe ve kaynaklarını belirlemek ve uygun dağılımını sağlamak.
- Tüm yargısal kuruluşlarda, mesleklerde ve hizmet birimlerinde şeffaflık ve hesapverirliği sağlamak.

AYK Genel Kurulun Oluşumu

- AYK üyelerinin toplumun tüm kesimlerini dengeli olarak temsil etmesi, sivil ve kamu, bireysel ve kurumsal dengesinin kurulması gözetilmiştir.
- Tüm paydaşların ülke yargı hizmetlerinde söz ve etki sahibi olması amaçlanmıştır.

AYK Üye Sayısı, Nitelikleri ve Kombinasyonu

AYK üyelerinin sayısı ve üyelerin niteliksel yetkinlikleri kurumun göstereceği işlevler için yeterli niteliksel insan kaynağının kuruma temin edilmesi, toplumun tüm kesimlerinin kurumda makul ve hakkaniyetli olarak temsil edilmesi, temsil edilen kesimlerin tek birisinin ya da mefaat gruplarının tek başlarına veya diğerleri ile koalisyonlar kurarak kurumda nüfuz sahibi olmasının önlenmesi amacıyla optimum sayıda ve nitelikte belirlenmiştir. Kurumun insan kaynağının sağlayacak üyeleri, üyelerin niteliksel yetkinliği konusunda uzman kurumlar tarafından belirlenmesi öngörülmüştür.

En başta kurumun işlevlerini en iyi yerine getirmesi odağa alınmış; arkasından bu işlevleri yerine getirecek olan dairelerin optimum asil ve yedek üye sayıları belirlenmiş ve ondan sonra da üyelerin mesleki nitelikleri ve uzmanlıkları belirlenerek gösterilecek üyelerin sayısı, nitelikleri ve onları gösterecek olan kurumlar belirlenmiştir.

- Kurumun ve dairelerinin işlevlerinin gerektirdiği meslek disiplinleri: Hakim, savcı, avukat, noter, adliye personeli, anayasa ve idare hukuku profesörü, yönetim ve siyasal bilimler profesörü, kamu yönetimi uzmanı, istatistik ekonomi uzmanı, kamu maliyesi-bütçe uzmanı, sosyolog-antropolog, eğitimci-iletişimci öğretim üyesi, psikolog-psikiyatrist olarak belirlenmiştir.
- Kurumun toplam üye sayısı başkan ve başkan yardımcısı dahil olmak üzere 90 üyedir.
- Söz konusu 90 üyeyi TBMM, yürütme, hukuk meslekleri mensupları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, TOBB liderliğinde ekonomik meslek kuruluşları, üniversiteler, dernek ve vakıflar, işçi ve işveren sendikaları temsil ettikleri kesimin temsil gücünü, mükerrer temsili önleyecek şekilde belirleyecektir.

NOTLAR

Kurumun üye sayısı, kombinasyonu ve nitelikleri aşağıdaki ilkeler ve amaçlar doğrultusunda belirlenmiştir:

- Kurumun işlevini iyi göstermesini sağlayacak disiplinlerden yetkin kişilere görev verilmesi,
- Kurumun işlevlerinin gerektirdiği optimum sayıda üye belirlenmesi,
- Toplumun ve tüm yargı paydaşlarının hakkaniyetli ve sahiplenmeyi sağlayacak şekilde temsili. Buna örnek olarak önerimizde kurumun üye kaynakları arasında yasama, yürütme ve hukuk meslek mensupları kaynaklarından ayrıca:

Zirai ve mali nitelikteki kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarının,

Ülke ekonomisinin baş aktörleri olan işçi ve işverenlerin sendikaları vasıtasıyla, ülke ekonomisinin baş aktörleri olan işçi ve işverenlerin,

Dernekler, vakıflar vasıtasıyla sivil toplum kuruluşlarının,

Kurumda temsil edilmesi, bu amaçla üye göstermeleri benimsenmiştir.

- Kurumun yapılanmasında ve faaliyetlerinde herhangi bir grubun etki kurmasının önlenmesi. Bu hususa önemle eğilinerek büyük hassasiyet gösterilmiştir.

Örneğin kurumun üye kompozisyonunda yasama ve yürütmenin birleşmesi ihtimalinde belirleyebilecekleri toplam üye sayısı 90 üyede 28 üye ile sınırlanmaktadır.

Doğrudan ilgisi olmaları sebebiyle hukuk meslek mensupları yasama ve yürütmeden daha fazla sayıda üye belirlemekte ancak toplam üye sayısı 90 üyede 30 üye ile sınırlanmakta; yargı kastı oluşma ihtimali gibi endişeler giderilmektedir.

AYK Üyelerinin Niteliklerine Uygun Olarak Dairelere Dağılımı

NOTLAR

Mesleki Nitelikler	Politika Tercihler ve İlkeler D.	Yargı Hizmetleri D.	İtiraz ve Yeniden Değerlendirme D.	Özlük Kariyer Performans Teftiş D.	TOPLAM
Hakim	3	3	3	4	13
Savcı	3	3	3	4	13
Avukat	3	3	3	4	13
Noter	2	1	1	1	5
Adliye Personeli	2	1	1	2	6
Anayasa Hukuk Profesörü	5	1	1		7
İdare Hukuku Profesörü	3	1	1		5
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	4	1		1	6
Kamu Yönetimi Uzmanı	3	1		1	5
İstatistik Ekonomi Uzmanı	2	1			3
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	2	2			4
Sosyolog- Antropolog	3				3
Eğitimci-İletişimci Öğretim Üyesi	3			2	5
Psikolog-Psikiyatrist				2	2
TOPLAM	38	18	13	21	90

AYK üyelerinin meslek disiplinleri, kurum dairelerinin fonksiyonları da gözetilerek belirlenmekte, etkin ve verimli işleyişi sağlayacak uygun sayı ile dağıtılmaktadır.

Örneğin: İtiraz ve Yeniden Değerlendirme Dairesi'nde niteliği gereği daha çok hukuk meslek mensupları bulunmakta; ülke genelindeki ihtiyaçları ve ona uygun ilke ve politikaları belirleyen Politika Tercihler ve İlkeler Dairesi için her bir meslek disiplininden yeterli üye bulunmaktadır.

AYK Üyelerinin Nitelikleri ve Üye Seçen Kaynaklara Göre Dağılımı

Belirlenen kaynakların kuruma gönderecekleri üyelerin, kurum işleyişi için gerekli mesleki nitelikleri sağlamanın yanı sıra, münferit kaynakların hangi disiplinlere mensup kalifiye üyelere erişimi olabileceği de göz önünde bulundurulmuştur.

Örneğin: Hukuk meslek mensupları; hakim, savcı, avukat, noter, adliye personeli, anayasa profesörü üye gönderirken, üniversiteler çoğunlukla eğitimci, profesör, araştırma görevlisi üyeleri belirlemektedir.

	Hakim	Savcı	Avukat	Noter	Adliye Personeli	Anayasa H. Prof.	İdare H. Prof.	Yönetim ve Siyasal B. Prof	Kamu Yön. Uzm.	İstatistik Ekon. Uzm.	Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzm.	Sosyolog-Antropolog	Eğitimci-İletişimci Öğr. Üy.	Psikolog-Psikiyatrist	TOPLAM
TBMM	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1		12
Yürütme / Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar						1	1	1	1	1	1	1	1		8
Hukuk Meslek Mensupları	8	8	8	1	4	1									30
Sendikalar	1	1	1			1	1	1	1				1		8
Dernekler ve Vakıflar	1	1	1			1		1			1	1	1		8
Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları (TTB, TVHB, TDB, TMMOB, TEB)	1	1	1	1					1		1			2	8
Diğer Meslek Kuruluşları (TOBB önderliğinde)	1	1	1	1	1			1	1	1					8
Üniversiteler				1		2	2	1				1	1		8
TOPLAM	13	13	13	5	6	7	5	6	5	3	4	3	5	2	90

Yasama Adayları

%20'den fazla oy alan siyasi partiler 3'er üyenin seçilmesini sağlar. Kalan üyeler %7,5'ten fazla fakat %20'den az oy alan siyasi partiler arasında eşit sayıda bölüştürülür. Eşit sayıya bölünememesi halinde artık üyeleri içlerinde en yüksek oyu alan partiler belirler. Örneğin 4 parti var, 6 üye seçilecek: artık kalan 2 üyeyi en yüksek oranda oy alan 2 parti belirler.

Her üye seçim döneminden (...) süre önce, siyasi partiler her bir üyelik için nitelikleri taşıyan en az 2'şer aday gösterir. Yeterli sayıda aday gösterilmesi zorunludur; aksi takdirde hiç aday gösterilmemiş sayılır.

Gösterilen adaylar en az üye seçme hakkına sahip olan partinin adaylarından başlayarak TBMM Genel Kurulu'nda seçime sunulur. Seçim için toplantı ve karar nisabı aranmaz. Seçimi yapılan nitelikli üye için başka seçim yapılmaz. Örneğin tek üye seçme hakkı bulunan ilk partinin göstereceği adaylar arasından 8. sıradaki nitelikte üye TBMM tarafından seçilirse artık bu pozisyon için yeniden seçim yapılmaz. Birden fazla üye seçme hakkı olanlarda en çok oy alan üyeler seçilmiş sayılır.

		Oy oranına göre partiler en azdan en çoğa doğru				
		5. Parti	4. Parti	3. Parti	2. Parti	1. Parti
		2 Üye	2 Üye	2 Üye	3 Üye	3 Üye
Mesleki Nitelik	Üye Sayısı	24 Aday	24 Aday	24 Aday	24 Aday	24 Aday
1- Hakim	1		1			
2- Savcı	1			1		
3- Avukat	1				1	
4- Noter	1					1
5- Adliye Personeli	1					1
6- Anayasa Hukuku Profesörü	1	1				
7- İdare Hukuku Profesörü	1				1	
8- Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1		1			
9- Kamu Yönetimi Uzmanı	1					1
10- İstatistik veya Ekonomi Uzmanı	1	1				
11- Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	1				1	
12- Eğitimci-İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi	1			1		
TOPLAM	12	1. Seçim	2. Seçim	3. Seçim	4. Seçim	5. Seçim

Yürütme Adayları

Yasamada olduğu gibi yürütmenin ekonomi ve sosyal hayat ile yakından ilgili kurumlarının temsili öngörülmüştür.

Düzenleyici kurumlar aşağıdaki tabloya göre, her bir nitelik için birer kişi olmak üzere 8'er adayı belirleyerek AYK'ya bildirir.

AYK'nın onayladığı adaylar arasından Adalet Bakanı'nın tavsiyesi üzerine cumhurbaşkanı nihai seçimi yapacaktır. Aynı kişiler değişik kurumlar tarafından aday gösterilebilir.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı	SPK	RTÜK	RK	BDDK	BTK	EPDK	KİK	Kamu Gözetimi Muhasebe DSK	KVKK
Anayasa Hukuku Profesörü	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
İdare Hukuku Profesörü	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
İstatistik veya Ekonomi Uzmanı	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sosyolog veya Antropolog	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eğitimci-İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
TOPLAM	8									

Hukuk Meslek Mensupları Adayları

Kurum hukuk mesleklerinin hizmetlerini düzenleyeceği için hukuk mesleklerinin dengeli bir şekilde temsili hayatidir. Üyelerin 1/3'ünü teşkil eden üye sayısı nispeten yüksektir ancak tek başına belirleyici değildir.

Avukatlar 8 avukat üye; hakimler 8 hakim üye; savcılar 8 savcı üye; noterler 1 noter üye, 1 de anayasa profesörü üye; adli personel de 4 adliye personeli üye seçerler.

Meslek kuruluşları yönetim kurulları aday gösterirler veya üye olmak isteyenler bireysel olarak aday olabilirler.

Adalet Yüksek Kurumu, nitelikleri taşıyan adayları ilan eder; en fazla 3 katı aday; ilk başvuran veya bildirilenler arasından seçilir.

Bütün meslek mensupları kendi içlerinde seçim yapar. En çok oy alanlar sırasıyla üye olarak seçilmiş sayılırlar.

Üyelerin Mesleki Nitelikleri	Üye Sayısı
Hakim – Hakimler seçer	8
Savcı – Savcılar seçer	8
Avukat – Avukatlar seçer	8
Noter – Noterler seçer	1
Anayasa Hukuk Profesörü – Noterler seçer	1
Adliye Personeli – Adli personel seçer	4
TOPLAM	30

Kamu Kurumu Niteliğindeki Diğer Meslek Kuruluşları

Sağlık ve mühendislik meslekleri meslek kuruluşlarının üye seçimi ve temsili ayrıca düzenlenmiştir. Üye sayısının çokluğuna orantılı olarak TMMOB'nin 5 üye diğerlerinin 3 üye seçmesi öngörülmüştür.

TMMOB dışındaki insan ve hayvan sağlığı ile ilgili meslek kuruluşlarının 2 psikoloji veya psikiyatri uzmanı ve 1 hakim üye seçmeleri öngörülmüştür. Diğer niteliklerdeki 5 üyeyi TMMOB seçer.

TMMOB yönetim kurulu her pozisyon için 2'şer üye adayı belirleyerek AYK'ya bildirir. Kurumun onayladığı adaylar TMMOB üyelerinin seçimine sunulur. En çok oy alanlar seçilmiş sayılır.

TTB, TVHB, TDHB ve TEB yönelim kurulları her bir AYK tarafından onaylananlar bu pozisyon için 2'şer aday belirlerler, meslek mensuplarının tamamının katılacağı seçimle seçilir. Her uzmanlık grubu için ayrı yapılan seçimlerde en çok oyu alan üye seçilmiş olur. Her uzmanlık grubu için ayrı yapılan seçimlerde en çok oyu alan üye seçilmiş olur.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (2019 sonu yaklaşık sayılar)	Üye Sayısı
Türk Tabipler Birliği (TTB)	83.000
Türk Veteriner Hekimleri Birliği (TVHB)	20.000
Türk Diş Hekimleri Birliği (TDB)	22.681
Türk Eczacılar Birliği (TEB)	30.000
Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği (TMMOB)	579.868
TOPLAM	735.549

Üyelerin Mesleki Nitelikleri	Üye Sayısı
Hakim	1
Savcı	1
Avukat	1
Noter	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	1
Psikoloji veya Psikiyatri Uzmanı	2
TOPLAM	8

Diğer Mali / Zirai Meslek Kuruluşları

Tabloda en üst satırdaki meslek kuruluşları toplam 8 üye seçecektir.

Diğer mali ve zirai konulardaki meslek kuruluşlarından TESK ve TÜRMOB dışındaki kuruluşların üyeleri aynı zamanda TOBB üyesi oda ve borsaların üyesi olmaları sebebiyle mükerrer temsili önlemek, uzlaşma ve işbirliğini güçlendirmek amaçlanmıştır. Bu kuruluşlar adaylarını belirleyecek; TOBB da bunların arasından seçim yapacaktır.

Adayları birliklerin genel merkez yönetim kurulları belirleyecektir. Her pozisyon için 2'şer aday adayı belirlenerek AYK'ya sunulur. AYK'nın aday niteliklerini taşıdığı belirleyip ilan ettikleri arasından seçim yapılır.

TOBB genel merkez yönetim kurulu her bir meslek grubu için 1'er aday seçer.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı	Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği (TDUB)	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSB)	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPB)	Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB)	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK)	Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir Odaları Birliği (TÜRMOB)
Hakim	1	1	1	1	1	1	1
Savcı	1	1	1	1	1	1	1
Avukat	1	1	1	1	1	1	1
Noter	1	1	1	1	1	1	1
Adliye Personeli	1	1	1	1	1	1	1
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1	1	1	1	1	1	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1	1	1	1	1	1	1
İstatistik veya Ekonomi Uzmanı	1	1	1	1	1	1	1
TOPLAM	8	1	1	1	1	1	3

Üniversiteler

YÖK her pozisyon için 2'şer aday belirler.

Yetkinlikleri taşıyan ve ilgilenen kişiler bağımsız olarak üniversite kontenjanından seçilmek üzere aday olabilirler.

Her bir pozisyon üyelik için en fazla 5 aday belirlenir; sayı çok olursa ilk başvurular aday kabul edilir.

Adalet Yüksek Kurumu'nun belirlediği adaylar seçime girerler.

Her bir nitelikli üye için ayrı sandıklarda yapılacak seçimle kurum üyeleri belirlenir.

Adayların tamamı öğrencilerin tamamının oyuna sunulur; en çok oy alanlar seçilmiş olur.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Noter	1
Anayasa Hukuk Profesörü	2
İdare Hukuku Profesörü	2
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1
Sosyolog veya Antropolog	1
Eğitimci veya İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi	1
TOPLAM	8

STK'lar, Dernekler ve Vakıflar

Sivil toplum kuruluşları kurumda toplam 8 üye ile temsil edilir.

- Kamu yararına çalışan statüsündeki dernekler: 1'i anayasa hukuku profesörü; 1'i yönetim veya siyaset bilimleri profesörü ve 1'i de hakim olmak üzere 3 üyenin;
- Kamu yararına çalışan statüsündeki vakıflar: 1'i kamu maliyesi ve bütçe uzmanı, 1'i sosyolog veya antropolog, ve 1'i de savcı olmak üzere 3 üyenin;
- Diğer sektörel dernekler ise 1'i avukat ve 1'i de eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 2 üyenin seçimini sağlarlar.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Hakim	1
Savcı	1
Avukat	1
Anayasa Hukuku Profesörü	1
Yönetim ve Siyaset Bilimler Profesörü	1
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	1
Sosyolog veya Antropolog	1
Eğitimci veya İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi	1
TOPLAM	8

Belirlenen statülerdeki dernek ve vakıflar her bir üye pozisyonu için en fazla 2'şer aday belirleyip AYK'ya bildirirler. Bu kategoriden aday olmak isteyen ilgililer de AYK'ya başvurabilir.

AYK her bir nitelikli üye için en fazla 3 katı kadar aday belirler. Fazla başvuru olması halinde ilk başvuru ya da aday gösterilme tarihi sırasına göre adaylar belirlenir.

AYK'nın belirlediği adaylar yukarıdaki statülerdeki STK'ların başkanları tarafından seçilir. Her üye pozisyonu için niteliksel seçim yapılması zorunludur.

İşçi ve İşveren Kuruluşları

İşçi ve işveren kuruluşlarının Adalet Yüksek Kurumu'nda toplam 8 üye ile temsil edilmeleri öngörülmüştür. İşveren Sendikaları, TOBB ve diğer meslek kuruluşları vasıtasıyla zaten temsil edildiği için bu kategoride 2 üye ile işçi kuruluşlarının 6 üye ile temsil edilmesi öngörülmüştür.

Kamu çalışanları ile özel sektör çalışanları iki ayrı grupta değerlendirilmiş ve 3'er üye ile temsil edilmeleri öngörülmüştür.

Buna göre;

Kamu emekçileri - 3: 1'i hakim, 1'i anayasa profesörü ve 1'i de kamu yönetimi uzmanı olarak 3 üyenin;

İşçi sendikaları - 3: 1'i savcı, 1'i idare hukuku profesörü ve 1'i de yönetim veya siyasal bilimler profesörü olmak üzere 3 üyenin,

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Hakim	1
Savcı	1
Avukat	1
Anayasa Hukuku Profesörü	1
İdare Hukuku Profesörü	1
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1
Eğitimci veya İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi	1
TOPLAM	8

İşveren sendikaları da 1'i avukat, 1'i de eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 2 üyenin seçimini sağlarlar.

Her kesimde federasyonlar seçecekleri üye sayısı kadar üye önerirler; bağımsız kişiler de adaylık için başvurabilir.

AYK her bir nitelikli üye için en fazla 3 katı aday açıklar; fazla başvuru olması halinde ilk gelenlere öncelik verilir.

Belirlenen adaylar arasından her gruptaki federasyon başkanları kendi grupları için üyeleri seçerler.

Politika, Tercihler ve İlkeler Dairesi

Oluşumu:

Tüm dairelere gerekli olan asil ve yedek üyeler seçildikten sonra kalan üyelerin tamamı bu daireyi oluşturur.

Üyelerin Mesleki Nitelikleri (hedeflenen)	Üye Sayısı
Hakim	3
Savcı	3
Avukat	3
Noter	2
Adliye Personeli	2
Anayasa Hukuk Profesörü	5
İdare hukuku Profesörü	3
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	4
Kamu Yönetimi Uzmanı	3
İstatistik Ekonomi Uzmanı	2
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	2
Sosyolog- Antropolog	3
Eğitimci-İletişimci Öğretim Üyesi	3
TOPLAM	38

Başkan ve vekili de dahil olmak üzere 38 kişi kalır. Kalan üyelerin sağdaki tabloda belirtilen nitelikleri taşıyan üyelerden oluşması beklenir. Üye gösterme kuralları gereğince sayısı küçük oranda fazla veya az olabilir. Bu dairede asil ve yedek üye ayırımı yoktur. Bütün üyeler asil üyedir. Kurum başkan ve vekili bu dairenin de başkanı ve vekili olarak görev yaparlar.

Görevleri:

- Ülkenin ihtiyaçlarına uygun olarak yargı hizmetleri, hukuk ve adalet politikalarını oluşturmak, geliştirmek ve kamuoyuna açıklamak,
- Politika çerçevesinde ilkeleri ve öncelikleri, hedefleri ve termin planlarını belirlemek,
- Politika, öncelikler ve tercihler çerçevesinde bütçe dahil ihtiyaç duyulan kaynakları belirlemek ve planlamak,
- Mahkemeler kurulması, kaldırılması veya yargı çevrelerinin belirlenmesi, değiştirilmesi konusundaki genel ilke ve tavsiyelerde bulunmak.

Yargı Hizmetleri Dairesi

Oluşumu:

Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu'nun seçeceği 12 asil 6 yedek üyeden oluşur. Niteliksel adaylık ve öncelikli seçim usulleriyle üyelerin niteliklerinin sağdaki tabloda gösterildiği şekilde oluşması sağlanır.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Hakim	3
Savcı	3
Avukat	3
Noter	1
Adliye Personeli	1
Anayasa Hukuk Profesörü	1
İdare hukuku Profesörü	1
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1
İstatistik Ekonomi Uzmanı	1
Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	2
TOPLAM	18

Görevleri:

- Mahkeme kurmak, kaldırmak ve yargı yetki çevresini belirlemek ve değiştirmek,
- Mahkemelerdeki hakim, savcı ve yardımcı hizmetler kadrolarını belirlemek,
- Hakim, savcı ve yardımcı hizmet kadrolarını mahkemelere görevlendirmek (kalıcı veya geçici),
- Mahkemelerin ve sair yargı kurum ve mesleklerinin ihtiyaca uygun hizmet verip vermediğini tespit ve ilan etmek (anket vs. yaptırmak),
- Noterlik açılmasına, kapatılmasına ve sınıflandırılmasına karar vermek, noterliğe atama kararlarını vermek,
- Bütçe tekliflerine ilişkin kararları vermek.

Yargı Hizmetleri Dairesi Yapılanması

Adalet Yüksek Kurumu Yargı Hizmetleri Dairesi, yargı hizmetlerinin ülke çapında aksamaksızın ve verimli olarak yürütülmesi ve ayrıca yargı hizmet tesislerinin verimli, sürekli ve kaliteli hizmet üretimine uyarlı olarak yönetilmesinden sorumludur. “Merkezi planlama - yerinden yönetim” esaslarına uygun olarak en uç hizmet birimindeki gelişmelerden anında haber alabilecek, yerinde en hızlı karar alarak müdahale edebilecek şekilde etkili merkezi planlama, gözlemlene, ölçme ve değerlendirme suretiyle faaliyet gösterir.

Yargı hizmetleri dairesi, ülke genelindeki faaliyetlerini bölge adliye mahkemelerinde **istinaf yargı komisyonları** ile 26 kalkınma bölgesindeki ilk derece mahkemelerini kapsayan **bölge yargı komisyonları** vasıtasıyla gösterir. Bölge yargı komisyonlarının bölgelerindeki adliyelerde temsilcilikleri bulunur.

Komisyonlar ve temsilciliklerin görevleri:

- Yargı hizmet tesislerinin, binaların, bilgi işlem, iletişim, güvenlik, otopark, ulaşım, elektrik, su, havalandırma ve benzeri her türlü hizmetin aksamadan sürdürülmesini sağlamak, gerekli tedbirleri alarak aksamaları gidermek,
- Komisyon kararı ve acil hallerde başkanın kararı ile görev bölgelerindeki görev yapan hakim, savcı ve diğer adli görevlilerinin görevlerini yerine getirmesine engel olan hastalık ve benzeri geçici engeller çıktığı durumlarda hizmetin aksamadan sürdürülmesi için geçici görevlendirme ve bilgilendirme gibi işlemleri yapmak.
- Bölgelerinde görev yapan, hakim ve savcılar dışındaki her türlü personelin özlük işleri, mesailerinin denetlenmesi, performans değerlendirmesi ve sair yönetsel konularda Adalet Yüksek Kurumu'na destek olmak, görüş vermek.
- Hakim ve savcılar dışındaki adli görevlilerin disiplin ve denetimini yapmak.
- Görevlerini yerine getirirken AYK'ya rapor vermek; gerektiğinde diğer yargı komisyonları ile yardımlaşmak.

Yargı Komisyonları

- Her bölge adliye mahkemelerinde istinaf yargı komisyonu her bir kalkınma bölgesi çevresindeki tüm adliyeleri ve ilk derece mahkemelerini kapsayan yargı hizmetleri komisyonları bulunur.

NOTLAR

- İstinaf yargı komisyonları, bölge adliye ve bölge idare mahkemelerinin başkanları, istinaf başsavcısı ile bu mahkemelerin ceza, hukuk, idare ve vergi daireleri başkanları arasından 1'er asil 1'er yedek üye ile bölge barolar birliğinin önerdiği 4 aday arasından 2 asil 2 yedek avukat üyeden oluşur. Asil ve yedek üyeleri AYK seçer. İstinaf başsavcısının yokluğunda başsavcivekili ve asil üyenin yokluğunda yedek üye komisyona katılır.
- Bölge yargı komisyonu, kalkınma bölgesi çevresinde görevli en kıdemli başsavcı ile bölge çevresindeki adli, idari ve vergi mahkemelerinde görev yapan kıdemli hakimler arasından hukuk, ceza, idare ve vergi mahkemeleri için 1'er asil, 1'er yedek üye, bölge barolar birliğinin önerdiği 4 aday arasından 2 asil 2 yedek avukat üyeden oluşur. Asil ve yedek üyeleri AYK seçer. Başsavcının yokluğunda başsavcivekili toplantılara katılır.
- Yargı komisyonları üyeliklerine bölge hakimler odası, bölge savcılar odası ve bölge barolar birliği üyelerinin seçilmesi tercih edilir.
- Komisyonlar; üyelerinin en az 2/3'ünün katılımı ile toplanır; katılanların çoğunluğu ile karar alır.
- Komisyona en kıdemli üye başkanlık eder; yokluğunda en kıdemli daire başkanı vekillik eder. Komisyon başkanı komisyonun aldığı kararların yerine getirilmesinde üyelerden birini veya birkaçına görev ve yetki verebilir.

Adliye Yargı Komisyonu Temsilcilikleri

Yargı komisyonu kurulan NUTS2 Kalkınma Bölgeleri çevresindeki bütün adliyelerde **adliye yargı komisyonu temsilcilikleri** kurulur.

Adliye yargı komisyonu temsilcilikleri; 1'i hukuk ve 1'i de ceza hakimi olmak üzere o adliyede görev yapan en kıdemli 2 hakim, adliyede görevli başsavcı ve baroya kayıtlı büroları o adliyenin yetki çevresinde olan 2 avukattan oluşur. En kıdemli üye adliye temsilciliğinin başkanlığını, sonraki üye başkanvekilliği yapar.

Adliye yargı komisyonu temsilciliklerinin görevi; görev yaptıkları adliye ve tesislerin yönetimi ile yargı komisyonu ve başkanı tarafından verilen görevleri yerine getirir; adliyelerinde hizmeti etkileyecek hususları komisyona rapor ederler.

Bilirkişilik Yapanların Sicile Kayıt Zorunluğu Bilirkişilik Sicili Tutulması

- Her bölge adliye mahkemesinde bölge bilirkişi sicili tutulur.
- Bilirkişi sicilini istinaf yargı komisyonu sicil bürosu yürütür; AYK Yargı Hizmetleri Dairesi denetler.
- Mahkemelerce bilirkişi olarak atanmış olan, yargılamaya konu olabilecek uyuşmazlıklar hakkında bilirkişi veya uzman görüşü veren herkes bu sicile kaydolmak, bu kişilerden görüşleri edinenler de kayıt ettirmek zorundadırlar. Kayıt usulü AYK tarafından bir yönetmelikle belirlenir.
- Bilirkişi siciline aşağıdaki bilgiler kaydedilir:
 - Kimlik ve iletişim bilgileri, uzmanlık konuları, eğitim, yetkinlik ve tecrübesine ilişkin bilgi ve belgeler
 - Yapmış olduğu görevler, ilişkide bulunduğu resmi ve özel kurumlar ve kişilere ilişkin bilgiler
 - Mesleki çalışmaları, eserleri ve yazı ve makaleleri ya da bunlara erişilebilecek kaynak bilgileri
 - Düzenlemiş olduğu ve aleni yargılamalara sunulan bütün görüşleri, suretleri ve bütün dava bilgileri
 - Hakkındaki şikayetler, disiplin ve ceza soruşturmaları, hukuk davalarına dair bilgiler ve belgeler.
- Sicildeki bilgiler bütün hukuk meslek mensuplarına açıktır ve elektronik olarak erişilebilir olarak tutulur.
- Avukatlar müvekkillerinin adına hareket etmek zorunda olmaksızın diledikleri takdirde bu sicili inceleyebilirler, belgelerden harca tabi olmaksızın suret alabilirler. Avukat olmayanlar adli hazırlık mahkemesinin uygun görmesi üzerine erişebilirler.

İtiraz ve Yeniden Değerlendirme Dairesi

Oluşumu:

Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu'nun seçeceği 9 asil 4 yedek üyeden oluşur. Niteliksel adaylık ve öncelikli seçim usulleriyle üyelerin niteliklerinin sağdaki tabloda gösterildiği şekilde oluşması sağlanır.

Görevleri:

- Adalet Yüksek Kurumu organlarının ilk elden verdiği kararlara karşı gerçekleşen itirazları karara bağlamak,
- Meslek kuruluşlarının kararlarına karşı itiraz ve şikayetler hakkında kurumun verdiği kararlara karşı yeniden değerlendirme taleplerini karara bağlamak,
- Hukuk meslek kuruluşlarının disiplin ve denetleme kurullarının verdiği kararlara karşı itirazları değerlendirmek ve karara bağlamak.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Hakim	3
Savcı	3
Avukat	3
Noter	1
Adliye Personeli	1
Anayasa Hukuk Profesörü	1
İdare hukuku Profesörü	1
TOPLAM	13

Özlük, Kariyer, Performans ve Teftiş Dairesi

Oluşumu:

Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu'nun seçeceği 16 asil 5 yedek üyeden oluşur. Niteliksel adaylık ve öncelikli seçim usulleriyle üyelerin niteliklerinin sağdaki tabloda gösterildiği şekilde oluşması sağlanır.

Daire 2 heyet halinde faaliyet gösterir: (1) Hakimler, savcılar ve adliye personelinin işleriyle görevli heyet 9 asil + 3 yedek üyeden oluşur. (2) Avukatlar ve noterlerin işleri ile görevli heyet : 7 asil + 2 yedek üyeden oluşur.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Hakim	4
Savcı	4
Avukat	4
Noter	1
Adliye Personeli	2
Yönetim ve Siyasal Bilimler Profesörü	1
Kamu Yönetimi Uzmanı	1
Eğitimci-İletişimci Öğretim Üyesi	2
Psikolog-Psikiyatrist	2
TOPLAM	21

Görevleri:

- Hukuk mesleklerine giriş, kabul, terfi ve atama kararlarını vermek.
- Hukuk meslekleri mensuplarının özlük, kariyer gelişimi ve performanslarına ilişkin karar ve işlemleri uygulamak.
- Hukuk meslekleri mensuplarının görev performanslarının denetlenmesi ve performanslarının geliştirilmesi.
- Hukuk meslekleri mensuplarının etik ve disiplin hususunda denetlenmesi, suç ve kabahatlerinin incelenme ve soruşturmasına yardım edilmesi, yaptırım sürecinin başlatılması ve takibidir.

AYK Üyeler Hakkında Disiplin Soruşturma ve Kovuşturmalar

Kuruma iletilen veya kurumun bilgisine gelen disiplin soruşturması veya ceza ve kovuşturması gereken suç iddiaları, şikayetler ve ciddi şüpheler aşağıdaki sıra ve şekilde işleme konulur:

- 1- İlk incelemeyi kurum başkanı ivedilikle yapar. İşleme almaya, almamaya acele olarak karar verir ve ilan eder.
- 2- Sadece işleme almama kararına karşı ilandan veya ilgisini tebliğden itibaren 15 gün içinde itiraz edilebilir. İtiraz, itiraz ve yeniden inceleme dairesine yapılır. İtiraz üzerine verilen karar Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir.
- 3- Başkan, işleme alma kararı verdiğinde daire başkanlarından birini muhakkik seçer ve disiplin soruşturması yapma görevi verir. Muhakkik üye seçilen daire başkanı soruşturmayı en geç (30) gün içinde sonlandırır ve raporunu başkanlar kuruluna sunar.
- 4- Başkanlar Kurulu: (1) Soruşturma genişletilmesine, veya (2) Dosyanın işlemde kaldırılmasına veya (3) Disiplin cezası verilmesine karar verir ve ayrıca ceza kanunlarına göre suç teşkil eden bir husus var ise Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunur. Soruşturmanın genişletilmesine dair karar dışındaki kararlara karşı itiraz ve dava yolu açıktır.
- 5- Kurum başkanı ve kurum daire başkanlarının disiplin soruşturma işlemlerini Cumhuriyet Başsavcısı yürütür; raporunu kurum genel kuruluna sunar; genel kurul yukarıdaki kararlardan birini verir.
- 6- Disiplin işlemleri sonucu verilen karara karşı tebliğ/ilandan itibaren isteyen herkes maddi hata düzeltme talebinde bulunabilir veya doğrudan 30 gün içerisinde Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde iptal davası açabilir.

Kurum Kararlarına Karşı Başvuru Yolları ve Yargı Denetimi

Politikalar ve Tercihler Dairesi'nin tavsiye kararları hariç kurumun tüm işlemleri ve kararları yargı denetimine açıktır.

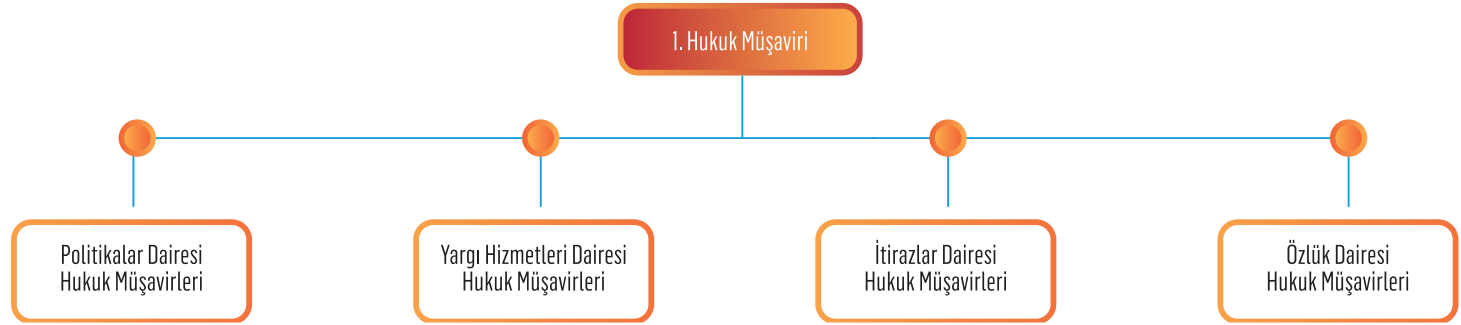
- Kurumun işlem ve kararları aleyhine Adalet Yüksek Mahkemesi'nde, ilgilileri ve isteyen herkes tarafından doğrudan iptal davası açılabileceği gibi isterlerse dava açmadan önce itiraz yoluna da başvurulabilir.
- Kurum kararları hakkında itiraz süresi ilandan veya ilgisine tebliğden itibaren 15 gündür.
- İtiraz ve Yeniden Değerlendirme Dairesi 15 gün içinde karar verir. Aksi takdirde itiraz reddedilmiş sayılır.
- İtiraz eden kişi, dilerse itirazın sonuçlanmasını beklemeksizin itirazından vazgeçtiğini bildirerek dava açabilir.
- Kurum kararları aleyhine ilanından veya ilgisine tebliğinden itibaren 30 günlük süre içerisinde iptal davası açılabilir.
- Mahkemenin kararları ilgisine tebliğinden itibaren 60 günlük süre içerisinde temyiz edilebilir.
- Mahkemenin kararlarına karşı temyiz mercii Anayasa Mahkemesi'dir.

Yargı Özerk Bütçesi

Yargının tüm işlevini, görev ve yetkilerini topluma kaliteli hizmet vereceği şekilde, tarafsız, bağımsız surette yerine getirmesini sağlayacak bütçe kurum tarafından belirlenir ve genel bütçede gerekli kaynakların ayrılması için yürütme ve meclise gönderilir.

- Yargı bütçesi genel bütçeden öncelikli olarak ayrılır.
- Bütçeyi Adalat Yüksek Kurumu yönetir. Bütçe yargı mensuplarının ücret ve sair hakları ile yargı organlarının giderlerini karşılamak üzere kullanılır.
- Yargıya ayrılan bütçe devletin genel bütçesinin %...sından, bir önceki takvim yılı için belirlenen gayri safi yurt içi hasılanın %0,30'undan az olamaz. Her halükarda yargı bütçesi, yargının personel, tesis işletim ve sair ihtiyaçlarına uygun olarak belirlenir.
- Genel bütçenin gelirlerinden yargı harçları kalemi kurumun tavsiyeleri doğrultusunda ve adalete erişim hakkının kolaylaştırılacağı şekilde belirlenir.
- Yargı organ ve unsurları, mahkemeler ve icra daireleri gibi hizmet üretimi birimlerinin, yüksek kaliteli yargı hizmeti üretilmesi için ihtiyaç duyulan bina, bilgi işlem, tesis işletme, eğitim, konferans ve dinlenme tesisleri gibi altyapı yatırımları bu bütçenin dışındadır; hükümet bu yatırımları ihtiyaca uygun olarak öncelik vererek yapar veya yapılmasını sağlar.

Hukuk Müşavirliğinin Oluşumu ve Teşkilatlanması:

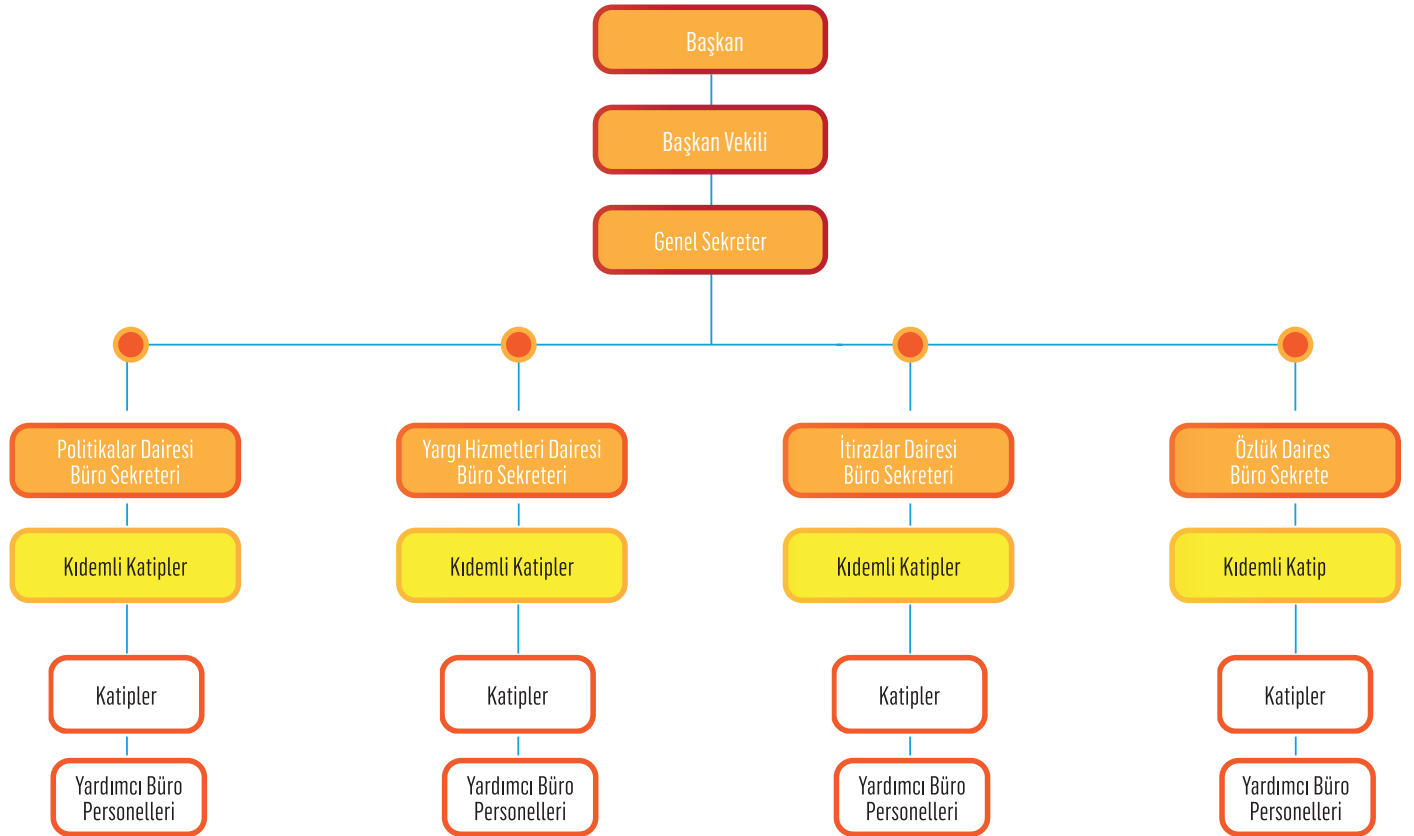
- Hukuk müşavirliği, 1. hukuk müşavirinin başkanlığında, her bir daire için seçilen en az iki hukuk müşavirinden oluşur.
- Hukuk müşavirleri kurum başkanından ve daire başkanlarından özerk olarak görevlerini yerine getirirler. Özlük olarak kuruma bağlı, işlevleri bakımından ise bağımsızdırlar. Başkanlara ve daireye değil kurum genel kuruluna hesap verirler.
- 1. hukuk müşaviri AYK genel kurulu tarafından atanır; daire hukuk müşavirleri ise 1. hukuk müşavirinin belirleyeceği, birlikte çalışmayı tercih edebileceği adaylar arasından genel kurul tarafından seçilir ve uzmanlıklarına uygun dairelere atanırlar.
- Hukuk müşavirlerinin temel görevleri: Kurum başkanlığı, genel sekreterliği ile daire başkanlarına hukuki konularda bağımsız danışmanlık yapmak, kurumun çıkaracağı düzenlemeler hakkında hukuki görüş bildirmek ve her türlü uyuşmazlık konusunda yetkili merciler önünde kurumu temsil etmektir. Hukuk müşavirleri başkan, genel sekreter veya daire başkanlarının faaliyetlerinden hukuka aykırı gördüklerini veya hukuki mütalaalarına aykırı davrandığı hususları genel kurula bildirmekle yükümlüdür.

Kurum Faaliyetlerinin Denetimi

Kurumun faaliyetleri, gelir ve giderleri hem öz hem de dış denetime tabidir. Kurumun faaliyetlerini amaca uygun olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini denetleme merci Anayasa Mahkemesi'dir.

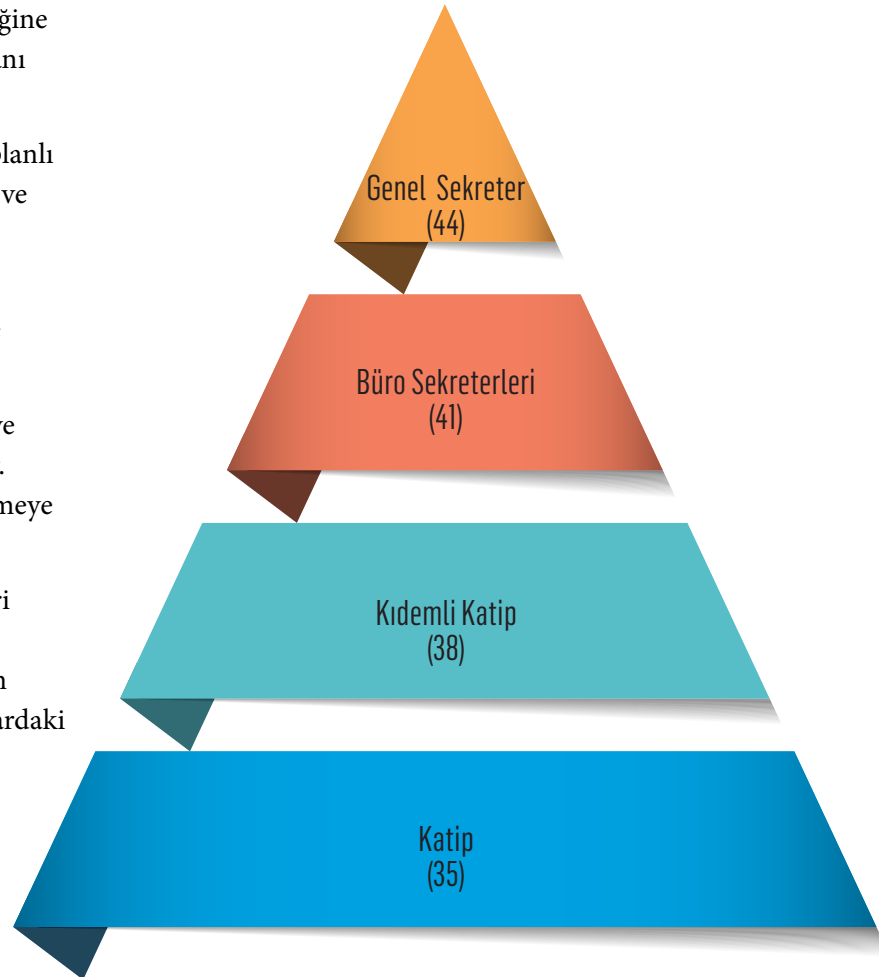
- Kurum faaliyetlerini, elde edilen gelirlerin tamamını ve gerçekleştirilen tüm giderlerini denetime elverişli şekilde kayda alır ve sonuçlarını entegre raporlama esaslarına uygun olarak kamuoyuna açık bir şekilde çevrim içinde raporlar.
- Entegre raporlamanın amacı kurumun faaliyetleri, planları ve kaynakları hakkında gerçekçi bilgiler verilmesi ve kamuoyunun uzun vadeli, sağlıklı öngörüler yapabilmesini sağlamaktır.
- Kurum başkanının ve hukuk müşavirliğinin raporlarını, kurum kararlarını, kayıtlarını ve faaliyetlerini inceleyerek oluşturulur ve her yıl haziran ve aralık aylarında kamuya ilan edilir.
- Kurum kendi düzenlediği raporlar üzerinde öncelikle bağımsız hizmet kuruluşlarından öz denetim raporu edinir. Öz denetim raporu Anayasa Mahkemesi'ne tebliğ edilir. İlgililerin görüşlerini bildirmesi için kurumun web sitesinde ilan edilir.
- Anayasa Mahkemesi, öz denetim raporlarını baz alarak, kamuoyu tarafından ileri sürülen hususları da dikkate alarak kurumun denetimini yapar ve nihai denetim raporunu yayınlar.
- Denetimlerde tespit edilen suçlar hakkında kurum başkanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na duyuruda bulunulur.

Genel Sekreterlik Teşkilatlanması

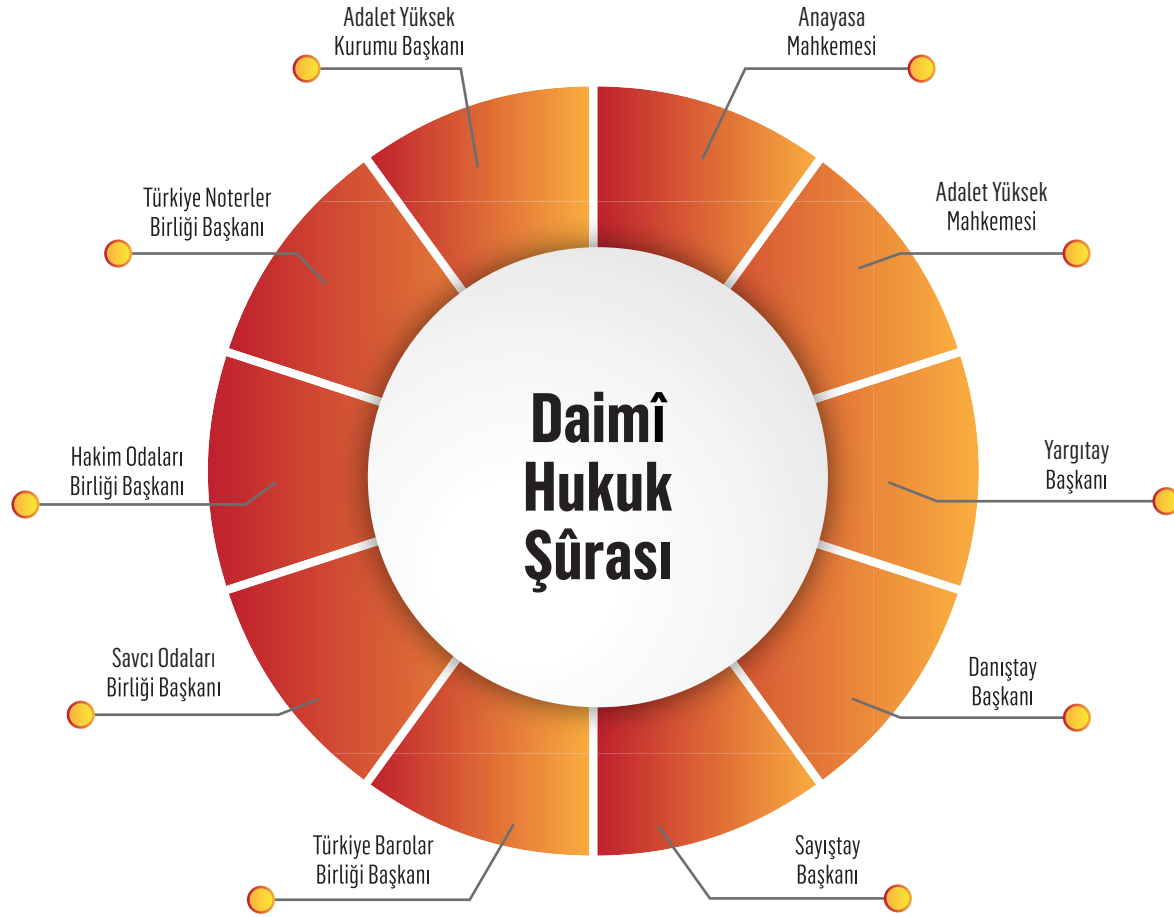

Genel Sekreterlik Kadrolarında Kariyer İlerlemesi

- Kalem personeline, kurum genel sekreterliğine kadar uzanan liyakate dayalı bir kariyer planı getirilmiştir.
- Böylece yargı görevlilerinin yetkinliğinin planlı geliştirilmesi, yargı hizmetlerinde iyileşme ve ölçülebilir verimlilik amaçlanmıştır.
- Kurum katiplik kadrolarına girmeye hak kazananlar 9 yıl süreli sözleşme ile mesleğe başlatılırlar.
- Her bir seviye 3 yıl görev süresi gerektirir ve performans değerlendirmesine tabi tutulur. Performans şartlarını sağlayanlar üst kademeye yükselir.
- Büro sekreterliği için kurum genel sekreteri tarafından belirlenmek ve genel sekreterlik için ise şartları taşıyanlar arasından kurum başkanınca seçilmek gerekir. Bu pozisyonlardaki kariyer ilerlemesi otomatik değildir.

Daimî Hukuk Şûrası

Daimî Hukuk Şûrası

- Daimî Hukuk şûrası, hukukun üstünlüğü, adalet inancının güçlendirilmesi, yargı bağımsızlığı ve içtihat birliği hususlarında yargı kurumlarının ve hukuk mesleklerinin, aralarında işbirliğinin geliştirilmesi, sorunların belirlenmesi, çözümü için tavsiye verilmesi ve kamuoyuna bildirilmesi gibi hususlarda bir danışma kurumudur.
- Daimî Hukuk Şûrası; Anayasa Mahkemesi, Adalet Yüksek Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Adalet Yüksek Kurumu, hakim odaları birliği, savcı odaları birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Noterler Birliği başkanlarından oluşur. Sekreteryasını en yaşlı üyenin görevli olduğu kurum üstlenir.
- Daimî Hukuk şûrası en yaşlı üyenin başkanlığında, yılda en az 2 kez toplanır. Başkan; hukukun üstünlüğü, yargı, yargı hizmetleri, ekonomi ve demokrasi ile ilgili olarak gündemdeki konuları derler, kendisine bildirilen hususları da ekleyerek toplantının gündemini belirler; toplantının en etkili ve verimli sürdürüleceği şekilde gruplara ayırarak şura toplantısından en az 7 gün önce ilan eder ve katılımcılara duyururur.
- Şûranın yılın ilk üç ayı içinde yapacağı birinci toplantıya toplumun her kesiminin özellikle sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin hazırlıklı olarak katılımı sağlanır. Şûra toplantıları arama toplantısı şeklinde moderatörlü olarak gerçekleştirilir; katılanların gündemdeki her konu hakkında tespit, fikir ve önerilerini özgürce paylaşabileceği şekilde tasarlanır ve yürütülür.
- Bu toplantılarda üyelerin, vatandaşların ileticeceği konular ile en yaşlı üyenin belirleyeceği gündem konuları görüşülür; tavsiye niteliğinde kararlar alınır ve kamuoyuna açıklanır. Şûra toplantılarının sonucunda alınan içtihat birleştirme kararları hariç kararlar tavsiye niteliğindedir. Kamuoyuna duyurulur ve ayrıca şûranın sitesinde ilan edilir; tartışmalar kitapçık haline getirilir ve yayınlanır.
- Şûranın ikinci toplantısı ilk toplantıdan 6 ay sonra yapılır. İlk toplantıda alınan kararlarla ilgili gelişmeler değerlendirilir; gelişmeleri hızlandıracak ek tavsiye kararları alınır ve ilgili kurumlara ve kamuoyuna bildirilir.

**Adalet Yüksek Kurumu
ile ilgili kanun taslağını aşağıdaki
kare kodu okutarak ya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

**Adalet Yüksek Kurumu ve
Daimî Hukuk Şûrası ile
ilgili Anayasa düzenlemeleri
taslağını da sayfa 283-287
arasında bulabilirsiniz.**

2 TAM BAĞIMSIZ YARGISAL MESLEK KURULUŞLARI

Av. Mehmet Gün

Av. Hande Hançar

Av. Muhammed Demircan

Av. Utku Süngü

Gerekçe

Hukuk meslek mensuplarının her birinin kendi tam bağımsız meslek kuruluşuna sahip olmaları, öngörülmektedir. Yargısal meslek kuruluşu olarak anayasada yargı bölümü içinde özel düzenlemeye kavuşmaları öngörülmüştür. Hakim, savcı, avukat ve noter mesleklerinin birbirine eşit seviyelerde, kendi kendini yönetebilir şekilde tam bağımsız örgütlenmesi öngörülmüştür.

Yargısal hukuk meslek kuruluşları, mahkeme yapılanmasına paralel, kalkınma planları hedefleri ile ekonomik ve demografik hususlar dikkate alarak yapılandırılmaktadır. Hakim ve savcılarının meslek kuruluşları bölge adliye mahkemeleri bölgeleri ile sınırlı olarak düzenlenirken meslek mensuplarının sayısı çok fazla olan avukatların meslek kuruluşları illeri de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Bütün yargısal meslek kuruluşlarının merkezi birlikleri başkent Ankara'dadır. Merkezi birlikler mesleklerin en yüksek seviyede temsiline odaklıdır. Meslek kuruluşları; mensuplarına ilişkin esaslı işlevlerini bölge odaları veya birlikleri vasıtası ile yerine getirecektir, Böylece meslek mensuplarının meslek kuruluşlarına daha kolay erişimi ve etkili olmaları, kuruluşların da mensuplarına daha etkili olarak hizmet sunmaları mümkündür olacaktır.

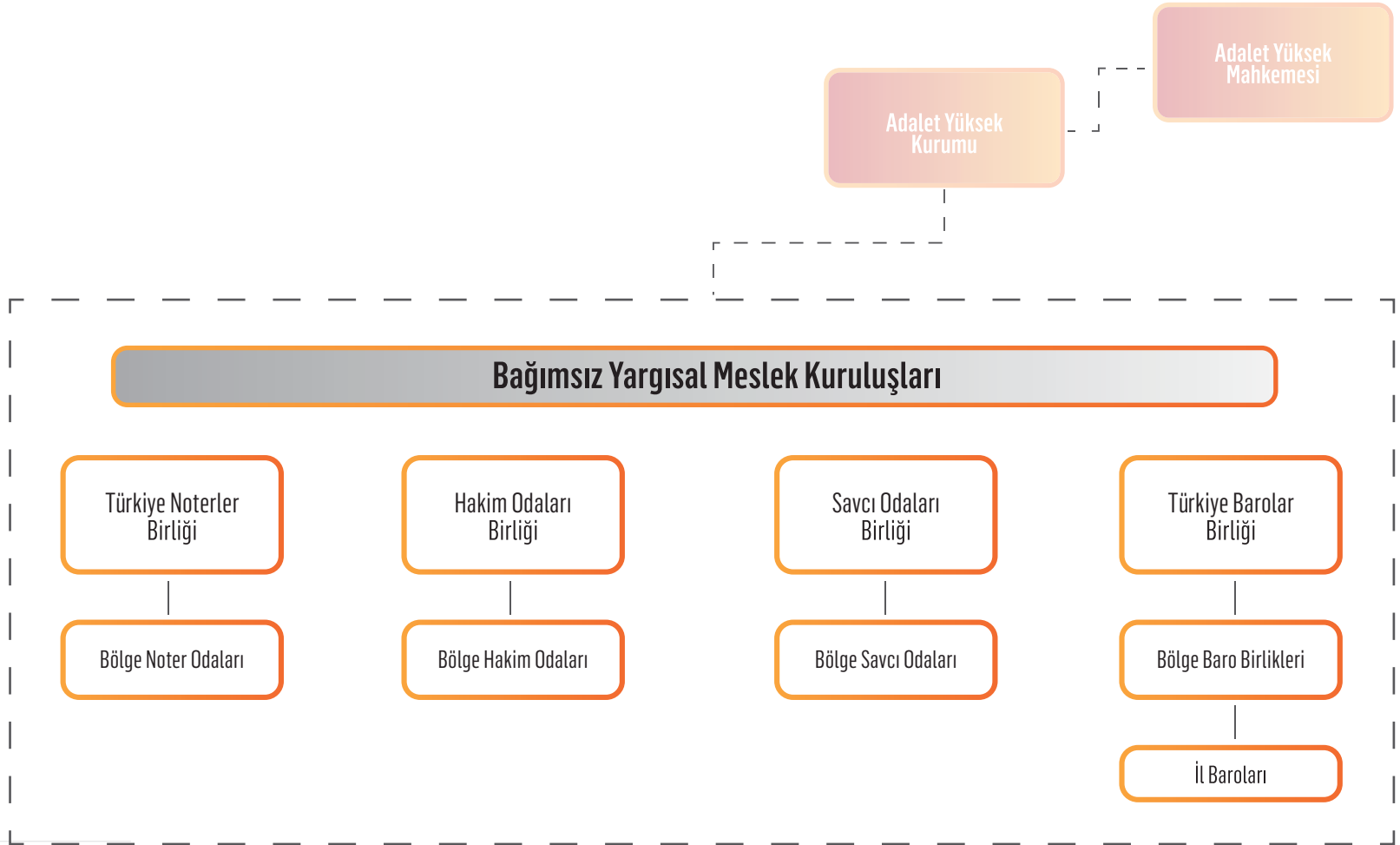
Yargısal meslek kuruluşları ve birlikleri bağımsız birer kurum olarak düzenlenmiş; hukukun üstünlüğünü ve meslek mensuplarının bağımsızlığını koruma görev ve yetkisi verilmiştir. Düzenleyici Adalet Yüksek Kurumu da hukuk mesleklerinin bağımsızlığını savunmak, korumak ve geliştirmekle görevlidir. Fakat kurumun meslek kuruluşlarına müdahale

etmesinden özenle önlenmiştir. Hukuk mesleklerine giriş, kariyer, disiplin ve meslekten çıkarmada Adalet Bakanlığı yerine kurum yetkili olacaktır. Kurumun mesleğe kabul ettiği meslek mensupları, otomatik olarak üye oldukları meslek kuruluşlarını, yönetimde çeşitliliği ve kapsayıcılığı sağlayan demokratik yöntemlerle kendileri yönetecektir. Meslek kuruluşlarının, hukukun üstünlüğünü savunmanın yanında standartlarının kurumun belirlediği şekilde kaliteli hizmet vermek için mesleklerini geliştirmeye odaklanabilmesi öngörülmektedir. Hukuk mesleklerinde meslek içi hesapverirliği geliştirmek amacıyla disiplin ve denetim organları optimum seviyede verimli ve etkili çalışacak bir yapıya kavuşturulmaktadır.

Yargı hizmet birimleri olan mahkemelerin yapılanması, birden yargıda uzmanlığı merkezlerde yoğunlaştırmayı, öte yandan en uç birimler vasıtasıyla hizmeti halkın ayağına götürmeyi sağlayacaktır.

Hukuk meslekleri tek bir kanunla, birbirlerine paralel, yeknesak ve uyarlı olarak düzenlenmektedir. Hukuk mesleklerine giriş, staj, özetmenlik ve yardımcılık seviyelerini içeren kariyer planlaması; hizmet verenlerin yetkinliğini artırarak hizmetin kalitesini yükseltmeyi hedefleyerek geliştirilmiştir. Hukuk mesleklerinin ortak kariyer planı ve meslekler arası geçiş düzenlemeleri; yargının insan kaynaklarının geliştirilmesi ve gerektiğinde ihtiyaca uygun olarak farklı roller arasında kaydırılabilmesini amaçlamaktadır. Yeknesak kariyer planı ile meslekler arası geçişler, dolayısıyla etkin kaynak kullanımı ve olumlu mesleki işbirliği geliştirilmektedir. Mahkemelerde savcılarının hakim kürsüsünden inerek avukatlarla aynı seviyede konumlandırılmaları böylece mümkün olabilecektir.

Kamu kurumu niteliğinde, her biri ayrı tüzel kişiliğe sahip Bağımsız Yargısal Meslek Kuruluşları

Ana Hatları ile Yargısal Meslek Kuruluşları Tasarımı

- 1- Hakim, savcı, avukat ve noter meslekleri her birisi kendi bağımsız yargısal meslek kuruluşunu oluşturur.
- 2- Yargısal meslek kuruluşları yargı bölümünde düzenlenir ve diğer odalar ve meslek kuruluşlarından ayrılır.
- 3- Teşkilatlanmaları, bölge adliye mahkemelerine uyumludur. Merkezleri Ankara'dadır.
- 4- Bölge teşkilatları hizmete; merkez teşkilatı ise mesleğin temsiline ve temel politika odaklı faaliyet gösterir.
- 5- Yönetim kurulları temel karar organıdır; temsilde farklı görüşleri kapsayıcıdır.
- 6- Organlara adaylık liyakati ortaya çıkaracak şekilde şeffaf ve yargı denetimine tabidir.
- 7- Tek kişilik seçimler 2 turlu; çok kişilik seçimler nispidir. Delegation ve blok listeler yasaktır.
- 8- Meslek kuruluşları organlarının kararları AYK nezdinde itiraz; bilahare AYM'de dava edilebilir.
- 9- AYK'nın mesleğe kabul ettiği herkes meslek siciline ve görev yaptığı bölge meslek birliğine üye olur. Avukatlar bürolarını açtıkları ildeki bölge meslek birliğine ve il barosuna kayıt olur.
- 10- Merkez birliği, YK bölge YK başkanlarından oluşur; başkanı meslek mensuplarının tamamı seçer.
- 11- Disiplin ve denetleme kurulu görece çok sayıda olan avukatlarda bölgelerde, hakim, savcı ve noterlerde merkezde bulunur ve faaliyet gösterir.
- 12- Temel politika belirleyici – geniş katılımlı Daimî Hukuk Şûrası.

Temel Amaçlar ve Hedefler

Hukuk mesleklerinin yargının kurucu unsuru olarak topluma kaliteli hizmet üretimine uygun olarak geliştirilmesi ve meslek kuruluşlarının bu amaca hizmet edecek şekilde bağımsız olarak yapılandırılması ve bu amaçla aşağıda sayılan hususların gerçekleştirilmesi:

- Her bir hukuk meslek mensubunun kendi meslek kuruluşuna sahip olması,
- Meslek kuruluşlarının tamamen meslek mensuplarından oluşması,
- Hukuk mesleklerine dışarıdan müdahalenin önlenmesi,
- Meslek mensuplarının misyonlarına uygun olarak eğitimi ve geliştirilmesi,
- Diğer hukuk meslek mensuplarıyla olumlu, saygın ve verimli işbirliği sağlanması,
- Meslek kuruluşlarının şeffaflık ve hesapverirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yargı Bölge Teşkilatlanmasına Uyumlu Yargısal Meslek Kuruluşları Yapılanması

Adalet Yüksek Kurumu, Daimî Hukuk Şurası ve yargısal meslek kuruluşları birlikleri merkezi Ankarada'dır.

Bölge adliye mahkemeleri çevresinde meslek kuruluşları bölge birlikleri kurulur. Türkiye çapında 15 Bölge Hakim Odası, 15 Bölge Savcı Odası, 15 Bölge Baro Birliği ve 15 Bölge Noter Odası bulunur.

Bölge Adliye Mahkemeleri Yargı Çevreleri (15 BAM)

Kaynak: HSK

- Yargısal meslek kuruluşlarının (YMK) her birinin bağımsız tüzel kişiliğe ve kamu kurumu statüsüne sahiptir.
- Adalet Yüksek Kurumu ve YMK'ların birlikleri Ankara'dadır.
- Bölge adliye mahkemeleri çevresinde meslek kuruluşları bölge birlikleri kurulur. Böylece Türkiye çapında 15 bölge hakim odası, 15 bölge savcı odası, 15 bölge noter odası ve 15 bölge baro birliği kurulur. Çevresinde 800 ve fazla avukat bulunan illerde il baroları kurulur. Aynı bölge içinde olmak kaydıyla avukat sayısı 800'ü bulan birbirine birleşik illerde müşterek il baroları kurulur.
- Yargısal mesleklerinin merkez ve bölge kuruluşları ile il barolarının her biri ayrı tüzel kişiliğe sahip ve tam bağımsızdır; görevde olan mensupları tarafından demokratik yöntemlerle seçilen yönetimler tarafından demokratik olarak yönetilirler.
- Bütün yargısal meslek kuruluşları meslek mensuplarının tamamı tarafından seçilen başkan ve yönetim kurulu tarafından yönetilir. Başkan ve yönetim kurulu icra kurulunu belirler. Merkezi birliklerin yönetim kurulları bölge kuruluşlarının başkanlarından oluşur.
- Bölge hakim ve savcı odaları ile il barolarının yönetim kurulu üyeleri görevde olan bütün üyeler tarafından seçilir. En yüksek oyu alan yönetim kurulu üyesi başkan olarak görev yapar. Bölge baro birliklerinin yönetim kurulu bölgedeki il barolarının başkanlarından oluşur.
- Yargısal meslek kuruluşları Adalet Yüksek Kurumu'nun belirlediği politika ve ilkelere uygun olarak ve mesleklerinin merkezi kuruluşlarının tavsiyelerini dikkate alarak faaliyet gösterirler.

Yargısal Meslek Kuruluşları Organlarının Sevk ve İdaresi, Toplantı ve Karar Yeter Sayıları

Başkanlar Sevk ve İdare Eder:

- Meslek kuruluşlarının merkez teşkilatı, bölge teşkilatını başkanlar sevk ve idare eder.
- Barolarda il barolarını il barosu başkanı sevk ve idare eder.
- Temsilcilikler temsil ettiği organ ve başkanı tarafından sevk ve idare edilir.
- Yönetim ve sair kurulları başkan doğrudan veya üyelerin talebiyle toplantıya çağırır.
- Gündemi başkan belirler, üyelerin isteklerini ekler sıralamayı yapar. Toplantıda getirilen öneriler en son görüşülür.

Yönetim Kurulu Toplantı ve Karar Nisapları:

- Kurulların toplantı yeter sayısı tüm asil üyelerin salt çoğunluğudur.
- Karar yeter sayısı toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

Disiplin ve Denetim Kurullarında Toplantı ve Karar Nisapları

- Toplantı yeter sayısı tüm asil üyelerin 2/3 nitelikli çoğunluğudur.
- Karar yeter sayısı toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğudur.
- Birden fazla daire olması halinde nisaplar her daire için uygulanır.

Yargısal Meslek Kuruluşları Organlarına Adaylık, Adayların Belirlenmesi ve Seçimler

Nitelikli Üyelerin Seçimi:

- Yargısal meslek kuruluşları organlarına üye olmak isteyenlere ilişkin niteliksel şart ve gereklilikler liyakati öne çıkaracak şekilde Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenir. Disiplin ve denetleme kurulu üyeliklerinin şart ve kıdemleri daha ağır ve yüksek olarak belirlenir.
- Aday olmak isteyenleri AYK denetler; gerekli şartları ve nitelikleri taşıyanları belirleyerek aday olarak ilan eder.
- Aday olmak isteyen veya aday gösterilmeyi kabul edenler şeffaf olmak zorundadır; seçilmelerini etkileyebilecek olan her türlü özlük bilgilerinin, mesleki, akademik ve özel yaşamına ilişkin bilgilerin kamuoyuna paylaşılmasını kabul eder; paylaşım açar ve muğlak hususlarda sorulan soruları cevaplarlar.

Organlara Seçimler:

- Tek kişinin seçileceği başkanlık seçimleri iki turlu yapılıdır. 1. turda salt çoğunluk sağlanamazsa en fazla oyu alan 2 aday arasında 2. tur seçim yapılıdır. İki tur seçim arasında 3 hafta süre olması zorunludur.
- Birden fazla kişinin seçileceği yönetim kurulu ve benzeri seçimlerde tek turlu nispi temsil usulüyle seçim yapılıdır. Nispi seçimlerde blok liste veya önceden işaretlenmiş çarşaf liste kullanılması yasaktır.
- Nispi seçimlerde en çok oyu alanlar sırasıyla asil ve yedek üyeler olarak belirlenir.
- Başkanı için ayrıca seçim yapılmayan durumlarda en çok oyu alan üye başkan olur. Kurullar birden fazla sayıda daireye bölündüğü takdirde en çok oy alan üyeler dairelerin başkanlığını yaparlar. Diğer üyeler de aldıkları oy sayısına göre daireler arasında bölüştürülür.

Yargısal Meslek Kuruluşlarının Kararlarına Karşı İtiraz ve Yargı Yolları

Yargısal meslek kuruluşlarının birlik ve bölge odaları başkan ve yönetim kurullarının ve disiplin ve denetleme kurullarının kararları ile her türlü işlemlerine karşı önce Adalet Yüksek Kurumu nezdinde itiraz; bilahare Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde yargı yoluna başvurulabilir. İşlem ve kararlar Adalet Yüksek Kurumu politika, tercih ve ilkelerine uysarsızlık sebebiyle dava edilebilir.

- İl baroları başkan ve yönetim kurulu kararlarına karşı öncelikle bölge baro birliğinde itiraz edilir.
- Meslek kuruluşlarının tüzel kişiliği olmayan temsilciliklerinin işlem veya kararlarına karşı itiraz ve yargı yolu yoktur. Bunlar hakkında ancak ilgili olduğu tüzel kişiliğe sahip birim yönetim kurulu veya başkan tarafından bir işlem yapılması veya karar alınması halinde itiraz ve yargı yoluna başvurulabilir.
- İtiraz ve yargı yolu açık olan işlemlere veya kararlara karşı isteyen herkes, gerçek veya tüzel kişi ilgili veya menfaatini ilgilendirir olmasa dahi itiraz ve yargı yoluna başvurulabilir.
- Yargı yoluna başvurmadan önce Adalet Yüksek Kurumu nezdinde itiraz edilmesi zorunludur.
- Adalet Yüksek Kurumu'nun itiraz üzerine vereceği karar hakkında iptali için Adalet Yüksek Mahkemesi'ne başvurulabilir.
- Adalet Yüksek Mahkemesi'nin meslekten çıkarma hariç tüm kararları kesindir.

Saim Dursun,
“Dalda”,
30x70 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2011

HAKİM ODALARI BİRLİĞİ
BÖLGE HAKİM ODALARI

Hakim Odaları ve Birlik Üyeliği

Hakimlik mesleği özetmenlik ve yardımcı hakimlik yazılı sınavını ve mülakatı başarı ile geçerek mesleğe girişine karar verilmiş olan hakim stajyerleri ile özetmenleri, yardımcı hakimler ve hakimlik mesleğine kabul edilmiş olan hakimler hakim odaları birliğinin doğal üyesidirler.

- Hakimler görev yaptıkları bölgede yetkili bölge hakim odalarına ayrıca kayıt edilirler.
- Hakimlik meslek stajyerleri, özetmenler ve hakim yardımcıları da görev yaptıkları yerdeki bölge hakim odalarına kayıt edilirler. Ancak; BHO ve HOB'nin organlarına ilişkin seçimlerde oy kullanamazlar.
- Stajyerler, özetmenler ve yardımcı hakimler kariyer seviyeleri ve meslekle ilgili talep, öneri ve şikayetlerini BHO'ya ve HOB'ye iletebilirler.
- Stajyerler, özetmenler ve yardımcı hakimler ve hakimlik mesleğine kabul edilmiş olanlar kanunda kendilerine tanınan yetkileri kullanabilirler. Kendi kariyer grupları arasında dayanışma amaçlı gruplar kurabilirler.

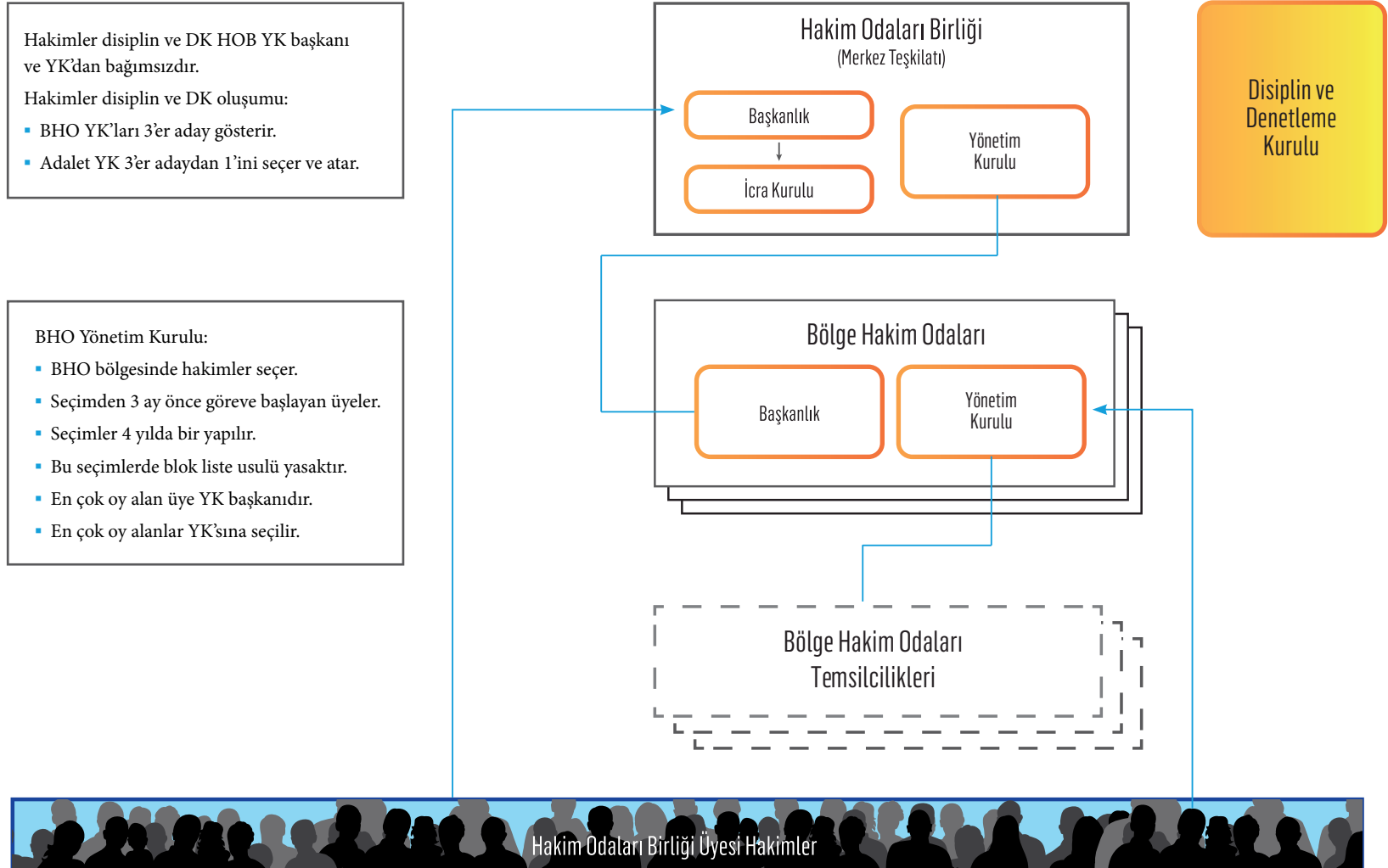
Hakim Odaları Birliği ve Bölge Hakim Odaları

Hakim odaları birliği ve bölge hakim odaları, hakimler tarafından oluşturulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde, bağımsız faaliyet gösteren yargısal meslek kuruluşlarıdır.

Hakim odaları birliğinin temel amaç ve görevleri şunlardır:

- Hakimleri temsil etmek, hakimlerin bağımsızlığını, hesapverirliğini savunmak.
- Hakimler arasında mesleki birlik ve dayanışmayı sağlamak.
- Hakimlik mesleğini ve hakimleri sürekli geliştirmek, saygınlığını artırmak.
- Meslek sorunlarını tespit etmek, çözüm önerileri geliştirmek.
- Hakimlik mesleğinin etik kurallarını oluşturmak ve AYK'nın onayına sunmak.
- Meslekten çıkarma yaptırımını hariç hakimlerin disiplin soruşturmasını yapmak.

Hakim Odaları Birliği ve Bölge Hakim Odaları Teşkilat Şeması

Hakimler Disiplin ve Denetleme Kurulu

NOTLAR

Temel Amacı: Hukukun üstünlüğünün ve hukuki güven ortamının sağlanması ve güçlendirilmesi ve amacıyla mesleğin ve meslek mensuplarının gelişmesini, kendi aralarında ve diğer meslek mensupları ile diğer hukuk meslekleri ile arasında dayanışma, uyum ve işbirliğini geliştirmek amacıyla meslek kurallarına, etik ilke ve değerlerine, uyulmasını Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen politika, tercih ve ilkelere uyarlı olarak görevlerini yerine getirmelerini sağlamak ve aykırı davranışları belirlemek, gerekli yaptırımları uygulamak ve farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmaktır.

Oluşumu, Toplantı ve Kararları:

- Hakim odaları birliği, başkan ve yönetim kurulundan bağımsızdır.
- BHO'larının göstereceği 3'er aday arasından Adalet Yüksek Kurumu her bölge için 1 üye seçer.
- Adalet Yüksek Kurumu'nun her BHO için seçtiği üyelerin tamamı hakimler DDK'yı oluşturur.
- Başkanını üyeler kendi aralarından seçerler.
- Toplantı yeter sayısı tüm üyelerin 2/3'ü; karar yeter sayısı katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

Görevleri:

- Her türlü iddiayı soruşturur; fakat sadece uyarma ve kınama cezalarını verebilir.
- Daha fazla ceza gerektiren halleri Adalet Yüksek Kurumu'na bildirir, dosyaları aktarır.
- Meslek disiplin kuralları hakkında görüş bildirir.

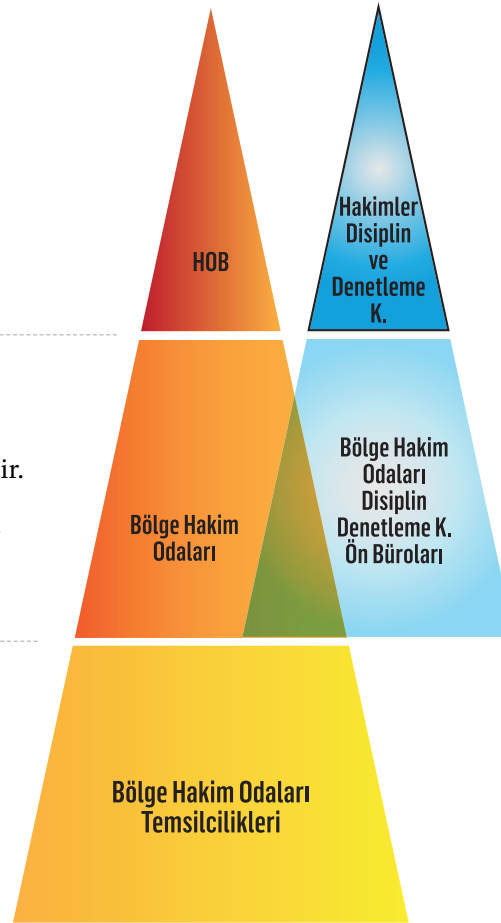
Hakim Odaları Birliği, Bölge Hakim Odaları ile İl Temsilciliklerinin Hiyerarşik Yapılanması

- **Bölge hakim odaları** (“BHO”), bölge mahkemelerinin bulunduğu il merkezinde kurulur; bölgedeki hakimlerin tamamını temsil eder.

- Bölge içindeki diğer illerde en kıdemli 2 hakim temsilcidir.
- **BHO başkanı ve YK üyelerini** bölgedeki hakimler seçer.

Bölge Hakim Odaları Temsilcilikleri:

- BHO'nun bulunduğu il dışındaki bölge çevresindeki il merkezlerinde kurulur.
- İl olmayan mülki birimlerde de temsilcilik kurulabilir.
- Temsilciler birisi hukuk diğeri ceza mahkemelerinden olmak üzere en kıdemli 2 hakimdir.

- BHO nezdinde **hakimler disiplin ve denetleme kurulu ön büroları** bulunur. Şikayetleri alır, ön inceleme yapar, eksikleri giderir ve hakimler DDK'ya iletir.

SAVCI ODALARI BİRLİĞİ
BÖLGE SAVCI ODALARI

Savcı Odaları Birliği ve Bölge Savcı Odaları

Savcı odaları birliği ve bölge savcı odaları, savcılık mesleğine kabul edilmiş olan savcılar tarafından oluşturulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bağımsız yargısal meslek kuruluşlarıdır.

Savcı odaları birliği ve bölge savcı odalarının temel amaç ve görevleri şunlardır:

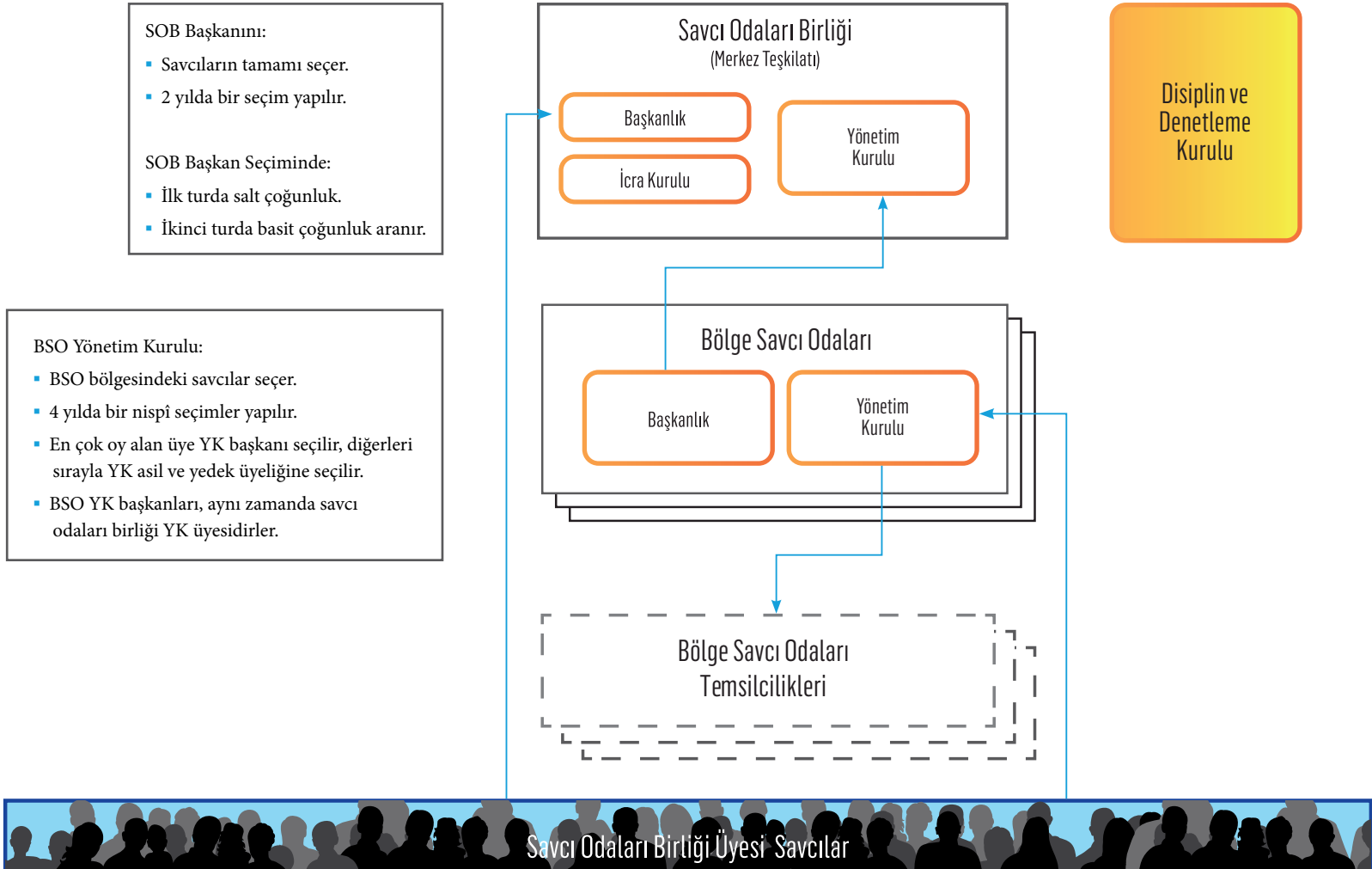
- Savcıları temsil etmek ve savcılarının bağımsızlığını ve hesapverirliğini savunmak.
- Savcılar arasında mesleki birlik ve dayanışmayı sağlamak.
- Savcılık mesleğini ve hakimleri sürekli geliştirmek, saygınlığını artırmak.
- Meslek sorunlarını tespit etmek, çözüm önerileri geliştirmek.
- Savcılık mesleğinin etik kurallarını oluşturmak ve AYK onayına sunmak.
- Meslekten çıkarma yaptırımını hariç savcılarının disiplin soruşturmasını yapmak.

Savcı Odaları ve Birlik Üyeliği

Savcılık mesleği özetmenlik ve yardımcı savcılık yazılı sınavını ve mülakatı başarı ile geçerek mesleğe girişine karar verilmiş olan savcı stajyerleri ile özetmenleri, yardımcı savcılar ve savcılık mesleğine kabul edilmiş olan savcılar savcı odaları birliğinin doğal üyesidirler.

- Savcılar görev yaptıkları bölgede yetkili bölge savcı odalarına ayrıca kayıt edilirler.
- Savcılık meslek stajyerleri, özetmenler ve savcı yardımcıları da görev yaptıkları yerdeki bölge savcı odalarına kayıt edilirler. Ancak; BSO ve SOB'nin organlarına ilişkin seçimlerde oy kullanamazlar.
- Stajyerler, özetmenler ve yardımcı savcılar kariyer seviyeleri ve meslekle ilgili talep, öneri ve şikayetlerini BSO'ya ve SOB'ye iletebilirler.
- Savcı stajyerleri ile özetmenleri, yardımcı savcılar ve savcılık mesleğine kabul edilmiş olanlar kanunda kendilerine tanınan yetkileri kullanabilirler. Kendi kariyer grupları arasında dayanışma amaçlı gruplar kurabilirler.

Savcı Odaları Birliği ve Bölge Savcı Odaları Şeması

Savcılar Disiplin ve Denetleme Kurulu

NOTLAR

Temel Amacı: Hukukun üstünlüğünün ve hukuki güven ortamının sağlanması ve güçlendirilmesi amacıyla mesleğin ve meslek mensuplarının gelişmesini, kendi aralarında ve diğer meslek mensupları ile diğer hukuk meslekleri ile arasında dayanışma, uyum ve işbirliğini geliştirmek amacıyla meslek kurallarına, etik ilke ve değerlerine, uyulmasını Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen politika, tercih ve ilkelere uyarlı olarak görevlerini yerine getirmelerini sağlamak ve aykırı davranışları belirlemek, gerekli yaptırımları uygulamak ve farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmaktır.

Oluşumu, Toplantı ve Kararları:

- Savcı odaları birliği başkan ve yönetim kurulundan bağımsızdır.
- BSO'larının göstereceği 3'er aday arasından Adalet Yüksek Kurumu her bölge için 1 üye seçer.
- Adalet Yüksek Kurumu'nun her BSO için seçtiği üyelerin tamamı savcılar DDK'sını oluşturur.
- Başkanını üyeler kendi aralarından seçerler.
- Toplantı yeter sayısı tüm üyelerin 2/3'ü; karar yeter sayısı katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

Görevleri:

- Her türlü iddiayı soruşturur; fakat sadece uyarma ve kınama cezalarını verebilir.
- Soruşturmalarda daha ağır ceza gerektirdiği kanaatine varırsa ya da en başında daha ağır ceza gerektirdiği belli olan şikayet ve başvuruları Adalet Yüksek Kurumu'na aktarır ve disiplin soruşturması başlatılmasını talep eder.
- Meslek disiplin kuralları hakkında görüş bildirir.

Savcı Odaları Birliği Merkez Teşkilatı Organları ve Görevleri

Yönetim Kurulu:

- BSO'ları yönetim kurulu başkanlarından ve seçimle belirlenen yönetim kurulu başkanından oluşur.
- Savcı odaları birliğinin görevleri altına giren tüm hususlarda karar almaya yetkili en yüksek karar organıdır.
- Toplantı yeter sayısı toplam üyelerin salt çoğunluğu; karar yeter sayısı katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

Başkanlık:

- Ülkedeki tüm savcıların katılımı ile seçilir.
- Başkan; yönetim ve icra kuruluna başkanlık eder;
- Savcı odaları birliğini sevk ve idare eder.
- Tüm savcıları temsil eder ve bağımsızlık ve hesapverirliklerini savunur.

İcra Kurulu:

- SOB başkanı, 2 başkan yardımcısı, SOB sekreteri ve saymanından oluşur.
- SOB yönetim kurulu ve SOB başkanı tarafından alınan kararların icra eder.

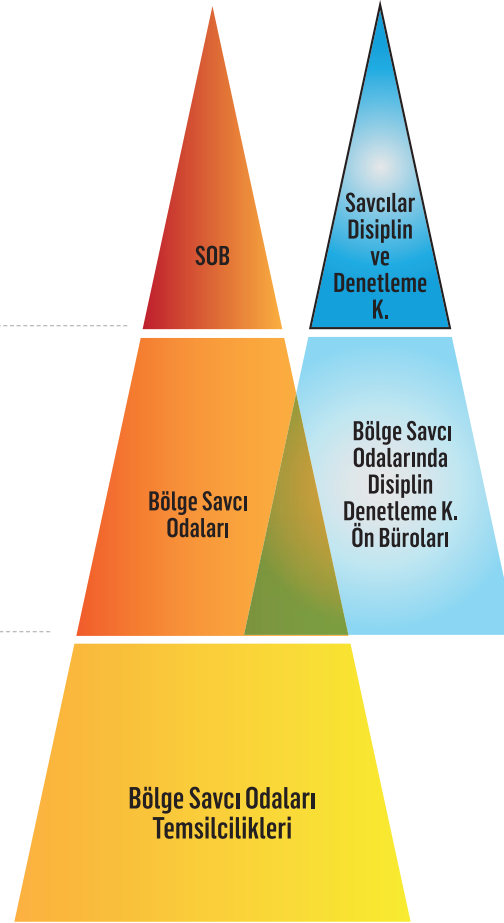
Bölge Savcı Odalarının Teşkilatlanması

- **Bölge Savcı Odaları ("BSO")**, bölge mahkemelerin bulunduğu il merkezinde kurulur; bölgedeki savcılarının tamamını temsil eder.

- Bölge içindeki diğer illerde en kıdemli 2 savcı temsilcidir.
- **BSO başkanı ve YK üyelerini** bölgedeki savcılar seçer

Bölge Savcı Odaları Temsilcilikleri:

- BSO'nun bulunduğu il dışındaki bölge çevresindeki il merkezlerinde kurulur.
- İl olmayan mülki birimlerde de temsilcilik kurulabilir.
- Temsilciler mülki birim çevresinde görevli en kıdemli 2 savcıdır.

- BSO nezdinde savcılar **disiplin ve denetleme kurulu ön büroları** bulunur. Şikayetleri alır, ön inceleme yapar, eksikleri giderir ve savcılar DDK'sına iletir.

İL BAROLARI,
BÖLGE BARO BİRLİKLERİ VE
TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

İl Baroları, Bölge Baro Birlikleri ve Türkiye Barolar Birliği Görev ve Yetkileri

İl baroları; bölge baro birlikleri ve Türkiye Barolar Birliği; avukatlar tarafından oluşturulan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde yargısal meslek kuruluşlarıdır.

Avukatların, il baroları, bölge barolar birliği ve Türkiye Barolar Birliği'nin temel görevi: Hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak ve bu amacı gerçekleştirmek için avukatlık mesleğini geliştirmektir.

Bu amaçla aşağıdaki hususlar da baroların görev ve yetkilerine dahildir:

- Avukatları her alanda temsil etmek; avukatların ve baro organlarının bağımsızlığını, hesapverirliğini savunmak,
- Avukatlar arasında birlik, dayanışma ve işbirliğini sağlamak ve geliştirmek,
- Avukatların diğer mesleklerle uyum ve saygınlık içinde işbirliği yapmasını sağlamak,
- Avukatlık mesleğini, meslek düzenini, etiğini ve ahlakını sürekli geliştirmek, saygınlığını artırmak,
- Avukatların birbirleri, diğer hukuk meslekleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak,
- Meslek sorunlarını tespit etmek, çözüm önerileri geliştirmek,
- Avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmalarını yürütmektir.

Türkiye Barolar Birliği ve Görevleri

Türkiye Barolar Birliği (“TBB”) tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde bağımsız bir yargısal meslek kuruluşudur. TBB’nin merkezi Ankara’dır. Organları: Yönetim kurulu, başkan ve icra kuruludur. Görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken tam olarak bağımsızdır. Ana amacı, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını korumak ve geliştirmek; avukatlık mesleğini ve avukatları bu amaca uygun olarak geliştirmektir.

Yönetim kurulu TBB’nin nihai karar organıdır. TBB başkanı yönetim kurulu kararlarına uygun hareket eder.

TBB’nin Görevlerine Aşağıda Sayılanlar da Dahildir:

- Adalet Yüksek Kurumu’nun politika, tercih ve ilkelerinin belirlenmesine, hukuk meslekleri arasında işbirliği ve dayanışmanın geliştirilmesi konusunda öneriler geliştirmek,
- Avukatların, meslek kuruluş ve organlarının, bağımsızlığını ve hesapverirliğini savunmak,
- Avukatları, bölge baro birliklerini, il barolarını en yüksek düzeyde temsil etmek,
- Avukatları ve avukatlık mesleğini ilgilendiren konularda avukatların, il barolarının ve bölge baro birliklerinin görüş ve önerilerini derleyerek kamuoyuna ve ilgili merciler önünde temsil ve takip etmek,
- Mesleki sorunları tespit etmek ve bunlara dair çözüm önerileri geliştirmek ve
- Yurtdışında ve yurtdışında resmi ve özel meslek kurum ve kuruluşlarıyla ilişki ve işbirliği yapmak.

İl Baroları, Bölge Barolar Birliği ve Türkiye Barolar Birliği Üyeliği

Avukatlık mesleği özetmenlik ve yardımcı avukatlık yazılı sınavını ve mülakatı başarı ile geçerek mesleğe girişine karar verilmiş olan avukat stajyerleri ile özetmenleri, yardımcı avukatlar ve avukatlık mesleğine kabul edilmiş olan avukatlar Adalet Yüksek Kurumu'ndaki avukatlar özel siciline kaydedilirler; ve ayrıca Türkiye Barolar Birliği'nin doğal üyesidirler.

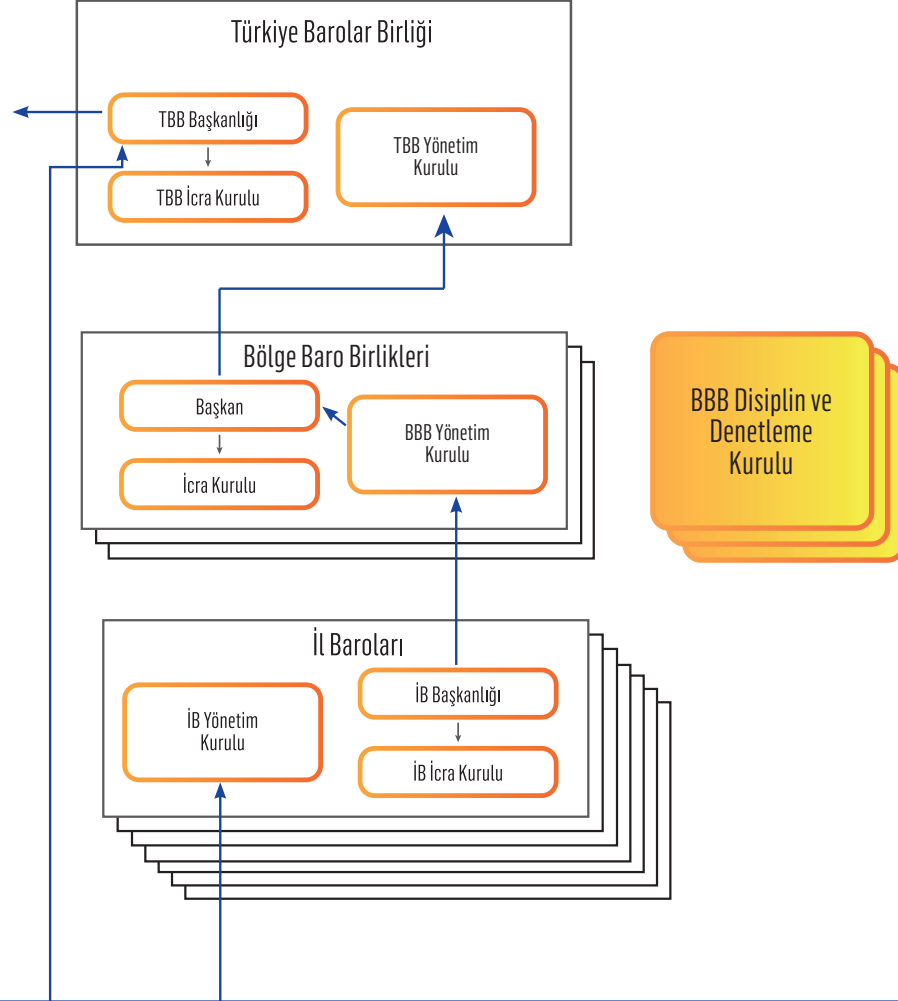
- Avukatlık mesleğine kabul edilmiş olan avukatlar ve avukat stajyerleri büro veya işyerlerinin bulunduğu il barolarının ve o ili kapsayan bölge barolar birliğinin doğal üyesidirler.
- Avukatlık mesleğine, avukatlık stajına, avukat özetmenliğine ve avukat yardımcılığına kabul edilmiş olanlar; bürolarının veya işyerlerinin bulunduğu ili kapsayan bölge baro birliklerindeki ve il barolarındaki özel sicillere kaydolmak; değiştirdiklerinde bilgi vermek zorundadırlar.
- Ancak; Türkiye Barolar Birliği, bölge baro birlikleri ve il barosu seçimlerinde stajyer, özetmen ve yardımcı avukatlar aday olamaz, seçilemez ve oy kullanamazlar. Fakat kendi içlerinde üye grupları kurabilir, talep ve önerilerini il baroları, bölge baro birliği ve Türkiye Barolar Birliği organlarına iletebilirler.
- Stajyer avukatlardan üyelik için herhangi bir ücret alınmaz.
- Avukatlar kanunun kendilerine verdiği her türlü yetkiyi hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın; avukat stajyerleri ve özetmen avukatlar da tabi oldukları sınırlar içinde avukatlık görevinin amacına uygun olarak kullanabilirler.

TBB ve Barolar Seçim Şeması

- TBB Başkanını tüm avukatlar seçer.
- Seçimler 2 turludur;
- 1. turda oyların salt çoğunluğunu alan seçilir.
- 2. turda iki adaydan en çok oy alan seçilir.
- Başkan yönetim kurulunun doğal üyesi ve başkanıdır.

- Bölge baro birliği başkanı, üyelerin aralarında yapılacak seçim ile belirlenir.
- Bölge baro birlikleri başkanları TBB YK üyesi olurlar.
- Fazla her 2.000 avukat için 1 ilave BB yönetim kurulu üyesi gönderilir. İl barosu YK'sına seçimde en yüksek oy alan YK üyeleri sırayla BBB YK üyesi olur.

- İl baroları yönetim kurulu seçimlerinde en yüksek oy alan sırasıyla: İl barosu başkanı, yönetim kurulu asil ve yedek üyeleri olur.
- İl baro başkanları, Bölge Baro Birlikleri yönetim kurulu üyesi olur.
- İl barosunu temsilen, her ilave 2.000 avukat için en yüksek oy alan YK üyelerinden sırayla 1 tane BBB yönetim kurulu üyesi gönderilir.

Barolar, Bölge Baro Birlikleri ve Türkiye Barolar Birliği Seçimleri ve Organları Hakkında Ortak Hükümler

İl baroları, bölge baro birlikleri ve Türkiye Barolar Birliği'nin organlarının seçimi aynı günde yapılır. Avukatlar aşağıdaki görevler için seçimlerde oylarını ayrı sandıkta kullanırlar:

1. Türkiye Barolar Birliği başkanı
2. Bölge baro birlikleri disiplin ve denetleme kurulu üyeleri
3. İl barolarının yönetim kurulu üyeleri. En çok oyu alan yönetim kurulu üyesi il barosu başkanı olur.

Adaylar sadece bir pozisyon için aday olabilir veya aday gösterilebilir.

Türkiye Barolar Birliği başkanının seçimi iki turda yapılır. Seçime katılan üyelerin salt çoğunluğunun oylarını alan aday başkan seçilir. Salt çoğunluk oluşmadığı takdirde en çok oy alan iki üye arasında 2 hafta sonra 2. tur seçim yapılır; en yüksek oyu alan aday başkan seçilir.

Yönetim Kurulları; kurumların en üst karar organıdır.

Yönetim Kurullarında toplantı yeter sayısı yönetim kurulu asil üye sayısının yarısından fazlasıdır. Karar yeter sayısı toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

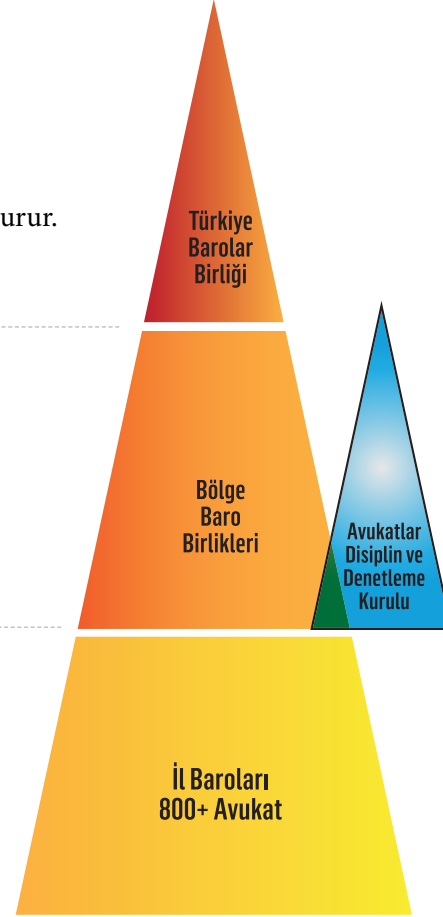
Başkan, içeride ve dışarıda kurumu temsil eder; kurumu, yönetim ve icra kurulunu sevk ve idare eder. Başkan yönetim kurulu kararına uygun hareket etmek zorundadır.

Baroların Teşkilat Yapılanması

- **Türkiye Barolar Birliği**, bölge barolar birliği ve il barolarından gelen temsilcilerden oluşur.
- Bölge baro birlikleri de Türkiye Barolar Birliği'ni oluşturur.

- Bölge adliye mahkemeleri çevresindeki tüm il barolarını kapsayan **bölge baro birlikleri** kurulur.
- İl baroları, bölge baro birliklerini oluşturur.

- İdari sınırları içinde (**800'den**) fazla avukatın bürosunun veya iş yerinin bulunduğu mülki il merkezlerinde bir **il barosu** kurulur. Çevresinde daha az sayıda avukat olan, **aynı bölge adliye mahkemesi çevresinde** bulunan ve birbirine sınırdaş olan mülki illerde bu illerin tamamını kapsayacak şekilde **müşterek iller barosu** kurulur.

- Bölge Baro Birlikleri çevresinde Disiplin ve Denetleme Kurulları kurulur.

İl Baroları Teşkilatı ve Organların oluşumu

- İl baroları kamu kurumu niteliğinde yargısal meslek kuruluşlarıdır. İl baroları ayrı tüzel kişiliğe sahiptir ve demokratik usullerle yönetilirler.
- 800 ve daha fazla avukatın görev yaptığı illerde il baroları kurulur. 800'den az avukatın görev yaptığı durumlarda aynı bölge adliye mahkemesinin yetki sahası içinde bulunan ve sınırları bitişik bulunan illeri kapsayan müşterek il baroları kurulabilir. Her ilde en fazla bir baro bulunabilir.
- Üye sayıları 5.000'den az olan barolarda başkana ilaveten 5 tane asil 2 tane de yedek yönetim kurulu üyesi seçilir. Başkan yardımcılarını ve görevlerini başkan belirler.
- Üye sayısı 5.000'den fazla olan barolarda başkana ilaveten 10 tane asil ve 5 tane yedek yönetim kurulu üyesi seçilir. Başkandan sonra en yüksek oy alan dört yönetim kurulu üyesi başkan yardımcılı olarak ve sırasıyla şu görevleri yerine getirirler: Mesleki eğitim ve gelişimden sorumlu, mesleki dayanışmadan sorumlu, seçim işlerinden sorumlu ve temsil ve basın ilişkilerinden sorumlu. Başkan ve 4 başkan vekilinden oluşan 5 kişi il barosunu temsil ederler.
- İl barosunu, bölge baroları birliğinde baro başkanı temsil eder. 2.000'den fazla üyesi bulunan il barolarında ilave her 2.000 üye ilave bir temsilci daha seçer. İlave temsilcileri, yönetim kurulu başkan vekilleri arasından seçer. Yeteri kadar başkanvekili olmadığı takdirde diğer bütün ilave temsilciler baro üyeleri arasından seçilir.

Bölge Baroları Birliklerinin Teşkilatı ve Organları

- Bölge Baro Birlikleri (BBB) tüzel kişiliğe haiz, kamu kurumu niteliğinde bağımsız yargısal meslek kuruluşlarıdır.
- BBB'lerin amacı hukukun üstünlüğünü ülke çapında ve özellikle kendi bölgelerinde sağlamak ve temel insan haklarını ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek ve bu amaçla avukatlık mesleğini geliştirmektir. Bu çerçevede BBB'lerin görev ve yetkilerine aşağıda sayılan hususlar dahildir:
 - Avukatların, baroların ve bütün yargı teşkilatının bağımsızlığını, hesapverirliğini ve hukukun üstünlüğünü savunmak.
 - Avukatlar ve hukuk meslekleri mensupları arasında birlik, dayanışma ve işbirliğini kurmak ve geliştirmek.
 - Avukatlık mesleğini, meslek düzenini, etiğini ve ahlakını sürekli geliştirmek ve mesleğin saygınlığını artırmak.
 - Meslek mensupları arasında ve mensuplarının hizmetlerinin muhatapları ve genel olarak toplum ile ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak.
 - Meslek mensuplarının ihtiyaçlarını ve sorunlarını belirlemek ve gidermek.
- Bölge Baro Birlikleri avukatlık mesleğinin belkemiğini oluşturur. BBB'ler faaliyet ve kararlarında bağımsızdır. Bununla birlikte Adalet Yüksek Kurumu'nun belirlediği politika ve ilkelere uygun olarak ve Türkiye Barolar Birliği'nin kararlarına uyarlı olarak faaliyet gösterir ve kararlar alır.
- BBB'lerin organları başkan, yönetim kurulu, icra kurulu ve disiplin ve denetleme kurulundan oluşur.
- İl baroları başkanları (ve varsa ilave temsilciler) Bölge Baro Birliği yönetim kurulunu oluşturur; bu yönetim kurulu kendi başkanını kendi üyeleri arasından salt çoğunlukla seçer.
- Her bir bölge baro birliği çevresinde görev yapan tüm avukatlar üzerinde yetkili olmak üzere bir disiplin ve denetleme kurulu seçimle oluşturulur.

Avukatlar Disiplin ve Denetleme Kurulları Bölge Baro Birlikleri Bölgesi'nde

Temel Amacı: Hukukun üstünlüğünün ve hukuki güven ortamının sağlanması ve güçlendirilmesi amacıyla mesleğin ve meslek mensuplarının gelişmesini, kendi aralarında ve diğer meslek mensupları ile diğer hukuk meslekleri ile arasında dayanışma, uyum ve işbirliğini geliştirmek amacıyla meslek kurallarına, etik ilke ve değerlerine, uyulmasını Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen politika, tercih ve ilkelere uyarlı olarak görevlerini yerine getirmelerini sağlamak ve aykırı davranışları belirlemek, gerekli yaptırımları uygulamak ve farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmaktır.

Oluşumu, Toplantı ve Kararları:

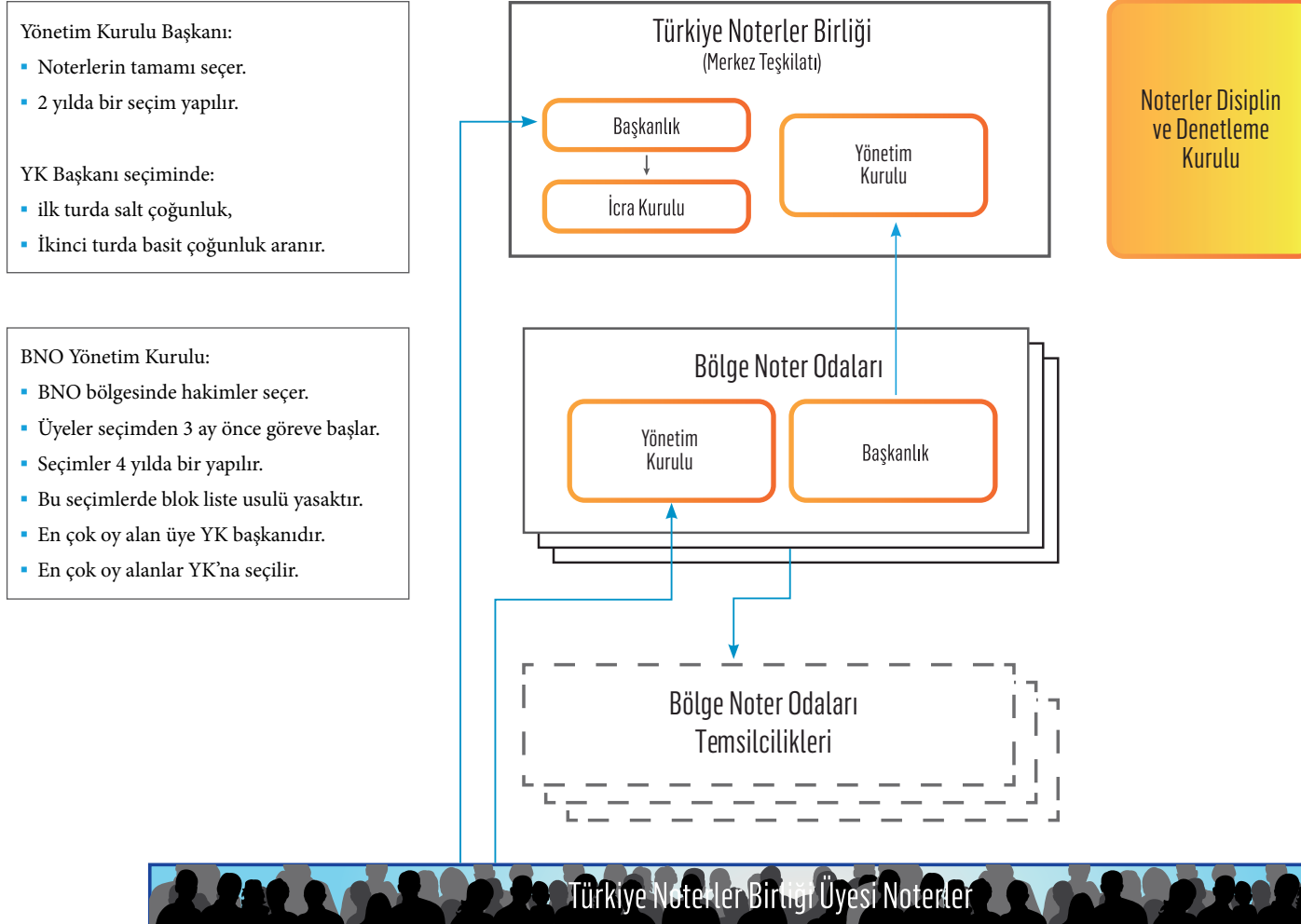
- Türkiye Barolar Birliği başkan ve yönetim kurulundan bağımsızdır.
- BBB'lerinin göstereceği 3'er aday arasından Adalet Yüksek Kurumu her bölge için 1 üye seçer.
- AYK'nın her BBB için seçtiği üyelerin tamamı Avukatlar DDK'sını oluşturur; başkanı üyeler kendi aralarından seçerler.
- Toplam üye sayısı 5.000 kişiye kadar olan bölgelerde 5'i asil; 2'i yedek 7 üyeden oluşur.
- İlave her 5.000 üye için 5 asil 2 yedek olarak 7 üye daha seçilir ve iki daire halinde faaliyet gösterir.
- Artan her 5.000 üye için üye sayısı aynı şekilde artırılır ve ilave daire olarak faaliyet gösterir.
- Toplantı yeter sayısı tüm üyelerin 2/3'ü; karar yeter sayısı katılan üyelerin salt çoğunluğudur.

Görevleri:

- Her türlü iddiayı soruşturur fakat sadece uyarma ve kınama cezalarını verebilir.
- Ağır ceza gerektiren durum, şikayet ve başvuruları AYK'ya bildirir ve disiplin soruşturması başlatılmasını talep eder.
- Meslek etik ve disiplin kuralları hakkında görüş bildirir.

TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ
BÖLGE NOTER ODALARI

Türkiye Noterler Birliği ve Bölge Noter Odaları Teşkilat Şeması ve Organları

Türkiye Noterler Birliği ve Bölge Noter Odaları

Türkiye Noterler Birliği ve bölge noter odaları her birisi ayrı idari tüzel kişiliğe sahip, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren tüzel kişiliğine sahip kamu kurumu niteliğinde bağımsız yargısal meslek kuruluşudur.

Temel görevi hukukun üstünlüğünün ve hukuki güven ortamının sağlanması ve güçlendirilmesi amacıyla noterlik mesleğinin ve noterlerin gelişmesini, noterler arasında ve noterler ile diğer hukuk meslekleri arasında dayanışma, uyum ve işbirliğini geliştirmek, noterleri temsil etmektir. Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen politika, tercih ve ilkelere uyarlı olarak faaliyet gösterirler.

Aşağıdaki hususlar da görevlerine dahildir:

- Meslek mensuplarını, bağımsızlıklarını savunmak,
- Meslek ilkelerini, etik değerleri ve ilkeleri belirlemek ve AYK'nın onayına sunmak,
- Mesleğin ve mensuplarının yetkinliği, verimliliği, hesapverirliği ve saygınlığını geliştirilmek,
- Mesleki sorunları tespit etmek ve bunlara dair çözüm önerileri geliştirmek,
- Noterlik mensuplarının disiplin soruşturmalarını yürütmek, çıkarma cezası gerektiren disiplin soruşturmaları Adalet Yüksek Kurumu tarafından yürütülür.

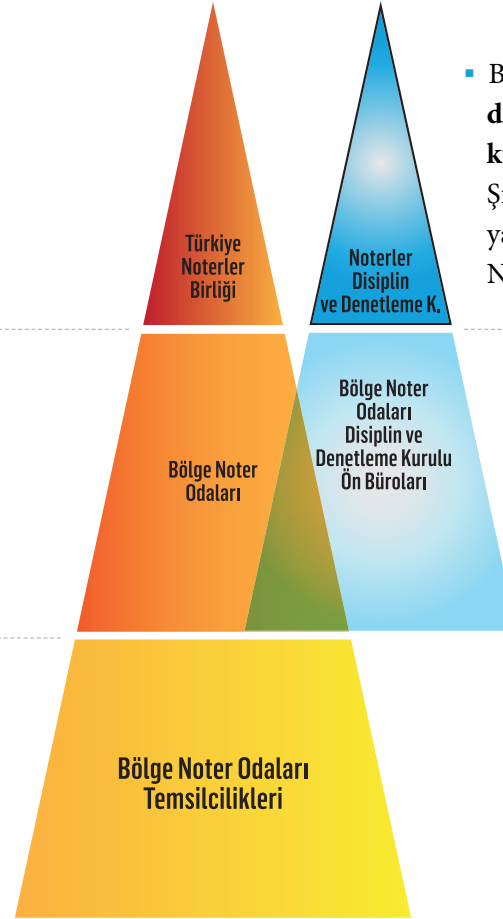
Noterler Meslek Kuruluşlarının Hiyerarşik Yapılanması

NOTLAR

- **Türkiye Noterler Birliği**, bölge noterler birlikleri

- Bölge adliye mahkemeleri çevresindeki tüm illeri kapsamak üzere **bölge noter odaları** kurulur.
- Bölge noter odalarının merkezleri BAM'ın bulunduğu il merkezinde bulunur.

- Bölge çevresinde ihtiyaç veya yarar görülen hallerde bölge noter birlikleri yönetim kurulu kararıyla **il veya ilçe noter temsilcilikleri** açılabilir. Temsilciliklerin tüzel kişiliği yoktur.

- BNB'leri nezdinde **noterler disiplin ve denetleme kurulu ön büroları** bulunur. Şikayetleri alır, ön inceleme yapar, eksikleri giderir ve Noterler HKDDK'ya iletir.

Noterler Disiplin ve Denetleme Kurulu

Temel Amacı: Hukukun üstünlüğünün ve hukuki güven ortamının sağlanması ve güçlendirilmesi ve amacıyla mesleğin ve meslek mensuplarının gelişmesini, kendi aralarında ve diğer meslek mensupları ile diğer hukuk meslekleri ile arasında dayanışma, uyum ve işbirliğini geliştirmek amacıyla meslek kurallarına, etik ilke ve değerlerine uyulmasını Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen politika, tercih ve ilkelere uyarlı olarak görevlerini yerine getirmelerini sağlamak ve aykırı davranışları belirlemek, gerekli yaptırımları uygulamak ve farkındalık artırıcı faaliyetlerde bulunmaktır.

Oluşumu, Toplantı ve Kararları:

- Türkiye Noterler Birliği başkan ve yönetim kurulundan bağımsızdır.
- Bölge noter odalarının göstereceği 3'er aday arasından Adalet Yüksek Kurumu her bölge için 1 üye seçer.
- Adalet Yüksek Kurumu'nun her BNO için seçtiği üyelerin tamamı noterler DDK'sını oluşturur.
- Başkanını üyeler kendi aralarından seçerler.

Görevleri:

- Her türlü iddiayı soruşturur fakat sadece uyarma ve kınama cezalarını verebilir.
- Soruşturmalarda daha ağır ceza gerektirdiği kanaatine varırsa ya da en başında daha ağır ceza gerektirdiği belli olan şikayet ve başvuruları Adalet Yüksek Kurumu'na aktarır ve disiplin soruşturması başlatılmasını talep eder.
- Meslek disiplin kuralları hakkında görüş bildirir.

Saim Dursun,
“Sitem”,
50x80 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknigi,
2011

Bölge Noter Odası Yönetim Kurulunun Oluşumu ve Görevleri

Oluşumu:

- Mesleğe kabul edilmiş bütün noterler tarafından 4 yıl görev yapmak üzere seçilen 9 üyeden oluşur.
- Adayların seçim tarihi itibarıyla en az fiilen 5 yıldır noterlik görevi yapıyor olması gerekir.
- Seçime seçim tarihinden 3 ay önce bölgede görev yapmaya başlamış olan noterler katılır.

Amacı, Görev ve Yetkileri:

- Başta kendi bölgesinde olmak üzere hukukun üstünlüğünü sağlama, insan temel hak ve özgürlüklerini koruyup geliştirmek ve bu yüce amaç çerçevesinde noterlik mesleğini geliştirmek amacı doğrultusunda kararlar alır, faaliyet gösterir. Aşağıdaki hususlar da görev ve yetkilerine dahildir:
- Noterleri her alanda temsil etmek; noterlik organlarının bağımsızlığını, hesapverirliğini savunmak;
- Bölgedeki noterlerin eğitim, gelişim ve benzeri bireysel ve ortak ihtiyaçlarını gidermek; noterlerin sorunlarını tespit etmek, çözüm önerileri getirmek ve ilgili kurumlara iletme;
- Noterlik mesleğini, meslek düzenini, etiğini ve ahlakını sürekli geliştirmek, saygınlığını artırmak;
- Noterler arasında dürüstlük ve güveni güçlendirmek, birlik, dayanışma ve işbirliğini sağlamak ve geliştirmek; noterlerin diğer mesleklerle uyum ve saygınlık içinde işbirliği yapmasını sağlamak;
- BNO yönetim kurulu; TNB YK'nın karar ve ilkelerine uygun olarak karar alır, faaliyet gösterir.

Bölge Noter Odaları Temsilcilikleri

TNB Bölge Odası Temsilcilikleri:

- Bölge noter odasının bulunduğu il dışındaki bölge çevresindeki il merkezlerinde kurulur.
- İl olmayan mülki birimlerde de bölge noter odası yönetim kurulunun kararıyla temsilcilik kurulabilir.
- Temsilcilikler, o bölgede yetkili bölge noter odasına bağlı olarak çalışırlar.
- Temsilciler temsilciliğin bulunduğu mülki birimdeki noterliklerde görevli en kıdemli 2 noterdir.
- Temsilcilikler, TNB'nin veya bölge noter odalarının kararlarının icrasında yardımcı olurlar.
- Temsilcilikler, temsilcilik bölgesinde oluşan sorunları ve talepleri bölge noter odalarına iletir.

**Yargısal Meslek Kuruluşları
ile ilgili kanun taslağını aşağıdaki
kare kodu okutarak ya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

**Yargısal Meslek Kuruluşları ile
ilgili Anayasa düzenlemeleri
taslağını da sayfa 292'de
bulabilirsiniz.**

3

YARGIDA İDARİ KARARLARIN YARGISAL DENETİMİ İÇİN UZMAN MAHKEME

- Adalet Yüksek Mahkemesi
 - Anayasa Mahkemesi Revizyonu
 - Cumhuriyet Başsavcılığı Kanunu Taslak
-

Av. Mehmet Gün
Av. Hande Hançar
Av. A. Dilara Kaçar
Av. Zübeyde Çapar

Gerekçe

Uzmanlık Mahkemesi Gerekçesi

Düzenleyici kurumun, yargısal meslek kuruluşlarının organlarında veya yargı hizmet birimlerinde (mahkemeler) görev almak üzere aday olma, gösterilme ve atanma, hukuk mesleklerine giriş, kariyer gelişimi, disiplin, terfi ve tayin ile meslekten çıkarma, mahkeme kurma, kapama, hukuk mesleklerinin performans denetimi de dahil yargı ile ilgili her türlü süreçleri işlem ve kararları, tüm bilgiler kolayca erişilebilecek şekilde kamuoyuna açılarak tam şeffaflığı sağlayacak şekilde tasarlanmıştır¹.

Güçlendirilmiş şeffaflık yoluyla kararların hukuka uyurluğu yükseltilmekte ve liyakat güçlendirilmektedir. Daha da önemlisi sistemdeki bütün işlem ve kararların hesapverirliği ve yargısal denetimi sağlanarak hem yargı güçlendirilmekte hem de toplumun adalet inancını yükseltmek amaçlanmaktadır.

Toplumun itimadını güçlendirmek için yargı sistemindeki her türlü işlem ve kararları, sadece ilgilileri değil, toplumun herhangi bir ferdi yargı denetimine götürebilecektir.

Kaliteli hizmet ürettiği, gerçek manada şeffaf ve tam olarak hesapverir olduğu ve bu yönde toplumun itimadını kazandığı takdirde yargı; tam bağımsızlığını ve kendi kendini yönetme imkanını kazanabilir ve koruyabilir.

Bu nedenle baştan sona tüm yargı organ ve unsurlarının

¹ Şeffaflık bir yandan kararların hukuka uyurluğunu yükseltmeye yararırken diğer yandan liyakati güçlendirecek daha da önemlisi yargısal denetimi ve hesapverirliği sağlayarak kurumu güçlendirecek toplumun adalet inancını yükseltilecektir.

şeffaf ve hesapverir olmasını sağlamaya ve bu amaçla her türlü işlem ve kararlarının yargısal denetimine özel önem verilmiştir. Yargı yapılanmasında organlara aday olma, aday gösterilme, seçilme, mesleklere giriş, staj, kabul tayin, terfi, disiplin cezası ve çıkarma cezaları ve idari manada her türlü işlem ve kararın yargısal denetimi öngörülmüştür.

Bu amaçla bir uzmanlık mahkemesi kurulmakta ve hızlı işlemlerini sağlayan bir yargılama usulüne sahip olması öngörülmektedir.

Önerdiğimiz tasarımın üç temel direğinden birisi yargısal denetim ve bu denetimi yapmaya yetkin bir uzmanlık mahkemesi kurulmasıdır. Yargısal denetimi etkin olarak gerçekleştirmek üzere ve konusunda uzman olan Adalet Yüksek Mahkemesi kurulması ve özel usulünün olması öngörülmüştür. Bu mahkeme düzenleyici kurumdan tam bağımsız olacaktır. Türk yargı sistemine yeni eklenen bu mahkeme, ilk derece sıfatıyla yargılama yapan bir yüksek mahkeme niteliğinde olacaktır. Görevinin kapsamına giren hususlar anayasal sistemi doğrudan ilgilendirdiği için bu mahkemenin temyiz denetimi Anayasa Mahkemesi'ne verilmiştir².

² Bu uzmanlık mahkemesi günümüzde sıkıntılı olan diğer hususlarda da yeni fırsatlar ortaya çıkaracaktır. Örneğin üst düzey kamu görevlilerinin ve yargı unsurlarının kişisel ve görev suçlarından dolayı fiili olarak sorumluluktan bağışık ve cezasız hale gelmesine neden olmuş bulunan soruşturma ön izinleri şartı ilga edilerek bu kesimin görevlerinin hassasiyetine uygun olarak soruşturulması bu uzman mahkemeye verilebilir. Aynı şekilde yasama dokunulmazlığı olanların soruşturulması ve kovuşturulması bu mahkemenin yetkisine verilerek hem yasama dokunulmazlığı hem de hukukun üstünlüğü güçlendirilebilir. Halihazırda siyasi saiklerle ortadan kaldırılabilen, hukuki nitelikteki dokunulmazlık korumasının siyasilere tarafından siyasi bir kararla kaldırmanın önüne geçilebilir.

Bu uzmanlık mahkemesi, yasama dokunulmazlığının etkin olarak korunurken hukukun üstünlüğünden ödün vermemek için de güzel bir fırsat sunabilir. Hukuki bir koruma veren dokunulmazlıkların siyasi saiklerle kaldırılması ilga edilirken,

Anayasa Mahkemesi Revizyonu Gereçesi

Anayasa Mahkemesi halihazırda ciddi bir revizyona muhtaçtır. Mahkemenin üye sayısı, üyelerinin nitelikleri, aday gösterilme, seçilme ve atanma süreçleri ülkenin en üst yargı kurumu hakkında güven oluşturmaya yeterli değildir. Mahkemenin işlevini gösterme şekli anayasaya tam uyarlılığı sağlamaya yeterli değildir. Meclisin yasama faaliyetlerindeki anayasaya aykırılıklar hakkında dava açmaya yetkili olanlar sınırlı sayıdadır. Bu durum aynı zamanda mahkemenin kararlarında ve anayasaya uyarlık konusunda boşluklar ve çelişkiler oluşmasının da temel nedenidir. Bir yerde anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilen kurallar, iptal davası açılmamış olan kanunlarda varlığını sürdürebilmektedir.

Yargının kurumsal, bireysel ve işlev bağımsızlığının yasama faaliyetleri yoluyla kısıtlanmasını Anayasa Mahkeme-

dokunulmazlıktan yararlanan kişiler hakkında suçlama getirilmesi ve yargılanmaları bu uzman mahkemenin denetimine tabi kılınabilir. Böylece dokunulmazlık korumasının yargısal merciler tarafından etkin olarak korunması, dokunulmazlık kapsamının yargı içtihatlarıyla netleştirilmesi ve aynı zamanda yargısal işlemlerin dokunulmazlığın özüne zarar vermesi önenebilir.

Yasama dokunulmazlığı hukuki bir koruma olmasına karşın dokunulmazlıktan yararlanması mecliste alınacak siyasi bir "dokunulmazlık kaldırma" kararı ile kaldırılmaktadır. Dokunulmazlık kaldırma kararı ile dokunulmazlık tanınan milletvekilleri ve diğerleri görevlerinin gerekleri ile uyarlı yetkinlik, kıdem ve uzmanlığa sahip olmayan mahkemelerde yargılanmakta; mahkum edildiklerinde yasama görevini yapamaz hale gelmektedirler. Dokunulmazlık İsrail'de Türkiye'dekinden ters yönde düzenlenmiştir. Yargı mercileri; yasama üyeleri hakkında olağan işlevini bağımsız olarak sürdürmekte; yasama üyeleri haklarında yürüyen bir yargısal soruşturma nedeniyle kendilerine dokunulmazlık tanınmasını talep ederlerse sonradan dokunulmazlık tanınabilmektedir. Bu bakımdan yargı yapılanmasının bir parçası olarak oluşturulması önerilen uzmanlık mahkemesi ve başsavcılık sistemi yasama dokunulmazlığı için güzel bir fırsat sunabilir. Dokunulmazlıklarının siyasi bir kararla kaldırılması mekanizması ilga edilirken, dokunulmaz kişiler hakkında suçlama getirilmesi ve yargılanmaları bu uzman mahkemenin denetimine tabi kılınarak hukuki nitelikteki dokunulmazlık korumasının yargısal merciler tarafından korunması sağlanabilir.

si'nin tam olarak önleyebileceğini söylemek mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi; yargı bağımsızlığını ihlal ettiğini tespit ettiği kanun hükümlerini iptal edebilir. Ancak iptal ettiği kanunun uygulanması sonucu ortaya çıkan durumu ortadan kaldıramaz.

Üyelerinin atanmasında etkili olan siyasi görüşlerin Anayasa Mahkemesi'nin kararlarına etkili olduğu elle tutulabilecek kadar gerçektir. Siyasilerin, kendi siyasi görüşlerine sadakatli kimseler atayarak mahkemenin oluşumunu belirleme isteği üye adaylarının belirlenmesinde ve üyelerin atanmasında kısa vadeli siyasi mülahazaların ülkenin uzun vadeli menfaatlerinin önüne geçmesine neden olmaktadır. Bu durum mahkeme üyelikleri için adayların belirlenmesi, gösterilmesi ve seçilmesi sürecinde liyakat, şeffaflık ve hesapverirlik ilkelerini ciddi şekilde aksatmaktadır. Mahkemeye üye atanmak için konularında temayüz etmiş ve toplumda saygınlık kazanmış olmak temel ölçü değildir. Belli bir siyasi görüşü bağlı ve yakın olmak üyelik için en yüksek liyakatli olmanın önüne geçmiş bulunmaktadır.

Bu kadar önemli bir göreve atandıkları halde üyelerin liyakatlerinin güvence altına alınmamış, aday gösterme ve atama yöntem ve süreçlerinin kişisel tercihlere bağlı olması, mahkemeye güvenin erimesine ve kararlarına saygının azalmasına neden olmaktadır. Bunlar Anayasa Mahkemesi'nin en önemli zayıflıklarındandır. Bu durum aynı zamanda mahkemenin ve üyelerinin siyasileşmesinin de temel nedenidir.

Öte yandan mahkeme kendisine verilen görevleri etkin olarak yerine getirecek yeterli insan kaynağına ve yapılanmasına sahip değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde

yığılan başvuruların ülke içine, Anayasa Mahkemesi'ne kaydırılması mahkemenin kapasitesini fazlasıyla aşmış; normal işlevini göstermesini kısıtlamış bulunmaktadır.³

Buradaki çözüm önerilerinde Adalet Yüksek Mahkemesi kararlarının temyiz yerinin Anayasa Mahkemesi olması öngörülmüştür. Bu görev, ne kadar olacağı önceden kestirilememekle beraber Anayasa Mahkemesi'ne önemli bir işyükü getirecektir. Adalet Yüksek Mahkemesi'nin, özel yargılama usulüne sahip olması, hızlı ve etkin karar alması öngörülmüştür. Dolayısı ile Anayasa Mahkemesi'ndeki temyiz sürecinin de aynı derecede etkin ve hızlı işlemlerini sağlamak zorunludur.

Bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi'nin 3 ayrı daireye sahip olması öngörülmüştür. Dairelerden birisi mutlaka sadece bireysel başvuruları incelemek üzere görevlendirilmelidir. Diğer iki daire ise yargıya ve yasamaya ilişkin görevleri yerine getirmelidir.

Anayasa Mahkemesi hakkında tam bir değerlendirme yapmak bu çalışmanın amacının ve kapsamının dışındadır. Ancak, yargı gücünün etkin hesapverirliğini sağlamak için oluşturulan Adalet Yüksek Mahkemesi'nin kararlarına karşı temyiz mercii olarak belirlenmiş olması; bu amaca olumsuz etkisi olabilecek hususların tespit edilmesini ve giderilmesi

3 Nitekim mahkemenin görevi kapsamına giren ve makul sürede karara bağlayamadığı bireysel başvurular Adalet Bakanlığı bünyesindeki bir idari birime devredilmiş; mahkemenin yargısal işlevi idari bir kuruma devredilmiştir. Yargı gücünün işlevinin yürütme gücüne devredilmesi devletin demokrasi, güçler ayrılığı ve hukuk devleti ilkelerine açıklamaya izah duymayan bariz bir aykırılıktır. Demokratik devlet yönetiminde yargı yetkisini yürütmenin bir unsurunun kullanması asla kabul edilemez.

için öneriler getirilmesini zaruri kılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'ndeki kapasite yetersizliği, liyakat aksamaları, kısa vadeli siyasi mülahazaların etkileri, mahkeme kararlarında görülen bir kısım çelişkiler ile siyasallaşma sorunları dikkate alınması gereken temel meselelerdir. Bu aksamaları gidermek için bunlarla sınırlı olarak revizyon önerileri geliştirilmiştir. Amacımız, yargının bağımsızlığını etkin olarak korumak, Anayasa Mahkemesi'ndeki sorunların temyiz kararları yoluyla Adalet Yüksek Mahkemesi kararlarına, oradan da tüm yargı teşkilatına yayılmasını önlemektir. Hukuka uysuzluk ve siyasallaşma devlet kurumlarında sinsi bir şekilde hızlıca yayılan bir virüstür. Covid-19 pandemisi ile mücadelede olduğu gibi bu virüsün yargıya geçmesine neden olabilecek en küçük bir ihtimale karşı bile gerekli tedbirlerin alınması ve hassasiyetle uygulanması zorunludur.

Özet olarak Anayasa Mahkemesi'nin revizyonu için önerilerimiz şöyledir: (i) Mahkemenin üye sayısını 15 üyeden 30 üyeye çıkarmak; (ii) mahkemeyi 10'ar üyeden 3 daire halinde yapılandırmak; (iii) dairelerden birisini kişisel başvuruları incelemekle görevlendirmek; (iv) yeni seçilen üyelerin daha önceden seçilen üyeliklerde boşalma oluncaya kadar bireysel başvuru dairesinde görev yapması; (v) mahkemenin olağan işlevi ile ilgilenen 1. ve 2. dairelerin üyeleri arasında yıllık rotasyon yapılması yoluyla bu dairelerin üye kompozisyonunun sürekli olarak güncellenmesi; (vi) mahkeme üyelikleri için aday olma, gösterilme ve seçilme süreçlerinde şeffaflık ve hesapverirlik sağlanarak liyakatin sağlanması ve üyelerin mesleki yetkinlik ve niteliklerinin yükseltilmesi.

Mahkemenin 3 dairesinin olması iş kapasitesini 3 katına

çıkacaktır. Her dairenin başkan dahil 10'ar üyeden oluşması; kararların farklı yaklaşımların homojenliğini sağlayacaktır. Yeni seçilen üyelerin öncelikle bireysel başvurular dairesinde görev yapması, mahkemenin işlevine ve anayasal konulara aşinalıklarını artıracak; daha da önemlisi üyelerin seçiminde siyasi menfaatleri ve mülahazaları büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır. Zira seçimi yapanlar, seçtikleri üyenin etkili olabileceği zaman siyaset sahnesinden çekilmiş, etkisini kaybetmiş olacaktır. Diğer iki daire üyelerinin arasında rotasyon yapılması dairelerde klikleşmeyi ve aynı zamanda içtihatlarda farklılıkların kemikleşmesini önleyecektir.

Uzmanlık Mahkemesine Özgü Başsavcılık Yapılanması Gerekeçesi

Önerilen Adalet Yüksek Mahkemesi'nin soruşturacağı veya soruşturma izni vereceği ceza davaları ve işlerinde kamuyu temsil etme görevini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan ayrıştırılarak dönüştürülen Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yerine getirmesi öngörülmektedir.

Adalet Yüksek Mahkemesi'ne özgün yeni bir savcılık oluşturmak yerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nı anayasayı koruma işlevine odaklanmış olarak dönüştürmek tercih edilmiştir. Zira güçler ayrılığına dayalı demokratik sistemin üç temel direğinden birisi olan yargıya özgün bu uzmanlık mahkemesinde kamuyu temsilen yerine getirilmesi gereken görevler; doğası gereği, anayasal düzenin işlenmesi ve korunması ile yakından ilgilidir. Bu görevler Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın mevcutta anayasayı korumaya ilişkin görevleri ile paraleldir ve zaman zaman da örtüşmektedir.

“Cumhuriyet Başsavcılığı” ve “cumhuriyet savcısı” unvanlarını Anayasa Mahkemesi'nde ve Adalet Yüksek Mahkemesi'nde görev yapacak olan savcılarının kullanması öngörülmüştür. Yargıtay'daki temyizlerle ilgili görevleri yerine getiren başsavcılık ve savcılar Yargıtay Başsavcılığı⁴ ve Yargıtay savcısı unvanlarını kullanacaktır. Böyle bir ayrıştırma Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın anayasal görev ve işlevlerini netleştirecek ve kurumu yalınlaştıracaktır⁵.

4 Hakim ve avukatlardan ayrık olarak savcılara “Cumhuriyet Savcısı” denmesinin dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un fikri olduğu söylenir. Cumhuriyetin koruyucusu oldukları için savcılarının “Cumhuriyet” sıfatını kullanmalarını Mustafa Kemal Atatürk'e önerdiği ve kabul gördüğü anlatılır. Bu terim; yargılamalarda hakim ve savcılarla eşit derecede güce, sorumluluğa ve öneme sahip olmalarına karşın savcılarının zihinlerde daha özel bir yere getirilmesine neden olmaktadır. Adliye binalarının yönetimini adalet komisyonlarına değil de zihinlerde “özel” bir yeri olan savcılara verilmesinin arkasında bu düşüncenin etkisi yok mudur? Bozkurt davasında başarılı olan Mahmut Esat Bozkurt'un fikrinin temeli yanlış değildir. Cumhuriyetin koruyucuları savcılar olmalıdır. Ancak, Türkiye'nin Cumhuriyet'i korumak için oluşturduğu düzende, sadece bu görev kendisine verilmiş olan savcılar “Cumhuriyet Savcısı” unvanını kullanmaları; diğerleri sadece “savcı” olarak adlandırılmaları doğru olanıdır.

5 Mevcut sistemde savcılarının sorumluluklarının dosyaların “soruşturma”, “duruşma” ve “teyiz” aşamalarına göre ayrılmış olmasının muazzam bir kaynak israfı olduğu söylenebilir. Bir işi değişik aşamalarda başka bir savcının üstlenmesi kaliteli hizmet üretimine uygun değildir. Soruşturmasından sorumlu olmayan savcının duruşmada yargılamaya katkı verebilmesi ve değer yaratabilmesi oldukça sınırlıdır. Soruşturma ve yargılama aşamalarına katılmamış; gelişmeleri gözlememiş olan “teyiz aşaması” savcılarının “evrak üzerinden” teyiz konularını kavramaları da teyiz incelemesine bir katkıda bulunmaları ise hiç beklenmemelidir. Nitekim, Yargıtay savcılıkları büyük oranda teyiz edilen dosyalar hakkında evrak üzerinde “mütalaa” yazmaktan, tabiri caizse formaliteyi yerine getirmekten ibaret olmaktadır. Savcılar da avukatlar gibi görev aldıkları uyumsuzlukları soruşturma aşamasından verilen hüküm kesinleşinceye kadar her aşamasında takip etmeli; performansları da bunda gösterdikleri başarıya göre değerlendirilmelidir.

ADALET YÜKSEK MAHKEMESİ

Ana Hatları ile Adalet Yüksek Mahkemesi Tasarımı

NOTLAR

- 1- Yargı yapısı, organları, unsurları ve işleyişine ilişkin her türlü işlem ve kararın yargısal denetimini yapmaktadır.
- 2- 52 nitelikli üyenin 26'sını Adalet Yüksek Kurumu ("AYK"), kalan 26 üyeyi hakim, savcı, avukat ve noter meslek kuruluşları önermektedir.
- 3- Aday olma ve seçim süreci liyakati ortaya koyacak şekilde şeffaf, yargısal denetime tabidir.
- 4- Üyelik süresi 8 yıldır, üyeler tekrar seçilebilirler. Toplam üyelik süresi 12 yılı aşamaz. Emeklilik yaşı 70'tir.
- 5- Adalet Yüksek Mahkemesi, İdari Dava, Ceza Dava, Tazminat, Etik ve Disiplin, Yüce Divan Dava İzinleri Daireleri olarak 5 daire halinde çalışmaktadır.
- 6- Daireler 7 asil ve 3 yedek üyeden oluşan seri yargılama yapan uzmanlık mahkemeleridir.
- 7- İsteyen herkes dava açabilir ve daireler en geç 90 günde karar vermektedir. Davalı lehine yargılama giderine hükmedilmez.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nin ("AYM") Oluşumu ve Görevleri

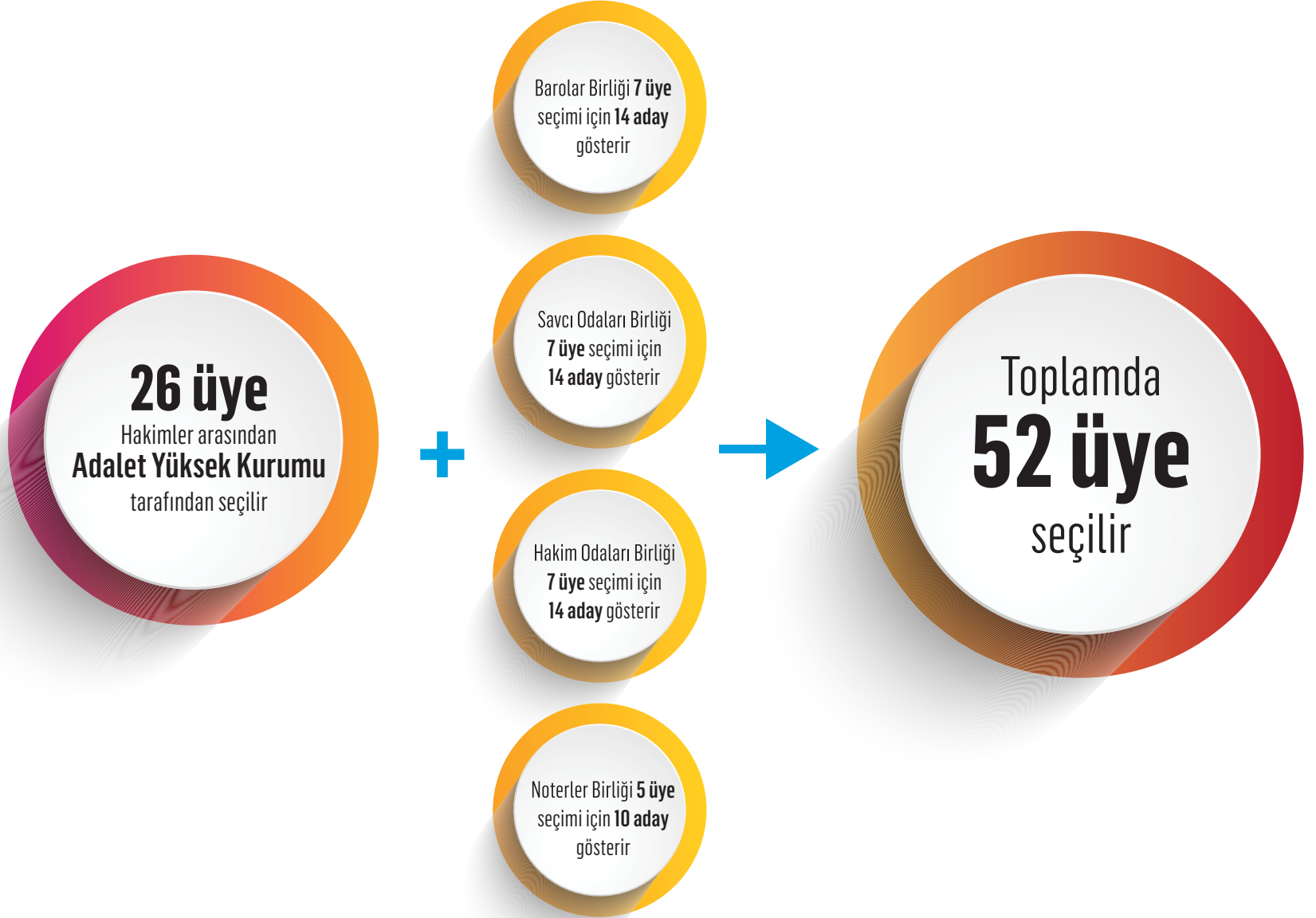
Adalet Yüksek Mahkemesi 52 üyeden oluşur. AYK, 52 üyeden 26'sını doğrudan hakimler arasından seçer; geri kalan 26 üyeyi hakim, savcı ve avukat meslek kuruluşlarının göstereceği 14'er aday arasından 7'şer kişi, noter meslek kuruluşunun göstereceği 10 aday arasından 5 kişi olmak üzere seçer. Genel kurul ve 5 uzmanlık dairesi halinde çalışmaktadır.

AYM'nin temel görevi yargı organ ve unsurlarının ve bunlara ilişkin olarak diğer kurum ve kişilerin alacağı her türlü karar ve yapılan her tür işlemin yargısal denetimini yapmaktır. Ayrıca dokunulmazlığın kaldırılması, yüce divanda yargılanması gereken kişiler hakkında iddianamenin kabulü, üst derece kamu görevlilerinin soruşturulması görevlerini de yerine getirir.

AYM'nin yargısal denetim yetkisine aşağıda belirtilen hususlar dahildir:

- AYK'nın verdiği tüm kararların yargısal denetimini yapmak.
- Hakimlerin ve savcılarının seçilmesi, atanması ve aday gösterilmesine ilişkin süreçlerde yapılan tüm işlemlerin ve verilen kararların yargısal denetimini yapmak.
- Hukuk meslekleri mensuplarının disiplin suçları hakkındaki davaları görmek.
- Alt düzey kamu görevlilerinin suçları hakkında verilen kararların temyiz merci olarak incelemesini yapmak.

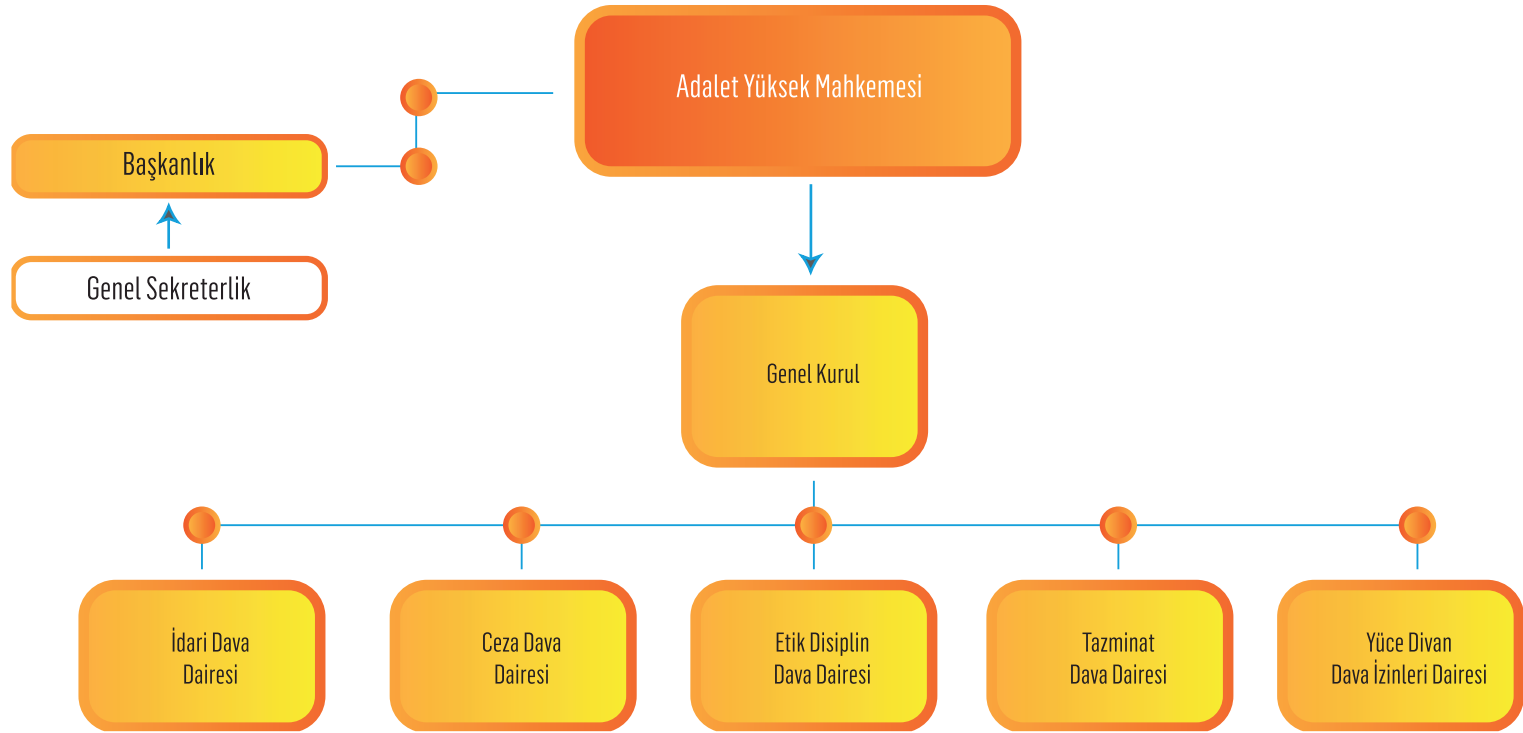
Üyelerin Gösterilmesi, Seçimi ve Atanması

Adalet Yüksek Mahkemesi Adaylık ve Üyelik Süreci

- Üye atanmak isteyenler aday olmak istediklerini AYK'ya beyan etmeleri gerekir.
- AYK, adaylık şartlarını taşıyan başvuru sahiplerinin isimlerini ilan etmektedir.
- Adaylar ve seçilecek üyeler bu listeden seçilmektedir.
- AYK önce hukuk meslek kuruluşlarının göstereceği adaylar arasından liyakate göre seçimini yapmaktadır.
- Daha sonra AYK kendi seçeceği üyeleri seçmektedir.
- AYK, AYM'nin ve dairelerinin ihtiyacına uygun nitelikte ve yeterli sayıda adayları seçmektedir.
- Üyelik süresi kural olarak 8 yıldır; 1 kereye mahsus tekrar seçilmek mümkündür, toplam üyelik süresi 12 yılı aşamaz.
- Üyeler azlolunamaz; görev süreleri dolmadan ve kendileri istemedikçe 70 yaşından önce emekli edilemezler.
- Üyeler ancak disiplin soruşturması sonucunda çıkarma kararı verildiği ve bu karar kesinleştiği ya da adaylık şartlarını kaybetmesine neden olan bir suç sebebiyle kesin olarak mahkum olmaları halinde üyelikleri kendiliğinden düşmektedir.

Adalet Yüksek Mahkemesi Teşkilat Şeması

Adalet Yüksek Mahkemesi Daireleri ve Dairelerde Üye Dağılımı

Dairelerin üye sayıları 10'dur, işlevlerinin gereklerine uygun olarak değişik disiplinlerdeki hukukçulardan ve akademisyenlerden oluşması öngörülmüştür. Aşağıdaki tablo her bir dairede görev yapacak olan üyelerin niteliklerine göre dağılımını göstermektedir.

	Anayasa Hukuku Profesörü	İdare Hukuku Profesörü	Ceza Hukuku Profesörü	İdare Hukuku (Av.)	Ceza Hukuku (Av.)	İdare Hukuku (Hakim)	Ceza Hukuku (Hakim)	TOPLAM
İdari Dava Dairesi	2	1		2		2	3	10
Ceza Dairesi		1	2		2	1	4	10
Tazminat Dairesi		2	1	1	1	2	3	10
Etik Disiplin Dairesi	1	1	1	1	1	2	3	10
Yüce Divan Dava İzintileri Dairesi	2		1	1	1	1	4	10
	5	5	5	5	5	8	17	50
	15			10		25		50

İdari Dava Dairesi

İdari Dava Dairesi 7'si asil, 3'ü yedek olmak üzere 10 üyeden oluşmaktadır.

2 üyenin anayasa profesörleri, 1 üyenin idare hukuku profesörleri; 2 üyenin idare hukuku alanında uzmanlaşmış avukatlar; 2 üyenin idare mahkemelerinde görev yapmış hakimler, 3 üyenin ceza mahkemelerinde görev yapmış olan hakimler arasından seçilmesi gerekir.

İdari Dava Dairesi 7 asil üyenin katılımı ile yargılama yapmaktadır ve en az 4 üyenin katılımı ile karar vermektedir.

İdari Dava Dairesi'nin temel görevi AYK'nın, başkan ve dairelerinin her türlü işlem ve kararlarının yargısal denetimini yapmak; Cumhuriyet Başsavcılığı'na aday olma, gösterilme ve seçilme sürecinde her türlü işlem ve kararların yargısal denetimini yapmak; AYK üyeliğinin düşürülmesi ve el çektirme konusundaki talepleri karara bağlamaktır.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Anayasa Hukuk Profesörü	2
İdare Hukuku Profesörü	1
Ceza Hukuku Profesörü	0
İdare Hukuku Uzman Avukat	2
Ceza Hukuku Uzman Avukat	0
İdare Hukuku Uzman Hakim	2
Ceza Hukuku Uzman Hakim	3
TOPLAM	10

Ceza Dava Dairesi

Ceza Dava Dairesi 7'si asil, 3'ü yedek olmak üzere 10 üyeden oluşmaktadır.

1 üyenin idare hukuku profesörü, 2 üyenin ceza hukuku profesörü; 2 üyenin ceza hukuku alanında uzmanlaşmış avukat; 1 üyenin idare hukuku alanında görev yapmış olan hakim, 4 üyenin ceza hukuku alanında görev yapmış olan hakim olması gerekir.

Ceza Dava Dairesi 7 asil üyenin katılımı ile yargılama yapmaktadır ve en az 4 üyenin katılımı ile karar vermektedir.

Ceza Dava Dairesi'nin temel görevi hukuk meslek mensuplarının, AYK üyelerinin ve üst düzey kamu görevlilerinin işlediği kişisel ve görev suçlarından dolayı açılan davaları görmektir.

Cumhuriyet Başsavcısı tarafından düzenlenen iddianame Ceza Dava Dairesi tarafından verilecek bir karar ile kabul veya reddedilmektedir.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Anayasa Hukuk Profesörü	0
İdare Hukuku Profesörü	1
Ceza Hukuku Profesörü	2
İdare Hukuku Uzman Avukat	1
Ceza Hukuku Uzman Avukat	2
İdare Hukuku Uzman Hakim	1
Ceza Hukuku Uzman Hakim	4
TOPLAM	10

Etik Disiplin Dava Dairesi

Etik Disiplin Dava Dairesi 7'si asil, 3'ü yedek olmak üzere 10 üyeden oluşmaktadır.

1 üyenin anayasa hukuku profesörü, 1 üyenin idare hukuku profesörü; 1 üyenin ceza hukuku profesörü; 1 üyenin idare hukuku alanında uzmanlaşmış avukat, 1 üyenin ceza hukuku alanında uzmanlaşmış avukat, 4 üyenin idare hukuku alanında görev yapmış olan hakim, 3 üyenin ceza hukuku alanında görev yapmış olan hakim olması gerekir olması gerekir.

Etik Disiplin Dava Dairesi 7 asil üyenin katılımı ile yargılama yapmaktadır ve en az 4 üyenin katılımı ile karar vermektedir.

Etik Disiplin Dava Dairesi'nin temel görevi hakimler, avukatlar ve savcılar ve diğer hukuk meslek mensuplarının disiplin suçları nedeniyle AYK tarafından doğrudan veya meslek kuruluşlarının disiplin kararlarına karşı itirazlar üzerine verdiği kararlara karşı açılan davaları görmektir.

Etik Disiplin Dava Dairesi tarafından verilen çıkarma cezalarına ilişkin kararları hariç olmak üzere Etik Disiplin Dava Dairesi'nin kararları kesindir;

temyiz ve sair yargı yoluna başvurulamaz.

Çıkarma cezalarına ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesi'nde temyiz yolu açıktır.

Nihai karar üyenin mensubu olduğu meslek kuruluşuna yazı ile bildirilmektedir.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Anayasa Hukuk Profesörü	1
İdare Hukuku Profesörü	1
Ceza Hukuku Profesörü	1
İdare Hukuku Uzman Avukat	1
Ceza Hukuku Uzman Avukat	1
İdare Hukuku Uzman Hakim	2
Ceza Hukuku Uzman Hakim	3
TOPLAM	10

Tazminat Dava Dairesi

Tazminat Dava Dairesi 7'si asil, 3'ü yedek olmak üzere 10 üyeden oluşmaktadır.

2 üyenin idare hukuku profesörü, 1 üyenin ceza hukuku profesörü, 1 üyenin idare hukuku alanında uzmanlaşmış avukat; 2 üyenin idare hukuku alanında görev yapmış olan hakim, 3 üyenin ceza hukuku alanında görev yapmış olan hakim olması gerekir.

Tazminat Dava Dairesi 7 asil üyenin katılımı ile yargılama yapmaktadır ve en az 4 üyenin katılımı ile karar vermektedir.

Tazminat Dava Dairesi'nin temel görevi görevleri nedeniyle hukuk meslekleri mensupları ya da devlet aleyhine açılan tazminat davalarını ilk derece mahkemesi sıfatıyla görmektir.

Bu tazminat davalarına hakimlerin ve savcılarının kusurları sebebiyle devlete karşı açılacak sorumluluk davaları; avukatlar ve noterler hakkında görevleri nedeniyle açılacak tazminat davaları ile yargı organlarının idari nitelikteki işlemleri nedeniyle açılacak her türlü tazminat davaları dahildir.

Hakimlerin ve savcılarının ilk ve son soruşturma ve yargılamalar esnasında hak kaybına veya zarara neden olmuş olan her türlü hata ve kusurlarından dolayı devlet aleyhine tazminat davası açılabilmektedir.

- Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanını, cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerini, başsavcılarını, cumhuriyet başsavcivekilini, Hakimler Odaları Birliği, Savcılar Odaları Birliği ve Sayıştay başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı yüce divan sıfatıyla yargılar.
- AYK hakimlerinin fiil ve kararlarından dolayı açılacak tazminat davalarını Anayasa Mahkemesi yüce divan sıfatı ile görür.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Anayasa Hukuk Profesörü	0
İdare Hukuku Profesörü	2
Ceza Hukuku Profesörü	1
İdare Hukuku Uzman Avukat	1
Ceza Hukuku Uzman Avukat	1
İdare Hukuku Uzman Hakim	2
Ceza Hukuku Uzman Hakim	3
TOPLAM	10

Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi

Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi 7'si asil, 3'ü yedek olmak üzere 10 üyeden oluşmaktadır.

2 üyenin anayasa hukuku profesörü, 1 üyenin ceza hukuku profesörü, 1 üyenin idare hukuku alanında uzmanlaşmış avukat; 1 üyenin ceza hukuku alanında uzmanlaşmış avukat, 1 üyenin idare hukuku alanında görev yapmış olan hakim, 4 üyenin ceza hukuku alanında görev yapmış olan hakim olması gerekir.

Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi 7 asil üyenin katılımı ile yargılama yapmaktadır ve en az 4 üyenin katılımı ile karar vermektedir.

Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi'nin temel görevi cumhurbaşkanı, bakanlar ve TBMM üyelerinin işlediği iddia edilen görev suçları hakkında Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan soruşturma sonucunda hazırlanan iddianameyi incelemek ve bu hususta genel kurula sunulmak üzere rapor hazırlamaktır.

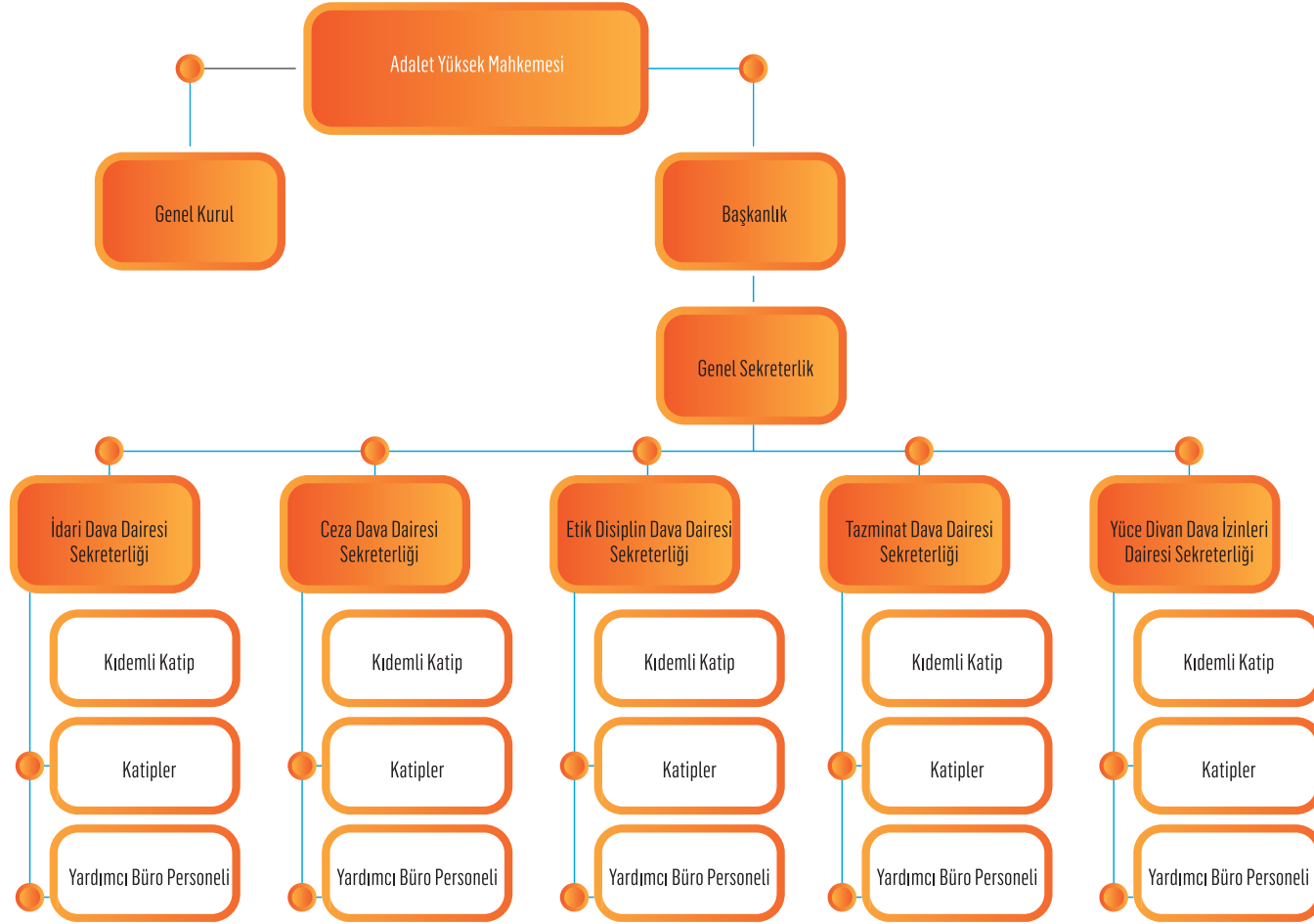
İddianamenin kabulü veya reddine genel kurul karar vermektedir.

Mesleki Nitelik	Üye Sayısı
Anayasa Hukuk Profesörü	2
İdare Hukuku Profesörü	0
Ceza Hukuku Profesörü	1
İdare Hukuku Uzman Avukat	1
Ceza Hukuku Uzman Avukat	1
İdare Hukuku Uzman Hakim	1
Ceza Hukuku Uzman Hakim	4
TOPLAM	10

Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi

	Soruşturmayı Kim Yapar?	İddianamenin İncelenmesi	İddianamenin Kabulü Kararı	Kovuşturma	Temyiz
Adalet Yüksek Kurumu Üyeleri	Cumhuriyet Başsavcısı		İddianamenin kabulü kararı gerekmiyor	Adalet Yüksek Mahkemesi Genel Kurulu	Anayasa Mahkemesi
Cumhurbaşkanı, Bakanlar ve TBMM Üyeleri	Cumhuriyet Başsavcısı Soruşturma izni şartı yok	Adalet Yüksek Mahkemesi Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi	Genel Kurul Yeter sayı: Toplantı 1/3 Karar 2/3	Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla	Kesin
Üst Düzey Kamu Görevlileri	Cumhuriyet Başsavcısı Soruşturma izni şartı yok	Yok	İddianamenin kabulü kararı gerekmiyor	Adalet Yüksek Mahkemesi Ceza Dava Dairesi	Anayasa Mahkemesi
Alt Düzey Kamu Görevlileri	Başsavcılıklar Soruşturma izni şartı yok	Yok	Adli Hazırlık Mahkemesi	Ağır Ceza Mahkemeleri Uzmanlık Daireleri	Adalet Yüksek Mahkemesi Ceza Dava Dairesi

Adalet Yüksek Mahkemesi İdari Teşkilatı

Genel Kurul (Mahkemesi)

AYM genel kurulu, AYK tarafından mahkemeye seçilen ve dairelerde asil ve yedek üye olarak görev yapan üyelerin tamamından oluşmaktadır. Genel kurul sadece gerektiğinde toplanmaktadır, toplantı yeter sayısı toplam üye sayısının 1/3'üdür. İlk toplantıda yeterli nisap oluşmazsa 2. toplantıda bu nisap aranmamaktadır. Karar yeter sayısı katılanların 2/3'üdür.

Genel kurulun temel görevleri, mahkemenin dairelerinde görev yapacak olan asil ve yedek üyeleri seçmek ve atamak, AYK üyelerinin üyelikten çıkarılmasını gerektiren kişisel, görev veya disiplin suçlarına ilişkin davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla görmek ve yasama dokunulmazlığına sahip olanlar veya yüce divanda yargılanması gerekenler hakkında düzenlenen iddianamenin kabulüne karar vermektir.

Genel kurulun görevlerine aşağıdakiler dahildir:

- Yasama dokunulmazlığından yararlanan cumhurbaşkanı, bakanlar ve milletvekillerinin işlediği iddia edilen suçlar hakkında soruşturma izni vermek, Cumhuriyet Başsavcısı tarafından hazırlanan iddianamenin kabulüne karar vermek.
- Kurum üyelerinin üyelikten düşürülme davalarını görmek ve düşürülmesine karar vermek.
- İçtüzüğü kabul etmek veya değiştirmek, yönetmelik ve sair düzenlemeler yapmak veya onaylamak.
- Başkan ve başkanvekilleri ile mahkeme başkanı ve başkanvekilini seçmek.
- Daireler arasında iş bölümü uyumsuzluklarını kesin karara bağlamak, iş yükü ağırlığını dengelemek, gerektiğinde yeni daire oluşturmak veya aynı daire içinde ilave yargılama birimleri oluşturmak.

Başkanlık Görev ve Yetkileri

AYM başkanı, AYK tarafından mahkemeye seçilen asil ve yedek üyeler arasından ve genel kurul tarafından seçilmektedir. Seçimler 4 turludur; ilk iki turda üye tam sayısının 2/3'ünün; 3. turda üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyunu alan başkan seçilir. 3. turda da seçim olmazsa 3. turda en çok oyu alan 2 aday arasında yapılacak 4. turda en çok oyu alan aday başkan seçilir; diğer üye de başkan vekili olarak seçilmiş olur. Seçimler her 2 yılda bir yenilenmektedir.

Başkanın görevi AYM'yi sevk ve idare etmek, resmi merciler ve kamuoyu nezdinde en geniş şekilde temsil etmektir. Aşağıdaki hususlar başkanın yetkilerine dahildir:

- Gerekğinde bu yetkilerin bir kısmı ile başkan yardımcısını veya üyeleri görevlendirmek.
- Genel Kurula başkanlık etmek, işlevlerini göstermesini sağlamak.
- Dairelerin faaliyetlerini gözlemek, genel kurulu bilgilendirmek, aksama ve boşluk oluşan durumlarda devreye girerek dairelerin normal işlevini sürdürmesini sağlamak.
- Mahkemenin ve dairelerinin verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak ve bu amaçla tedbirler almak.
- Genel Sekreteri, aynı zamanda genel sekreter yardımcıları olan daire sekreterlerini ve diğer mahkeme personelinin atamak ve görevlendirmek.
- Genel Kurulun onaylayacağı iç tüzük, yönetmelik ve benzeri düzenlemeleri onaylayarak yayınlamak.
- Harcamaların mahkeme bütçesine uygunluğunu denetlemek.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nde Özetmen ve Yardımcı Hakim Görevlendirilmesi

Dairelerin iş yoğunlukları dikkate alınarak mahkeme dairelerinde yeterli sayıda hakim yardımcısı ve özetmen görevlendirilir. Dairelerde görev yapan her bir asil ve yedek üye için en az 1 yardımcı hakim görevlendirilmektedir.

Yardımcı hakim olarak görevlendirilmek için: Temyiz mahkemesi üyeliğine atanmak için gerekli olan koşulları sağlamak veya yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat veya siyaset bilimleri dallarında doçent, yardımcı doçent ya da doktorasını tamamlamış olmak şarttır.

Yardımcı üyeler, daire asil üyelerinin vereceği görevleri yerine getirmektedir, asil üyenin talimatları doğrultusunda kararların gerekçelerini ve taslaklarını hazırlar, daire başkanının verdiği dosyaların raporlarını incelemektedir, eksiklerini tamamlamaktadır; özetmenin çalışmalarına yardım ve rehberlik etmekte ve ayrıca daire başkanının görev verdiği komisyonlarda çalışmaktadır; adalet akademisi, hukuk fakülteleri ve ilgili benzeri kurum ve kuruluşlarda ders ve konferanslar verebilmek görevlerine dahildir.

Özetmen olarak görevlendirilmek için: Hakimlik meslek stajını başarı ile tamamlamış ve AYK tarafından özetmen yetkisi verilmesi gerekmektedir.

Özetmenin görevlerine tevdi edilen dosya ve evrakı incelemek, dilekçeleri delilleri ve bilirkişi raporlarını özetlemek, duruşma ve keşif ile duruşma sonrası işlemlerde yardımcı olmak, daire üyesi ile yardımcı hakimin yönlendirmesi doğrultusunda doktrin ve içtihatlar ile ilgili araştırma yapmak dahildir.

Hızlandırılmış Seri Yargılama Usulüne İlişkin Genel Esaslar

- Dava açma süresi 30 takvim günüdür. Süre kararın muhatabına tebliğ edildiği, diğerleri için web sitesinden ilan edildiği günden sonraki gün işlemeye başlar. Mahkemede dava açma hakkını muhatabı veya ayrıca isteyen her gerçek ve tüzel kişi kullanabilir.
- Duruşmalar taraflar ve ilgililerle görüşülerek belirlenir. Belirlenen duruşmada herkes hazır bulunmak zorundadır. Katılmamak için mazeret kabul edilmez, mahkeme; tarafların veya ilgililerin yokluğunda karar verebilir.
- Duruşmalar alenidir, dava ile ilgili kayıtlara herkes çevrimiçi olarak ulaşabilir.
- Mahkeme en geç 90 takvim günü içinde karar vermek zorundadır. Davada özel bir seri yargılama usulü kullanılmaktadır. Davalar duruşmalı olarak görülmekte, tüm deliller celsede tartışılmakta ve bir celsede karar verilmektedir. Zaruri hallerde son diyeceler ve karar için en fazla 2 hafta erteleme yapılabilir.
- Davalı kamu kurumları lehine yargılama gideri ve avukat ücretine hükmedilmez. Davanın kabul edilmesi halinde davacının makul avukatlık ücreti ve sair tüm giderleri tazmin ettirilir.
- Mahkeme kararları verildiği anda hükmün sonuçlarını doğurur davalı kurum ve ilgili meslek kuruluşları ve idare organları kararın gereklerini derhal yerine getirmek zorundadır.

Dava Öncesi	1. Aşama Dava ve Cevap Dilekçesinin Teatisi	2. Aşama Replik ve Düplik Dilekçesinin Teatisi	3. Aşama Karar Duruşması
<p>Dava açma süresi, kararın muhatabına tebliğinden veya AYK'nın web sitesinde yayınlanmasından itibaren 30 gündür.</p> <p>İsteyen herkes her türlü işlem ve kararı dava edebilir.</p> <p>Davaya konu teşkil edebilecek her türlü karar AYK'nın web sitesinde yayınlanmaktadır.</p>	<p>Cevap dilekçesi verme süresi tebliğinden itibaren 10 gündür.</p> <p>Bu süreler uzatılamaz.</p> <p>Taraflar delillerini dilekçe ekinde sunmalıdır; toplanması gerekenler için yetki verilmektedir.</p> <p>Bu yetki verildiğinde delillerin replik aşamasına kadar toplanması zorunudur.</p>	<p>Davacı, mahkemeye cevap dilekçesinin tebliğinden itibaren 10 gün içinde cevaba cevap dilekçesi sunması gerekir.</p> <p>Davalı ise davacının ikinci dilekçesinin tebliğinden itibaren 15 gün içinde ikinci cevap dilekçesini mahkemeye sunması gerekir.</p> <p>Bu duruşmada tüm deliller, iddialar ve savunmalar tartışılmaktadır.</p>	<p>Dilekçelerin teatisini sonlanmasını takip eden 15 gün içinde taraflar duruşmaya çağırılacaktır.</p> <p>Duruşma TEK celsede bitirilir. Delillere ilişkin hukuki argümanlar ve çıkarımlar tartışılmaktadır.</p> <p>Karar duruşmanın sonunda tarafların huzurunda hemen öz olarak açıklanacaktır.</p> <p>En geç 15 gün içinde gerekçeli ve yazılı olarak taraflara tebliğ edilecektir.</p>

**Adalet Yüksek Mahkemesi
ile ilgili kanun taslağını aşağıdaki
kare kodu okutarak ya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

**Adalet Yüksek Mahkemesi ile ilgili
Anayasa düzenlemeleri taslağını da
sayfa 295'te bulabilirsiniz.**

ANAYASA MAHKEMESİ REVİZYONU

Görev ve Yetkileri
Teşkilatı
Üye Sayısı ve Nitelikleri

Ana Hatları ile Anayasa Mahkemesi Tasarımı

NOTLAR

- 30 üyeden oluşur. Üyelerin çoğunluğu hukukçu öğretim üyeleri ile yargı mensiplarından oluşur.
- Mahkeme 3 daire halinde çalışır. 2 daire normal işlevlerine, 3. daire bireysel başvurularda görevlidir.
- Büyük Kurul ve 1. dairenin başkanlığını mahkeme başkanı, 2. dairenin başkanlığını 1. başkan vekili ve Bireysel Başvurular dairesinin başkanlığını ise 2. başkan vekili yapar.
- Yeni seçilen üyeler bireysel başvurular dairesinde görev başlar. 1. ve 2. daire üyeliklerinde boşalma olduğu takdirde, seçilme tarihine göre 1. ve 2. dairede görev yapmak üzere ilerlerler.
- 1. ve 2. daire üyeleri seçilme tarihlerine göre sıralandığında tek sayılı sırada olanlar ve çift sayılı sırada olanlar olarak belirlenir.
- 1. ve 2. daire üyeleri her sene 1/3'ü olmak üzere diğer dairede dönüşümlü olarak daire değiştirirler.

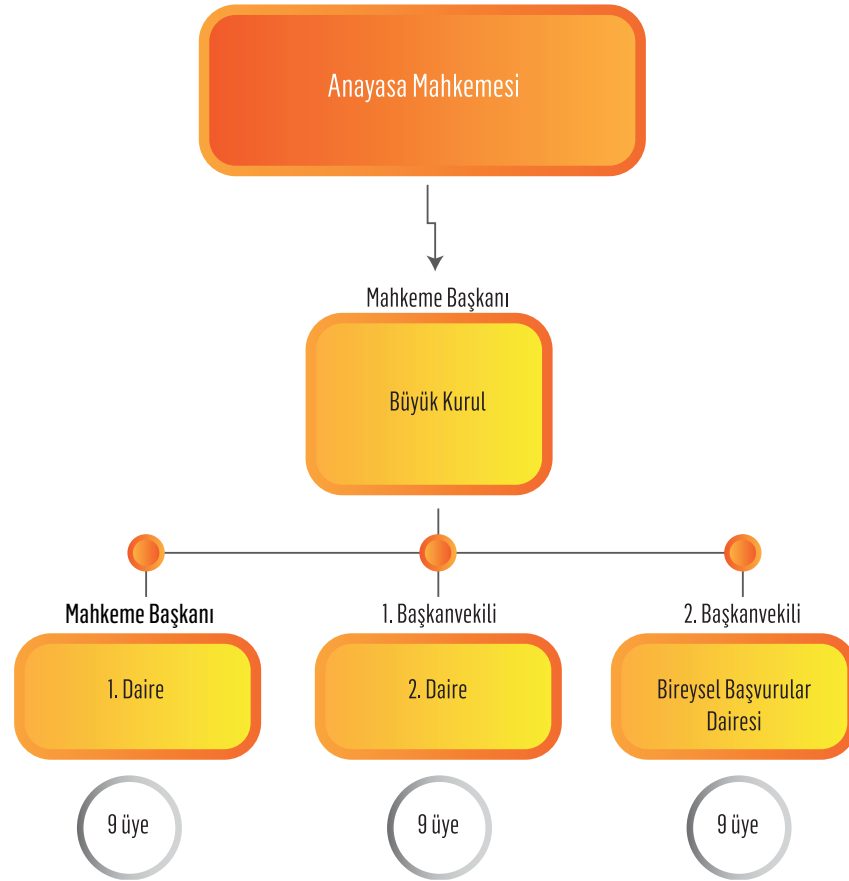
NOTLAR

Anayasa Mahkemesi Teşkilat Şeması:

Büyük Kurul ve 1. daireye
Mahkeme başkanı; 2. Daireye
1. Başkan vekili; Bireysel
Başvurular Dairesine 2. Başkan
vekili başkanlık eder.

Yeni seçilen üyeler: önce bireysel
başvurular dairesinde göreve
başlar, eski üyelerde boşalma
olursa 1. ve 2. dairelere ilerlerler.

Her sene 1. ve 2. daire üyelerinin
1/3'ü rotasyonla diğer daireye
geçerek görev yapar.

Anayasa Mahkemesi Görev ve Yetkileri

Anayasa Mahkemesinin görevleri 4 ana sınıfa ayrılabilir:

- 1- TBMM'nin çıkardığı kanunların ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasa'ya uyarlığı davaları.
- 2- Siyasi partilerin faaliyetlerinin denetimi
- 3- Dokunulmazları olan kişilerin örneğin milletvekilleri, bakanlar ve cumhurbaşkanının suçlarını yargılamaya yetkili en yüksek ceza mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla yargılanması.
- 4- Anayasa ve uluslararası sözleşmeler (AİHS) ile korunan temel insan haklarının ihlaline ilişkin bireysel başvuruların incelenmesi

Kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasaya uyarlığı davaları Cumhurbaşkanı, mecliste en yüksek sandalyesi bulunan siyasi partilerin (iktidar ve ana muhalefet) ve TBMM'nin üye sayısının 1/5'i oranında, yani 600'de 120 milletvekili tarafından açılabilir.

Adli mahkemeler uygulayacakları kanun hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilirler.

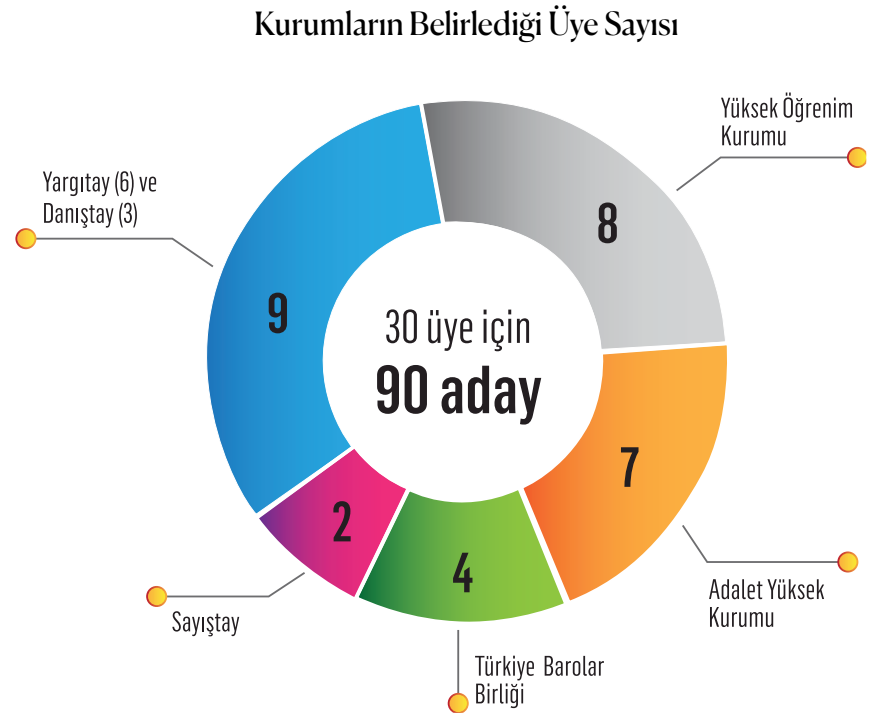
Danıştay ve idari mahkemeler ikincil düzenlemelerin yani uygulamaya ilişkin tüzük ve yönetmeliklerin Anayasaya uyarlığı hakkında karar vermeye yetkilidir.

Daha İyi Yargı Derneği Anayasa'ya uyarlık konularının sadece Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesini ve karara bağlanmasını önermektedir.

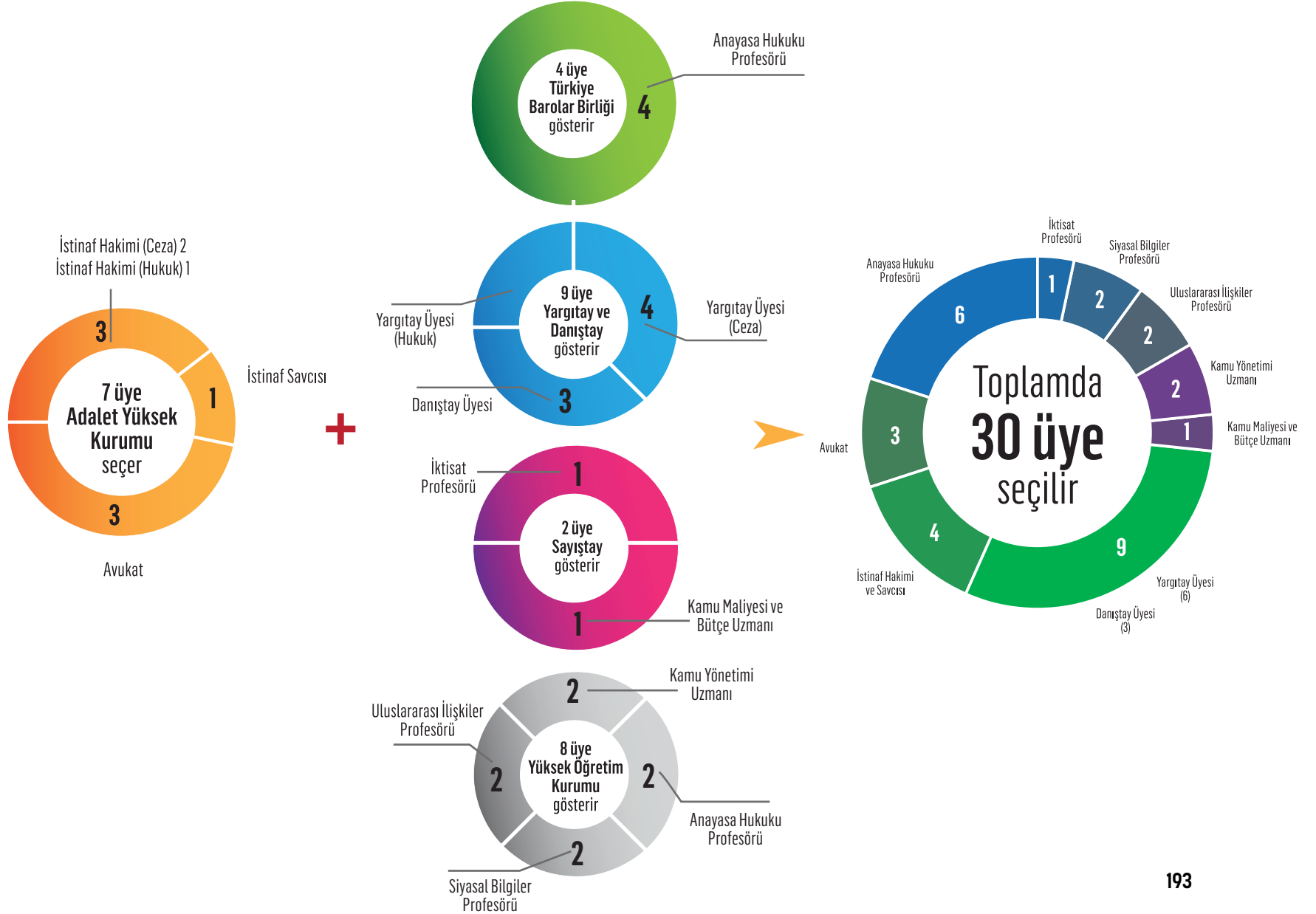
Daha İyi Yargı Derneği, ayrıca, sınırlı sayıda küçük bir grubun değil herkesin ve toplumun herhangi bir ferdinin Anayasa Mahkemesine başvurmakta serbest olmasını önermektedir. Bu ihtimalde çok fazla sayıda dava açılması durumları olabilir, ancak konuları sınırlı sayıda ve aynı olan bu davaların birleştirilerek ve ABD'deki sınıf davalarına benzer bir yöntemle hepsi birlikte aynı anda karara bağlanması mümkündür.

Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Niteliksel Dağılımı

- 17 Üyeyi Cumhurbaşkanı; YÖK, Yargıtay ve Danıştay'ın belirlediği adaylar arasından liyakate göre seçerek atar,
- 6 üyeyi TBMM Sayıştay ve TBB'nin belirlediği adaylar arasından seçer.
- 7 üyeyi AYK'nın kesin listedeki Aday Adayları arasından liyakate göre seçerek atar.

Üyelerin Gösterilmesi, Seçimi ve Atanması

Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Nitelikleri ve Üye Gösteren ve Seçen Kaynaklara Göre Dağılımı:

Aday adayları önce ön liste halinde yetkinlik ve likayate göre ilan edilir.

Kamuoyu tartışması ve itirazlardan sonra Aday Adayları Kesin Listesi ilan edilir.

Aday gösteren kurumlar kesin listeden liyakate dayalı adayları belirler.

Seçim yapan kurum liyakate dayalı olarak seçim yapar.

Aday adayı, aday gösterilme ve seçim kararları Adalet Yüksek Mahkemesinde yargısal denetime tabidir.

	Yargıtay Üyesi (Ceza)	Yargıtay Üyesi (Hukuk)	Danıştay Üyesi	İstinaf Hakimi (Ceza)	İstinaf H. (Hukuk)	İstinaf Başsavcısı	Avukat (Serbest)	Anayasa Hukuku Profesör	Siyasal Bilgiler Profesör	Uluslararası İlişkiler Profesörü	Kamu Yönetimi Uzmanı	İktisatçı Profesör	Kamu Maliyesi ve Bütçe Uzmanı	TOPLAM
Sayıştay gösterir TBMM Seçer												1	1	2
Yargıtay gösterir Cumhurbaşkanı seçer	4	2												6
Danıştay gösterir – cumhurbaşkanı seçer			3											3
Türkiye Barolar Birliği gösterir TBMM seçer								4						4
Yüksek Öğretim Kurumu seçer Cumhurbaşkanı seçer								2	2	2	2			8
Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu Kesin Aday listesinden seçer				2	1	1	3							7
TOPLAM	4	2	3	2	1	1	3	6	2	2	2	1	1	30

Saim Dursun,
“Dingir”,
60x70 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2013

CUMHURİYET
BAŞSAVCILIĞI KANUNU
TASLAK

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Kapsam

MADDE 1 - (1) Cumhuriyet Başsavcısı ve vekili olarak atanabileceklerin nitelikleri, görevleri, görev süreleri ve atanmaları bu kanun hükümlerine tabidir.

(2) Cumhuriyet Başsavcısı veya vekili olmak için aday adayı olunması, adaylık şartlarını taşıyanların belirlenmesi, aday adaylarının ilan edilmesi, özlük ve sair kişisel bilgilerinin kamuoyuna açıklanması, kamuoyunda tartışılması hususları da bu kanun hükümlerine tabidir.

İKİNCİ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcıvekili Seçilme Yeterliliği ve Atanması

Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcıvekili Seçilme Yeterliliği

MADDE 2 - (1) Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcıvekili olarak seçilebilmek için aşağıdaki bentlerde sayılan niteliklere sahip olmak gerekir:

- a) Elli beş yaşını doldurmuş olmak,
- b) Hukuk lisans eğitimini tamamlamış olmak,
- c) Savcılık mesleğinde en az yirmi yıllık tecrübeye sahip olmak,
- ç) Görevi yapmasına engel olan zihni veya bedensel sağlık sorunu olmamak,
- d) Görevin gerektirdiği yüksek seviyede ahlak ve seciyeye sahip olmak,
- e) Belirli bir siyasi görüşe bağımlı olmamak, daha önce hiçbir siyasi partiye üye olmamış veya bir siyasi partide veya harekette görev yapmamış olmak,
- f) Affedilmiş veya sicilden silinmiş olsa bile mesleki hayatı boyunca hiçbir suçtan hüküm giymemiş, geçmişte gerçekleştirdiği bir eylem nedeniyle herhangi bir disiplin yaptırımına uğramamış olmak.

Aday Adaylarının Belirlenmesi Usulü

MADDE 3 - (1) Cumhuriyet Başsavcısı ve vekilinin seçilmesi gereken tarihten 3 ay öncesi itibarıyla öncesinde başsavcı ve vekili olmak için gerekli taşıyan herkes aday adayı olarak doğrudan Adalet Yüksek Kurumu'na veya aday göste-

recek olan yargısal meslek kuruluşlarına başvurabilir. Aday aday olarak başvuran kişiler gizli sicilleri de dahil olmak üzere her türlü bilgilerinin kamuoyuna açıklanmasını kabul etmiş sayılır. Ayrıca sorulacak sorulara cevap vermek, cevap veremediklerinde makul açıklama getirmek zorundadırlar.

(2) Yargısal meslek kuruluşlarının birlik yönetim kurulları kendilerine başvuranlar arasından diledikleri sayıda aday adaylarını seçim tarihinden 3 ay öncesine kadar Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi'ne bildirirler. Aksi takdirde aday adayı bildirmemiş sayılırlar.

(3) Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi meslek kuruluşları tarafından bildirilen veya doğrudan başvuran aday adaylarını liyakatlerine göre derecelendirerek bir liste oluşturarak ilan eder, aday adaylarının özlük ve sair kişisel bilgilerini kamuoyuna açıklar.

(4) Aday adayları kamuoyunda serbestçe tartışılır. Kap sayıcı bir paydaş paneli huzurunda TRT'de röportaj yaparlar. Adaylar bütün sorulan sorulara cevap verir; bilgilerini kamuoyuna dürüstçe açıklarlar. Bu tartışmalar sırasında ortaya çıkan bilgiler de aday adaylarının dosyalarına eklenir.

Yargısal Meslek Kuruluşlarının Aday Önerme Usulü

MADDE 4 - (1) Kamuoyundaki tartışmaları takiben fakat seçim tarihinden en geç 45 gün öncesinde yargısal meslek kuruluşlarının merkezi birlik yönetim kurulları göstermek istedikleri adayları belirleyerek Adalet Yüksek Kurumu'na bildirir. Yargısal meslek kuruluşlarından Savcı Odaları Birliği en fazla 6 aday, Hakim Odaları Birliği en fazla 4 aday, Tür-

kiye Barolar Birliği en fazla 4 aday ve Türkiye Noterler Birliği en fazla 2 aday belirleyerek bildirir. Farklı meslek kuruluşları aynı kişileri aday olarak belirleyebilir.

(2) Yargısal meslek kuruluşlarının yönetim kurulları adayları açık ve gerekçeli oy esasıyla belirlenir. Herkes bir aday için oy kullanabilir. Oy pusulasında oy kullanan kişinin adı soyadı, lehine oy kullandığı adayın adı soyadı ve o kişi lehine oy kullanmasını haklı gösteren gerekçenin yazılması zorunludur. Bu şekilde en çok oy alma sırasına göre belirlenen adaylar kaç oy aldıkları ve lehine oy verenlerin gösterdiği gerekçelerle birlikte Adalet Yüksek Kurumu'na bildirilir.

(3) Yargısal meslek kuruluşlarında aday belirlemek için yapılan seçimler açık oy ve gerekçe gösterme şartına aykırılık nedeniyle şekil ve gösterilen gerekçelerin isabeti yönünden Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava ve iptal edilebilir. Adalet Yüksek Mahkemesi bu davayı acil iş olarak ve evrak üzerinden karara bağlar. Seçimin tamamını veya gösterilen adaylardan bir kısmı hakkında iptal kararı verebilir. Seçimi iptal edilen adaylar Adalet Yüksek Kurumu genel kurulunun yapacağı seçimlerde dikkate alınmaz.

Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcivekilinin Seçim ve Atama Usulü

MADDE 5 - (1) Yargısal meslek kuruluşları tarafından gösterilen adaylar Adalet Yüksek Kurumu genel kurulu tarafından açık ve gerekçeli oy esasıyla seçilerek atanır. Herkes bir aday için oy kullanabilir. Oy pusulasında oy kullanan kişinin adı soyadı, lehine oy kullandığı adayın adı soyadı ve o kişi lehine oy kullanmasını haklı gösteren gerekçenin ya-

zılması zorunludur.

(2) Başsavcı ve başsavcı vekili seçimleri üç turludur.

(3) İlk turda adaylar arasında Adalet Yüksek Kurumu genel kurulunun toplam üye sayısının salt çoğunluğu sağlayan kişi Cumhuriyet Başsavcısı; arkasından gelen kişi Cumhuriyet başsavcivekili olarak seçilir.

(4) İlk turda başsavcı seçilmesine yeterli salt çoğunluğun sağlanamaması halinde, ilk turda en fazla oy alan dört aday arasında ikinci tur seçim yapılır. İkinci turda Adalet Yüksek Kurumu genel kurulunun toplam üye sayısının salt çoğunluğu sağlayan aday Cumhuriyet Başsavcısı, arkasından gelen kişi başsavcivekili olarak seçilir.

(5) İkinci turda oylamaya katılan dört aday arasından hiçbirinin salt çoğunluğu sağlayamaması halinde üçüncü bir oylama yapılır. Üçüncü tür oylama ikinci turda en çok oyu alan iki aday arasında yapılır. Üçüncü oylamada oylamaya katılan üyelerin en çoğunun oyunu alan aday Cumhuriyet Başsavcısı olarak seçilir. Diğer üye Cumhuriyet başsavcivekili olarak seçilmiş olur.

(6) Her tur arasında en fazla bir hafta ve en çok iki hafta süre olur.

(7) Cumhuriyet Başsavcısı ve başsavcivekilinin seçim ve atama sürecinde alınan her türlü karara karşı yargı denetimi açıktır. Yapılan seçimler açık oy ve gerekçe gösterme şartına aykırılık nedeniyle şekil ve gösterilen gerekçelerin isabeti yönünden Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava ve iptal edilebilir. Adalet Yüksek Mahkemesi bu davayı acil iş olarak ve

evrak üzerinden karara bağlar. Seçimin tamamını veya gösterilen adaylardan bir kısmı hakkında iptal kararı verebilir. Verilen iptal kararının etkilediği noktadan itibaren yeniden ve kesin bir seçim yapılınca kadar tekrar edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcivekili Görev Süresi

Görev Süresi ve Sona Ermesi

MADDE 7- Cumhuriyet Başsavcısının ve başsavcivekilinin görev süresi toplamda beş yıldır. Tekrar aday gösterilmeleri ve seçilmeleri yasaktır.

Görevin Sona Ermesi

MADDE 8- (1) Cumhuriyet Başsavcısı ve başsavcivekili, aşağıdaki istisnai haller dışında, görevinden alınamaz ve süresi boyunca yerine yeni bir seçim yapılınca kadar görevine devam eder.

(2) Cumhuriyet Başsavcısı ve başsavcivekilinin görevi aşağıdaki hallerde normal süresinin bitiminden önce sona erer:

a) Sağlık nedenleri ile görevini yerine getiremeyecek hale gelmeleri; bu ihtimalde sağlık durumunun tam teşekküllü bir devlet hastanesinin sağlık kurulu raporuyla kesin olarak tespit edilmiş olması şarttır.

b) Yaş haddi nedeniyle zorunlu olarak emekli olmaları,

c) Göreve atanmalarına engel olacak herhangi bir suçtan

dolayı kesin olarak hüküm giymeleri veya herhangi bir disiplin cezasına kesin olarak çarptırılmaları.

(3) Cumhuriyet Başsavcısı ve başsavcivekilinin görevlerinin normal süresinden önce sona erecek olması durumunda yerlerine yeni seçim ve atama yapılması için olağan süreç başlatılır. Sağlık veya beklenmeyen sair bir sebeple ani boşalma olması hallerinde yeniden seçim süreci derhal başlatılır; yeni seçim ve atama yapılınca kadar başsavcı görevini vekili geçici olarak yerine getirir. Her iki görevde de beklenmeyen ani bir boşalma durumu olması durumunda yeniden seçim yapılınca kadar görevi Yargıtay başsavcısı veya onun da yokluğunda Yargıtay başsavcivekili geçici olarak üstlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcısı

Cumhuriyet Başsavcısının ve Vekilinin Görevleri

MADDE 9- (1) Cumhuriyet Başsavcısının görevleri aşağıdaki gibidir.

(a) Yargılaması Adalet Yüksek Mahkemesi'nde veya yüce divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi'nde yapılacak olan ve ayrıca cumhurbaşkanı, bakanlar veya milletvekilleri gibi dokunulmazlık sahibi kişilerin, Adalet Yüksek Kurumu üyeleri, hakimler ve savcılar ile üst düzey kamu görevlilerinin işlediği iddia edilen suçları soruşturmak ve kovuşturmada kamuyu temsil etmek,

(b) Anayasa Mahkemesi'nde ve mahkemenin Cumhuriyet Başsavcılığı görevini yapmak,

(c) Siyasi parti kapatılması hakkında dava açmak ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek

(ç) Bizzat veya Cumhuriyet Başsavcivekili marifetiyle siyasi partilerin tüzük ve programlarını ve kurucularının hukuki durumlarının anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetlemek, faaliyetlerini takip etmek, gerektiğinde siyasi parti, siyasi parti üyesi veya kuruluşu hakkında mahallinde denetleme, inceleme ve soruşturma yapmak, yaptırmak,

(d) Anayasanın korunması için Türk Ceza Kanunu'nun 5. bölümündeki anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları soruşturmak ve kovuşturmak.

(2) Başsavcivekili, Cumhuriyet Başsavcısı'nın vereceği görevleri yerine getirir. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanuni bir sebeple görevine yapamaz hale gelmesi durumunda yerine yenisi seçilinceye kadar Cumhuriyet Başsavcısı'nın tüm görev ve sorumluluklarını üstlenir.

**Cumhuriyet Başsavcılığı
ile ilgili kanun taslağını aşağıdaki
kare kodu okutarak ya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

4

HAKİM ve SAVCI GÖREVLERİNE LİYAKAT ve AÇIK YARIŞMA BAZLI SEÇİLME ve ATAMALAR

- İlk Derece ve İstinaf Mahkemeleri
- Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay
- Cumhuriyet Başsavcılığı

Gerekçe

İlk derece ve istinaf mahkemelerine hakimler ve savcılar liyakatlerine göre seçilerek atanırlar. Liyakatleri mahkemelerin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Şartları sağlayan bütün hukuk meslekleri mensupları başvurabilir. Mesleki bilgi, uzmanlık, tecrübe, kişisel ve sosyal yetkinlikler ile önceki görevlerdeki başarı durumları ile yazılı sınav ve sözlü mülakat sonuçları dikkate alınır. Liyakati sağlayanlar arasında açık yarışma usulüyle seçim yapılır. Mahrumiyet bölgelerinde görev yapmak teşvik edilir. Revaçta olan yerler için ilave nitelikler aranır.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay üyeliklerine seçimlerde seçim tarihinden 6 ay öncesinde üye olma şartlarını taşıyan herkes aday adayı olarak AYK'ya başvurabilir. AYK üyelik şartlarını taşıdığını tespit ettiği başvuruları liyakatlerine göre puanlayarak sıralamasını yapar; itiraz ve görüşlerin bildirilmesi için kamuoyuna açıklar. Adaylar hakkında kamuoyunun bildirim ve itirazları toplanır. Kendileri ile röportajlar yapılır. Adaylar bütün sorulara dürüst cevap verip açıklama yapmak zorundadırlar.

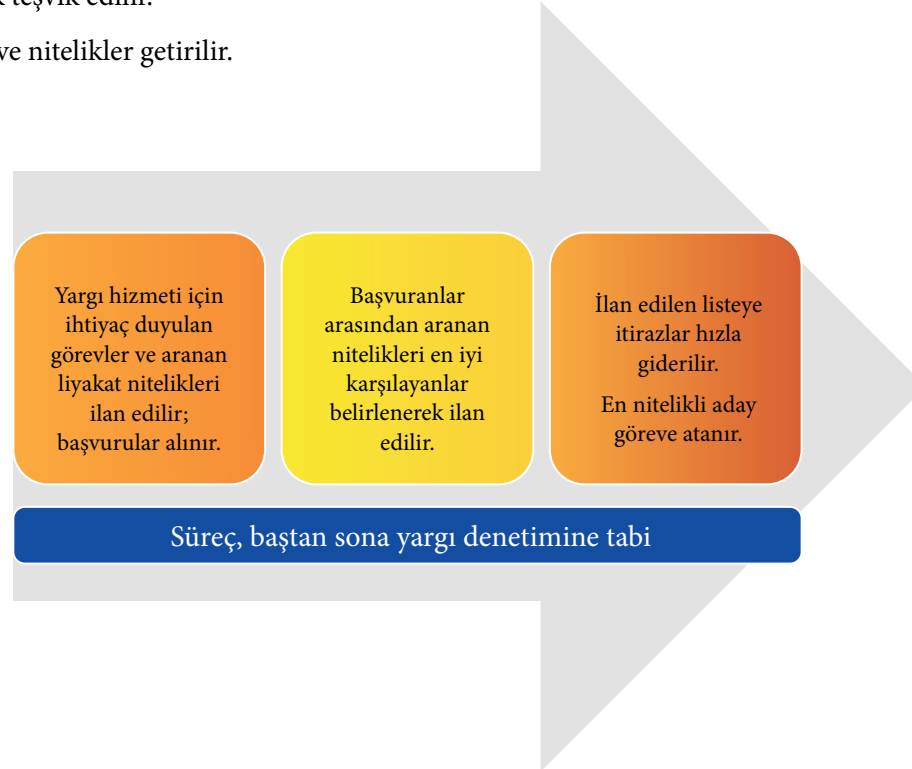
AYK genel kurulu seçim ve atama yapılacak her bir pozisyon için en yüksek liyakate sahip 10 aday arasından 5 kere seçim yaparak her seçimde en yüksek oyu alan 5 kişiyi aday olarak belirler. Seçimlerde oylar açık olarak kullanılır ve tercih edilen adayın seçilmesini haklı gösteren gerekçeler gösterilir. Cumhurbaşkanı 5 aday arasından görev için en liyakatli olanını üye olarak seçer. AYK'nın aday gösterme, cumhurbaşkanının adaylar arasında seçme kararları Adalet

Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir.

Cumhuriyet Başsavcısı ve başsavcı vekili görevlerine aday adaylarını yargısal meslek kuruluşlarının merkezi birlikleri AYK'ya bildirirler. Üyelik şartlarını taşıyanlar da aday adayı olarak doğrudan AYK'ya başvurabilir. AYK üyelik şartlarını taşıdığını belirlediği başvuruları liyakatlerine göre puanlayarak sıralamasını yapar ve kamuoyuna açıklar. Açıklanan adaylar kapsayıcı bir panel huzurunda röportaj yaparlar, bütün sorulara dürüst cevap verip açıklama yapmak zorundadırlar. Bilahare AYK genel kurulu 3 türlü açık ve gerekçeli oy kullanma usulüyle en liyakatli adayları seçer. AYK'nın aday gösterme ve seçme kararları Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir.

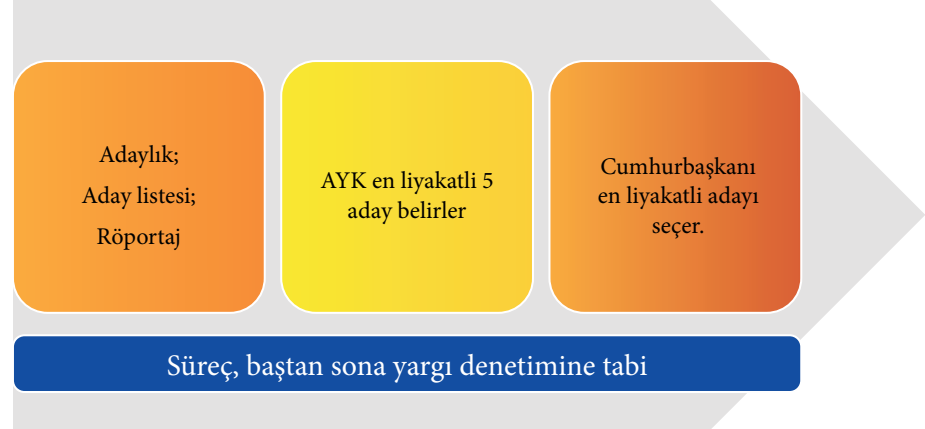
İlk Derece ve İstinaf Mahkemelerinde Hakimlik ve Savcılık Mesleğine Kabul ve Atamalar:

- Hakim ve savcılar liyakatlerine göre seçilerek atanırlar.
- Liyakatin gerekleri mahkemenin ihtiyacına göre belirlenir.
- Mesleki bilgi, uzmanlık, tecrübe, kişisel ve sosyal yetkinlikler ile önceki başarı durumu ile yazılı sınav puanları ile sözlü mülakat sonuçları dikkate alınır.
- Liyakati sağlayanlar arasında açık yarışma usulüyle seçim yapılır.
- Şartlarını sağlayan bütün hukuk meslekleri mensupları başvurabilir.
- Mahrumiyet bölgelerinde görev yapmak teşvik edilir.
- Revaçta olan yerlerdeki görevler için ilave nitelikler getirilir.

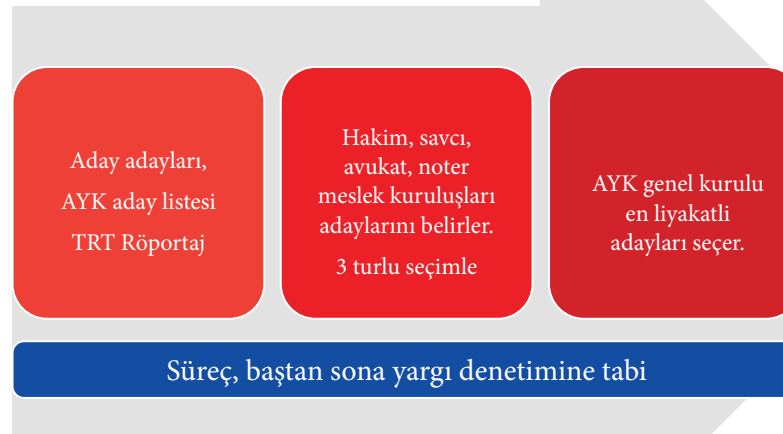
Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay Üyeliklerine Adaylık, Liyakat Esaslı Seçim ve Atamalar

- Üye olma şartlarını (üye seçim tarihinden 6 ay öncesinde) taşıyan herkes aday adayı olarak doğrudan AYK'ya başvurabilir.
- AYK şartlarını taşıdığını tespit ettiği adayları liyakatlerine göre puanlamasını ve sıralamasını yapar ve bilgilerini kamuoyuna açıklar.
- Kapsayıcı bir paydaş paneli huzurunda TRT'de röportaj yaparlar. Adaylar bütün sorulan sorulara cevap verir; bilgilerini kamuoyuna dürüstçe açıklar.
- AYK genel kurulu en yüksek niteliklere sahip 10 aday arasında 5 kere seçim yaparak her seçimde en yüksek oyu alan kişiyi aday olarak belirler. Bir seçimde seçilmesine karar verilen kişi sonraki seçime katılamaz.
- Bu şekilde belirlenen 5 aday arasından en liyakatli olanını cumhurbaşkanı üye olarak seçer.
- AYK'nın aday gösterme, cumhurbaşkanının adaylar arasında seçme kararları Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir.

Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Vekili Görevlerine Adaylık, Liyakat Esaslı Seçim ve Atamalar

- Hakimler Odaları Birliği 4 aday; Savcı Odaları Birliği 6 aday, Türkiye Barolar Birliği 2 aday, Türkiye Noterler Birliği 1 aday adayı belirler AYK'ya bildirir.
- Üye olma şartlarını (üye seçim tarihinden 3 ay öncesinde) taşıyan herkes aday adayı olarak doğrudan AYK'ya başvurabilir veya aday adayı gösterecek olan kurumlara başvurabilir.
- AYK şartlarını taşıdığı tespit ettiği adayları liyakatlerine göre puanlamasını ve sıralamasını yapar ve bilgilerini kamuoyuna açıklar.
- Kapsayıcı bir paydaş paneli huzurunda TRT'de röportaj yaparlar. Adaylar bütün sorulan sorulara cevap verir; bilgilerini kamuoyuna dürüstçe açıklar.
- AYK genel kurulu belirlenen adaylar arasından seçim yapar. Adaylar 3 türlü seçimlerle belirlenir.
- AYK'nın aday gösterme ve adaylar arasında seçme kararları Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir.

**Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Üye Atama
ile ilgili kanun taslağını
aşağıdaki kare kodu okutarak ya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

**Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay
Üye Atama ilgili Anayasa düzenlemeleri
taslağını da sayfa 300-302 arasında bulabilirsiniz.**

5 YEKNESAK HUKUK MESLEKLERİ KARIYER PLANI

HUKUK MESLEKLERİ KANUNU

Av. Mehmet Gün

Av. Hande Haçar

Av. Muhammed Demircan

Av. Utku Süngü

Gerekçe

Tüm hukuk meslekleri için yargı hizmet birimlerinin (mahkemelerin) yapılanmasına ve işlevine uyarlı yeknesak bir kariyer planı öngörülmüştür. Hukuk meslekleri kariyer planı en az 3 ana derecelidir. Her derece en fazla 3 seviyedir. Dereceler içinde seviye ilerlemesi kıdeme bağlıdır; dereceler arası ilerleme ise meslekte başarıya ve kıdeme birlikte bağlıdır. Hakim ve savcıların derece ilerlemeleri ilerleyecekleri üst derecedeki mahkemelerde açık pozisyon bulunmasına bağlıdır. Amaç insan kaynaklarını mahkemelerin ihtiyacına uygun olarak geliştirmektir. Hukuk meslek mensuplarının yargı mercilerinin ihtiyaç duyduğu yetkinlik, bilgi ve tecrübeye ulaştırmak, en zor işlerin en kıdemli, tecrübeli ve yetkin kişiler tarafından yerine getirilmesi öngörülmektedir.

Hukuk mesleklerine kabul için adayların tam yetki verildiğinde bir yandan kişisel olgunluk yaşına erişmiş olmaları, diğer yandan görevlerini isabetle yerine getirmeye yeterli tam yetkin, bilgili ve tecrübeli hale getirilmeleri amaçlanmaktadır. Mesleğe tam kabul için adayların tamamı makul ücret mukabili olan resmi staj, özetmenlik ve yardımcılık görevleri yapmaları ve meslekte pişmeleri öngörülmüştür. Bütün bu aşamalarda ilerlemek için yazılı sınav ve her mesleğin unsurlarının ağırlıkta olduğu, içlerine bir de psikoloğun katıldığı bir heyet önünde sözlü mülakat yapılması, objektifliğin sağlanması için mülakatların kayıt altına alınması ve yargı denetimine tabi olması öngörülmüştür.

Bütün mesleklerde ilerleme liyakate bağlıdır. Liyakat kaliteli hizmet üretilmesini sağlayan unsurları tespit eden mo-

dern performans değerlendirmesi yoluyla belirlenmektedir. İlaveten güncel ve sürekli eğitim, rehberlik ve mentorluk (Ahilikteki yol atalığı) sağlanması öngörülmüştür. Bu amaçla emekli olan meslek önderlerinin sağlıkları elverdiği süreçte mesleğe mentor – yol atası olarak devam etmeleri öngörülmüş; zorunlu emeklilik yaşı yükseltilmiştir.

Böylelikle hakim, savcı ve avukat mesleklerinin birbirlerine paralel ve denk olarak gelişmeleri sağlanmaktadır. Toplumun ihtiyaçları gerektirdiğinde veya meslek mensupları arzu ettiklerinde meslekler arasında geçiş yapmaları kolaylaştırılmakta; ülkenin hukuk alanındaki insan kaynaklarının ihtiyaca uygun olarak dinamik ve etkin olarak kullanılması sağlanmaktadır.

Yargı görevlileri, özellikle hakimler ile vatandaş arasındaki sürtüşmeler, temelde bir davaya bir hakim bakıp bakmayacağına ilişkin ret ve çekilme meselelerinin normal yargılama içinde incelenip karara bağlanması yönetsel açıdan sağlıklı, suistimallere açık ve gecikmeye neden olacak mahiyettedir. Vatandaş ile yargı görevlileri arasında çıkabilen bu meselelerin incelenip denetlenmesini hem hizmetin sağlanmasından ve kalitesinden hem de hizmet birimlerinin yönetiminden sorumlu olan Adalet Yüksek Kurumu'nun; yargısal denetimini ise Adalet Yüksek Mahkemesi'nin yerine getirmesi öngörülmüştür. Böylelikle bir yandan AYM'nin mahkemeler ile vatandaş arasındaki hizmete yönelik sıkıntılardan ilk elden haberdar olması sağlanmakta diğer yandan çekilme ve ret kurumlarının suistimal edilmesi önlenmektedir.

Ana Hatları ile Hukuk Meslekleri Tasarımı

NOTLAR

- 1- Tüm hukuk meslekleri için ortak kariyer planı - mahkeme yapısına ve işlevine uyumlu.
- 2- En az 3 ana dereceli, dereceler içinde en fazla 3 seviyeli ve tüm mesleklerde yeknesak.
- 3- Derece ilerlemesi başarıya ve kıdeme bağlı. Seviye ilerlemesi kıdeme bağlı.
- 4- Hakim, savcı derece ilerlemesi üst derecede açık pozisyon olmasına bağlı.
- 5- Mesleğe kabul için: Ücretli staj, özetmenlik (2 yıl) ve yardımcılık (3 yıl) süreçleri getiriyor.
- 6- Meslek stajına, özetmenliğe, yardımcılığa girişte ve mesleğe kabulde yazılı ve sözlü sınav.
- 7- Mesleğe kabul ve atama mülakatını nitelikli kurul yapar, mülakatlar kaydedilir ve yayınlanır.
- 8- Noterliklere atama liyakat, tecrübe ve yarışma esaslıdır.
- 9- Bütün mesleklerde performans değerlendirmesi, performans bazlı ilerleme – milli kültüre dayalı seviyeler.
- 10- Güncel ve sürekli mesleki eğitim, rehberlik ve mentorluk (Ahilikte: Yol atalığı).
- 11- Hakimler ile vatandaş arasındaki sürtüşmeler: Şikayet, ret ve çekilmeleri AYK inceler.
- 12- Hukuk işlerinin zorluk derecesine göre mesleklerde yetkinlik seviyeleriyle buluşturulması.

Temel Amaçlar ve Hedefler

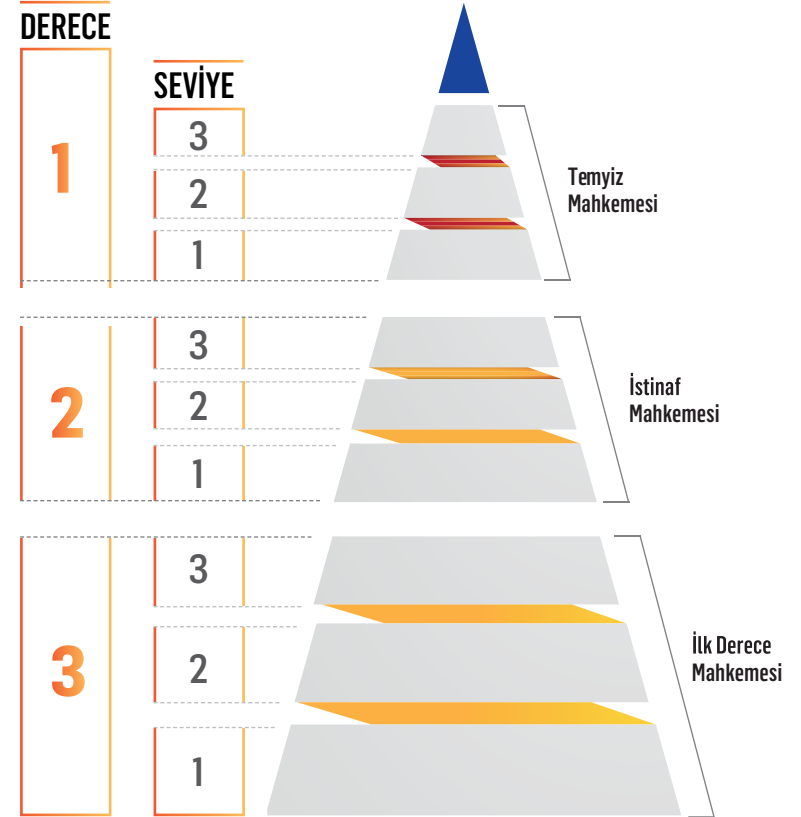
Temel amaç: Mahkemelerin kaliteli hizmet üreten, verimli, yetkin ve uluslararası rekabetçi hale getirilmesi; mevcut ilk derece, istinaf ve temyiz mahkemesi yapısının insan kaynakları ve kaynakların etkin, verimli ve olumlu işbirliği geliştirmesi bakımından güçlendirilmesidir.

Bu amaçla aşağıda sayılan temel hususlar hedeflenmektedir:

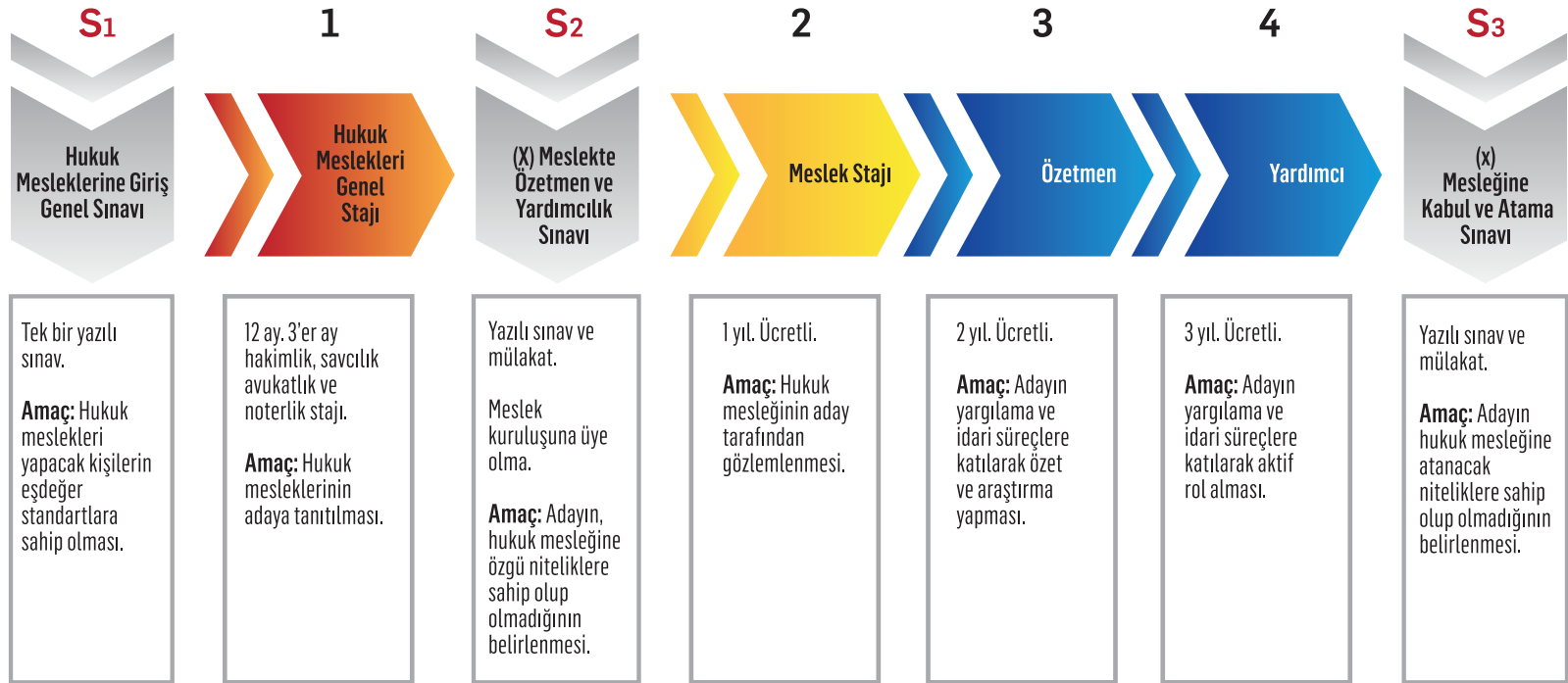
- Hukuk mesleklerinin mahkemelerin yapısına uygun ve yeknesak yapılandırılması.
- Hakim, savcı, avukat ve noter mesleklerine giriş sisteminin yeknesaklaştırılması.
- Hukuk mesleklerinde kariyer planı, terfi sistemi ve atamaların yeknesaklaştırılması.
- Yeknesaklaştırma yoluyla hukuk meslekleri arası geçişlerin kolaylaştırılması.
- Hukuk mesleklerinin yetkinlik ve verimlilikte uluslararası rekabetçi hale getirilmesi.

Hukuk Meslekleri Kariyer Planı ve Yürütülmesi

- Hukuk meslekleri kariyer planı mahkemelerin yapısına ve işlevlerinin önemine uyarlı olarak Adalet Yüksek Kurumu tarafından oluşturulur.
- Kariyer planları hukuk mesleklerinin aynı seviyede gelişmesine ve seviyeler arasında kolayca geçiş sağlanmasına imkan verecek şekilde düzenlenir.
- Hukuk meslekleri görev yapmaya yetkili olacakları mahkeme derecesine göre derecelendirilir; her derece kendi içinde 3 seviyeye bölünebilir.
- Derece içinde seviye ilerlemesi belirli süre görev yapmış olmak ve belirlenen başarı performansını göstermek kaydıyla otomatik olur.
- Hakim ve savcıların derece ilerlemesi ve yüksek dereceye geçebilmesi için üst derecedeki mahkeme veya savcılıkta açık pozisyon olması, adayın o pozisyona talip olması gerekir.
- Derece ve seviye ilerlemelerini yargı hizmetlerinin ihtiyaçlarına uyarlı olarak Adalet Yüksek Kurumu planlar ve yürütür;
- Adalet Yüksek Kurumu her derece ve seviyede geçirilecek süreleri, alınacak eğitimi ve üst derecelere aynı seviye içinde ilerleme ve üst seviyeye geçiş şartlarını yönetmelikle düzenler ve yürütür.

Hukuk Mesleklerine Giriş Sistemi

Hakimlik, Savcılık, Avukatlık ve Noterlik Mesleklerine Giriş Süreci ve Şartları

- Mesleklere giriş sınavları, mülakatlar, yetkilendirme ve görev atamalarını Adalet Yüksek Kurumu yapar.
- Meslek stajyerlerine ücret ödenir.
- Meslek stajını bitirenler önce 2 yıl süreyle ilgili meslekte özetmenlik yapar. Başarılı olmaları halinde 3 yıl süreyle meslekte yardımcı olarak görev yaparlar.
- Hakim ve savcı meslekleri özetmen ve yardımcılarını AYK atar. Aynı yere talip olanlar arasında en liyakatli olanlar atanır. Avukat ve noter mesleklerinde yanında görev yapılacak olan avukat ve noter liyakat esasına göre seçim yapar.
- Bütün süreci AYK izler, denetler, karar verir ve kayda geçirir. AYK'nın tüm işlem ve kararları yargı denetimine tabidir.

Hukuk Meslekleri Stajı

Hakim stajyerleri staj süreleri boyunca; hakimleri işlerini ve duruşmaları yaparken gözlemler, mahkemelerin diğer yargı makamları ile idari makamlardaki işlere yardımcı olurlar, staj eğitimlerine katılırlar ve yönetmelikte gösterilen diğer staj ödevlerini yerine getirirler.

Noter stajyerleri staj süreleri boyunca; noter işlemlerini gözlemler, noterlerin idari makamlardaki işlerine yardımcı olur, eğitimlere katılır ve yönetmelikle gösterilecek diğer ödevleri yerine getirir.

Avukat stajyerleri staj süreleri boyunca; avukatın gözeteminde araştırmalar yapar, dosyalar oluşturur, yazışmalara yardımcı olur, avukatın resmi mercilerdeki ve mahkemelerdeki işlerine yardımcı olur, avukatın katıldığı duruşmalara avukatının yanında katılır, savunmaya yardımcı olur, eğitimlere katılır ve yönetmelikle gösterilecek diğer ödevleri yerine getirir.

Savcı stajyerleri staj süreleri boyunca; savcılarını işlerini ve duruşmaları yaparken gözlemler, savcılıkların diğer yargı makamları ile idari makamlardaki işlere yardımcı olurlar, staj eğitimlerine katılırlar ve yönetmelikte gösterilen diğer staj ödevlerini yerine getirirler.

- Performansları, performans değerlendirme sistemine göre değerlendirilir.
- Staj süresi boyunca stajyerlere, en düşük memur ücretinden az olmayan ücret ödenir.
- Staj ücretinin miktarı her yıl ilgili meslek kuruluşu birliği tarafından belirlenir.

Hukuk Meslekleri Özetmenleri

Seçtikleri meslek stajını başarıyla tamamlamış kişileri, AYK; o mesleklerde özetmen olarak en az 2 yıl süreyle o sıfatla görev yapmak üzere yetkilendirir.

Hakim ve savcılar talip oldukları mahkemelerde açılan süreli boş kadrolara aynı görev talip olanlar arasında niteliksel yarışma / liyakat esasıyla atanırlar.

Avukat ve noter özetmenleri, AYK'ya özetmen ihtiyacını bildirmiş avukat veya noterlerden nezdinde çalışmak istediklerine başvururlar. Aynı göreve başvuran talipli özetmenler arasında objektif kriterlere dayalı liyakat bazlı olanlara görev verilir; durum AYK'ya bildirilir.

Hukuk meslekleri özetmenleri temel olarak şu görevleri yaparlar:

- Kendilerine verilen dosyaları, dilekçe, delil ve raporları inceleyerek özetlemek,
- Hukuk meslekleri mensuplarının yerine getireceği bütün işlemlerle ilgili olarak araştırmalar yapmak, taslaklar hazırlamak, hazırlık ve işlem sonrası takip işlerini yapmak ve onlara işlemler sırasında eşlik etmek.
- Ve kendilerine görev verilecek diğer mesleki görevleri yerine getirmek.

Hukuk Meslekleri Yardımcıları

En az iki yıl özetmen olarak çalışmış ve yapılan değerlendirmede başarılı bulunanlar Adalet Yüksek Kurumu tarafından ilgili hukuk mesleği yardımcısı olarak çalışmak istedikleri mahkemelere, diğer talipliler arasında niteliksel yarışma usulüyle seçilerek atanırlar.

Yardımcı noterler AYK'ya yardımcı noter ihtiyacını bildirmiş olan noterlerden nezdinde çalışmak istediklerine başvururlar. Aynı görev başvuran talipliler arasında objektif kriterlere dayalı liyakat bazlı olanlara görev verilir; durum AYK'ya bildirilir.

Yardımcı avukatlar AYK'ya yardımcı avukat ihtiyacını bildirmiş olan avukatlardan nezdinde çalışmak istediklerine başvururlar. Aynı görev başvuran talipliler arasında objektif kriterlere dayalı liyakat bazlı olanlara görev verilir; durum AYK'ya bildirilir.

- Yardımcılar, yardımcısı oldukları asilin yanında yargılama faaliyetine katılırlar, asilin vereceği görevleri yaparlar, yardımcı olurlar ancak asilin yerine geçemezler.
- Asil avukatın onayıyla adli hazırlık mahkemeleri ile icra tetkik mercilerinde avukatın takip ettiği dava ve işlerle ilgili duruşmalara girebilir ve icra müdürlüklerindeki işleri yürütebilirler.
- Yardımcılar, asil tarafından sevk ve idare edilirler; kendilerine verilen dosya, dilekçe, delil ve sair evrakları evrakı inceleyerek değerlendirirler, hukuki konular hakkında doktrin ve içtihat araştırmaları yaparlar; asilin talimatları doğrultusunda taslakları hazırlarlar, gerekçeleri hazırlarlar ve asile sunarlar.
- Asilin yetki verdiği sınırlı durumlarda diğer yargı mercileri, idari kurumlar ve taraflarla iletişim ve yazışmaları doğrudan yapabilirler.
- Dosya ve evrakta yer alan delilleri sıralarlar, tanıkları sorulacak soruların sırasını belirlerler ve deliller hakkında fikir oluşturmak suretiyle hukuki rapor düzenlerler.
- Asil tarafından verilen diğer görevleri yerine getirirler.

Hukuk Mesleklerine Kabul ve Atama Sınavı

NOTLAR

- Hukuk meslekleri stajını başarıyla tamamlamış, bilahare en az 2 yıl süreyle özetmen ve sonra 3 yıl süreyle yardımcı olarak başarıyla görev yapmış kişiler bu sınava girebilir.
- Adalet Yüksek Kurumu tarafından her meslek için ayrı ayrı olmak üzere yazılı sınav ve mülakat yapılır. Sınav önce yazılı olarak yapılır. Başarılı olanlar ile mülakat yapılır.
- Yazılı sınav ve mülakatlarda adayların hukuki bilgileri , analiz ve uygulama yetenekleri ile iletişim ve sair sosyal becerileri ile hakimlerin performans değerlerinde dikkate alınan diğer hususlar ölçülür.
- Mülakatlar sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınır; sınavların hemen sonrasında kurumun sitesinde herkesin erişebileceği şekilde yayınlanır.
- 100 puan üzerinden 70 puan alanlar başarılı sayılır.
- Sınavlara ve sonuçlarına ilgi veya menfaat göstermeksizin herkes itiraz ve yargısal denetim yoluna başvurabilir. Bu yöndeki itirazlar ve davalar öncelik verilerek seri bir şekilde sonuçlandırılır.
- Bu sürecin sonunda başarılı bulunanlar ilgili mesleğe kabul edilirler veya atanırlar.

Hukuk Mesleklerine Kabul ve Atama Mülakatı

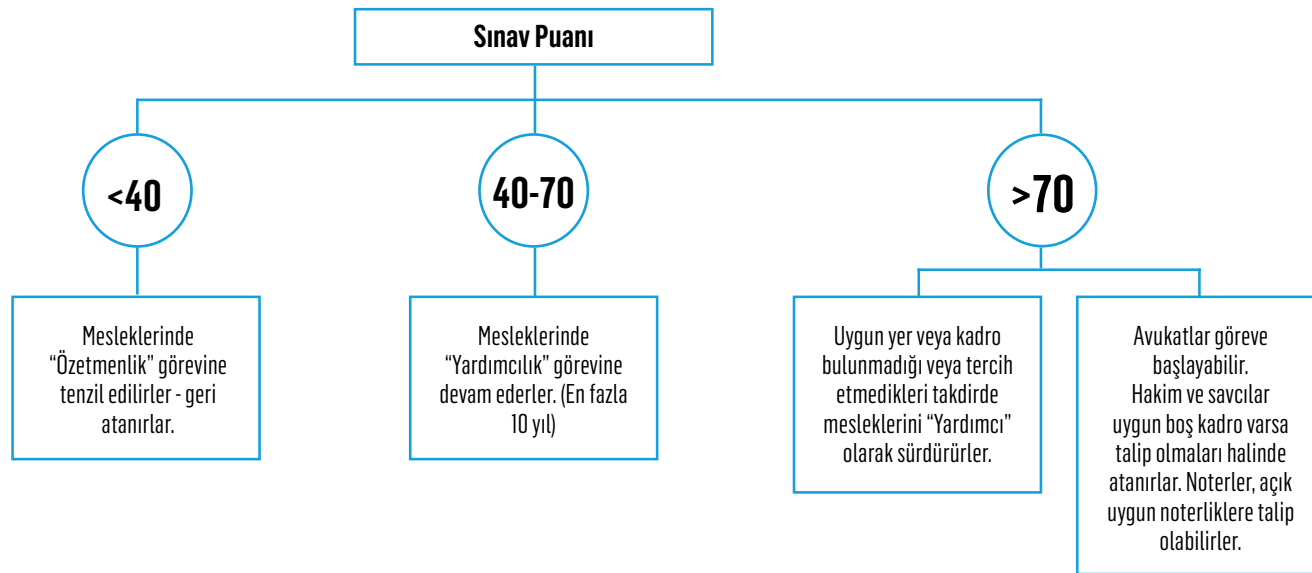
Mülakat kurulları Adalet Yüksek Kurulu üyeleri arasından seçilen 7 kişiden oluşur. Aşağıda belirtilen niteliklerde üye bulunmaması halinde hakim, savcı ve avukat üyeler arasından seçim yapılır.

	Hakim	Savcı	Avukat	Noter	Akademisyen	Psikolog
Hakimlik Mülakat Kurulu						
Savcılık Mülakat Kurulu						
Avukatlık Mülakat Kurulu						
Noterlik Mülakat Kurulu						

Yazılı Sınav ve Mülakatın Değerlendirilmesi

Mülakatta mesleğe kabulüne engel bir durum çıkmaması halinde:

- Mülakatta verilen puanlarla, yazılı sınav puanlarının ortalaması bulunur.
- Ortalama puana göre tablodaki gibi karar verilir.
- Mesleği yapabileceklerine dair belge verilir.
- Hakim ve savcıların göreve atanması uygun yer olmasına bağlıdır.
- Noterler açık noterlik varsa talep olabilirler.

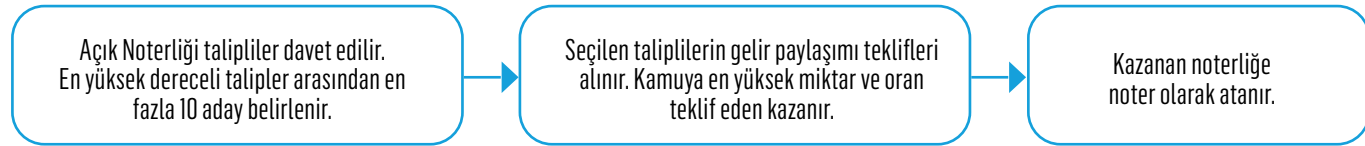

Noterliklere Yarışma Usulüyle Atanma

Noterliklere atamalar şu hususlar dikkate alınarak yapılır: (1) Noterliklerin daha iyi hizmet vermesi; (2) noterliklere en liyakatli adayların atanması; (3) kamu hizmeti olan noterlikten elde edilen gelirin kamu ile noterler arasında adil paylaşımı; ve (4) noterler arasında adil bir gelir dağılımının sağlanması.

Bu amaçla:

- Noterler kariyerlerinde liyakatleri, kıdemleri ve performansları dikkate alınarak AYK tarafından derecelendirilirler.
- Noterlikler bulunduğu bölgenin ekonomik ihtiyaçları, işlerinin yoğunluğu, topluma verdiği hizmetler ve bu hizmetlerden geçmiş yıllarda elde edilen noterlik gelirleri dikkate alınarak derecelendirilir.
- Noterliklere noterler yarışma usulüyle ve yarışmada belirlenen süre boyunca görev yapmak üzere atanırlar.
- Açılan noterlikler için önce niteliksel liyakat yarışması açılır; derecesi en yüksek en fazla 10 aday belirlenir.
- Belirlenen talipliler; gelir paylaşımı yarışmasına davet edilir.
- Kamuya en yüksek miktarda ve oranda gelir bırakmayı teklif eden noter atanır. Noterliğin tahmini gayrisafi gelirinin yüzde 50'sinden azı teklif edilemez. Teklifler aynı ise derecesi daha yüksek aday atanır.

Hukuk Mesleklerinde Göreve Başlama

- Avukatlar hemen avukatlık mesleğini yerine getirmeye başlayabilirler. Bürolarının veya işyerlerinin bulunduğu il barolarına ve bölge baro birliklerine ve ayrıca AYK'ya bildirimde bulunurlar.
- Noterler; noterlerle ilgili özel hükümler uyarınca açık bulunan noterliklere talip olur ve başarılı olurlarsa göreve başlarlar. O zamana kadar yardımcı noter olarak görevlerini sürdürebilirler.
- Hakimler ve savcılar, mahkeme ve savcılıkların ihtiyaçlarına göre ve bilgi, tecrübe, uzmanlık, performans değerlendirme ve sınav puanları gözönüne alınarak Adalet Yüksek Kurumu tarafından atanır. Adalet Yüksek Kurumu ihtiyaç olan yerleri, ihtiyaç duyulan kaynakları ve aranan nitelikleri düzenli olarak yayınlar ve günceller.
- AYK tarafından belirlenen mahkeme kriterlerini karşılayan adaylar atanır. O nitelikleri taşıyan bulunamazsa en yakın niteliklere sahip olan adaylar atanır.
- Atamalar; aynı bölge, il, mülki birim, adliye veya mahkemedeki uygun olan göreve talip olanlar arasında liyakat yarışına göre en liyakatli olan belirlenerek yapılır.
- Atamaları Adalet Yüksek Kurumu yapar.

Hukuk Mesleklerinde Performans Değerlendirmesi

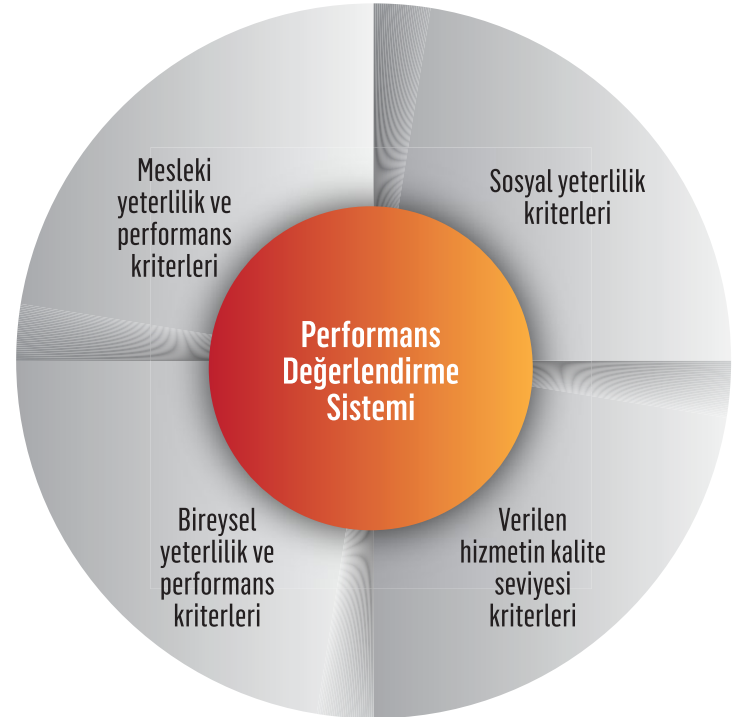
Görevdeki hukuk mesleklerinin performansı topluma kaliteli yargı hizmeti sunabilmek için gereken hususlar üzerinden ölçme ve değerlendirme suretiyle senede 1 kere Adalet Yüksek Kurumu tarafından değerlendirilir ve ilan edilir:

- Verilen hizmetin kalitesine ilişkin kriterler
- Bireysel verimlilik ve başarılar
- Mesleki yeterlilik ve performans
- Sosyal yeterlilik kriterleri ve
- Diğerleri.

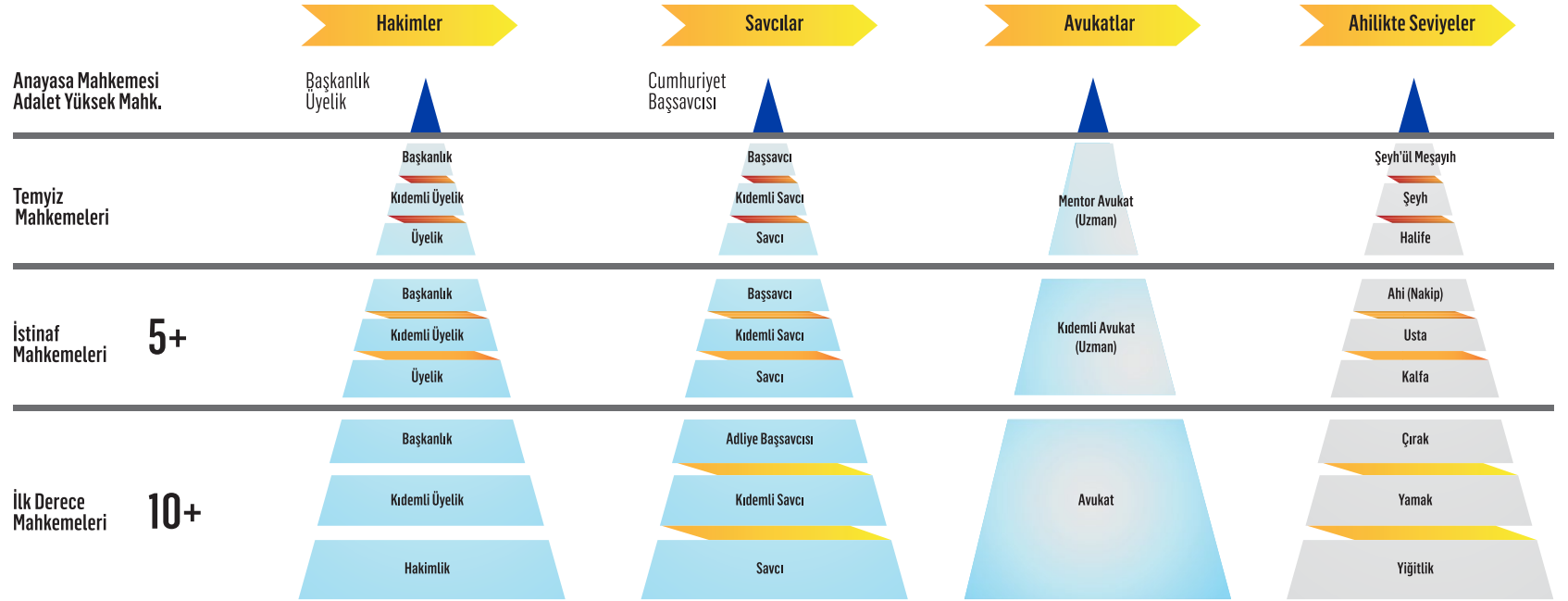
Görevleri sebebiyle muhatap olduğu hakimler, adli görevliler, avukatlar ve vatandaşlardan anket yoluyla geri bildirim alınır.

Bütün sonuçlar meslek mentorlarıyla yapılacak değerlendirme görüşmesinde birlikte değerlendirilir; güçlü olan ve gelişme sahaları belirlenir.

Bu şekilde tespit edilen hem kurumsal meslek içi eğitim planlamasına konulur; hem de meslek mensupları için bireysel eğitim alanı olarak belirlenir.

Hukuk Mesleklerinde Karşılaştırmalı Kariyer Derece ve Seviyeleri

Etkin İnsan Kaynakları Kullanımı için Hukuk Meslekleri Arasında Geçiş

- Yeksenak kariyer planına göre yetişen yargı meslekleri mensuplarının, meslek değiştirirken girecekleri yazılı ve sözlü sınavdaki başarılarına bağlı olarak aynı veya daha düşük derece ve seviyede olmak kaydıyla meslekler arasında geçiş yapabilmesi öngörülmektedir. Böylelikle yargının insan kaynaklarını etkin ve verimli kullanarak değerlendirmesi amaçlanmaktadır.
- AYK hukuk mesleklerinin her birinde kapasite ve ihtiyaçları düzenli olarak güncelleyecek ve yayınlayacaktır.
- AYK her yıl mesleklerde geçiş için yazılı ve sözlü sınavlar düzenleyecektir.
- Yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olanlar geçmek istedikleri mesleğe ilişkin olarak bir yıl süreyle zorunlu staj yapacaklardır.
- Diğer mesleklere geçiş için adayın bulunduğu meslekte derece ve seviyedeki başarısı, performans değerlendirme puanları, yazılı ve sözlü sınav puanları, yabancı dil bilgisi, yüksek lisans, doktora ve profesörlük gibi akademik çalışmaları da dikkate alınacaktır.

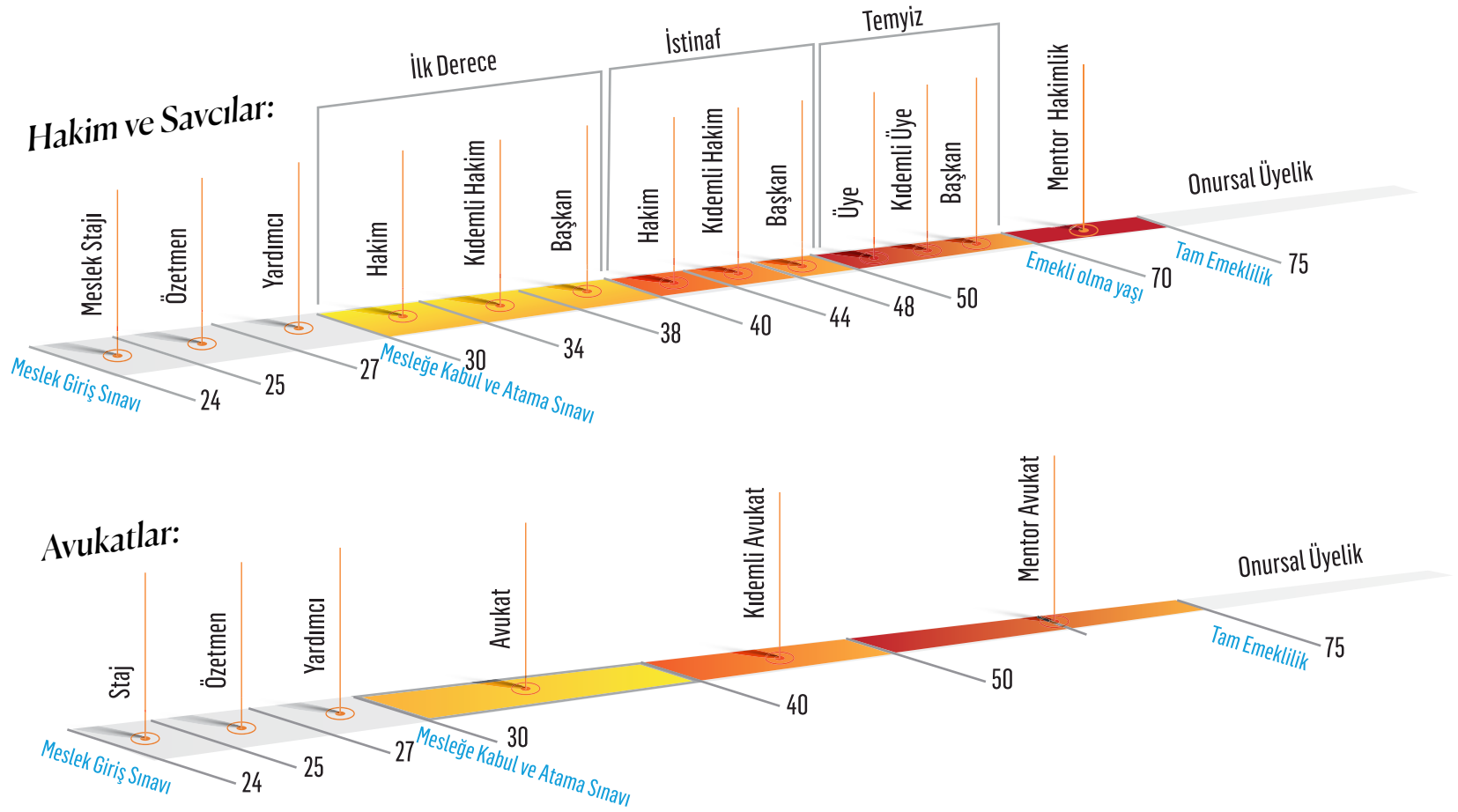
Hakimlik		Hukuk Meslekleri Genel Stajı	Hakimlik Meslek Stajı – Özetmen Hakim	Yardımcı Hakimlik		İlk Derece Hakimliği	İlk Derece Kıdemli Üyeliği	İlk Derece Mahkeme Başkanlığı	İstinaf Mahkeme Üyeliği	İstinaf Kıdemli Üyeliği	İstinaf Mahkeme Başkanı	Temyiz Mahkeme Üyeliği	Temyiz Mahkeme Kıdemli Üyeliği	Temyiz Mahkeme Başkanlığı
Savcılık	Hukuk Mesleklerine Giriş Genel Sınavı		Savcılık Meslek Stajı – Özetmen Savcı	Yardımcı Savcılık	Mesleğe Giriş – Kabul Sınavı ve Mülakat	Savcı	Kıdemli Savcı	Adliye Başsavcısı	İstinaf Savcısı	İstinaf Kıdemli Savcısı	İstinaf Başsavcısı	Temyiz Savcısı	Temyiz Kıdemli Savcısı	Temyiz Başsavcısı
Avukatlık			Avukatlık Meslek Stajı – Özetmen Avukat	Yardımcı Avukatlık		Avukat			Kıdemli Avukat			Mentor Avukat		

Hukuk Mesleklerinde Meslek İçi, Güncel ve Sürekli Eğitim

Tüm hukuk meslekleri mensupları meslek hayatları boyunca düzenli ve sürekli meslek içi eğitim görürler. Kariyerlerinde dereceler içinde seviye yükselmeleri, yüksek dereceye geçmeleri meslek için eğitim gereklerinin tamamlanmış olmalarına bağlıdır. AYK meslek içi eğitim planlarının ana hatlarını ve temel ilkelerini kariyer gelişimleri ile ilintilendirerek belirler. Yargısal meslek kuruluşlarının her biri, Adalet Yüksek Kurumu ile birlikte üyelerinin eğitimleri için detaylı planlar hazırlarlar.

- Her 30 takvim günü için stajyerler, özetmenler ve meslek yardımcılarının 3 gün meslek içi eğitim alması zorunludur.
- Bu eğitimlerin sonuçları yazılı ve sözlü sınavlarla belirlenir. Eğitimler Adalet Yüksek Akademisi ile birlikte yürütülür.
- Mesleklerinde üst dereceye geçenler göreve başlamadan önce (2) ay süreyle görev yapacakları hususta yoğun eğitimden geçirilir. Yazılı sınavda başarılı olanlar yeni görevlerine başlar. Başarısız olanlar eğitimi tekrar eder, bunda da başarısız olursa derece atlama kararı iptal edilir.
- Yargıtay, Danıştay üyeliğine atananlar için yoğun eğitim süresi 1 yıldır.
- Hukuk meslekleri mensupları eğitimlerinin bir kısmını görev konuları ile ilgili alanlarda resmi ve özel kişi ve kurumlarca düzenlenen konferans ve sair etkinliklere katılmak suretiyle alırlar. Toplam puanların % 20'sini geçmemek üzere bu etkinliklerden edinilen katılım süreleri ve puanları yazılı sınav puanları yerine geçer.
- Mahrumiyet bölgelerindeki görevlere talip olup başarı ile yerine getirenler ya da buldukları görevlerde üstün başarı gösterenler eğitim, konaklama ve iâşe masrafları ilgili meslek kuruluşu tarafından karşılanacak yurt içi ve yurt dışında yüksek lisans ve doktora programlarına gönderir.

Karşılaştırmalı Hakim, Savcı ve Avukat Kariyer Planı

Hukuk Mesleklerinde Rehberlik ve Mentorluk

Geleneksel mesleklerden olan hukuk mesleklerinin hepsinde; yetkinlikler tekrar tekrar kullanılıp geliştirilerek ustalık kazanılmakta; yıllar boyunca tecrübeler biriktirilmektedir. Bu mesleklerin öğrenilmesinde ve geliştirilmesinde ustalık seviyesinde olanların çok önemli katkısı olmaktadır. Mesleki gelişim rehberliğinin yanında mentorluk dünyaca kabul görmekte; ilerlemenin olmazsa olmaz şartı olarak kabul edilmektedir. Özellikle hakimlik ve savcılık mesleklerinde kamu görevlilerine uygulanan resmi emeklilik kuralları uygulandığında tecrübeli ustaların rehberlik ve mentorluk (Ahilik'te Yol Ataları) kaybedilmektedir.

Öte yandan hukuk meslekleri çoğunlukla zihni bir faaliyet olup; fiziki güç ve yeterliliklere çok daha az ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim bazı ülkelerde anayasa mahkemesi üyeliği ömür boyu sürmektedir.

- Hukuk mesleklerinde üst derecelere gelmiş olanlar mentor olarak da görev görürler. Bu dereceye gelmiş olanlar derecelerine uygun sorumluluklar verilir. Örneğin temyiz seviyesindeki sorumluluklar onlara verilebilir.
- Bu tür üst derece sorumlulukların yerine getirilmesinde daha alt derecede olanlar daha üst derecede olanlarla birlikte ve onun gözetiminde görev alabilirler.
- Meslek için öğrenme usta - çırak ilişkisi içinde kurumlaştırılarak mesleğin son aşamasına kadar sürdürülür. Emekli olanlar da bilgi, ustalık ve tecrübelerinin daha genç kuşaklara aktarırlar. Bu hususları Adalet Yüksek Kurumu yönetmelikle düzenler.
- Mentor derecesine gelenler ile emeklilikten sonra mentorluk yapmak isteyenler başvuruları üzerine Adalet Yüksek Kurumu tarafından değerlendirilerek bir sicile kayıt edilirler.
- Mesleğe kabul ve atama sınavında başarılı olanlar; mesleklerindeki mentorlarla rızai olarak eşleştirilirler.

Hukuk Meslekleri Mensuplarının Sicili

Adalet Yüksek Kurumu hukuk mesleklerine kabul ettiği kişiler için bir sicil tutar; bu sicil belgelerini elektronik ortamda herkesin kolayca erişebileceği şekilde yayınlar. Kişilerin kişisel verileri ile güvenliklerine ilişkin bilgiler yayınlanmaz. Hakim, savcı ve noterlerin bölgesel meslek odaları, bölge baro birlikleri ve il baroları kendi üyelerine ilişkin sicil kayıtlarının aynısını tutacaktır. Bu dosyalarda en azından aşağıdaki belge ve bilgiler tutulacaktır.

- Sınavlara katılmak için sunduğu belgelerin tamamı,
- Yazılı sınav soruları ve cevapları ile mülakat tutanakları ve notları,
- Meslek stajı, özetmen, yardımcı ve aslı meslek görevlerine ilişkin bilgi ve belgeler,
- Varsa mesleklerinden başka görevlerine ilişkin bilgi ve belgeler,
- Mesleki eserleri ve yazıları,
- Görevleri sırasında yapılmış olan teftiş ve performans değerlendirmeleri,
- Terfi, tenzil, duraklatma ve benzeri kararlar ve belgeler,
- Hakimler için vermiş oldukları bütün kararlar, istinaf ve temyiz sonuçları,
- Haklarında verilen veya kendilerinin talep ettiği çekilme ve reddi hakim taleplerine ilişkin belgeler ve bunlar hakkında verilmiş olan kararlar,
- Hakkında yapılmış olan bütün şikayetler, disiplin ve ceza soruşturması ve sonuçları,
- Mali ve sosyal durumuna ve ilişkilerine ilişkin bilgi ve belgeler,
- Ve haklarında bilinmesinde yarar olan sair bilgiler.

HAKİMLİK

Hakimlerin Çalışma Günleri, Saatleri ve Yıllık Planlama

- Hakimler ve savcıların atanmaları üzerine atandıkları tarihten görev süreleri boyunca çalışma günlerini, meslek içi eğitim, konferans vb. sebeple mahkemede olmayacakları günler ile izinlerini kullanacakları tarihleri planlarlar; Adalet Yüksek Kurumu'na, bölge baro birliklerine bildirirler, mahkemelerinde de ilan ederler. Hakimler mahkemelerindeki işlerini bu plana uygun olarak planlarlar. Mahkemedeki işlerin aksamaması için azami özen gösterirler.
- Bütün hakimler ve savcılar yıllık 30 takvim günü ücretli izin yaparlar. İzinlerini temmuz, ağustos aylarında kullanırlar. Dilerlerse bir haftasını ocak ayında kullanabilirler. İzin dönemi içindeki resmi tatiller izin süresini uzatmaz.
- Hakimlerin ve savcıların mazeret, hastalık ve aylıksız izinleri hakkında Devlet Memurları Kanunu'ndaki hükümler uygulanır. Elde olmayan sebeplerle olan aksamaları telafi etmek için özveri gösterir ve tedbir alırlar.
- Adli tatil kaldırılmıştır. Adalet Yüksek Kurumu hakimlerin ve savcılarının yıllık izinlerini kullanmalarının vatandaşa verilen yargı hizmetinin aksamadan gerçekleştirilmesi için gerekli planlamaları yapar, tedbirleri alır.
- Hakimler ve savcılar kamu görevlilerinin günlük, haftalık çalışma saatlerine uyar; yargı izmetinin gerektirdiği durumlarda mesai saatleri dışında ve tatil günlerinde çalışırlar; nöbet tutarlar. Bu tür çalışmalar itina ile kayıt edilir ve mahkeme yöneticileri tarafından onaylanır.
- Adalet Yüksek Kurumu bu tür özverileri telafi edecek, eğitim, kurs, tatil planlamasında öncelik gibi tedbirleri alır. Adli yollukların paylaşılması gibi hususlarda dikkate alır.

Saim Dursun,
“Gergin”,
30x60 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2013

Hakimlik Mesleğinin Mahiyeti ve Amacı

Hakimlik bir kamu hizmetidir. Hakim, yargının üç kurucu unsurundan birisidir. Hakimlerin görevi; hukuk, ceza, idari vergi ve sair uyuşmazlıklarda uyuşmazlık konusu ile ilgili gerçekleri ortaya çıkarmak, uyuşmazlığın taraflarının uyuşmazlık konularını layık olduğu şekilde iddia ve savunma yoluyla tartışılmasını sağlamak ve keza tarafların hukuki beyanlarını da dikkate alarak uyuşmazlıkları, makul, genel kabul gören ve isabetli kararlarla gidermek, taraflar arasında adaleti tesis etmektir.

Hakimler bu görevlerini aşağıdaki toplumsal amaçların gerçekleşmesi doğrultusunda özenle ve özveri ile yerine getirirler. Kendilerine verilen teminat ve ayrıcalıklardan da bu amaçlarla sınırlı olarak yararlanırlar.

- Hukukun üstünlüğünün sağlanması.
- Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi.
- Toplumda adalet inancının güçlendirilmesi.
- Uzlaşmanın ve genel olarak toplumsal barışın ve huzurun sağlanması.
- Topluma kaliteli yargı hizmetleri verilmesi.
- Uyuşmazlıkların en doğru şekilde çözülmesi.
- Hukuk kurallarının özüne ve amacına uygun olarak uygulanması.
- Hukuk kurallarındaki ve içtihatlardaki aksamaların giderilmesi.

Göreve Atanmış Olan Hakimlerin Teminatları

- Hakimler atandıkları sürenin sonuna kadar azlolunamazlar.
- Performans düşüklüğü ve sınavlarda başarısızlık halinde rütbeleri tenzil edilebilir.
- Mesleğe kabul edildiklerinde belirlenen kariyer gelişim planının, Adalet Yüksek Kurumu tarafından ülke genelinde yapılan rotasyon planlamasının gereği olmak ve önceden planlanmış olmadıkça hakimler görev yerlerinden başka yere tayin olunamazlar.
- Tayinlerinde hakimlerin kendi istek ve rızalarının alınmasına özen gösterilir; bunun olmadığı durumlarda yapılan tayinin haklı gerekçeleri tayin kararında açıklanır.
- Bir mahkemede göreve başlayan hakimın zamanında açılan davaların o hakim bir başka mahkemeye tayin edilmeden önce sonlandırılması için tedbirler alınır. Mahkemelere iş dağılımı hakimlerinin kariyer, rotasyon ve tayin planları dikkate alarak planlanır.
- Mahkemeler ve daireleri kural olarak kapatılamaz; kapatılması zorunlu olunca o mahkemedeki görülmekte olan davalar hakiminin görevlendirildiği mahkemeye aktarılır. Davayı gören hakimın davayı sonlandırması için özen gösterilir.
- Aylık ve ödeneklerinden ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar,
- Kendileri istemedikçe 70 yaşından önce emekliye sevk olunamazlar. Kendileri isterse 65 yaşını bitirdikten sonra emekli olabilirler

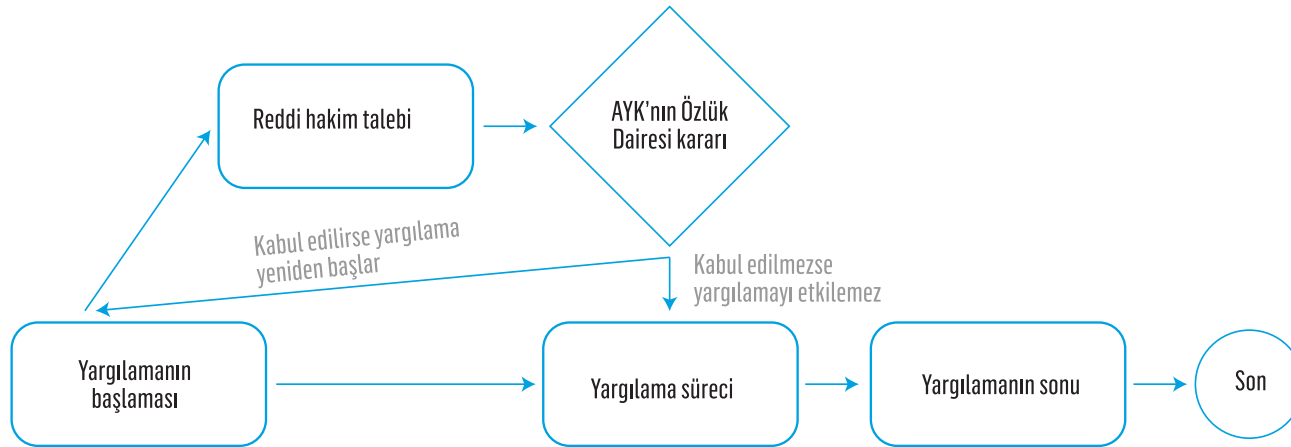
Hakim ve Savcıların Taraflarla ve Halkla İlişkisi

Hakim ve savcıların çekilme ve reddi taleplerini Adalet Yüksek Kurumu ve Adalet Yüksek Mahkemesi inceler.

Yargılamaalarda hakimlere ve savcılara yöneltilen çekilme ve ret talepleri ile yargılama sırasında yöneltilen her türlü suçlama ve şikayet derhal Adalet Yüksek Kurumu'na iletilir. Kurum istemin haklılığının yanında hakimin davayı görmesinin veya savcının soruşturmayı yürütmesinin uygun olup olmayacağını da değerlendirerek davanın başka bir hakim veya savcı tarafından görülmesine karar verebilir.

Bu karara ilişkin davalar Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından acil olarak karara bağlanır.

Çekilme veya ret talebinde yargılama veya soruşturma durdurulmaz; talebin kabulü halinde bütün işlemler ret/çekilme talebinden itibaren tekrar edilir.

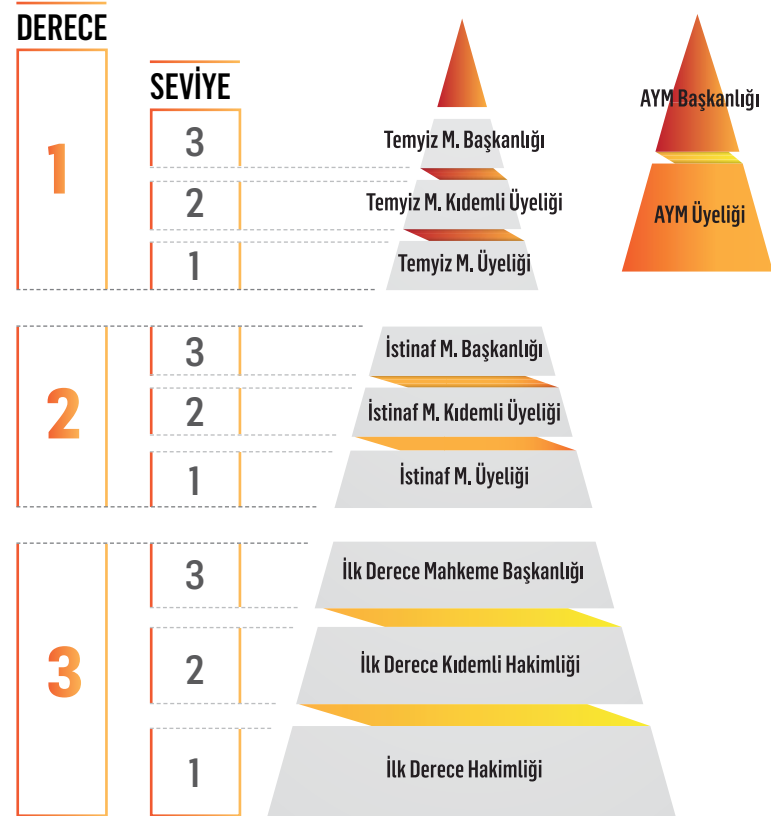
Hakimlerin Kariyer Derece ve Seviyeleri

Hakimlerin Kariyer Planı:

1. Derece Temyiz mahkemeleri, 2. Derece istinaf mahkemeleri ve 3. Derece ilk derece mahkemeleri olmak üzere üç derecedir. Her derece kendi içinde 3 seviyedir.

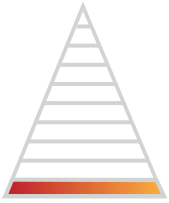
Hakimler mesleğe 3. Derece ilk seviyede göreve başlarlar. Diğer mesleklerden geçişte başlayacakları seviye ayrıca belirlenir.

- Seviye ilerlemeleri başvuru üzerine ve/veya resen belirlenir.
- Derece ilerlemeleri adayın başvurmasına tabidir.
- Hakimlerin ücret ve sair özlük hakları derece ve seviyelerine göre belirlenir.

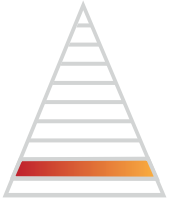
Hakimlerin İlerleme Şartları

3. Derece - İlk Derece

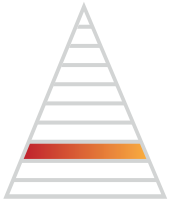
İlk Derece Hakimlik Mesleğine Kabul Edilmek için:

- 29 yaşını doldurmuş olmak.
- Mesleğe kabul ve atama yazılı sınavı ve mülakatta başarılı olmak.

İlk Derece Kıdemli Hakimliği için:

- En az 4 yıl süreyle ilk derece mahkeme hakimliği görevini yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 65 olması.

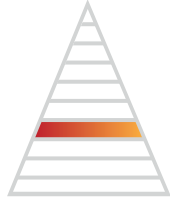

İlk Derece Mahkemesi Başkanlığı için:

- En az 4 yıl süreyle ilk derece mahkeme kıdemli hakimliği yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 70 olması.

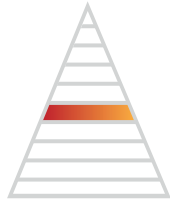
Hakimlerin İlerleme Şartları

2. Derece - İstinaf

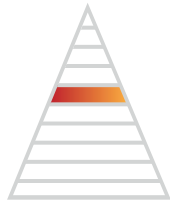
İstinaf Mahkemesi Üyeliği için:

- En az 2 yıl süreyle ilk derece mahkemesi başkanlığı yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 75 olması.
- Atandığı dairenin göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 2 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

İstinaf Mahkemesi Kıdemli Üyeliği için:

- En az 2 yıl süreyle istinaf mahkemesi üyeliği görevini yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 80 olması.
- Atandığı dairenin göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 2 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

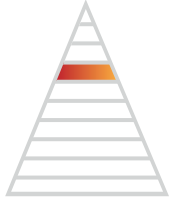

İstinaf Mahkemesi Başkanlığı için:

- İstinaf mahkemesi kıdemli üyeleri arasından seçilir.

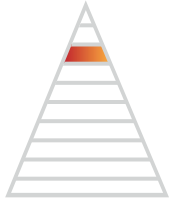
Hakimlerin Kariyer İlerleme Şartları

1. Derece - Temyiz

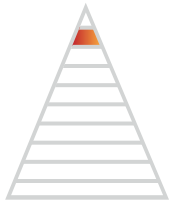
Temyiz Mahkemesi Üyeliği için:

- En az 5 yıl süreyle istinaf mahkemesinde görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 85 olması.
- Atandığı dairenin göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 5 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

Temyiz Mahkemesi Kıdemli Üyeliği için:

- En az 2 yıl süreyle temyiz mahkemesi üyeliği görevini yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 90 olması.
- Atandığı dairenin göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 7 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans ve doktora yapmış olması.

Temyiz Mahkemesi Başkanlığı:

- Temyiz mahkemesi kıdemli üyeleri arasından seçilir.

SAVCILIK

Savcılık Mesleğinin Mahiyeti ve Amacı

Savcılık bir kamu hizmetidir. Savcı, yargının üç kurucu unsurundan birisidir. Savcılar; kamu görevlileri de dahil olmak üzere toplumda her bireyin uymak zorunda olduğu ve uyulmaması halinde kabahat veya suç teşkil eden kuralları ihlal edenleri, ihlal iddialarını ve şikayetleri incelemek ve soruşturmak, maddi gerçekleri tam tarafsız bir gözle ortaya çıkarmak, yetkili mahkemeler önüne getirmek, kamu adına takip etmek; mümkün olduğu ve kanunlar izin verdiği ölçüde ceza uyuşmazlıklarını uzlaşma ile ve sanık ve suçluları topluma yeniden kazandırmakla görevlidir.

Savcılar bu görevlerini aşağıdaki toplumsal amaçların gerçekleşmesi doğrultusunda özenle ve özveri ile yerine getirirler. Kendilerine verilen teminat ve ayrıcalıklardan da bu amaçlarla sınırlı olarak yararlanırlar.

- Hukukun üstünlüğünün sağlanması.
- Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi.
- Toplumda adalet inancının güçlendirilmesi.
- Uzlaşmanın ve genel olarak toplumsal barışın ve huzurun sağlanması.
- Topluma kaliteli yargı hizmetleri verilmesi.
- Uyuşmazlıkların en doğru şekilde çözülmesi.
- Hukuk kurallarının özüne ve amacına uygun olarak uygulanması.
- Hukuk kurallarındaki ve içtihatlardaki aksamaların giderilmesi.

Göreve Atanmış Olan Savcıların Teminatları

- Savcılar atandıkları sürenin sonuna kadar azlolunamazlar.
- Performans düşüklüğü ve sınavlarda başarısızlık halinde rütbeleri tenzil edilebilir.
- Mesleğe kabul edildiklerinde belirlenen kariyer gelişim planının, Adalet Yüksek Kurumu tarafından ülke genelinde yapılan rotasyon planlamasının gereği olmak ve önceden planlanmış olmadıkça savcılar görev yerlerinden başka yere tayin olunamazlar.
- Tayinlerinde savcıların kendi istek ve rızalarının alınmasına özen gösterilir; bunun olmadığı durumlarda yapılan tayinin haklı gerekçeleri tayin kararında açıklanır.
- Savcıların tayin edilmesinden önce ellerindeki işleri bitirdikten sonra tayin edilmesine özen gösterilir. Savcılara iş dağıtımını savcının kariyer, rotasyon ve tayin planları dikkate alarak planlanır. Soruşturmayı, onu ilk başlatan savcının sonlandırması için özen gösterilir.
- Savcılar soruşturmasını yaptıkları olayların davalarını kendileri veya yardımcıları vasıtasıyla kamu adına vekil olarak takip ederler.
- Aylık ve ödeneklerinden ve diğer özlük haklarından hiç bir sebeple yoksun kılınamazlar,
- Savcılar kendileri istemedikçe 70 yaşından önce emekliye sevkolunamazlar. Kendileri isterse 65 yaşını bitirdikten sonra emekli olabilirler.

Savcıların Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

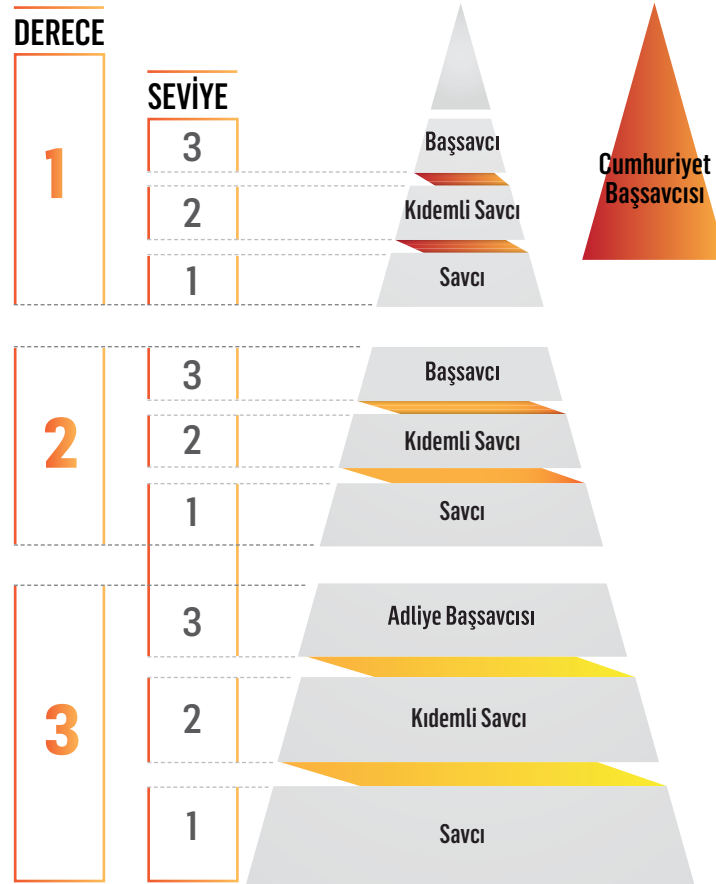
NOTLAR

Savcıların Kariyer Planı: Temyiz, istinaf ve ilk derece olmak üzere üç derecedir. Her derece kendi içinde 3 seviyedir. Savcılar mesleğe kabullerinde ilk derece ilk seviyede görev yaparlar. Diğer mesleklerden geçişte başlayacağı seviye ayrıca belirlenir.

Derece ilerlemeleri adayın başvurmasına tabidir.

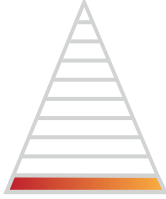
Seviye ilerlemeleri başvuru üzerine ve veya resen belirlenir.

Savcılarının ücret ve sair özlük hakları derece ve seviyelerine göre belirlenir.

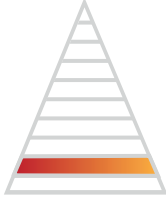
Savcılarının Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

3. Derece - İlk Derece

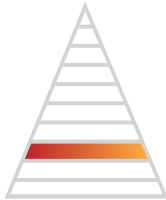
Savcı Mesleğine Kabul Edilmek ve Atanmak için:

- 29 yaşını doldurmuş olmak.
- Kabul ve atama yazı sınavı ve mülakatta başarılı olmak.

Kıdemli Savcı için:

- En az 4 yıl süreyle savcı olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 65 olması.

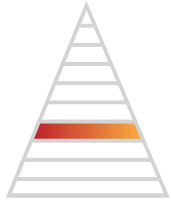
Adliye Başsavcısı için:

- En az 4 yıl süreyle kıdemli savcı olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 70 olması.

Savcıların Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

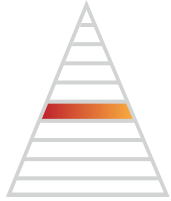
2. Derece - İstinaf

NOTLAR

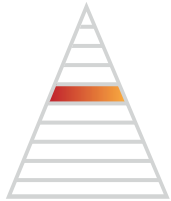
İstinaf Savcısı için:

- En az 2 yıl süreyle adliye başsavcısı olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 70 olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

İstinaf Kıdemli Savcısı için:

- En az 2 yıl süreyle istinaf savcısı olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 75 olması.
- Göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 2 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

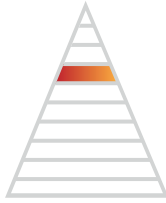

İstinaf Başsavcısı:

- İstinaf kıdemli savcıları arasından seçilir.

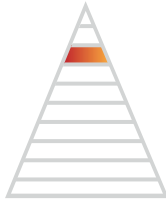
Savcıların Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

1. Derece - Temyiz

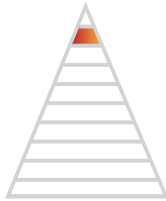
Temyiz Savcısı için:

- En az 5 yıl süreyle istinaf savcısı olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 85 olması.
- Göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 5 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans yapmış olması.

Temyiz Kıdemli Savcısı için:

- En az 2 yıl süreyle temyiz savcılığı görevi yapmış olması.
- Bulunduğu görevdeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 90 olması.
- Göreviyle bağlantılı olarak hakemli dergilerde en az 7 makalesinin yayınlanmış olması.
- Yüksek lisans ve doktora yapmış olması.

Temyiz Başsavcılığı:

- Temyiz kıdemli savcıları arasından seçilir.

AVUKATLIK

Avukatlığın Mahiyeti ve Amacı

Avukatlık, kamu hizmetidir. Avukat, yargının üç kurucu unsurundan birisi olan bağımsız savunmayı temsil eder. Avukatlık serbest bir meslektir; bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder. Avukatlık bu üç unsurdan oluşan yargının parçası, temsilcisi ve toplum içindeki uzantısıdır. Avukatlar görevlerini yerine getirirken kamu görevlisi sıfatını taşır, görevleri gereğince verdiği hizmetler kamu hizmetidir.

Üstlendikleri işlerde hukukun üstünlüğü, temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla kurucu üç unsurundan biri oldukları yargının bir temsilcisi olarak görev yaparlar. Avukat görevinin yargının bir unsuru ve temsilcisi sıfatı ve sorumluluğu ile hareket eder; hakları ve savunmayı bağımsız ve serbest olarak temsil eder.

Kendisinden hukuki yardım isteyenleri her türlü resmi ve özel yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde en geniş şekilde temsil eder. Her durum ve ortamda hukukun üstünlüğünün ve hukuka uyarlığın güçlendirilmesini serbestçe savunur; aksamalar, sorunlar ve çözümler hakkında görüş ve önerilerini paylaşır.

Avukatlığın Amacı:

- Avukatlığın temel amacı adaletin tesisini, hukukun üstünlüğünü, temel insan haklarını savunmak ve geliştirmektir. Kendisine verilen yetki ve görevleri bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanır.
- Bireyleri hakları, yükümlülükleri hakkında bilgilendirir; hukuki ilişkilerin uyuşmazlık doğurmayacak, dayanışma ve işbirliğini geliştirecek şekilde düzenlenmesine yardımcı olur.
- Buna rağmen çıkan mesele ve uyuşmazlıkların adil ve etkin olarak çözülmesine, adaletin etkin olarak tesisine toplumda uzlaşma ve işbirliğinin yeniden tesisine ve güçlendirilmesine yardımcı olur.

Saim Dursun,
“Olta”,
50x50 cm,
tuval üzerine
yağlıboya /
spatula tekniği,
2013

Göreve Başlamış Olan Avukatların Yetkileri ve Teminatları

- Maddi gerçeği tam olarak ortaya çıkarmak, hakların etkin olarak korunmasını ve yargılamaların en isabetli şekilde sonuçlanarak uyuşmazlıkların çözülmesi için gerekli her türlü çalışmayı yaparlar.
- Resmi veya özel her kurum, kuruluş veya kişi avukatların çalışmalarına yardımcı olmak, istedikleri bilgi ve belgeleri vermek, sorularına dürüstçe ve doğru olarak cevap vermek zorundadır.
- Avukatlar kendilerine tanınan bu yetkiyi sadece savunma görevi kabul etmiş oldukları işlerle ilgili olarak ve o görevin gereklerinin sınırları içinde ve kullanabilirler. Bu yetkinin kullanılması sırasında çıkacak uyuşmazlıklar avukatın görevini yerine getireceği veya uyuşmazlığın görüleceği yerdeki adli hazırlık mahkemeleri tarafından acele iş olarak değerlendirilerek karara bağlanır. Avukatlar bu yetkilerini dilerlerse adli hazırlık mahkemeleri vasıtasıyla da kullanabilirler.
- Avukatlar takip ettikleri işlerde yanlarında görev yapmakta olan stajyerler, özetmen ve yardımcı avukatlara veya büro görevlilerine görev ve yetki verebilirler.
- Avukatların ücretleri ayrı bir anlaşma yapmamış oldukları takdirde bürolarında ilan ettikleri ve AYK'ya beyan ve tescil ettirdikleri esasa ve tarifeye göre belirlenir. Avukatlık asgari ücretleri piyasa şartlarına göre gerçekçi olarak belirlenir. Tarife işin yapılması için sarf edilen emek, çaba, zaman, avukatın kariyeri ile birlikte genel olarak hizmetler piyasası ve ekonomik şartlar ve halkın hukuk hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması hususları dikkate alınarak belirlenir.
- Avukatlık ücretleri asgari tarifede belirtilenden az olamaz.

Avukatlık Mesleğine Başlama ve Baro Levhasına Yazılma

- Avukatlık mesleğine kabul sınavını başaranlar Adalet Yüksek Kurumu nezdindeki avukatlık siciline kayıt edilir.
- Avukat listesine kayıtlı avukatlar diledikleri yerde büro açabilirler ya da bir başkasının yanında çalışmaya başlayabilirler. Büro veya işyerlerinin tam adresini, vergi ve işyeri sicil bilgilerini bildirerek o il barosunun baro levhasına ve o ilin bulunduğu bölge baro birliğinin avukat listesine kaydolmaları zorunludur. Bürolarını nakil etmeleri halinde hem önceki hem de sonraki il ve bölge baro birliklerine bildirimde bulunulması zorunludur.
- Avukatların bürolarını naklettikleri veya işyerlerinin bulunduğu ildeki baro levhasına ve bölgedeki avukatlar listesine kayıt edilmeleri zorunludur.
- Avukatlar bürolarını açtıkları veya işyerlerinin bulunduğu il barosu ve bölge barosuna bağlı olarak faaliyetlerini gösterirler. Özlük bakımından (çıkarma gerektiren disiplin suçu da dahil) Adalet Yüksek Kurumu, çıkarma dışındaki disiplin suçları bakımından bölge barosuna, mesleki dayanışma ve gelişme bakımından il barosuna bağlı olarak faaliyet gösterirler.

Avukatlıkta Serbest ve Yasak Faaliyetler

Avukatlık Mesleğine Kabul Edilenler, Stajyer, Özetmen ve Yardımcılar:

- Herhangi bir siyasi partiye veya oluşuma üye olabilirler; her türlü siyasi faaliyette bulunabilirler.
- Herhangi bir şekilde doğrudan şahsi sorumluluklarını gerektiren ticari faaliyette bulunamazlar.
- Tüzel kişiliğe haiz sermaye şirketlerinde hissedar ve yönetim kurulu üyesi olabilirler; halka açık olan şirketlerde borsa yoluyla hisse alabilirler; bu işlemleri bağlı buldukları bölge barolar birliğine ve il barosuna bildirirler.
- Baroların organlarına aday olmaları halinde tüm siyasi faaliyetlerinden istifa ederek ilişkilerini kesmek zorundadırlar.

Avukatlıkla Bağdaşmayan İşler ve Durumlar:

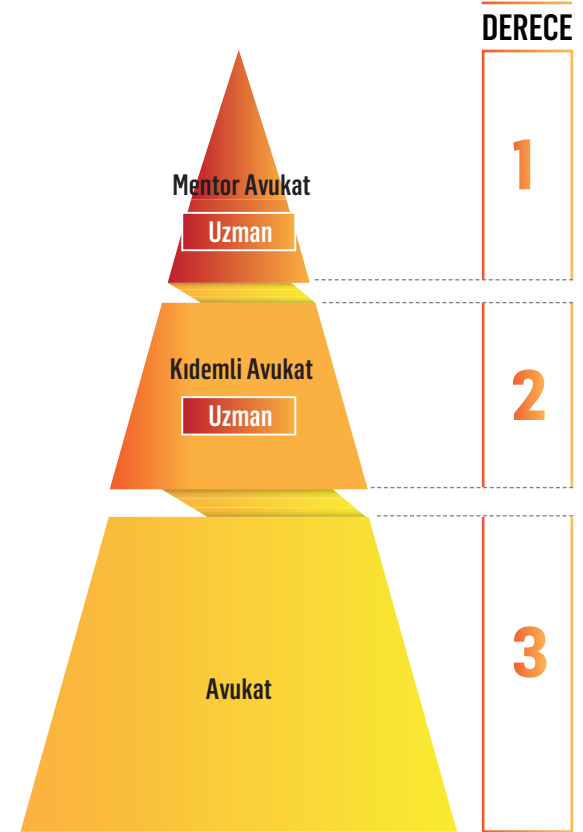
- Yukarıda sayılan serbest işler dışında aylık, ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta prodüktörlüğü, tacirlik ve esnaflık veya meslekin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan her türlü iş avukatlıkla birleşemez.

Avukatlık Yasağı:

- Devlet, belediye, il özel idare ve kamu iktisadi teşebbüsleri hakkında 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamına giren iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşları ve bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerinde çalışanlar, buralardan ayrıldıkları tarihten itibaren iki yıl geçmeden ayrıldıkları idare aleyhine dava alamaz ve takipte bulunamazlar.
- Hakimlik veya savcılıktan avukatlığa geçenler son 3 yılda görev yaptıkları adliyelerde/mahkemelerde görülecek olan dava ve işleri kabul edemezler, bunlarla ilgilenemezler ve hakkında mütalaa da veremezler.

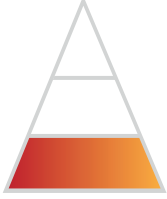
Avukatların Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

- Avukatların kariyerleri 3 derecedir.
- Kariyer derecelerini ve ilerleme şart ve gerekleri AYK tarafından yönetmelikle düzenlenir.
- Avukatlık mesleğine diğer hukuk mesleklerinden geçişteki kariyer seviyeleri Adalet Yüksek Kurumu tarafından kararlaştırılır.
- Derece ilerlemelerine ilgili avukatın talebi üzerine AYK gözetiminde bölge barolar birliği temsilcilerinin katılımıyla yapılacak değerlendirme, yazılı ve sözlü sınav ve mülakat sonucunda karar verilir.
- Avukatlar ilk mesleğe girişte avukat derecesinden girerler. Diğer hukuk mesleklerinden avukatlığa geçişte derecelendirme AYK değerlendirmesi, yazılı ve sözlü sınav sonucunda belirlenir.
- Avukatlar AYK'nın belirleyeceği konularda, getireceği kriterleri gerçekleştirmek suretiyle "Uzman" olabilirler.
- Uzmanlık için mentor avukat veya kıdemli avukat derecesinde olmak gerekir.

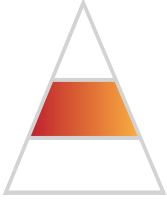
Avukatların Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

NOTLAR

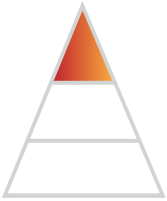
Avukatlık Mesleğine Kabul Edilmek için:

- 29 yaşını doldurmuş olmak.
- Mesleğe kabul yazılı sınavında ve mülakatta başarılı olmak.

Kıdemli Avukat için:

- En az 10 yıl süreyle avukat olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu derecedeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 80 olması.
- Adalet Yüksek Kurumu tarafından yönetmelikle belirtilen nitelikte ve sayıda dava veya olayda avukatlık yapmış/sorumluluk almış olanlar uzman avukat olarak adlandırılır.

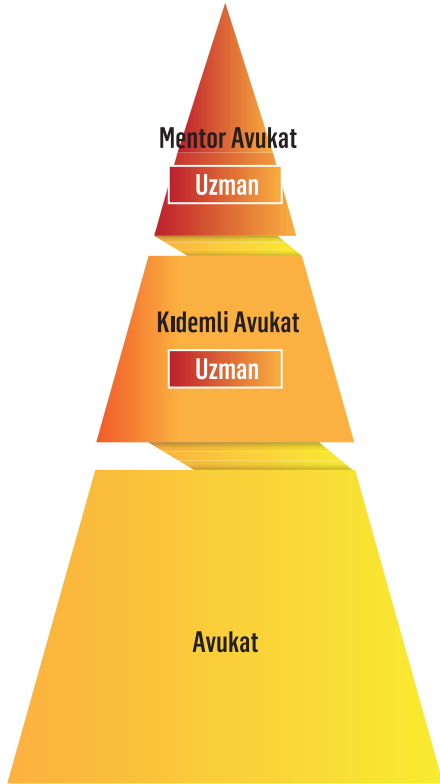

Mentor Avukat:

- En az 10 yıl süreyle kıdemli avukat olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu derecedeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 90 olması.
- Adalet Yüksek Kurumu tarafından yönetmelikle belirtilen nitelikte ve sayıda dava veya olayda avukatlık yapmış/sorumluluk almış olanlar uzman avukat olarak adlandırılır.

Avukatların Kariyer Seviyelerine Göre Görev Yapabileceği Mahkemeler

Avukatlar kendi mesleki seviyelerindeki işleri tek başlarına üstlenebilirler. Kendileri aktif olarak yürütmek ve sorumlu olmak kaydıyla daha kıdemsiz avukatları da savunma ekibine dahil edebilirler. Kıdemsiz avukatlar daha üst derecede sorumluluk gerektiren işleri daha kıdemli avukatlarla birlikte yürütebilirler.

Mahkeme	Görev Yapabilecek Avukatlar
Temyiz Mahkemesi	Mentor Avukat + Kıdemli Avukat + Avukat
İstinaf Mahkemesi	Kıdemli Avukat + Avukat
Heyet Mahkemeleri	Kıdemli Avukat + Avukat
Tek Hakimli Mahkemeler	Avukat

NOTERLIK

Noterliğin Mahiyeti, Amacı ve Yasak Faaliyetler

Noterliğin Mahiyeti

- Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterlik, Adalet Yüksek Kurumu tarafından noterlik yapma yetkisi verilen kişiler tarafından yapılabilir. Noterlikler Adalet Yüksek Kurumu tarafından ihtiyaç duyulan yerlerde, sayıda ve nitelikte olmak üzere açılır. Açılan noterliklere noter yetkisi verilenler yarışma usulüyle seçilir ve atanırlar.

Noterliğin Amacı

- Noterler, hukuki güvenliği sağlamak için hukuki sonuçlar bağlanabilen her türlü işlemleri belgelendirirler; ayrıca kanunlarla kendilerine görev ve yetki verilen işlemleri gerçekleştirirler.
- Noterler bu görevlerini hukuki işlemler konusunda uyumsuzluk çıkmasını önlemek veya en aza indirmek, toplum nezdinde işlemlere, belgelere ve sonuçta kişilere güven oluşturmak amacıyla yaparlar.

Yasak Faaliyetler

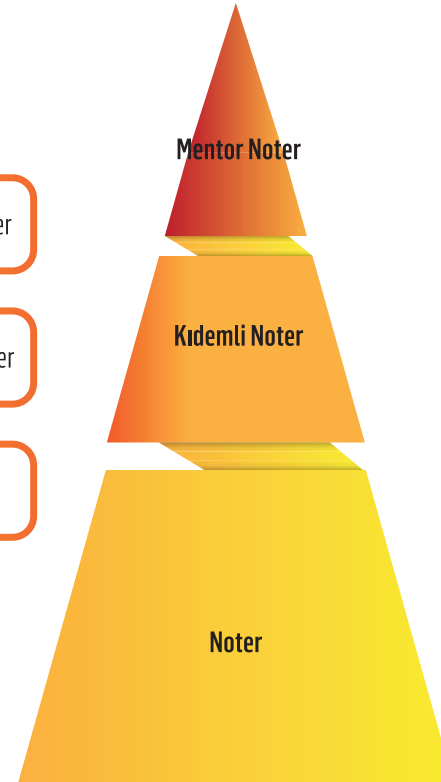
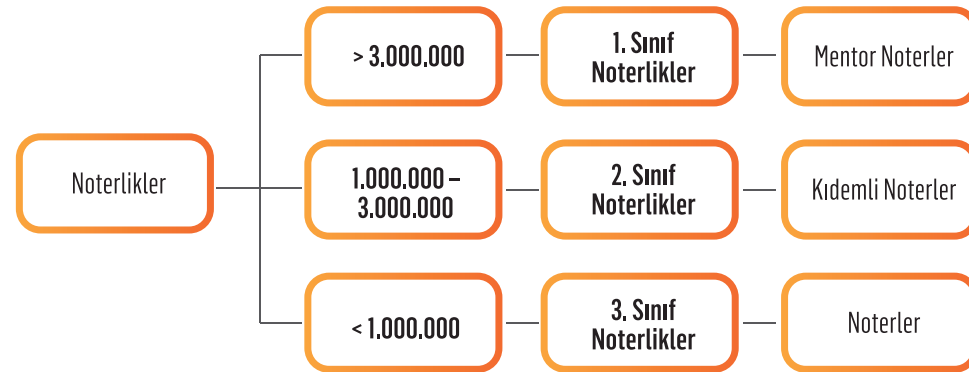
- Noterler herhangi bir siyasi partiye üye olamaz ve siyasi parti faaliyetlerine katılamazlar.
- Yargı mercilerinin vereceği işlerle, ilim ve hayır kuruluşları başkan ve üyelikleri, hakemlik, vasiyeti tenfiz memurluğu görevleri dışında hiçbir hizmet ve görev noterlikle birleşemez.
- Noterler, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'inci maddesinin 1'inci fıkrasındaki anlamda ticaret yapamaz, kefil olamazlar.
- Noter adayları, noterlik meslek stajına başladıkları andan itibaren yukarıdaki yasaklara aykırı her türlü ticari ve siyasi faaliyetlerini sona erdirmiş ve tamamen tasfiye etmiş olmak zorundadır.
- Noterler aracı kullanamaz, reklam ve haksız rekabet niteliğinde bir eylemde bulunamazlar.
- Noterler her ne suretle olursa olsun noterlik ücreti hususunda kendi aralarında sözlü veya yazılı anlaşma yapamazlar.
- Noterler, hizmetlerinin asgari standartlarından ödün vermemek kaydıyla yaptıkları işlemler ve hizmetlerine ilişkin tarifede belirtilen ücretlerden diledikleri miktarda indirim yapabilirler.

Noterler ve Noterliklerin Sınıflandırması

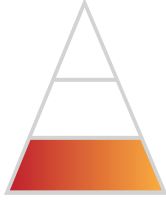
Noterlerin Kariyeri: Noter, kıdemli noter ve mentor noter olarak 3 derecedir. Derece ilerlemesine noterinin talebi üzerine Adalet Yüksek Kurumu karar verir. Diğer mesleklerden geçişte dereceyi de AYK belirler.

Vasiyetname vb. ölüme bağlı tasarruf işlemlerini, mirasçılık belgesi verilmesini, gayrimenkul satış vaadi ile tescilli menkul malların mülkiyetinin devrini içeren satış işlemlerini, sadece mentor noterler yapabilir.

- 1. sınıf noterliklere sadece mentor noterler.
- 2. sınıf noterliklere kıdemli noterler ve mentor noterler.
- 3. sınıf noterliklere her seviyede noterler atanır.

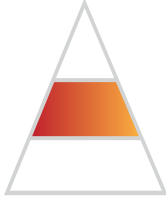

Noterlerin Kariyer Seviyeleri, İlerlemeleri ve Gereklilikleri

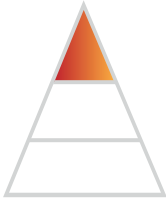
Noterlik Mesleğine Kabul Edilmek için:

- 29 yaşını doldurmuş olmak.
- Mesleğe atama yazılı sınavında ve mülakatta başarılı olmak.

Kıdemli Noterlik için:

- En az 10 yıl süreyle noter olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu derecedeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 80 olması.

Mentor Noter

- En az 10 yıl süreyle kıdemli noter olarak görev yapmış olması.
- Bulunduğu derecedeki performans değerlendirme notunun ortalama en az 90 olması.

İzinler, Çalışma Günleri, Saatler ve Yetkilendirme

- Noterler yıllık izinlerinin ve nöbetçi olmadıkları resmi tatil günleri dışında, mesai saatleri içinde noterliklerinde bulunmak ve yapılan işlemlere bilfiil kendisi tamamlamak zorundadır.
- Noterler kendilerine tanınan noterlik yetkilerinin Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenenleri yapma yetkisini kendisini doğrudan gözetimi altında bulunan yardımcı noterlere belirli süreli olmak üzere verebilirler. Yaptıkları yetkilendirmeleri Adalet Yüksek Kurumu'na ve Türkiye Noterler Birliği'ne bildirirler.
- Noterler resmi çalışma günlerinde ve mesai saatlerine faaliyet gösterirler. Dilerlerse çalışma saatlerini daha fazla belirleyebilir; hafta sonu ve resmi tatil günlerinde de çalışabilirler.
- AYK, toplumun ihtiyaçlarının gerektirdiği şekilde noterlik hizmetine erişebilmesi için hafta sonu, akşam ve gece saatlerinde noterlik hizmetleri verilmesini sağlayacak düzenlemelerini yapar; TNB yeterli nöbetçi noterlik olacak şekilde uygular.
- Noterlerin yıllık izin süresi 30 takvim günüdür; araya denk gelen resmi izinler nedeniyle süre uzamaz.
- Noterler izinlerinin çoğunu, temmuz ve ağustos aylarında, azını ocak ayında noterlik işlerinde aksamaya neden olmayacak şekilde kullanabilirler. Noterler izin kulanacakları tarihleri kendileri belirleyip TNB'ye ve AYK'ya bildirirler. Noterlikler noterin olmadığı zamanlarda da faaliyetlerini sürdürür.
- Noterler; izin, hastalık, mazeret sebepleriyle noterlikte olmadıkları tarihlerde yerlerine kimin vekalet edeceğini ve ne yetkiler kullanacaklarını TNB ve AYK'ya bildirirler.

**Hukuk Meslekleri ile ilgili
kanun taslağını aşağıdaki
kare kodu okutarakya da ikona tıklayarak
inceleyebilir, word ya da pdf dosyası
olarak indirebilirsiniz.**

**Hukuk Meslekleri ile ilgili
Anayasa dűzenlemeleri taslađını da
sayfa 296-299 arasında bulabilirsiniz.**

Saim Dursun, "Ses", 45x60 cm, tuval üzerine yağlıboya / spatula tekniği, 2011

6 OPTİMUM MAHKEME YAPILANMASI, DAĞILIMI ve MODERN YARGILAMA USÜLLERİ

Av. Mehmet Gün
Av. Hande Hançar

Gerekçe

Önerilerimizin temel amacı topluma kaliteli yargı hizmeti verecek ve hizmeti halkın ayağına götürecektir. Önerilerimizde yargı birimlerini optimum yapıya ve coğrafi dağılıma kavuşturulmaktadır. Nihai temyiz mahkemeleri olan Yargıtay ve Danıştay'ın merkezleri Ankara'dadır ve yetki sahaları tüm Türkiye'yi kapsamaktadır. Bölgesel ihtiyaçlara ve yoğunlaşmalara gözetilerek kurulmuş olan 15 bölge adliye mahkemesi aynen korunmaktadır. 7 bölgeye toplanmış olan bölge idare mahkemeleri 15 bölgeye çıkarılmakta ve bölge adliye mahkemeleri ile eşleştirilmektedir. İlk derece idare ve vergi mahkemelerinin ilk derece adli mahkemelerle birleştirilmesi, ancak uzmanlık mahkemesi olarak görev yapmaları önerilmektedir.

İlk derece mahkemeleri 26 kalkınma bölgesi bazında optimum yapıya kavuşturulmaktadır. Tecrübe ve uzmanlık gerektiren işlere bakan heyet mahkemeleri kolay ulaşılabilir merkezlerde toplanarak yoğunlaştırılmaktadır. Çabuk müdahale edilmesi, hızlıca halledilmesi gereken nispeten küçük ve kolay işlere bakan mahkemeler ile yeni önerilen adli hazırlık mahkemeleri vatandaşın ayağında hizmet verecektir. Her türlü dava tek celsede görülüp bitirilecek şekilde usul kuralları geliştirilmektedir. Yargılama hazırlık işlemlerini gerçekleştirmek, avukatların görevlerini etkin, hukuka tam uyarlı olarak gerçekleştirmesine yardım etmek, suiistimalleri önlemek üzere adli hazırlık mahkemeleri kurulması önerilmektedir.

Böylece 7.000'den fazla olan mahkeme sayısını 2 – 3 bin civarına düşürmenin mümkün olacağı tahmin edilmektedir.

Hukuk, ceza ve idari yargılama usulleri modernleştirilmektedir. Yargılamanın hazırlık aşaması bir yandan dosyaları te-

kemmül ettirirken, diğer yandan dürüst davranışı, uzlaşmayı, dayanışma ve işbirliğini yeniden tesis etmeyi teşvik edecektir. Uyuşmazlıklar daha ilk çıktıkları anda UYAP'ta yıl, sektör, bölge bilgilerini içerecek şekilde bir veri tabanına – Milli Uyuşmazlık Veri Tabanı'na kaydedilecek, hizmetler öngörülü (proaktif) olarak planlanacak ve bu numara uyuşmazlık ortadan kalkıncaya kadar değişmeyecektir.

Mahkemeye, dosyası tekemmül etmiş olarak intikal eden uyuşmazlıklar dilekçe teatisinden sonra “tek celse” yargılama da karara bağlanacaktır. Vakıaları ve delilleri taraflar dürüstçe açıklayacak, avukatlar delilleri toplayacak, bilirkişileri bulup görev verecek, diğer tarafın sorularının cevaplanmasını sağlayacaktır. Yargı komisyonları sadece bilirkişilerin sicilini tutmakla ve disiplini sağlamakla yetinecektir.

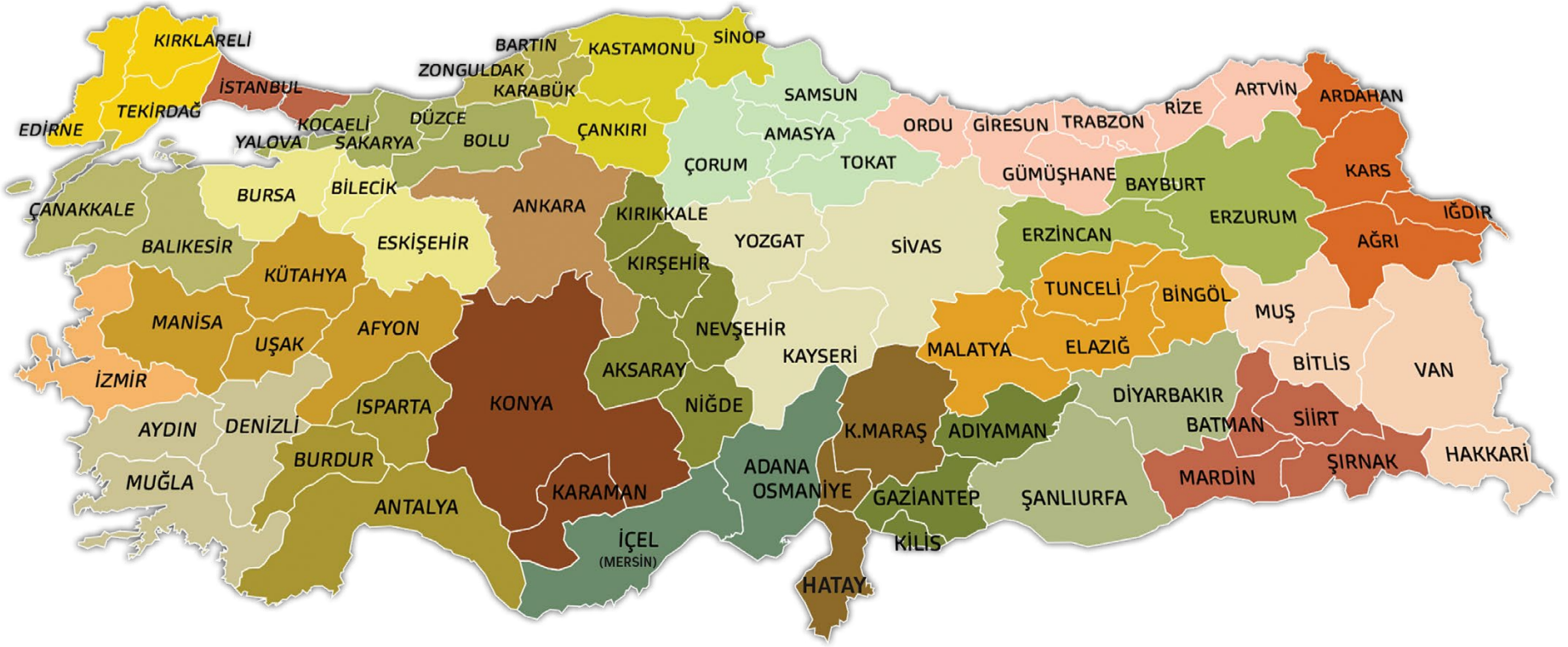
Böylelikle yargılama öncesinde sulh ve uzlaşma oranları yükselecek, uzlaşma ve arabulucu kurumları zorlamaya gerek olmadan gerçek işlevini gösterecek, buna rağmen çözülemediği takdirde halihazırda ilk derece mahkemelerinde 4-5 sene süren davalar; yüksek derecede tatmin edici yargılama sonucunda ve mahkemeye intikal ettiği tarihten itibaren 3-4 ay içinde karara bağlanacaktır.

Ana Hatları ile Optimum Mahkemeler ile Modern Yargılama Usulleri Tasarımı

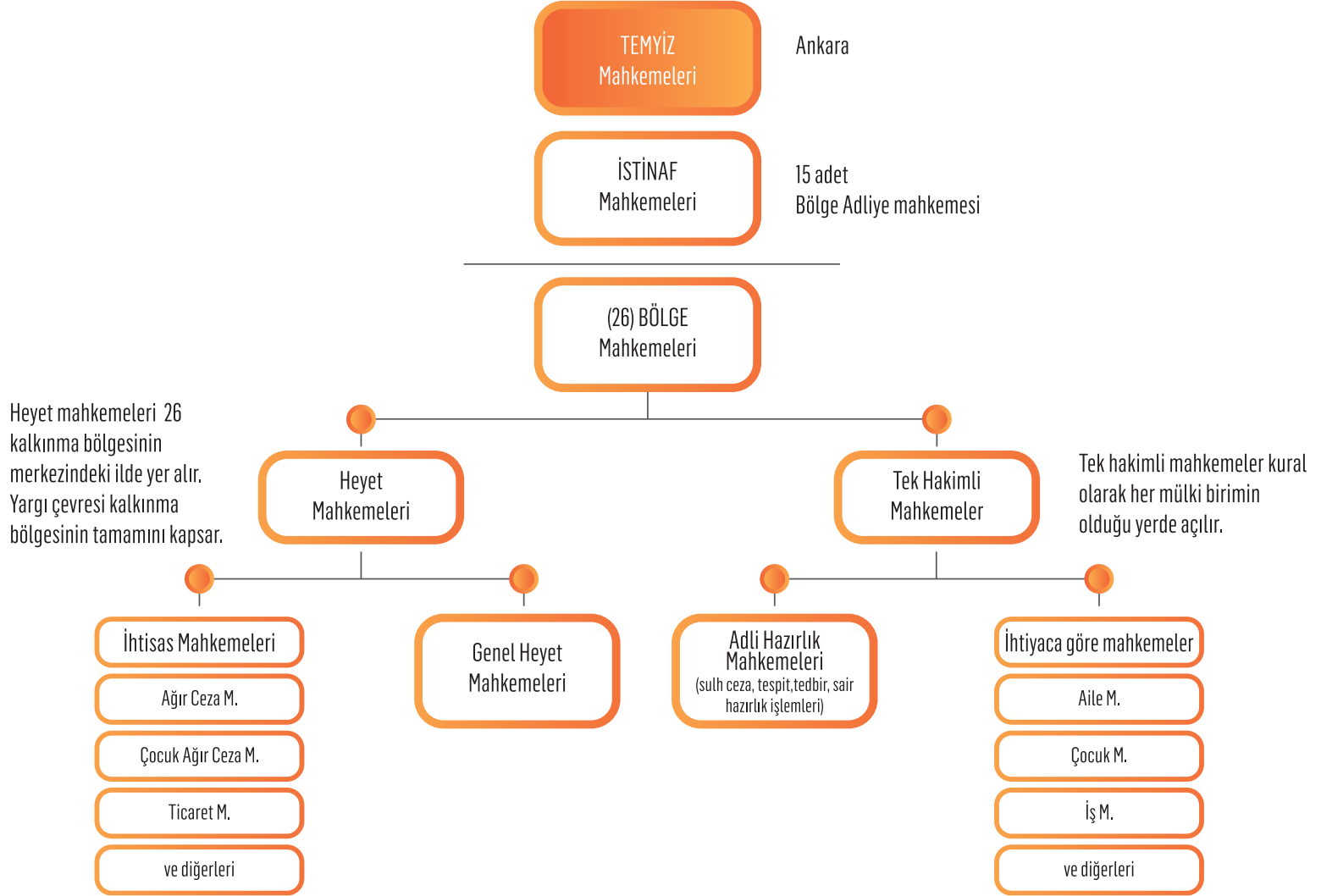
- 1- Temyiz mahkemeleri başkent Ankara'da bulunacaktır.
- 2- Bölge adliye mahkemelerinin mevcut düzendeki (15 adet) yapılanması aynen devam edecektir. Bölge idare mahkemelerinin (7 adet) yapılanması yargı çevrelerinin bölge adliye mahkemeleri ile eşleştirilmesi, idare ve vergi mahkemelerinin de uzmanlık mahkemesi olarak ilk derece adli mahkemeler ile birleştirilmesi tavsiye edilmektedir.
- 3- İlk derece mahkemeleri 26 kalkınma bölgesi bazında optimum yapıya kavuşturulacaktır. Tecrübe ve uzmanlık gerektiren işlerde uzmanlık mahkemeleri kolay ulaşılabilir merkezlerde toplanacak; küçük ve hızlı halledilmesi gereken işler ve hazırlık işlerine bakan mahkemeler vatandaşın ayağına gidecektir.
- 4- Hukuk, ceza ve idari yargılama usulleri modernleştirilecek, hazırlık aşaması bir yandan dosyaları tekemmül ettirirken diğer yandan dürüst davranışı, uzlaşmayı, dayanışma ve işbirliğini yeniden tesis etmeyi teşvik edecektir.
- 5- Uyuşmazlığa ilk çıktığı anda UYAP'ta bir millî uyuşmazlık veri tabanına kaydedilecek, yıl, sektör, bölge bilgilerini içerir numara verilecek ve değişmeyecektir.
- 6- Mahkemeye intikal eden dava tekamül etmiş olacak; dilekçe teatisinden sonra TEK CELSE'de bitirilecektir.
- 7- Bilirkişileri avukatlar bulacak görevlendirecek, yargı komisyonları bilirkişilerin sicilini tutacaktır.

Kalkınma Bölgeleri Bazlı İlk Derece Mahkeme Yapılanması

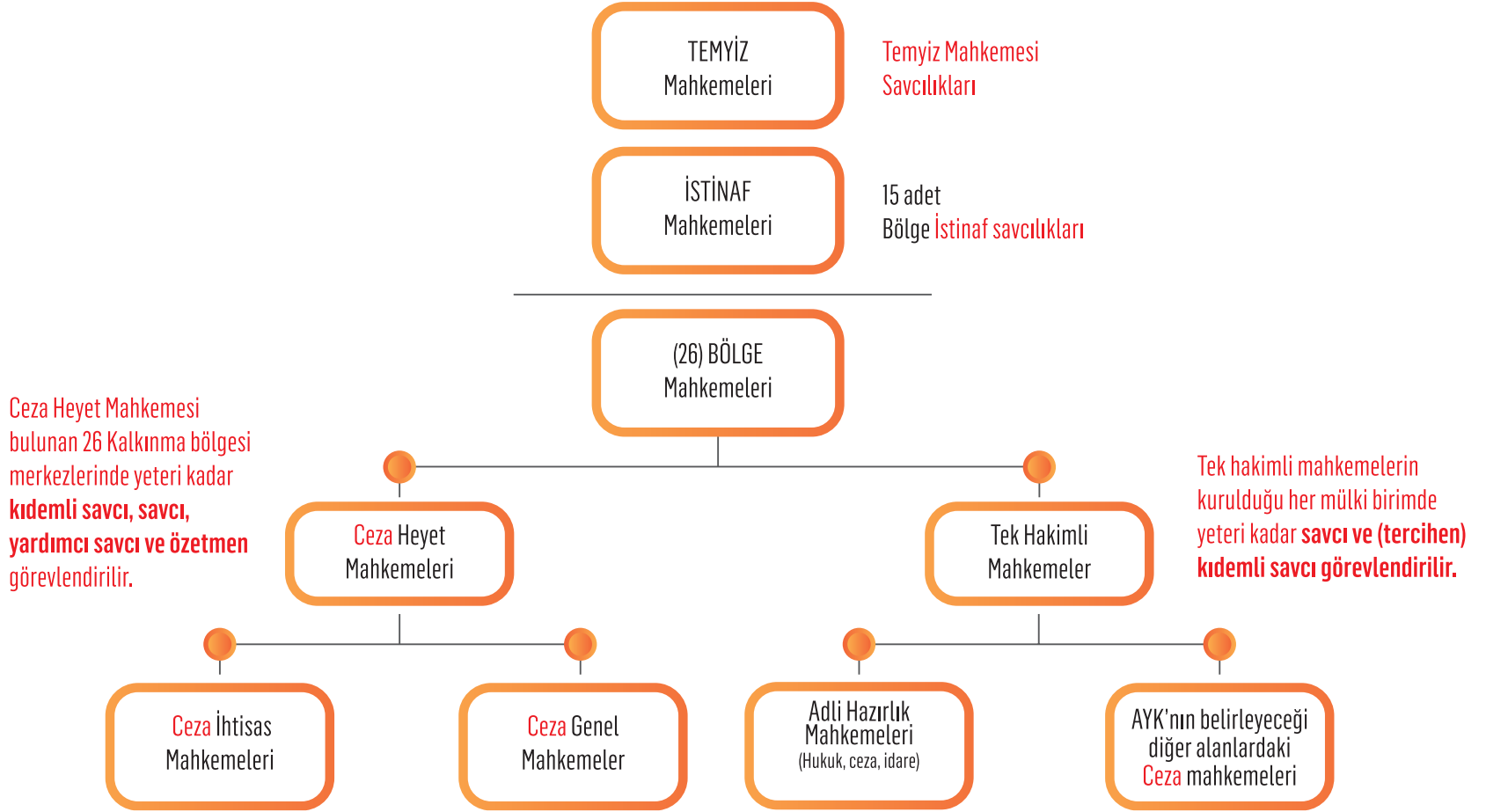
İlk derece mahkemeleri NUTS sistemine göre belirlenmiş kalkınma bölgeleri bazında ve bölgelerin ihtiyaçlarına uygun olarak; ekonomik faaliyetler, nüfus yapısı, sosyal ilişkiler ve bölgenin GSYİH üretim kapasitesi dikkate alınarak yapılandırılır.

26 Kalkınma Bölge Bazlı Mahkeme Yapılanması

Mahkeme Yapılanmasına Uyumlu Savcılık Yapılanması

Kalkınma Bölgeleri Bazlı İlk Derece Mahkemeleri

- Temyiz mahkemeleri Ankara'da ve yetki çevresi tüm Türkiye'yi kapsar. Kendi özel kanunlarına tabidir.
- Temyiz mahkemeleri hariç her türlü mahkemenin kurulmasına, birleştirilmesine veya kapatılmasına, ihtisas mahkemesi olarak belirlenmesine Adalet Yüksek Kurumu yetkilidir.
- Temyiz mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi hakimleri, Cumhuriyet Başsavcısı ile tüm ilk derece ve istinaf mahkemelerine hakim ve savcı atamalarında, özel kanunları kapsamında Adalet Yüksek Kurumu yetkilidir.
- Bölge - istinaf mahkemeleri bir veya birkaç kalkınma bölgesini kapsayacak şekilde (15) bölgede kurulur.
- İlk derece mahkemeleri heyet mahkemeleri ve tek hakimli mahkemeler olarak iki türdür. Heyet mahkemeleri genel mahkemeler ve ihtisas mahkemeleri olmak üzere ayrılır. İhtisas mahkemesi kurulmayan bölgeler ve konularda genel mahkemeler yetkilidir.
- Heyet mahkemeleri kalkınma bölgesinin merkezine olduğu ilde kurulur. Çevresi kalkınma bölgesinin tamamını kapsar.
- Tek hakimli mahkemeler da ilke olarak kalkınma bölgesinin merkezine olduğu ilde kurulur. Halkın hizmete ihtiyaçları, ulaşım ve benzeri sebeplerle bölge içindeki il, ilçe gibi mülki birimlerde tek hakimli mahkemeler kurulur.
- Hukuk ve ceza davaları için acil olan sorgu, tedbir, keşif, delil tespiti, delil toplama, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz gibi işlemleri yapan tek hakimli mahkemelerin her mülki birimde kurulması esastır. İstisnai hallerde bir kaç mülki birimi kapsayacak şekilde kurulabilirler.
- Adalet Yüksek Kurumu mülki yerleşim birimlerinin ihtiyacına, uyumsuzlukların nitelik ve niceliğine göre iş mahkemesi, aile mahkemesi gibi tek hakimli diğer mahkemeleri de kurulabilir.

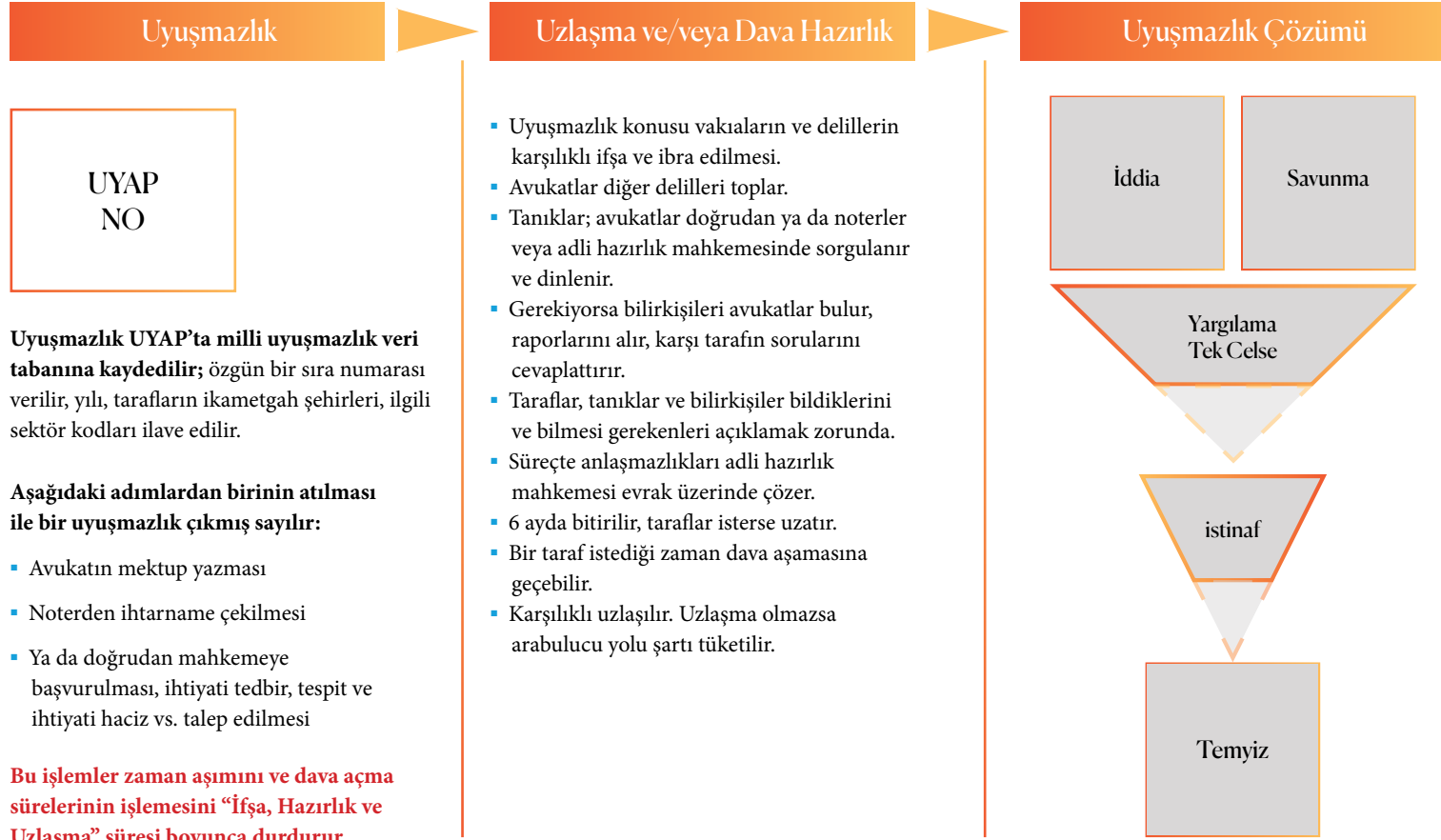
Adli Hazırlık Mahkemeleri

- Bu mahkemeler hukuk, ceza veya idare olarak ayrılmaz; her tür davaların ön meselelerini ve ön hazırlıklarını teşkil eden sorgulamalar, delil toplanması, tespit, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz işlerini yapar.
- Halkın yargı hizmetlerine kolay ve hızlı erişimi için acil olan sorgu, tedbir, keşif, delil tespiti, delil toplama, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz gibi işlemleri yapan tek hakimli hukuk ve ceza mahkemelerinin her mülki birimde kurulması esastır.
- İstisnai hallerde birkaç mülki birimi kapsayacak şekilde kurulabilirler. Adalet Yüksek Kurumu, yerleşim birimlerinin ekonomik büyüklüğünü, ulaşım, insan kaynakları ve diğer hususlar ile sosyal ihtiyaçları dikkate alarak karar verir.
- Mahkemeler tek hakimlidir; ilk derece asli hakimleri görev yapar. İhtiyaca uygun olarak yardımcı hakim ve özetmen hakim görevlendirilir.
- Görevleri hukuk ve ceza davaları için acil olan sorgu, tutuklama, tedbir, keşif, delil tespiti, delil toplama, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz gibi işlemlerin yapmak; bulunduğu yerde hukuk güvenliğini sağlamaktır.
- Bu mahkemelerin her türlü kararına karşı, bölge merkezinde bulunan heyet mahkemelerinde itiraz edilebilir.

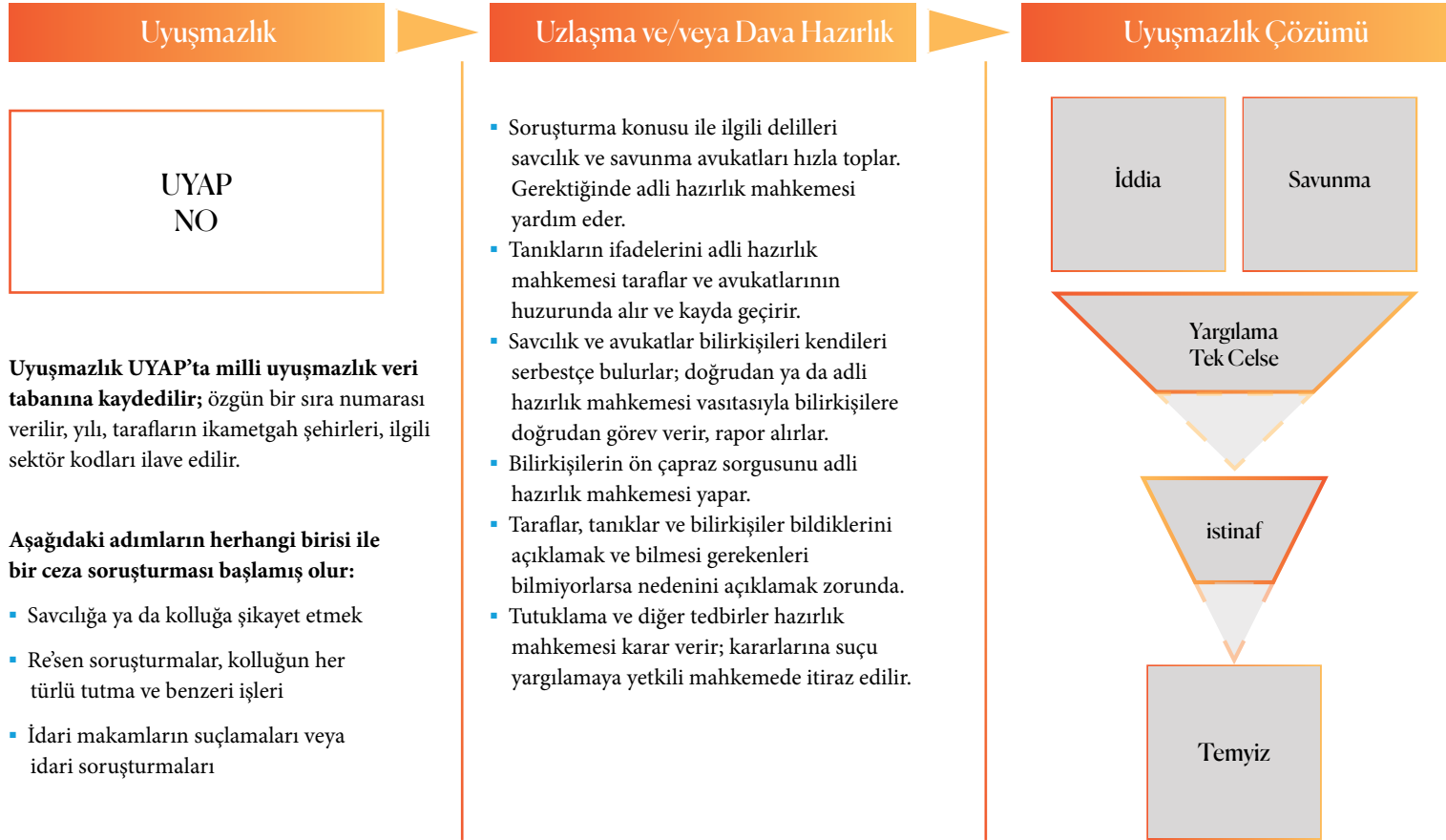
Modern Süreç Yönetiminin Faydaları

- Uyuşmazlıkların UYAP'a erken aşamada kaydı: Uyuşmazlıkların niteliği, ortaya çıktığı tarih, hangi sökterlerde ve coğrafi bölgelerde toplandığı gibi verileri sağlayarak ileride mahkemelere yansıyabilecek davaların tahmin edilmesini ve yargı kurumlarına olacak ihtiyacı önceden belirleme, taraflara da uzlaşma veya hazırlık imkanı verir.
- Hazırlık ve uzlaşma süreci: (i) Tarafların birbirlerine açık ve dürüst olmasını sağlar; aralarında seviyeli iletişim oluşturur ve böylece uzlaşma ortamını geliştirerek sulh ve uzlaşmayı teşvik eder. (ii) Uzlaşılmaması ihtimalinde dava konusu bilgi ve belgelerin toplanmış olmasını sağlayarak davaların tekamül etmiş dosyalarla açılmasını ve TEK CELSE'de yargılamanın bitirilmesini sağlar. (iii) Böylelikle hakimlerin önlerine gelen davaları başka bir yere tayin edilmeden önce karara bağlamasını sağlar; uyuşmazlıklar TEK CELSE'de halledilir ve hali hazırdaki kaynak kayıpları önlenir.
- Hazırlık mahkemelerinin sürecinde uzlaşma etkin ve hızlı müdahalesi hizmeti hızlı ve etkin olarak halkın ayağına götürür; küçük küçük ama toplamda çok büyük bir etkinlik sağlanır. Dava dosyasının tam tekamül etmiş olarak hazırlanmasına hazırlık mahkemesi hakimi nezaret eder.
- Bilirkişilerin avukatlar tarafından bulunup görev verilmesi hali hazırda mahkemeleri çok emeğini ve zamanını alan, üstelik kapsamlı rapor elde edilmesini 2-3 bilirkişi görevlendirmesine tabi tutan, edinilmesi 2-3 yılı bulan bilirkişi görüşlerinin 2-3 hafta içinde edinilmesini, kalitenin yükselmesini sağlar. Mahkemelerin üstünde gereksiz iş yükünü ortadan kaldırır.
- Tanıkların, bilirkişilerin ön ifadelerinin alınması TEK CELSE yargılaması için kolaylık ve aynı zamanda çapraz sorgulamanın kolaylaşmasını ve duruşmadan süre tasarrufu sağlar.

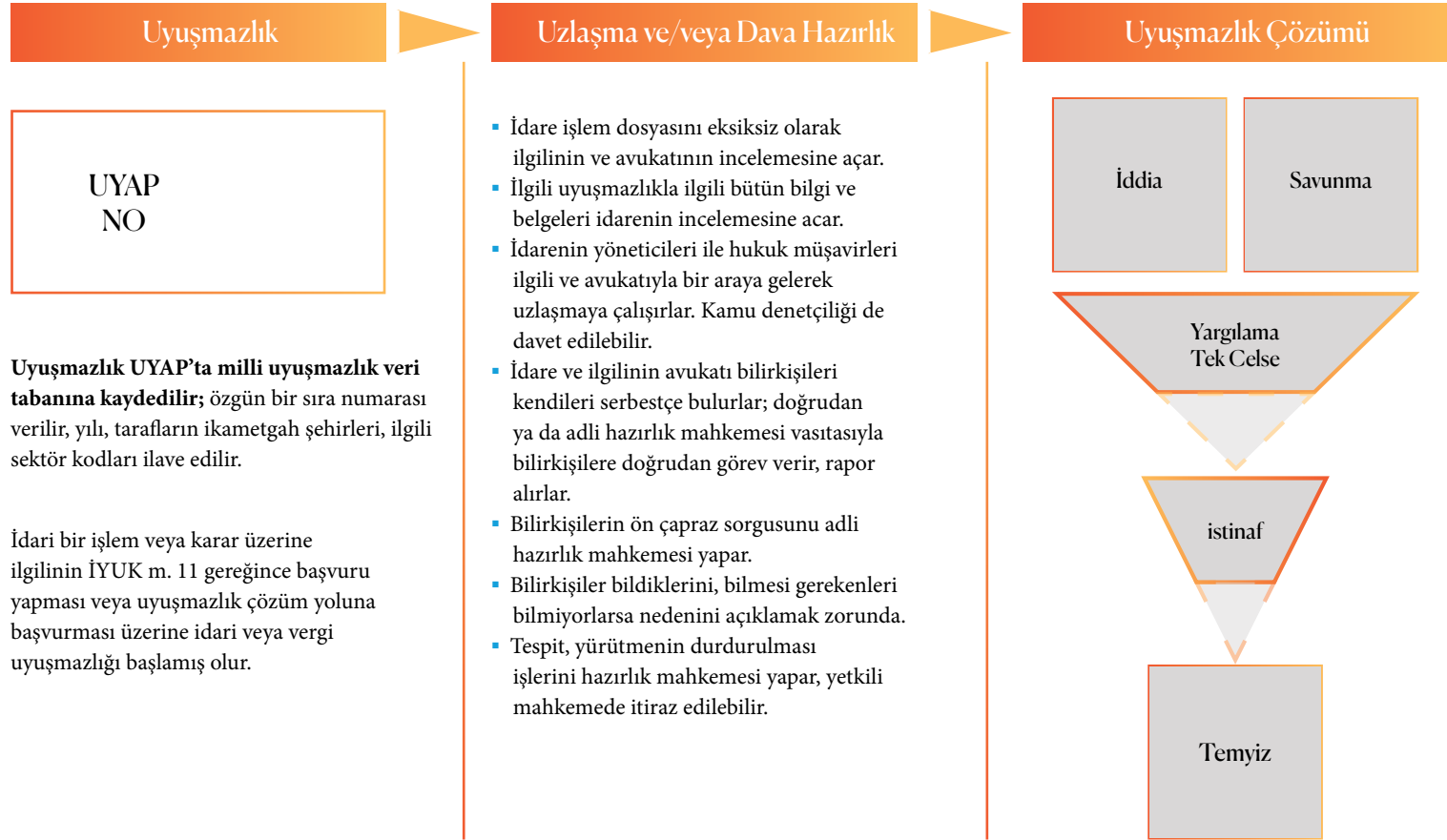
Hukuk Uyuşmazlıklarında Modern Uyuşmazlık Çözüm Süreci

Ceza Uyuşmazlıklarında Modern Uyuşmazlık Çözüm Süreci

İdare ve Vergi Uyuşmazlıklarında Modern Uyuşmazlık Çözüm Süreci

Saim Dursun, "Sebep", 44x64 cm, tuval üzerine yağlıboya / spatula tekniği, 2013

7
YARGI HAKKINDA
ANAYASA HÜKÜMLERİ
TASLAK - 1

Gerekçe

Bu bölümde önerilerimizin hayata geçirilmesi için yargı organları, unsurlarının anayasal temelini teşkil eden ve işleyişini garanti altına alan anayasa hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda özetlenen önerilerin özü anayasa hükümleri haline getirilmiştir.

Daimî Hukuk Şûrası, Adalet Yüksek Kurumu, Bağımsız Yargısal Meslek Kuruluşları, Adalet Yüksek Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi Revizyonu hükümleri ile Mahkemelere, Hukuk Meslekleri düzenlemelerine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Hakim, Savcı ve Avukat Teminatları ile Kanuni Hakim Teminatı ile yargının ve hukuk mesleklerinin denetiminin temel esasları anayasada kapsamlı olarak düzenlenmekte ve anayasa güvencesine kavuşturulmaktadır.

DAİMÎ HUKUK ŞÛRASI

MADDE X

Daimî Hukuk Şûrası; Anayasa Mahkemesi, Adalet Yüksek Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Adalet Yüksek Kurumu, Hakim Odaları Birliği, Savcı Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Noterler Birliği başkanlarından oluşur.

En yaşlı üyenin başkanlığında, yılda en az 2 kez toplanır. Hukukun üstünlüğü, adalet inancının güçlendirilmesi ve yargı bağımsızlığı ve içtihat birliği hususlarında yargı kurumlarının ve hukuk mesleklerinin, aralarında işbirliğinin geliştirilmesi, sorunların belirlenmesi ve çözümü için tavsiye niteliğinde kararlar alır. Farklı yargı yolları arasında aynı konuda ortaya çıkan içtihat farklılıkları arasında çıkan uyuşmazlık ve farklılıkları gidermek için içtihat birleştirme kararları verir. Bu kararlar kesin niteliktedir ve tüm yargı kurumlarını bağlar.

Şuranın ilk toplantısının yılın ilk üç ayı içinde toplumun her kesiminin özellikle sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin hazırlıklı olarak katılımı sağlanır. İkinci toplantı 6 ay sonra üyeler arasında yapılır ilk toplantıda alınan tavsiye kararlarının sonuçları ve yeni gelişmeleri değerlendirilir.

Toplantılar her katılımcının her konuda fikirlerini ifade edebileceği şekilde, arama toplantısı şablonunda moderatörlü olarak yapılır.

Başkan; üyelerin bildireceği hususlarla gündemdeki diğer ilgili konuları derleyerek toplantı gündemini oluşturur, toplantıyı planlar ve en az 7 gün öncesinden ilan eder.

ADALET YÜKSEK KURUMU

MADDE XXX

Adalet Yüksek Kurumu, yargı hizmetlerini düzenlemek, tüm yargı teşkilatının ve hukuk mesleklerinin topluma kaliteli yargı hizmetleri vermesini ve katma değer yaratmasını sağlamak; hukukun üstünlüğünü sağlamak, temel hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek ve böylelikle adalet inancını güçlendirmek ve bağımsız yargısal meslek kuruluşlarıyla birlikte yargıyı en üst düzeyde temsil etmek ile görevli, tam bağımsız ve tarafsız düzenleyici yargı kurumudur.

Bu amaç çerçevesinde kurumun görevlerine ülkenin yargı hizmetlerine ihtiyacını tespit etmek, ihtiyaca uygun olarak yargı hizmetleri politikalarını oluşturmak, ilke ve öncelikleri belirlemek, ihtiyaca uygun olarak mahkemeler ve sair hizmet birimlerini oluşturmak, iş yükünün dengeli olarak dağılımını sağlamak, hukuk mesleklerini kaliteli yargı hizmeti verecek şekilde geliştirmek, gelişmeleri için yönlendirmek ve yargı teşkilatında, tüm organları, hizmet birimleri ve meslek kuruluşlarında verimli çalışma, şeffaflık ve hesapve-

rirliliği sağlamak ve geliştirmek dahildir.

Adalet Yüksek Kurumu görevlerini yargı bağımsızlığının gereğine uygun olarak tam bağımsız ve tam tarafsız olarak, demokratik yönetim esaslarına göre yürütür. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, kuruma emir ve talimat veremez.

Kurum görevlerini genel kurul; başkan ve vekili dahil (38) asil üyeden oluşan Politika, Tercihler ve İlkeler Dairesi; (12) asil (6) yedek üyeden oluşan Yargı Hizmetleri Dairesi; (9) asil (4) yedek üyeden oluşan İtiraz ve Yeniden Değerlendirme Dairesi ve (16) asil (5) yedek üyeden oluşan Özlük, Kariyer, Performans ve Teftiş Dairesi olarak sürdürür. Kurumun işleyişini başkanlık ve genel sekreterlik sağlar; hukuka uyarlılık mütalaalarını hukuk müşavirliği bağımsız olarak yerine getirir.

Adalet Yüksek Kurumu; kurumun işlevini göstermesi için gereken değişik nitelikleri taşıyan, aynı zamanda her kesimin kurumda hakkaniyetli olarak temsil edileceği şekilde demokratik yöntemlerle seçilen (90) üyeden oluşur.

(i) Kurumun nitelikli 30 üyesini hukuk meslek mensupları ve adli görevliler, bunların yönetim kurullarının göstereceği veya bireysel başvuru gerçekleştiren aday adaylarından şartları taşıdığı tespit edilenler arasından kendi içlerinde yapacakları seçimlerle seçerler. Her üyelik için en fazla 3 katı aday, liyakat ve başvuru sırasına göre belirlenir. Hakimlik, savcılık ve avukatlık meslekleri mensupları kendi aralarından 8'er üye, noterlik meslek kuruluşu kendi mensupları arasından yapacağı seçimle 1 noter ve 1 de anayasa

profesörü olmak üzere 2 üye seçerler. Türkiye’de görevli tüm adliye personeli, adliye personelleri arasından 4 üye seçer. Toplamda 30 üye seçilir.

(ii) Kurumun nitelikli 12 üyesini TBMM seçer. TBMM’de temsil edilen ve son genel seçimlerde %20’den fazla oy alan siyasi partilerin göstereceği adaylar arasından 3’er üye seçilir; geri kalan üyeler %7,5’ten fazla %20’den az oy alan siyasi partiler arasında eşit sayıda bölüştürülür. Bölüştürme sonrasında artık üye kalması halinde, kalan sayıda üyeyi belirleme hakkı en yüksek oy oranına sahip partiye verilir. Her siyasi parti kendisine düşen üye sayısının en az iki katı aday gösterir; eksik gösterilmesi halinde hiç aday gösterilmemiş sayılır; yerine en yüksek oy alan siyasi partinin adayları arasından seçim yapılır. Adaylar arasında seçimler TBMM genel kurulunca gerçekleştirilir. Gösterilen adaylar en az üye seçme hakkına sahip olan partinin adaylarından başlayarak sırayla seçime sunulur. Bu seçimlerde TBMM’nin olağan toplantı ve karar nisabı aranmaz. Seçimi tamamlanmış üye niteliği için başka seçim yapılmaz. Siyasi partiler tarafından belirlenen ve TBMM’nin seçeceği 12 üyenin, 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 adliye personeli, 1 anayasa hukuk profesörü, 1 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı, 1 istatistik veya ekonomi uzmanı, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olması zorunludur.

(iii) Kurumun nitelikli 8 üyesini yürütme gücü seçer. Özerk düzenleyici kuruluşlar olan Rekabet Kurumu, SPK, RTÜK, BDDK, BTK, EPDK, KİK, KVKK ile KGK 1 anayasa

hukuku profesörü, 1 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı, 1 istatistik veya ekonomi uzmanı, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 8’er aday gösterir. Her nitelikten 1’er üye olmak üzere 8 üyeyi Adalet Bakanı’nın tavsiyesi üzerine Cumhurbaşkanı seçer.

(iv) Kurumun nitelikli 8 üyesini hukuk meslekleri dışındaki mesleklerin oluşturduğu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları seçerler. 8 üyenin 2’sinin psikoloji veya psikiyatri uzmanı; 1’er üyenin ise hakim, savcı, avukat, noter, kamu yönetimi uzmanı ve kamu maliyesi ve bütçe uzmanı olması zorunludur. TMMOB dışındaki insan ve hayvan sağlığı ile ilgili meslek kuruluşları TTB, TVHB, TDHB ve TEB yönetim kurullarının her nitelik için göstereceği 2’şer aday arasından bu mesleklerin mensuplarının hepsini katılacağı bir seçimle; 2 psikoloji veya psikiyatri uzmanı ve 1 hakim üye seçilir. TMMOB yönetim kurulunun her nitelikli üyelik için göstereceği 2’şer aday arasından 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 kamu yönetimi uzmanı ve 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı olmak üzere toplam 5 üye TMMOB üyeleri tarafından seçilir.

(v) Kurumun 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 adliye personeli, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı ve 1 istatistik veya ekonomi uzmanı olması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini mali ve zirai nitelikteki meslek kuruluşları olan TDUB, TSB, TSPB, TZOB, TESK ve TÜRMOB yönetim kurullarının her nitelikteki üye için göstereceği 2’şer kişiden oluşan adaylar arasından Türkiye

Odalar ve Borsalar Birliği (“TOBB”) Genel Merkez Yönetim Kurulu seçer.

(vi) Kurumun 1 noter, 2 anayasa hukuku profesörü, 2 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini Türkiye’deki tüm üniversitelerin öğrencileri seçerler. Seçimler üniversiteler tarafından gösterilen veya bireysel olarak bu kotadan başvuran her bir nitelikli üye için en fazla 5 kişi olarak belirlenen adaylar arasında yapılır.

(vii) Kurumun 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 anayasa hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 psikoloji veya psikiyatri uzmanından oluşması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini STK’lar, dernekler ve vakıflar seçerler. 3 üye kamu yararına dernek statüsündeki derneklerin, 3 üye kamu yararına vakıf statüsündeki vakıfların, 2 üye de kamu yararına statüsü olmayan sivil toplum kuruluşlarının her nitelikte üye için gösterecekleri 2’şer aday arasından STK’larının tamamının başkanlarının katılacağı seçimle seçilir. Bireysel başvuru olması halinde her nitelikteki üye için toplamda en fazla 3 aday belirlenir.

(viii) Kurumun nitelikli 8 üyesini işveren ve işçi sendikaları kuruluşları seçerler. Her federasyon seçecekleri üye sayısı kadar aday önerirler. Bağımsız kişiler de aday olmak için başvurabilir. Her bir nitelikli üye için en fazla 3 aday belirlenir. Kamu çalışanlarına ilişkin sendika konfederasyonları 1’i hakim, 1’i anayasa profesörü ve 1 de kamu yöne-

timi uzmanı olarak 3 üye; işçi sendikaları 1’i savcı, 1’i idare hukuku profesörü ve 1’i de yönetim veya siyasal bilimler profesörü olmak üzere 3 üye; işveren sendikaları 1’i avukat, 1’i de eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 2 üye seçerler. İlgili federasyonların önereceği ve bu kotadan seçilmek için bireysel başvuru yapanlar arasından federasyon başkanları seçim yaparlar.

Kurum üyeliklerine seçimler ve bu seçimlerde değerlendirilecek adayların belirlenmesi; adaylar hakkındaki bilgiler sağlıklı olarak kamuoyu ile paylaşılarak, kamuoyuna yeterli tartışma ve değerlendirme imkanı verilerek, yargısal olarak denetlenebilen şeffaf süreçlerle, demokratik yöntemlerle yapılır.

Bireysel olarak başvuran ya da gösterilen aday adaylarının ilgili üyelik için gerekli nitelikleri ve adaylık şartlarını taşıyıp taşımadığını Adalet Yüksek Kurumu Özlük İşleri Dairesi, en geç 15 gün içerisinde, başvuru tarihlerini de dikkate almak suretiyle belirler, aday listelerini oluşturur ve tüm bilgileriyle birlikte ilan eder. Üyelik için yapılacak seçimlerde yarışacak adaylar bu listeden seçilirler. Adalet Yüksek Kurumu üyeliklerine yapılacak ilk seçimlerde bu görevleri Hakimler ve Savcılar Kurulu genel kurulu yerine getirir.

Seçimlerde blok liste veya işaretlenmiş çarşaf liste gibi usuller kullanılması yasaktır.

Kurumun politikaya ilişkin kararları hariç tüm işlem ve kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Kurum kararlarına karşı isteyen her gerçek ve tüzel kişi ihtiyari itiraz yoluna baş-

vurmak veya iptal davası açmak suretiyle yargı denetimine başvurabilir.

Yargının tüm işlevini, görev ve yetkilerini topluma kaliteli hizmet vereceği şekilde, tarafsız, bağımsız surette etkin olarak yerine getirmesini sağlayacak bütçe taslağı kurum tarafından belirlenir ve genel bütçede gerekli kaynakların ayrılması için meclise gönderilir. Bina, bilgi işlem, tesis işletme, eğitim, konferans ve dinlenme tesisleri gibi altyapı yatırımları hariç olmak üzere yargıya ayrılan bütçe devletin genel bütçesinin %...sından, bir önceki takvim yılı için belirlenen gayri safi yurt içi hasılanın %0,30'undan az olamaz. Yargı bütçesi genel bütçeden öncelikli olarak ayrılır. Bütçeyi Adalet Yüksek Kurumu yönetir.

Diğer hususlar kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ

Anayasa Mahkemesi Üye Sayısı ve Seçim Usulü

MADDE 146

Anayasa Mahkemesi 30 üyeden kurulur ve 3 daire halinde faaliyet gösterir.

Üyeler kendi aralarından 3 yıl süre ile görev yapmak üzere mahkeme başkanı, 1. başkan vekili ve 2. başkan vekilini seçerler.

Mahkeme görevlerini her biri 10'ar üyeden oluşan üç daire halinde yerine getirir. Mahkemeye en son seçilen 9 üye 2. başkan vekilinin başkanlığında Bireysel Başvurular Dairesi olarak faaliyet gösterir. Daha önce seçilmiş olan 20 üye 10'ar üyeden oluşan 2 daire halinde faaliyet gösterir. 1. daireye mahkeme başkanı, 2. daireye 1. başkan vekili başkanlık eder. 1. ve 2. dairelerin başkanları dışındaki üyeleri mahkemeye seçilme tarihlerine göre yapılacak sıralamaya göre tek sayılı sırada olanlar 1. dairede, çift sayılı sırada olanlar 2. dairede

görev yaparlar. 1. ve 2. dairelerin üyeleri arasında 6 ayda bir kısmi (rotasyon) dönüşümlü değişim yapılır. En eski seçilenlerin sırasından başlamak üzere dairenin üyelerinden 3'er adedi 1 yıl süreyle diğer dairede görev alır; sürenin bitiminde dairesine geri dönerler. Mahkemenin bütün üyelerin katılımıyla oluşan Büyük Kurul'a mahkeme başkanı başkanlık eder. Daireler daire başkanı ile en az 6 üyenin katılımı ile yargılama yaparak karar verir. Büyük Kurul dairelerin içtihatlarını değerlendirir ve içtihatlar arasındaki farkları giderecek içtihat birleştirme kararı verir. Büyük Kurul, cumhurbaşkanı ve bakanlar hakkında açılan davaları kesin olarak karara bağlar. Büyük Kurul, dairelerin çalışmalarına keyfi olarak katılmayan, görevlerini keyfi olarak aksatan üyeleri her yılın sonunda değerlendirir; gerektiğinde 2/3 oy yetersayısı ile üyeliklerinin düşürülmesine karar verir.

Üyeliklere aday olma yetkinlikleri ve liyakatleri (xxx) madde hükümlerine göre Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenir, liyakate göre sıralanarak açıklanır. Kurumların göstereceği adaylar Adalet Yüksek Kurumu tarafından ilan edilen kesin aday aday listelerinden liyakate göre belirlenir. Aday gösteren kurumlar her bir üyelik için en çok 3 aday gösterir.

Üyelerden 2 adedini 1 adedi iktisat bilimi ve 1 adedi kamu maliyesi konusunda temayüz etmiş profesör aday adayları arasından Sayıştay genel kurulunun göstereceği adaylar arasından; 4 adedini fiilen 15 seneden fazla avukatlık yapmış olan Anayasa Hukuku konusunda temayüz etmiş profesör aday adayları arasından Türkiye Barolar Birliği yönetim kurulunun göstereceği adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi seçer.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu gösterilen adaylar arasından, her üyelik için ayrı oylama yapmak suretiyle seçim yapar. Seçimler iki turludur. Her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki salt çoğunluğu aranır. Birinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, 14 gün sonra bu oylamada en çok oy alan iki aday için ikinci tur oylama yapılır; ikinci oylamada oylamaya katılanların 3/5'inin oyunu alan aday üye seçilmiş olur.

Geri kalan 12 üyeyi Cumhurbaşkanı, ilgili kurumların göstereceği aşağıda özellikleri belirtilen nitelikli adaylar arasından liyakate dayalı olarak seçer:

Üyelerden 4 adedi Yargıtay ceza dairelerinde 2 adedi de Yargıtay hukuk dairelerinde toplamda en az 5 yıl kıdemli üyelik veya başkanlık görevleri yapmış olan hakimler arasından seçilir. Adayları Yargıtay Büyük Genel Kurulu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 3 adedi Danıştay dava dairelerinde toplamda en az 5 yıl kıdemli üyelik veya başkanlık görevi yapmış olan hakimler arasından seçilir. Adayları Danıştay Genel Kurulu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 2 adedi Anayasa Hukuku, 2 adedi Siyasal Bilgiler, 2 adedi de uluslararası ilişkiler ve 2 adedi üst kademe yöneticileri, konularında profesör olarak en az 10 yıl süre öğretim üyeliği yapmış olanlar arasından seçilir. Adayları Yüksek Öğrenim Kurumu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 3 adedi serbest avukatlar, 2 adedi istinaf mahkemesi ceza daireleri başkanları, 1 adedi istinaf mahkemesi hukuk daireleri başkanları, 1 adedi İstinaf mahkemesi başsavcılar arasında seçilir. Adayları Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir. Gösterilecek adayların en az 4 yıllık üniversite mezunu ve ayrıca çalışma konularında yüksek lisans veya doktora yapmış olması; bilimsel makale veya eser yayınlamış olması şarttır.

Cumhurbaşkanının yapacağı seçimler anayasanın (xxx) maddeleri hükümlerine ve Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde yargısal denetime tabidir.

Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri

MADDE 148 –

(1) Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri anayasaya uyarlık denetimi; temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin bireysel başvurular; siyasi partiler hakkında davalar ve siyasi partilerin denetimi; Adalet Yüksek Mahkemesi'nin bir kısım kararlarının temyiz incelemesi ve Yüce Divan sıfatıyla yargılama konularında yargılama yapmak, anayasaya hükümlerini uygulamak ve anayasa hükümlerine uygun olarak karar vermektir.

(2) Anayasa Mahkemesi'nin anayasaya uyarlık denetimi huzurunda iptal davası açılmış olması şartına ve aşağıdaki hükümleri tabidir.

(a) Anayasa Mahkemesi, kanunların, cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğünün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü

hal veya savaş ilanı Anayasa Mahkemesi, Adalet Yüksek Kurumu üyeliklerine seçim ve atama yapan kararlarının şekil ve esas bakımlarından ve ayrıca olağanüstü hal ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri'nin anayasaya uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini sadece Değiştirilemeyen Hükümlere, Genel Esaslara ve şekil şartlarına uygunluk bakımından inceler ve denetler.

(b) İsteyen her gerçek kişi, kamu veya özel hukuk kişisi dava açma süresi içinde olmak kaydıyla anayasa mahkemesinde dava açabilir. Şekil şartlarına aykırılık iddiaları ve yürürlüğün durdurulması talepleri öncelikle karara bağlanır. Cumhurbaşkanı, siyasi partiler, siyasi parti grupları, milletvekilleri, Adalet Yüksek Kurumu ve yargısal meslek kuruluşları birlikleri ile anayasada düzenlenmiş olan kurumların açtığı davaların incelenmesine hemen başlanır; diğer gerçek ve tüzel kişilerin dava açma süresi sonuna kadar açtığı davalar birleştirilerek görülür; ileri sürülen iddiaların tamamı hakkında hüküm kurulur.

(c) Olağanüstü hal ve savaş hallerinde çıkarılan cumhurbaşkanlığı kararnameleri öncelikle nitelik bakımından incelenir ve bu yönü ivedilikle karara bağlanır. Nitelik bakımından anayasaya ve olağanüstü hale veya savaş haline uymayan cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yürürlüğü derhal durdurularak iptal edilir; şekil ve esas bakımından uyarsız olanların iptali için açılan davalarda yürürlüğü durdurma kararı verilemez; verilecek iptal hükmünün açıklanması olağanüstü hal veya savaş hali sona erinceye kadar ertelenebilir.

(d) İdare, vergi, ceza ve hukuk mahkemelerinde görülmekte olan davalarda ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiaları Anayasa Mahkemesi tarafından incelenerek karara bağlanır. Daha önce karara bağlanmış olan hususlarda ileri sürülen anayasaya aykırılık iddialarının tekrar dinlenilebilmesi, davayı gören mahkemenin anayasaya aykırılığın ciddi olduğuna kanaat getirerek Anayasa m. 152'de öngörülen itiraz yoluna başvurması halinde incelenir.

(e) Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez.

(3) Herkes, anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(4) Anayasa Mahkemesi, kanunda belirtilen hususlarda Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından verilen kararlara

karşı temyiz başvurularını inceleyerek karara bağlar. Kararları aynen onaylayabileceği gibi, kısmen veya tamamen bozabilir; bozma halinde bozma sebebini gideren hüküm kurulması için dosyayı mahkemeye iade eder. Bozma üzerine kurulan karara karşı temyizleri öncelikli ve ivedi olarak inceleyerek karara bağlar. Esasa etkisi olmayan küçük hataları kendi hükmünde düzeltir.

(5) Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin denetimi konusunda aşağıdaki görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır:

(a) Siyasi partilerin tüzüklerinin anayasaya ve anayasa-daki demokratik yönetim ilkelerine uyarlığını, bu hususta Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılacak başvuru üzerine denetlemek ve gerektiğinde tüzük hükümlerinin iptaline karar vermek;

b) Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapar; siyasi partiler Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenen özellikleri taşıyan ya da yetkinliği açıklanan özel denetim kurumlarına öncesinden öz denetim yaptırmak ve raporlarını sunmak zorundadır. Anayasa Mahkemesi dilerse tüm denetleyebileceği gibi, sondaj usulü ile özel denetim raporuna dayalı olarak denetim yapabilir.

(c) Siyasi partilerin başkanları, merkez yönetim ve denetim organlarında görevli olanlar, cumhurbaşkanı, yardımcılar, bakanlar, bakan yardımcılar, genel müdür ve müdür düzeyinde ve onların üstündeki üst düzey kamu görevlilerinin faaliyetlerinin ve gelir, gider ve harcamalarının şeffaflığını sağlamak, kişisel veriler hariç olmak

üzere düzenli ve denetlenebilir olarak kamuoyuna açıklanmasını sağlamak ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine denetlemek;

(d) Anayasayı ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya, değiştirilmesi mümkün olmayan hükümlerini değiştirmeye yönelik faaliyetlerinde bulunanların siyasi partilere üye olmak, faaliyetlerine katılmak, destek olmak ve benzeri siyasi faaliyetlerden yasaklanması ve sair siyasi faaliyetlerinin önlenmesi hususunda karar vermek;

(e) Siyasi partilerin, kapatılmasına ve devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak.

(f) Milletvekillerinin milletvekilliklerinin düşürülmesine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarının şekil bakımından denetimi.

(6) Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanını, cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcivekili yapar. Yüce Divan kararla-

rına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, milletvekilleri ve kendilerine anayasa veya kanunlarla dokunulmazlık tanınan diğer görevliler hakkında açılmış ve görülmekte olan ya da yeni açılacak olan ceza soruşturma ve davaları [Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından görülür; Anayasa Mahkemesi bu davalarda verilen kararlara karşı temyiz başvurularını inceleyerek karara bağlar.

Anayasa Mahkemesi, anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir. Bu çerçevede üyeleri arasından Anayasa Mahkemesi başkanını, 1. ve 2. başkan vekili ile Uyuşmazlık Mahkemesi başkanı ve başkanvekilini seçmek.

BAĞIMSIZ YARGISAL MESLEK KURULUŞLARI

Madde 159

Devletin bağımsız yargı gücünün kurucu unsurları olan hakimlik, savcılık, avukatlık ve noterlik mesleklerinin mensupları ayrı ayrı kendi meslek kuruluşlarını kurarlar. Bu meslek kuruluşları yargı bağımsızlığına uygun olarak bağımsız olarak demokratik yönetim esaslarına göre faaliyet gösterirler. Yargısal meslek kuruluşlarının her biri tüzel kişiliğe sahiptir ve kamu kurumu niteliğindedir.

Yargısal meslek kuruluşları adli yargı mahkemelerinin yapılanmasına paralel olarak her bölge adliye mahkemesi çevresinde bölge birliği, başkentte ilgili meslek odası birliği, Türkiye Barolar ve Türkiye Noterler Birliği olarak örgütlenir. Barolar 800'den fazla avukatın bulunduğu illerde il barosu olarak örgütlenir.

Yargısal meslek kuruluşlarının temel görevi hukukun üstünlüğünü, temel hak ve özgürlükleri savunmak, korumak ve geliştirmek; meslek mensuplarını bu amaca uygun olarak geliştirmektir.

Yargısal meslek kuruluşlarının organlarının her türlü işlem ve kararlarına karşı, isteyen herkes önce Adalet Yüksek Kurumu nezdinde ilan veya tebliğden itibaren 30 gün içinde itiraz edebilir, itirazı üzerine verilen kararı karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde yargı yoluna başvurabilir.

Hakim, savcı ve noter meslek kuruluşlarının disiplin ve denetleme kurulları başkentte ve merkezi olarak; avukatların disiplin ve denetleme kurulları bölgeler bazında, diğer mesleklerde başkentteki merkez bünyesinde ancak özerk olarak faaliyet gösterecek şekilde oluşturulur.

Meslek kuruluşlarının disiplin kurulları kararına karşı ilk olarak Adalet Yüksek Kurumu İtiraz ve Yeniden İnceleme Dairesi'nde itiraz edilir. İtiraz üzerine verilen karar Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir. Verilen karar kesindir.

Meslekten çıkarma cezası gerektiren disiplin suçları Adalet Yüksek Kurumu tarafından kovuşturulur. Verilecek karara karşı itiraz ve Yeniden İnceleme Dairesi'nde yeniden inceleme talep edilebilir. Yeniden inceleme üzerine verilecek karara karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava açılabilir. Bu davada verilen karar Anayasa Mahkemesi'nde temyiz edilebilir.

Saim Dursun,
“Gökyüzü”,
60x80 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2011

ADALET YÜKSEK MAHKEMESİ

MADDE XXX

Adalet Yüksek Mahkemesi 52 üyeden oluşur.

Mahkemenin 52 üyesini: 26'sını doğrudan hakimler arasından seçer; geri kalan 26 üyeyi de hakim, savcı ve avukat meslek kuruluşlarının göstereceği 14'er aday arasından 7'şer kişi, noter meslek kuruluşunun göstereceği 10 aday arasından 5 kişi olmak üzere Adalet Yüksek Kurumu seçer.

Adalet Yüksek Mahkemesi; İdari Dava Dairesi, Ceza Dava Dairesi, Etik Disiplin Dava Dairesi, Tazminat Dairesi ve Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi olmak üzere 5 daire ve bir de genel kurul halinde çalışır; dairelerin her biri 7 asil ve 3 yedek üye olmak üzere 10 üyeden oluşur. Her bir dairenin üyeleri dairelerin konusuna giren davaların gerektirdiği uzmanlığa sahip üyelere oluşur. Genel kurul asil veya yedek ayırımı olmaksızın mahkemenin üyelerinin tamamından oluşur.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nin temel görevi yargı organ ve unsurlarının, bunlara ilişkin olarak diğer kurum ve kişile-

rin alacağı her türlü karar ve yapılan her tür işlemin yargısal denetimini yapmaktır.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nin görevleri arasında Adalet Yüksek Kurumu'nun verdiği tüm kararların; yargı organlarına, bu organların mevkilerine yapılacak seçim ve atamalarda aday olunması, aday gösterilmesi hakkındaki ve adayların seçilmesine veya atanmasına ilişkin her türlü işlem ve kararlar hakkında ve ayrıca hukuk meslekleri mensuplarının disiplin suçları hakkındaki davaları görmek ve yargısal denetimini yapmak; alt düzey kamu görevlilerinin suçları hakkında verilen kararların temyiz merci olarak incelemek ve ayrıca dokümanlık kaldırılması, yüce divanda yargılanması gereken kişiler hakkında iddianamenin kabulü, üst derece kamu görevlilerinin soruşturulması ve kovuşturulması yer alır.

Yüksek mahkeme yargılamaları seri olarak yapılır ve 90 gün içinde sonlandırılır.

Mahkemenin kesin olmayan kararlarının temyiz denetimini Anayasa Mahkemesi yapar.

**MAHKEMELER, HUKUK MESLEKLERİ,
HAKİM, SAVCI ve AVUKAT TEMİNATI**
*Mahkemelerin Kuruluşu, Bağımsızlığı, Yargılamaların
Aleniliği ve Kararların Gerekçeli olması*

MADDE XXX

Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Heyet ve uzmanlık mahkemeleri kalkınma bölgeleri merkezlerinde hazırlık ve tek hakimli mahkemeler nüfusu ve ürettiği katma değerini yüksekliği mahkeme açılmasını haklı gösteren mülkî idare merkezlerinde kurulur.

Disiplin mahkemeleri dışında askerî mahkemeler kurulamaz. Ancak savaş halinde ve savaş hali süresi ile sınırlı olarak görev yapmak üzere, asker kişilerin görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askerî mahkemeler kurulabilir.

Mahkemelerdeki yargılamalar hakimlik, savcılık ve avukatlık görevleri meslekten hakim, savcı ve avukatlar eliyle yürütülür. Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve

savcılarını olarak görev yaparlar ve kariyerlerini geliştirirler. Avukatlar ise bu alanlarda kendilerini diledikleri şekilde geliştirir ve görev alabilirler.

Hakim ve savcı mesleğine kabul edilmiş olup da mahkemeler dışında fakat yargı ile ilgili olarak kamu kurumlarında idari görevlerde çalışan hakimler ve savcılar idari görevleri süresince bu sıfatları kullanamazlar. Mesleklerine dönmek istedikleri takdirde mahkemedeki görevi bıraktıkları seviyeden başlayarak kariyerlerini sürdürürler.

Hakimler ve savcılar görevlerinde bağımsızdırlar; anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak, dürüstçe, şeffaf ve hesapverir bir şekilde, vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere, hakimlere ve savcılara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz; mahkemeler, hakimler, savcılar ve avukatların tamamı veya bir kısmı üzerinde etkisi olabilecek tavır ve davranışlar sergileyemez.

Avukatlar savunma görevini yerine getirirken tam bağımsızdırlar; anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak, dürüstçe, şeffaf ve hesapverir bir şekilde, vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Avukatlar görevlerini yerine getirirken yargının kurucu unsuru olarak ve bir mahkeme görevlisi gibi hareket ederler. Bütün resmi ve özel kurum ve kuruluşlar ile kişiler; avukatın üstlendiği işi en iyi şekilde yerine getirmesi için her türlü yardım ve çabayı göstermek, avukatın sorularına cevap vermek, bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdürler. Avukatların bu yetkilerini suistimal etme-

sini önleyecek tedbirler ve yöntemler kanunla düzenlenir.

Yasama meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz. Görülmekte olan bir davanın nasıl karara bağlanması gerektiği hakkında yargılamayı yapanların kanaatlerini etkileyecek şekilde beyan ve davranışlar sergilenemez. Ancak yargılamayı yapan mahkemelerin, hakim, savcı ve avukatların yargılama sürecindeki tavırları, görevi ihmal, ihlal ve hataları her yerde her kişi ve kurum tarafından her ortamda ve meşru yöntemlerle eleştirilebilir.

Mahkemelere intikal ettirilecek uyuşmazlıklarda uyuşmazlığın tarafları, onlarla ilintili olan kişiler ile uyuşmazlık çözümünde tanık, bilirkişi, hakem, avukat, vekil ve benzeri şekillerde görev alacak olan herkes dürüstçe davranmak, uyuşmazlığın en etkili ve isabetli olarak çözülmesi için gereken yardımı göstermek, ellerinde bulunan delilleri ve bilgileri dürüstçe açıklamak ve sorulacak sorulara cevap vermek cevap veremediği durumlarda makul açıklama getirmek zorundadır. Bu yükümlülükler aykırılıklar ilgili yargılama usulü kanunlarında yargılamayı zorlaştırmak, uyuşmazlıkla ilgili bilgi ve delilleri açıklamamak suçları olarak tanımlanır ve taziyik hapsi ile yaptırıma bağlanır.

Yargılamalar ertelenmesini zorunlu kılan istisnai haller dışında mutlaka tek celsede sonlandırılır. Bütün mahkemelerin her türlü kararları Tek celsenin sonunda ve ara vermeksizin özet olarak açıklanır; bu kararın gerekçeleri en geç iki hafta içinde yazılır.

Mahkemelerde yargılamalar ve duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapıl-

masına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir. Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremezler. Buna aykırı davranışlar, Anayasayı ihlal suçu teşkil eder ve herhangi bir ön izin veya dokunulmazlık kaldırmaya gerek olmaksızın Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kendiliğinden soruşturulur ve kovuşturulur. Bu hususta karar ve talimat verenler suçun ana faili, bu karar ve talimatlara uyanlar suçun işlenmesine yardım edenler olarak cezalandırılır. Bu suçun oluşması için ayrıca cebir ve şiddet kullanılması şartı aranmaz; kamu görevi gereğince kanunen sahip olunan yetkilerin ve kamu gücünün kullanılması ya da kullanılması gerekirken kullanılmaması söz konusu olduğundan cebir ve şiddet unsurunun var olduğu kabul edilir. Ceza kanunlarında öngörülen cezaların 2/3'üne hükmedilir; indirim, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve şartlı salıverilme hükümleri uygulanmaz.

Hukuk Meslekleri

MADDE 140 – Hakimlik, savcılık, avukatlık ve noterlik hukuk meslekleridir.

Hukuk mesleklerine kabule Adalet Yüksek Kurumu; objektif, liyakati uygunluğu belirleyecek tamamı tarafsız bir bakışla kayıt altına alınan yazılı sınav ve sözlü mülakat suretiyle karar verir.

Hukuk mesleklerini yapabilmek ve bu görevlere atanabilmek için giriş sınavını kazanmış, kanunda belirtilen özemenlik, meslek yardımcılığı ve meslek stajlarını tamamlamış olmak gerekir.

Hukuk mesleklerinin kariyer seviyeleri en az üç ana kariyer seviyesi ve her ana seviyede yeteri sayıda alt kariyer seviyesinden oluşmak üzere kanunla düzenlenir. Düzenlemede hukuk meslekleri arasında kolayca geçiş yapılabilmesi özellikle gözetilir.

Hakimler ve savcılar kendileri arzu etmedikleri takdirde halihazırda görev yapmakta oldukları hakimlik, savcılık görevleri ile hukuk, ceza, idari yargı alanlarının dışında görevlerde görevlendirilemezler.

Hakimler ve savcılar yetmiş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler. Yetmiş yaşından sonra mesleğe devam edebileceklerini sağlık raporuyla kanıtlayabilen hakim ve savcılar mesleğe devam edebilir.

Hakimler, savcılar, adli görevliler, kanunda belirtilenlerden başka, Resmî ve özel hiçbir görev alamazlar. Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Yüksek Kurumu'na bağlıdırlar.

Adalet Yüksek Kurumu tarafından idari görevlere atanan hukuk meslek mensupları kendi mesleklerinin kariyer seviyelerine göre derecelendirilir, değerlendirilir ve terfi ettirilirlar. Buldukları dereceye tanınan her türlü haktan yararlanırlar.

Hukuk meslek mensuplarına ilişkin diğer hususlar ka-

nunla düzenlenir.

Hakimlik, Savcılık ve Avukatlık Teminatları, Kanuni Hakim Güvencesi

MADDE 139 – Hakimler ve Savcıları Adalet Yüksek Kurumu göreve atar.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler. Hakimler ve savcılar kendileri istemediği takdirde 70 yaşından önce emekliye ayrılamazlar; kendileri isterse 65 yaşını bitirdikten itibaren emekli olabilirler.

Kurum yargının ihtiyacına uygun olarak ve meslek için yarışmayı teşvik edecek bir talipli olma ve liyakatli seçilme esasına uygun olarak göreve atama yapar. Atamalarda görev sürelerinin başlangıcı ve biteceği tarih belirtilir.

Hakimler ve savcılar, mesailerinin tamamını görevli oldukları mahkemenin göreceği işleri görmek için harcarlar; mahkemelerde aldıkları görevden başka resmî ve özel hiçbir görev alamazlar ve görevlendirilemezler.

Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe görev yapmakta oldukları mahkemeden başka bir mahkemeye tayin edilemez; anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar. Mesleki derece ve kademelerinde terfi etmeleri halinde terfi ettikleri derece ve kademede bir göreve Adalet Yüksek Kurumu'nun iki sene öncesinden ilan edeceği rutin rotasyon sebebi ile tayin durumu istisnadır. Performans

düşüklüğü veya disiplin suçu işlediği sabit olmadıkça görev süresi bitmeden başka bir yere tayin edilemezler.

Mesleğe kabullerine engel olan bir suçtan dolayı hüküm giymiş olan hakimler ve savcılar hükmün kesinleşmesiyle meslekten otomatik olarak çıkmış sayılırlar. Fiziki ve akli sağlığını görevini yerine getiremeyecek şekilde kaybedenler tedavi edilemeyeceği kesin olarak belli olanlar emekli edilirler. Disiplinsizlik, performans düşüklüğü ve sair hesapverirlik aksamaları nedeniyle meslekte kalmalarının uygun olmadığına Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından karar verilenler meslekten çıkarılır.

Hakimler ve savcılarının mesleğe kabullerine engel bir suçtan dolayı soruşturulmaları veya yargılanmaları halinde, Adalet Yüksek Kurumu suçlamanın, delillerin ve soruşturmanın niteliğini göz önüne alarak, soruşturma ve kovuşturma sırasında görevini sürdürmesinin adalet inancının zedelenmesine neden olacağı durumlarda, diğer hakim teminatlarına halel getirmemek kaydıyla soruşturma ve yargılama süresince görevden el çektirilmesine karar verebilir.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, mesleki kariyerleri, performans ve terfileri bütün hukuk meslekleri ile tutarlı olacak şekilde kanunla düzenlenir. Hakimlerin atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı

gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz. Bir davanın duruşması başladıktan sonra o mahkemenin hakimisi kural olarak değiştirilemez. Hakim duruşmayı sonuna kadar idare etmek, gerekçeli kararını vermekle yükümlüdür.

Yargının ve Hukuk Mesleklerinin Hizmetlerinin Denetimi

MADDE 144 – Yargının ve hukuk mesleklerinin hizmetlerinin denetimini Adalet Yüksek Kurumu, hakim, savcı ve avukat mesleklerinden olan adalet müfettişleri vasıtasıyla denetler.

Denetimler mesleğin geliştirilmesi ve hukuk mesleklerinin bireysel ve bir bütün olarak kurumun belirleyeceği standartlarda hizmet verilmesini sağlama amacına ve bu amacı gerçekleştirecek şekilde mesleklerin geliştirilmesi amacıyla yapılır. Denetimler hukuk mesleklerinin bağımsızlığının korunması, hukukun üstünlüğünün savunulması amacına aykırı olamaz;

Denetimlerde suç oluşturabileceği tespit edilen hususlar, gerekli inceleme, soruşturma işlemlerinin yapılması için adalet müfettişlerince doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilir.

Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

YÜKSEK MAHKEME ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE ATANMASI

*Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay
Üyelikleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Vekili
Adaylarının Belirlenme Süreci*

MADDE XXX

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı vekili seçimlerinde aday olmak isteyenler, seçilme şartlarını taşıdıklarını ve gerekli liyakate sahip olduklarını ve bir engellerinin bulunmadığını belirterek Adalet Yüksek Kurumu'na aday adaylığı başvurusu yaparlar.

Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi seçilme yeterliğini taşıyanları belirledikten sonra göreve ilişkin liyakatlerini değerlendirerek başvuru sahiplerini liyakatlerine göre sıralayarak bir uzun liste halinde kamuoyuna ilan eder. İlan edilen başvuru sahiplerinin kişisel veriler hariç olmak üzere her türlü özel ve mesleki özlük bilgi ve belgeleri kamuoyuna açıklanır.

Aday adaylarının talip oldukları görevi yerine getirmeye yetkin olup olmadıkları ve liyakatleri kamuoyunda serbestçe tartışılır. Başvuru sahipleri bu sırada kendilerine yöneltilen sorulara dürüstçe cevap vermek, cevap vermediklerinde neden makul sebebini açıklamaları zorunludur. Cevap vermeyenler veya makul açıklama getirmeyenler salt bu sebeple listeden elenirler.

Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi kamuoyu tartışmaları sırasında ortaya çıkan bilgiler, sorulan sorular ve başvuru sahiplerinin verdiği cevaplar ile yapılan itirazları değerlendirerek aday adayları listesini kesinleştirir ve seçimi veya ataması yapılacak olan her bir kişi için en az 5 ve en çok 10 aday adayı olmak üzere aday adayları kısa listesi oluşturarak kamuoyuna ilan eder.

Aday adayları kısa listesinde yer alan adayların her birisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda siyasi parti temsilcileri huzurunda yapılacak oturumda sorulara cevap verir; ayrıca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nda yayınlanacak olan ve tarafsız bir panel tarafından gerçekleştirilecek bir oturumda da bu panelin sorularını yanıtlar. Her iki oturum da, tüm televizyon kuruluşları tarafından eşzamanlı olarak yayınlanır. Bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından video olarak kaydedilir ve ilgilinin görevi süresince izlenebilir halde kayıtlarda tutulur.

Adalet Yüksek Kurumu'nun veya diğer bir kurumun seçerek atayacağı üyeler veya göstereceği üye adayları, aday adayları kısa listesinde yer alanlar arasından en liyakatli olanlar

seçilmek suretiyle belirlenir. Birden fazla üyenin seçileceği veya adayın gösterileceği hallerde üye veya aday sayısı kadar seçim yapılır. Her seçimde en yüksek liyakat oyu olan kişi seçilerek belirlenir. Bir önceki seçimde seçilmesine karar verilen kişi sonraki seçime katılamaz. Bu seçimlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'ndaki sorgulamalar da dikkate alınır. Bu belirleme sırasında adaylarla yapılan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu röportaj ve Türkiye Büyük Millet Meclisi sorgulamaları da dikkate alınır.

Bu seçerek belirleme; açık ve gerekçeli oy esası ile oylama şeklinde yapılır. Oy pusulalarında oy kullananın adı soyadı ile lehine oy kullandığı adayın tercih edilmesini haklı gösteren liyakat sebepleri makul gerekçe olarak yazılır. Makul gerekçe ve açıklama içermeyen oylar geçersizdir.

Gösterilen adaylar arasından en liyakatli olanların seçilmesi ve seçim kararında en liyakatli olanın nasıl belirlendiği, hangi sebeple seçildiği, farklı türlerde ve değişik derecelerdeki liyakatler arasında nasıl bir değerlendirme ve tercih yapıldığı açıklanmak suretiyle görev için en liyakatli kişinin seçildiğini gösteren gerekçe gösterilmesi zorunludur.

Adaylık ve Seçim Sürecinin Yargısal Denetimi

MADDE XXX

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelikleri ile Cumhuriyet Başsavcılığı ve vekilliğine seçim sürecinde; aday aday başvurularından başlayarak seçim yapılması dahil her türlü işlem ve kararlar Adalet Yüksek

Mahkemesi'nde yargı denetimine tabidir.

İlgisi veya menfaati olmasa bile isteyen herkes Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde dava açarak, gerçekleştiren kurum veya kişinin kim olduğuna bağlı olmaksızın seçim sürecini veya en liyakatli adayın seçilmesini etkileme ihtimali olan her işlem ve kararın iptalini talep ve dava edebilir. Tek istisna olarak sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçim kararlarının denetimi kendi içtüzüğü hükümlerine veya Anayasaya aykırılık sebebiyle Anayasa Mahkemesi'nde denetim usul ve şartlarına tabidir.

Bu süreçte Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi'nin aday aday listeleri belirlenmesi yönündeki işlem ve kararları hakkında öncelikle kurumun yeniden itiraz ve değerlendirme yoluna başvurulması zorunludur. İtiraz üzerine verilen karara karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde iptal davası açılabilir. Aday aday veya aday listeleri belirlendiği aşamada itiraz yoluna başvurulmamış olması bunlara dayalı olarak yapılan seçimlere karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde iptal davası açılmasına engel değildir.

Diğer iptal sebeplerinin yanında alınmış olan kararlar veya yapılan belirlemeler isabetli bulunsa bile adayların belirlenmesi veya üyelerin seçimi için yapılan oylamalarda açık oy ve gerekçe gösterme şartına riayet edilmemiş olması veya seçimlerde yeterli gerekçe gösterilmemiş olması tek başına iptal sebebidir.

Uyarsızlıktan etkilenen aday hakkında karar verilebileceği gibi uyarsızlığın tüm adayları etkilemesi halinde seçimlerin tamamının iptaline karar verilir. Verilen iptal kararının

etkilediği noktadan itibaren yeniden ve kesin bir seçim yapılncaya kadar tekrar edilir.

Aynı hususta açılan iptal davalarının hepsi birleştirilerek tek bir dava halinde görülür. Aynı ayrı davalarda ileri sürülen hususlar aynı dava içinde ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilir.

Açılacak davalar acil iş olarak, öncelikli olarak görülür ve Adalet Yüksek Mahkemesi bu davayı acil iş olarak ve evrak üzerinden en geç 30 gün içinde karara bağlar.

Cumhurbaşkanının En Liyakatlıları Seçme Yükümlülüğü:

MADDE XXX

Kanunlarında cumhurbaşkanına seçim yetkisi verilen, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve sair mahkeme üyeliklerine seçimlerde cumhurbaşkanı; seçimini Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen liyakatli aday listelerinden, en liyakatli olanları belirlemek suretiyle yapmakla yükümlüdür. Cumhurbaşkanı, kişisel tercih ve takdirine göre hareket edemez, adaylar arasından görev için en liyakatli olanını belirlemek suretiyle seçim yapar. Seçme kararında en liyakatli olanın nasıl belirlediğini, hangi sebeple seçtiğini, değişik derecelerdeki liyakatler arasında doğru ve isabetli bir değerlendirme ve tercih yaptığını gösterecek şekilde gerekçe göstermesi zorunludur.

Saim Dursun,
“Kürek”,
50x70 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2013

SONSÖZ

Spatula darbeleri ile bu kitabın kapağını oluşturan Saim Dursun'un kitap içine serpiştirilen; Anadolu'nun ücra köşelerine kadar yayılan çeşitliliğe ve güçlü renklere işaret eden resimleri, Türkiye'nin tarihsel tecrübe ve kültürünün adalet konusundaki derin zenginliğinin de emaresidir. Saim'in spatulaları ile tuvale yansıttığının bir benzerini hukukçular da yapmalı, adalet konusundaki değerlerimizi ortaya çıkarmak, üzerindeki toz ve küften arındırarak dünya değeri haline getirmek için çalışmalıdır.

Türklerin hukuk ve adalet tasavvuru, Batılılar'ın ve çoğu gelişmiş kültürlerin tahmin edemeyeceği kadar yücedir. Türkler, adaleti sadece haklı ve haksızın belirlenmesi olarak değil toplumun bir arada huzur içinde yaşaması ve dayanışmasının temeli olarak görür. Devletin temelini adalet olduğu, sadece mahkeme salonlarına değil herkesin kalbine kazınmıştır. Batı'da kralların her şeye mutlak hakim oldukları asırlarda; sultanların mahkeme önünde hesapverir olduğu,

mahkeme önünde tebaası ile aynı seviyede olduğu bir ortamda, Türkler'in adalet inancı gelişip yeşermiştir.

Fakat geçen yüzyıllar içerisinde Türkiye'nin adalet ve adaletin gerçekleştirilmesi için kabul ettiği temel ilkeler, oluşturduğu kurumlar, uyuşmazlık çözüm yöntem ve mekanizmalarının ve elde ettiği sonuçların çağdaşlarına göre oldukça geride kaldığı acı bir gerçektir. Hukuk yargılama usulünde dürüstlük kuralını bir ilke olarak belirleyen Türkiye'nin; yargılamalarda tarafların dürüstlüğünü sağlayacak mekanizmalar ve yaptırımlar getirmemiş olması bunun açık bir örneğidir.

Türkiye, çağdaşları ile yarışır bir adalet sistemi kurmak ve adaleti gerçekleştirme yöntemleri geliştirmek suretiyle bir yandan kendi iç sorunlarını çözerek ekonomisini güçlendirirken diğer yandan dünya üzerinde rekabet gücünü artırabilir, uluslararası yarışta öne geçebilir ve halkın refahını düzenli olarak artırabilir.

Türkiye; yargı, hukukun üstünlüğü ve demokrasi alanın-

da birçok ilerlemenin temelini atılabileceği mükemmel bir laboratuvar gibidir. İlerlemeye aç olan toplum bu konuda oldukça rekabetçidir; elinden geleni fazlası ile vermeye hazırdır. Yeni fikir ve çözümleri denemeye her an hazır olan toplum çok hızlı ve radikal değişiklikler yapmaktan çekinmez. Aynı zamanda çözüm bekleyen o kadar çok sorun vardır ki hemen hemen her konuda yenilikçi çözüm üretmek için ele alınacak konular bulmak hiç de zor değildir.

Uluslararası camiada özgürlükçü bir demokratik düzeni gerçekleştirmeyi seçen Türkiye'nin ihtiyaçları için bulunabilecek çözümler, kuşkusuz başka ülkelerin sorunları için geçerli ve denenmiş çözümler ortaya çıkaracaktır. Türkiye'deki ilerlemeler Türkiye'yi örnek alan diğer ülkeleri de hızlıca geliştirecektir.

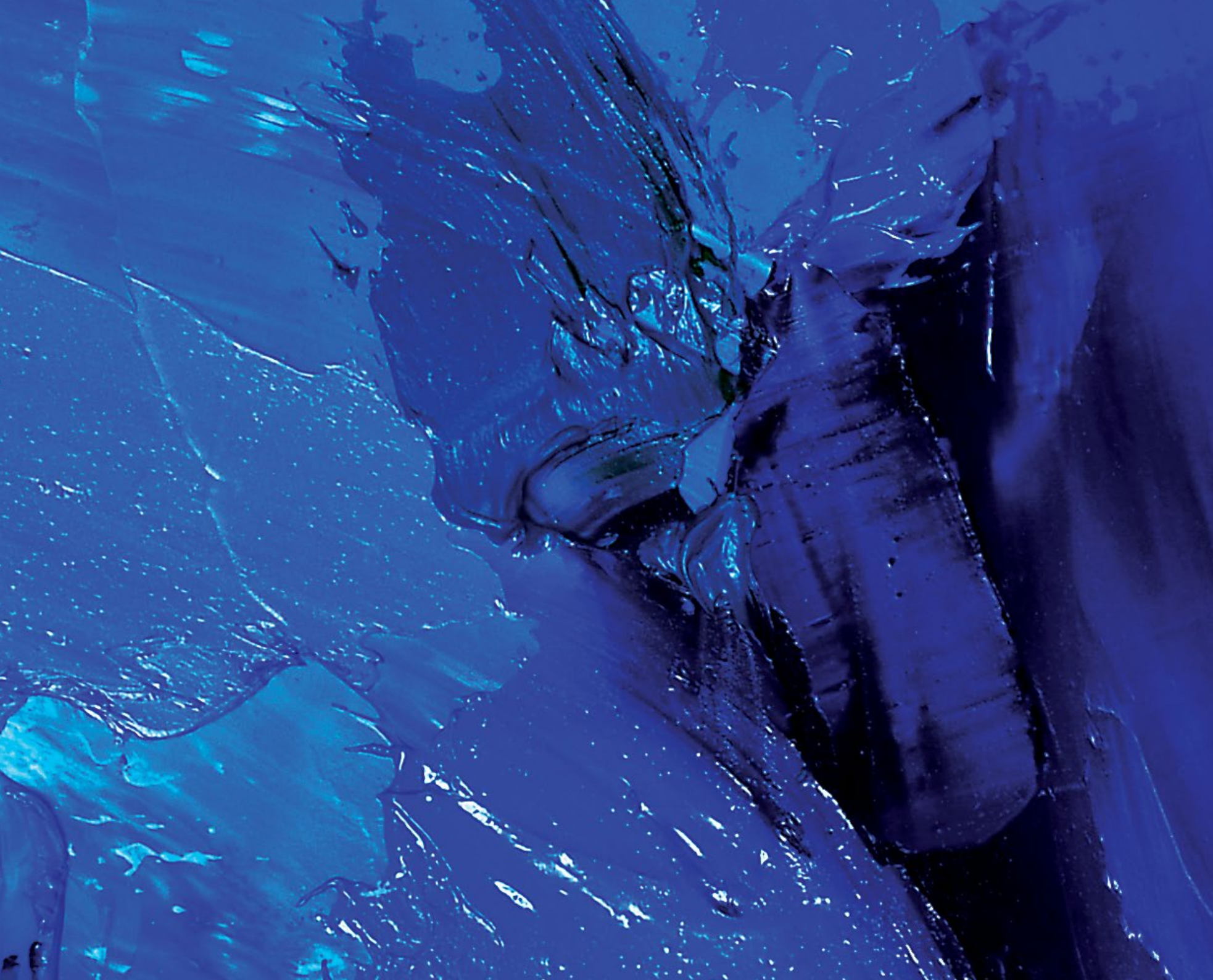
Uluslararası camianın eleştirisi, fikir ve önerileri; Türkiye'nin bu alanda müstesna bir yer edinmesinin anahtarıdır. Türkiye bunlara belki hak vermeyebilir ama mutlaka dinlemeli, anlamalı ve kendisini o yönde geliştirmelidir. Aynı zamanda Türkiye, kendisi için geliştireceği çözümlerin insanlığın ortak kültürüne değer katmasını da gözetmelidir.

Uluslararası alanda kabul görmeyen çalışmaların Türkiye'ye de bir yararı olmayacaktır.

Bizler, bunların farkında olarak; uluslararası camiaya da katkısı olacak, yargının tam bağımsızlığını, verimli çalışmasını ve hesapverirliğini sağlayacak, böylelikle demokrasilerin en büyük sorunu olan güçler ayrılığını yargı gücü bakımından kesin ve nihai bir çözüme kavuşturacak olduğunu düşündüğümüz bu öneriler paketini geliştirdik. Bunu Türkiye ile eş zamanlı olarak uluslararası camia ile paylaşmaktan gurur duyuyoruz.

Okuyucularımızdan tartışmaya katılmalarını, önerilerimizi daha da geliştirecek geri bildirimler vererek yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve demokrasi kurumlarının geliştirilmesine küçük de olsa en azından "çam sakızı çoban armağanı" kabilinden katkıda bulunmalarını diliyoruz.

Av. Mehmet Gün
Proje ekibi adına
Ocak 2022

A'dan Z'ye

TÜRK YARGI REFORMU

Av. Mehmet Gün - Av. Hande Hançar - Av. Muhammed Demircan - Av. Utku Süngü
Av. Ayşe Dilara Kaçar - Av. Zübeyde Çapar - Av. Elif Melis Özsoy - Av. Havva Yıldız

Türkiye'nin yargı sorununu kökünden çözmek için (i) verimli çalışmaya, kaliteli hizmet üretimine odaklanan; (ii) yönetim biliminin gereklerine uyarlı, yalın yapılanmış olan; (iii) her türlü işlem ve kararında tam şeffaflığın sağlanmış olduğu; (iv) tam hesapverir, her türlü işlem ve kararın yargısal denetime tabi olan, (v) toplumun, isteyen herkesin süreçlere katılabildiği ve denetleme imkanına sahip olduğu bir sistem tasarımı gerçekleştirmeye çalıştık. Bu amaçla geliştirdiğimiz tasarım ve taslaklar, klasik manada bir yargı kurulu olan Hakimler ve Savcılar Kurulu'nu yeniden yapılandırmak için değildir; yargı sisteminin tamamını, mahkemelerden yargılama usullerine ve yargı mesleklerine, meslek kuruluşlarından yargısal denetimi sağlayan yeni bir mahkemeye ve merkezinde bir düzenleyici kurum olan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Temel fikir yargı teşkilatını kaliteli hizmet üretir hale getirmektir.

Bu nedenle hizmet üretiminin merkezinde bir düzenleyici kurum öngördük; düzenleyeceği hususları dikkate alarak kurumu tasarladık. Hizmet birimlerini ve üreticilerini kapsayan sistemin şeffaflık ve hesapverirliğini, her türlü işlem ve kararın yargısal denetimini ve bunu sağlayacak bir mahkeme kurarak çözdük. Tasarladığımız sistemin her bir ayağı tam bağımsız olan üç temel direği vardır: (i) Düzenleyici kurum; (ii) hizmet üreticisi meslekler ve kuruluşları; (iii) yargısal denetimi sağlayacak uzman bir mahkeme, Adalet Yüksek Mahkemesi. Birçoklarının yaptığı gibi başka bir toplumun kendi ihtiyacı için geliştirdiği çözümü Türkiye'ye uyarlamaktan özellikle kaçındık. Genç bir ekiple çalışarak sorunlara kökten ve kalıcı çözüm getiren yeni ve tamamen özgün bir tasarım oluşturduk. Daha sonra uluslararası tecrübeleri inceleyerek çözümlerimizin sağlıklı, köklü ve isabetli olduğundan emin olduk.